

VIDERGÅENDE OPPLÆRING I NORDLAND

Tilstandsrapport 2020

Foto: Nordland fylkeskommune

Innhold

1	Tilstandsrapport	6
1.1	Om tilstandsrapporten	6
1.2	Opplæringslova – nasjonale og lokale føringer	7
1.3	Ny yrkesfaglig struktur fra høsten 2020	7
2	Skoleåret 2019–2020 og konsekvenser av koronapandemien	9
2.1	Elevenes opplevelse av nedstenging og hjemmeskole	10
3	Elever og lærlinger	13
3.1	Elevtall og elevtallsutvikling	13
3.2	Elevtall og elevtallsutvikling på studieforbereende og yrkesfag	14
3.3	Kjønnsstereotype valg av utdanningsprogram	16
3.4	Valg av programområde (fordypning) på studiespesialisering	18
3.5	Elever, voksne deltakere og lærlinger med innvandrerbakgrunn	20
3.6	Samisk	21
3.7	Formidlingsåret 2020	22
3.8	Førsteårslærlinger og -lærekandidater	25
3.9	Løpende lærekontrakter	27
3.10	Lærebedrifter i Nordland	28
3.11	Ungdom i oppfølgingstjenesten (OT)	29
3.12	Lærere i videregående skole	31
3.13	Ressurser	32
4	Videregående opplæring for spesielt organisert for voksne	34
4.1	Yrkesfaglige tilbud spesielt organisert for voksne	37
4.2	Nettskolen i Nordland	39
5	Gjennomføring innen fem/seks år – 2013-kullet	42
5.1	Oppnådd sluttkompetanse for 2013-kullet	44
5.2	Gjennomføring på studieforbereende utdanningsprogram	46
5.3	Gjennomføring på yrkesfaglige utdanningsprogram	48
5.4	Gjennomføring - grunnkompetanse	53
5.5	Effekt av endra beregningsmetode	54
5.6	Gjennomføring og kjønn	54
5.7	Gjennomføring og elevenes forutsetninger	55
5.8	Gjennomføring og foreldres utdanningsnivå	57

5.9	Gjennomføring – Nordland og nasjonalt	58
5.10	Gjennomføring i et tiårsperspektiv – 2009-kullet.....	60
6	Gjennomføring – overgang til neste trinn.....	62
6.1	Overgangen fra tiende klasse til Vg1	62
6.2	Overgangen mellom Vg1 og Vg2.....	63
6.3	Overgangen mellom Vg2 og Vg3 på yrkesfag	65
6.4	Flere ungdommer blir lenger i opplæring	69
6.5	NEET – ungdom uten og utafor videregående opplæring	70
6.6	Overganger, utganger, forsinkelser og omveger.....	72
7	Gjennomføring – skoleårsfullføring, fullføring av læretida, skoleårssluttere og heving av lærekontrakter	73
7.1	Skoleårsfullføring	73
7.2	Gjennomført, men mangler vurdering	75
7.3	Skoleårssluttere	76
7.4	Skoleårssluttere per skole	78
7.5	Årsaker til at elever slutter	79
7.6	Fullføring av læretida.....	80
7.7	Heving av lærekontrakter	82
8	Resultater.....	84
8.1	Karakterer i utvalgte fag	84
8.2	Studieforberedende utdanningsprogram	84
8.3	Påbygging til generell studiekompetanse	86
8.4	Yrkesfag.....	87
8.5	Elevenes karaktersnitt	88
8.6	Resultat i Nettskolen i Nordland	89
8.7	Fagprøver, svenneprøver og kompetanseprøver.....	90
8.8	Resultat på fag- og svenneprøver	93
9	Læringsmiljøet for elever og lærlinger	95
9.1	Elevundersøkelsen.....	95
9.2	Utvikling flere år	96
9.3	Studieforberedende og yrkesfag.....	99
9.4	Elevundersøkelsen per skole	102
9.5	Mobbing i skolen	103
9.6	Elevundersøkelsen i Nordland og nasjonalt høst 2019	105
9.7	Lærlingundersøkelsen.....	106
9.8	Lærlingundersøkelsen per utdanningsprogram	109

9.9	Trygt miljø – mobbing i bedrift	109
10	Skolebidragsindikatorer	111
10.1	Hva er skolebidragsindikatorer?	111
10.2	Resultatet for Nordland	112
11	Kvalitetssystem, utviklingsarbeid og vegen videre	117
11.1	Dialog med skoler og opplæringskontor	117
11.2	Utviklingsarbeid.....	119
11.3	Skolen er i endring	123
	Fylkestingssak – Tilstandsrapport for videregående opplæring 2020.....	126

1 Tilstandsrapport

1.1 Om tilstandsrapporten

Det er fastsatt i opplæringslova at skoleeier plikter å utarbeide en årlig rapport om tilstanden i opplæringa knytta til læringsresultat, frafall og læringsmiljø. Denne årlige rapporten skal drøftes av skoleeier, det vil si fylkestinget, jamfør § 13-3e i opplæringslova.

Tilstandsrapporten skal bidra til at skoleeier og andre beslutningstakere har et bredt kunnskapsgrunnlag. Denne årlige vurderinga av status i videregående opplæring skal danne grunnlag for nødvendige endringer eller prioriteringer for å nå de vedtatte måla. Tilstandsrapporten inngår i utdanningssektorens helhetlige kvalitetssystem, og intensjonen er at funn og resultat som presenteres, kan bidra til at aktører på alle nivå kontinuerlig reflekterer over egen aktivitet og at dette videre kan føre til felles innsats for vedtatte mål. Resultat kan kun oppnås gjennom godt læringsarbeid. Det avgjørende er elevenes og lærlingenes arbeid på de ulike arenaene – i skole og bedrift – og samspillet med lærere og instruktører.

Tilstandsrapporten for 2020 omhandler i hovedsak informasjon om aktivitet i skoleåret 2019–2020 med blant anna karakterer, gjennomføring av skoleåret og skoleårssluttene samt resultat i fagopplæringa slik som avlagte fag-, svenne- og kompetanseprøver og gjennomføring av læretida. I tillegg presenteres aktivitetstall fra høsten 2020, for eksempel antall elever og lærlinger, samt resultat fra elevundersøkelsen og lærlingundersøkelsen som begge ble gjennomført høsten 2020. Videre beskrives aktiviteten i videregående opplæring spesielt organisert for voksne. På grunn av koronapandemien ble det innført midlertidige endringer i regelverk knytta til fraværshåndtering og eleveksamen. Tilstandsrapporten 2020 inneholder derfor ikke fraværstall og den har færre karakterresultat enn tidligere år.

Gjennomføringsresultat utarbeides av SSB og Utdanningsdirektoratet nasjonalt og måler hvor stor andel av et elevkull som fullfører og består videregående opplæring innen to år etter normert tid. Tidligere har både studieforbereidende og yrkesfag blitt målt etter fem år. Mange har kritisert denne praksisen fordi den favoriserer studieforbereidende, som har tre år normert opplæringstid, mens de fleste løp i fagopplæring er på fire år, noen er lengre. Derfor er praksisen endra slik at fra nå av måles studieforbereidende etter fem år, mens yrkesfagelevenes gjennomføringsgrad måles etter seks år. Dette er grunnen til at tilstandsrapporten for 2020 rapporterer på gjennomføring av 2013-kullet, samme kull som forrige tilstandsrapport. Men alle tall (også for kull fra 2006 til 2012) er endra i henhold til ny beregningsmetode.

Tilstandsrapporten beskriver tilstanden på fylkesnivå. I dialogen mellom skoleeier og skoler legges det imidlertid stor vekt på at hver enkelt skole skal ha egne målsettinger og at de skal ha kunnskap om og reflektere over resultat på skolenivå, avdelingsnivå og klassenivå. I forbindelse med fylkesdirektørens skolebesøk og andre resultatoppfølgingsmøter benyttes resultat og indikatorer på skolenivå. I enkelte kapitler i tilstandsrapporten, særlig de som omtaler skoleårsfullføring og elevundersøkelsen, brytes resultat ned på skolenivå.

1.2 Opplæringslova – nasjonale og lokale føringer

Det overordna formålet med opplæring i skole og bedrift er nedfelt i opplæringslova der det heter at elever og lærlinger skal utvikle kunnskap, ferdighet og holdninger for å kunne mestre livet sitt og kunne delta i arbeid og fellesskap i samfunnet. De skal få utfolde skaperglede, engasjement og utforskertrang. Sammen med resten av formålsparagrafen og læreplanverkets *Overordnet del – verdier og prinsipper for grunnopplæringen* danner dette et bakteppe og verdigrunnlag for all aktivitet i videregående opplæring.

På nasjonalt nivå har regjeringa fastsatt tre overordna mål for grunnopplæringa, og de ligger til grunn som styrende prinsipp i utviklingsarbeidet, læreplanverket og regelverket. Måla omhandler inkludering, deltakelse og kompetanse:

Kunnskapsdepartementet arbeider etter tre overordna mål for kunnskapssektoren:

- *Alle deltar i arbeids- og samfunnsliv.*
- *Alle har den kompetansen som dei sjølve og samfunnet treng.*
- *Samfunnet har tilgang til oppdatert kunnskap av høg kvalitet.*

Dei tre måla utgjør ein del av mandatet og samfunnsoppgåva til Kunnskapsdepartementet.

Det overordna målet for videregående opplæring i Nordland ble av fylkestinget uttrykt som en visjon om full gjennomføring for alle (Ft-sak 022/2017) *Helhetlig melding om videregående opplæring i Nordland*:

Fylkestinget opphever målet om 75 % gjennomføring i Nordland og slutter seg til visjonen om at alle elever skal fullføre og bestå videregående opplæring i Nordland.

Denne målsettinga ble videre konkretisert av fylkestinget (Ft-sak 022/2018) *Nordlandsmodellen – strategi for økt gjennomføring 2018–2022*:

Alle som påbegynner videregående skole skal gjennomføre videregående opplæring. I løpet av strategiperioden skal andelen som fullfører og består sin videregående opplæring økes, og alle som er kvalifiserte skal få læreplass.

1.3 Ny yrkesfaglig struktur fra høsten 2020

Fra skoleåret 2020–2021 innføres ny yrkesfaglig struktur nasjonalt med nye læreplaner på Vg1, deretter kommer endringene på Vg2 og Vg3 i løpet av de to neste åra. Endringene innebærer at to gamle utdanningsprogram går ut og fire nye innføres. I tillegg får to utdanningsprogram nytt navn.

I tilstandsrapporten refereres det til utgåtte utdanningsprogram og gamle navn når vi omtaler det fortidige. Disse brukes også i omtalen av fagopplæring fordi ny struktur ikke innføres i fagopplæring før i 2022. Fag- og svenneprøvene etter gamle læreplaner kan avholdes til utgangen av 2025.

I beskrivelsen av aktivitet høsten 2020 brukes de nye betegnelse for Vg1.

Gammel struktur	Ny struktur
Bygg- og anleggsteknikk	Bygg- og anleggsteknikk
Design og håndverk	
Elektrofag	Elektro og datateknologi
	Frisør, blomster, interiør og eksponeringsdesign
Helse- og oppvekstfag	Helse- og oppvekstfag
	Håndverk, design og produktutvikling (ikke tilbudt i Nordland)
	Informasjonsteknologi og medieproduksjon
Naturbruk	Naturbruk
Restaurant- og matfag	Restaurant- og matfag
	Salg, service og reiseliv
Service og samferdsel	
Teknikk og industriell produksjon	Teknologi- og industrifag

2 Skoleåret 2019–2020 og konsekvenser av koronapandemien

Andre halvår av skoleåret 2019–2020 ble ei unntakstid da koronapandemien slo inn over landet. På grunn av høgt smittetrykk og stor usikkerhet bestemte både Nordland fylkeskommune og deretter nasjonale myndigheter at alle skoler ble stengt fredag 13. mars. Både elever og lærere måtte på svært kort varsel omstille seg til digital hjemmeskole.

Tida som fulgte ble krevende, og det var nødvendig med raske omstillinger slik at elevene kunne bli ivaretatt både faglig og sosialt. Lærerne la ned en stor innsats og strakk seg langt for å undervise og følge opp elevene i ukene som fulgte. Elev- og lærlingtjenestene og ansatte i særskilt tilpassa opplæring sørget for å ivareta sårbare elever. Noen av elevene kunne av ulike grunner ikke ha hjemmeskole, og hadde derfor undervisning på skolen gjennom hele perioden med nedstengning.

Fra 20. april ble skolene gradvis gjenåpna, og yrkesfagelever på Vg2 og Vg3 ble prioritert fordi de i stor grad er avhengig av å drive med praktisk arbeid som ikke lar seg digitalisere. Det krevde at ledelsen på skolene måtte sørge for risikovurderinger, beredskapsplaner, smittevernstiltak og ikke minst måtte det fysiske miljøet sikres gjennom forsterka reinhold og andre nødvendige tilpasninger. Nasjonale myndigheter ga føringer for dette arbeidet og skoleeier utarbeida lokale føringer, men det var ute på skolene tiltaka skulle utføres i praksis. Skolene hadde ulike utfordringer avhengig av klassestørrelser, romkapasitet, bygningsmessige forhold og liknende. I hele perioden ble tett samarbeid med tillitsvalgte, både på fylkesnivå og lokalt nivå, prioritert slik at løpende utfordringer kunne løses raskest mulig. Dette var svært viktig for håndteringen av koronasituasjonen.

I de neste ukene ga nasjonale myndigheter smittevernveiledere for hvordan skolene gradvis kunne åpne opp for alle elever på en sikker måte. Alle elever var på plass i uka etter 17. mai. Noen fortsatte med en kombinasjon av hjemmeskole og fysisk oppmøte på skolen i tilfeller der man ikke kunne følge alle smittevernregler dersom alle elever var til stede på skolen samtidig.

Samtidig med alle praktiske utfordringer var det også knytta stor usikkerhet til forhold som fraværshåndtering og fraværregler, eksamen og vurderingsarbeidet. Det kom relativt tidlig i perioden midlertidige regelendringer som gjaldt fraværshåndtering og fraværsgrensa på ti prosent udokumentert fravær:

- Elever som hadde fravær av helsegrunner, slapp å gå til lege for å få dette dokumentert, og fravær kunne dokumenteres med foreldremelding eller egenmelding
- Fravær fra og med 13. mars skulle ikke regnes som udokumentert, noe som førte til at det heller ikke kunne fattes vedtak om *ikke vurderingsgrunnlag* i fag på grunn av mer enn ti prosent udokumentert fravær
- Fravær i perioden 13. mars til skoleårets slutt skulle ikke føres på kompetansebevis og vitnemål

Som en følge av dette inneholder ikke tilstandsrapporten 2020 informasjon om fravær skoleåret 2019–2020.

Både elever og lærere var svært usikre på om det skulle avholdes eksamen våren 2020. Den første avklaringa kom allerede i slutten av mars da det ble avgjort at skriftlig eksamen for elever skulle avlyses. Dette skulle gi mer tid til arbeidet med å sikre forsvarlig grunnlag for standpunktkarakterene. I slutten av april ble det avklart at også muntlig, muntlig-praktisk og praktisk eksamen for elever ble avlyst. Hovedbegrunnelsen var å sørge for at privatistene kunne få ta sine eksamener på en sikker måte med nødvendige smittevern hensyn ivaretatt.

Disse avlysningene hadde konsekvenser for noen resultat. For det første ser vi at flere elever fullførte og bestod skoleåret 2019–2020. Det er vanlig at det er en del elever som får karakteren 1 på skriftlig eksamen. Uten skriftlig eksamen ble det færre strykkarakterer (se også kapittel 7). Vi ser også at standpunktkarakteren er gått opp i 2020 (se kapittel 8).

Det ble raskt etter nedstenginga klart at ikke alle elevgrupper kunne ha hjemmeundervisning. Nasjonale myndigheter påla alle skoler at elever med særlige omsorgsbehov fortsatt skulle ha et skoletilbud. Mange elever med vedtak om spesialundervisning fikk også undervisning fysisk på skolen. Det ble satt i verk strenge smittetiltak for disse elevene slik at skolehverdagen skulle være trygg. Også elever som ikke hadde tilfredsstillende arbeidsforhold hjemme, fikk ha sitt arbeidssted på skolen.

Også lærlinger ble ramma av koronanedstenginger, og i april ble mange lærlinger i landet permittert. Andelen permitteringer i Nordland var noe lavere enn i mange andre fylker. Det var særlig lærlinger i frisørfaget, i restaurantbransjen og en del reiselivsbedrifter som ble ramma, men de fleste kom raskt i arbeid igjen. Nasjonalt rapporteres det om en del færre fag- og svenneprøver i første halvår 2020 enn i 2019. I Nordland ser vi at det var noe færre prøver i mars–april, men etterslepet ble raskt tatt igjen i løpet av mai og juni slik at vi ikke har færre beståtte prøver første halvår.

2.1 Elevenes opplevelse av nedstenging og hjemmeskole

I tillegg til å være et sted å lære er skolen også en viktig sosial arena for ungdom. Stengte eller delvis stengte skoler kan redusere elevenes mulighet til samspill med medelever og lærernes mulighet til å ha tett kontakt med elevene sine. Undersøkelser foretatt under og etter nedstenginga viser at den fikk både sosiale og pedagogiske konsekvenser, særlig for sårbare elever. Ei stor gruppe ungdommer opplevde savn og tap, både faglig og sosialt, og skolearbeidet ble for mange mer krevende. For mange elever er det skolens rammer og struktur som gir form og drivkraft til skolearbeidet. Et mindretall av elevene derimot, opplevde lettelse ved å ha hjemmeskole eller de følte de fikk større mulighet til ro og konsentrasjon. (Kilde: *Utdanningsspeilet 2020*, Utdanningsdirektoratet).

Elevene i Nordland svarte i tråd med det nasjonale undersøkelser viser da de i elevundersøkelsen høsten 2020 fikk spørsmål om hvordan de opplevde hjemmeskole i koronaperioden sammenlikna med vanlig skole.

De fleste av elevene våre hadde hjemmeskole i hele nedstengingsperioden, men noen svarer at de var litt på skolen og hadde noe hjemmeskole. Elevgrupper med spesielle behov var på skolen også mens andre elever måtte være hjemme:

– Jeg hadde hjemmeskole i hele perioden	4 606 elever
– Jeg hadde litt hjemmeskole og var av og til på skolen	1 682 elever
– Jeg var på skolen i hele denne perioden	301 elever

For å kartlegge hvordan elevenes arbeidsforhold og kontakt med skolen var i perioden med nedstenging, ble elevene bedt om å ta standpunkt til hvor enige eller uenige de var i følgende påstander.

	Helt uenig	Litt uenig	Verken uenig eller enig	Litt enig	Helt enig
Jeg hadde et sted der jeg kunne sitte i fred for å gjøre skolearbeid	12 %	9 %	7 %	18 %	54 %
Jeg hadde alltid tilgang til en datamaskin eller nettbrett når jeg jobbet med skolearbeid hjemme	13 %	3 %	3 %	8 %	73 %
Dårlig internett hjemme gjorde at jeg hadde problemer med å følge undervisningen	44 %	16 %	11 %	20 %	9 %
Hvis jeg trengte det, fikk jeg god hjelp til skolearbeidet av mine foreldre/foresatte	14 %	13 %	18 %	21 %	34 %
Hvis jeg trengte det, fikk jeg god hjelp til skolearbeidet av mine lærere	10 %	15 %	18 %	30 %	27 %
Jeg snakket med en eller flere av lærerne min hver dag	13 %	16 %	19 %	26 %	26 %
Jeg snakket med noen fra klassen min hver dag	14 %	10 %	10 %	18 %	48 %

Tabell 1: Elevundersøkelsen høst 2020 (Kilde: Hjernen & hjertet)

Alle elever i videregående skole har datamaskin, det er derfor noe overraskende at om lag tusen elever (16 prosent) sa seg helt eller litt uenig i at de ikke alltid hadde datamaskin tilgjengelig for skolearbeid. Men det store flertallet synes å ha hatt gode betingelser for å kunne gjøre skolearbeid hjemmefra med et fredelig sted å sitte og grei tilgang til datamaskin. Derimot ser vi at dårlig nett-tilgang *kan* være en reell hemsko for databasert hjemmeundervisning, i alle fall sier 29 prosent av elevene seg litt eller helt enig i dette. Elevene er vant til god internett-tilgang fra skolen.

Vi ser at elevenes opplevelse av kontakt med lærere var noe varierende og svar fordeler seg over hele skalaen. Men litt over halvparten av elevene forteller at de er enig eller litt enig i at de fikk lærerhjelp og at de hadde kontakt med minst én lærer hver dag. Likeledes synes flertallet av elevene at de også fikk støtte fra foreldre i skolearbeidet. Halvparten av elevene snakket med klassekamerater hver dag, og oppretthold med dette noe sosial kontakt med medelever.

Slik undersøkelsen er utforma og på grunn av anonymitet kan vi ikke vite om det er de samme elevene som fikk lite støtte hjemme, som ikke hadde kontakt med lærerne og heller ikke hadde kontakt med andre i klassen. Det er likevel tankevekkende at ti til femten prosent av elevene i undersøkelsen – 700 til 900 elever – *kan* ha opplevd nedstenginga som en periode da de følte seg aleine og overlatt til seg sjøl.

Allerede i nedstengingsperioden kom det meldinger om enkelte elever som fortalte om at de trivdes bedre med hjemmeskole enn de gjorde i normal klasseromsundervisning, og de fortalte at de fikk mer arbeidsro og kunne konsentrere seg mer. Men det viste seg snart i undersøkelser at slik røster tilhørte mindretallet. Det samme ser vi av elevundersøkelsen i Nordland:

	Mye mindre	Litt mindre	Omtrent det samme	Litt mer	Mye mer
Likte du undervisninga og skolearbeidet mer eller mindre?	25 %	19 %	21 %	18 %	17 %
Lærte du mer eller mindre i perioden med hjemmeskole?	26 %	24 %	28 %	12 %	11 %
Brukte du mer eller mindre tid på skolearbeid?	17 %	21 %	25 %	17 %	20 %

Tabell 2: Elevundersøkelsen høst 2020 (Kilde: Hjemmen & hjertet)

Mellom 45 og 50 prosent av elevene likte altså hjemmeundervisning mindre enn vanlig skole og de opplevde at de lærte mindre. Samtidig var det 35 prosent som likte hjemmeskole litt eller mye mer, men bare drøyt 20 prosent mente de lærte mer. Det er en svak tendens til at jenter likte hjemmeskole bedre enn guttene og at jentene synes å ha brukt mer tid på skolearbeidet hjemme enn de gjorde med vanlig skole. Guttene mener de brukte klar mindre tid.

Det er klarere forskjeller mellom studieforberedende og yrkesfag. Elevene på studieforberedende synes i det store og hele å ha takla hjemmeskole litt bedre enn yrkesfagelevne. Dette har sjølsagt noe å gjøre med at opplæringa i fleste yrkesfag er avhengig av utstyr og lokaler for praktisk arbeid. Sjøl om yrkesfagelevne syntes å ha fått noe tettere oppfølging av lærerne sine, brukte de allikevel klart mindre tid på skolearbeidet enn de pleide.

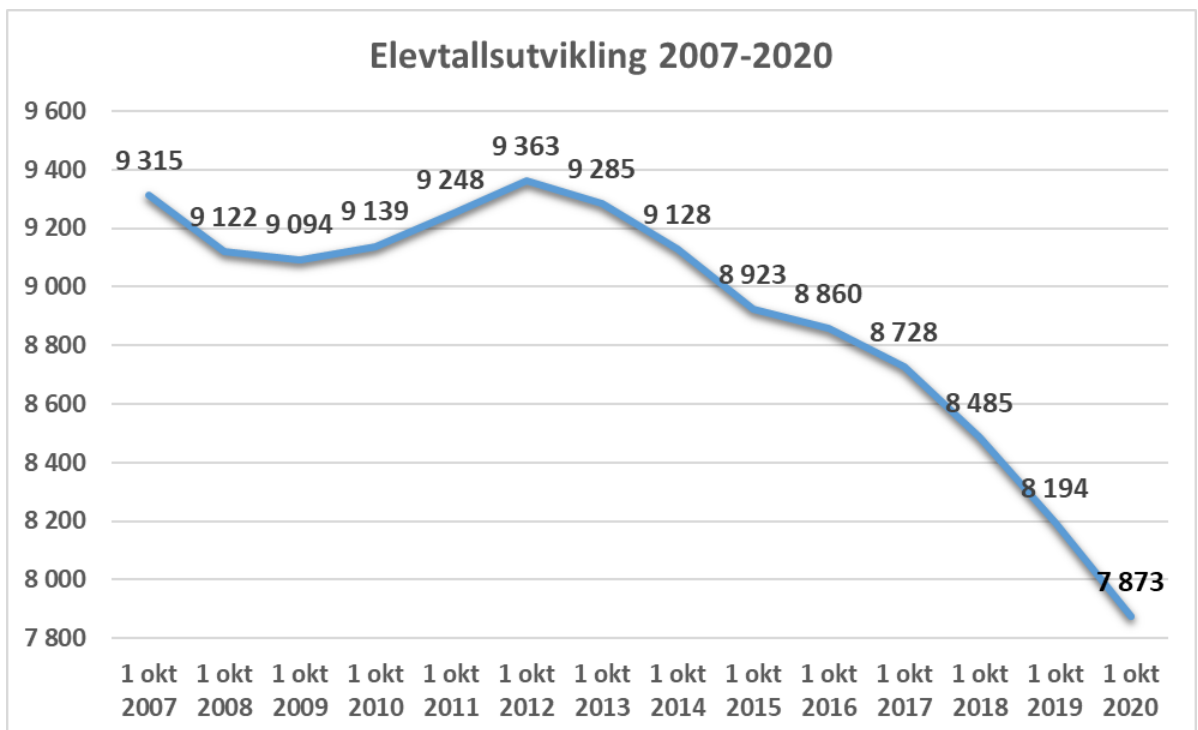
(Det ble ikke stilt tilsvarende spørsmål i lærlingundersøkelsen.)

3 Elever og læringer

3.1 Elevtall og elevtallsutvikling

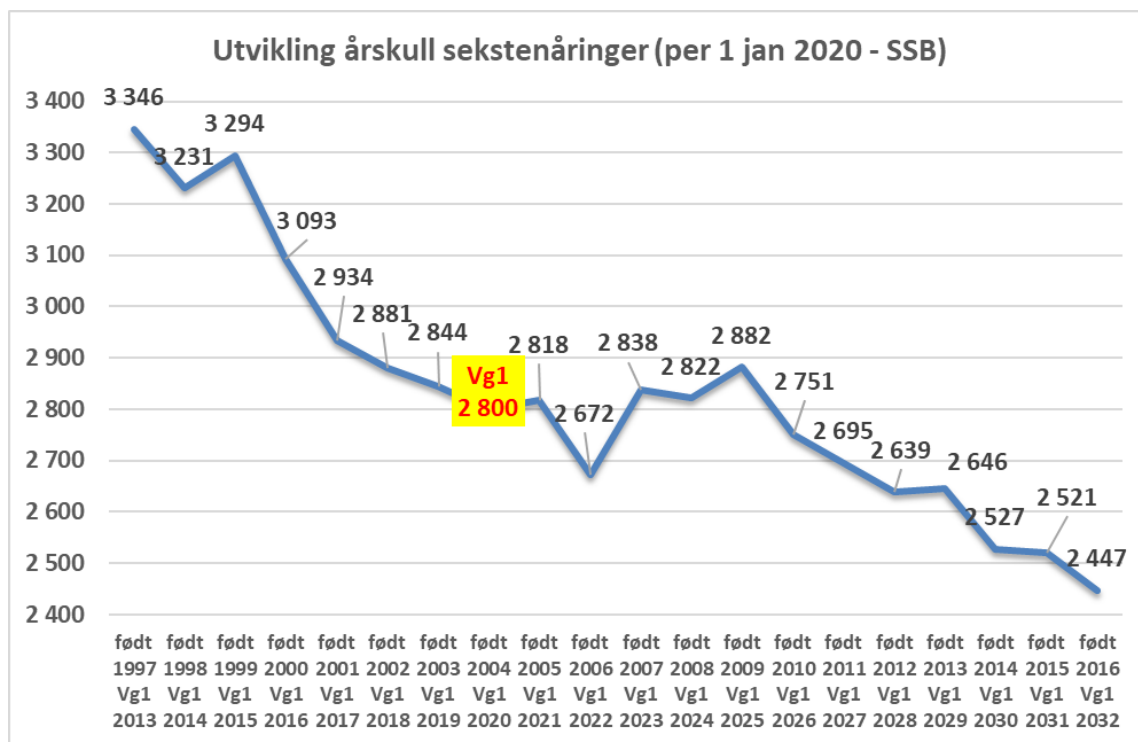
Elevtallet i Nordland har vært nedadgående etter 2012, og fortsetter å synke. Vi hadde 7 873 elever per 1 oktober 2020. Denne nedgangen er en naturlig følge av lavere fødselstall i fylket fra årtusenskiftet. Med stadig færre sekstenåringer blir det færre elever som begynner i videregående opplæring.

Nedgangen fra 2012 til 2020 er på nesten 1 500 elever – 16 prosent.

Figur 1: Elevtallsutvikling 2007–2020 (Kilde: Statistikkheftet)

Hovedtrenden framover er at sekstenårskulla fortsetter å synke, men på bakgrunn av folketellingstall fra SSB er det grunn til å tru at nedgangen bremser opp i en kort periode framover. Årets sekstenårskull er utheva i tabellen som følger, vi ser at vi vil få cirka 2 800 sekstenåringer de neste fem–seks åra med unntak av ett år, 2022. (I disse tallene er det brukt reelle folketellingstall, og ikke tatt hensyn til fra- eller tilflyttingsprognoser.) Tabellen viser at det ligger an til betydelig minkende ungdomskull allerede etter 2025 fordi fødselstallene i Nordland har gått ned etter 2010.

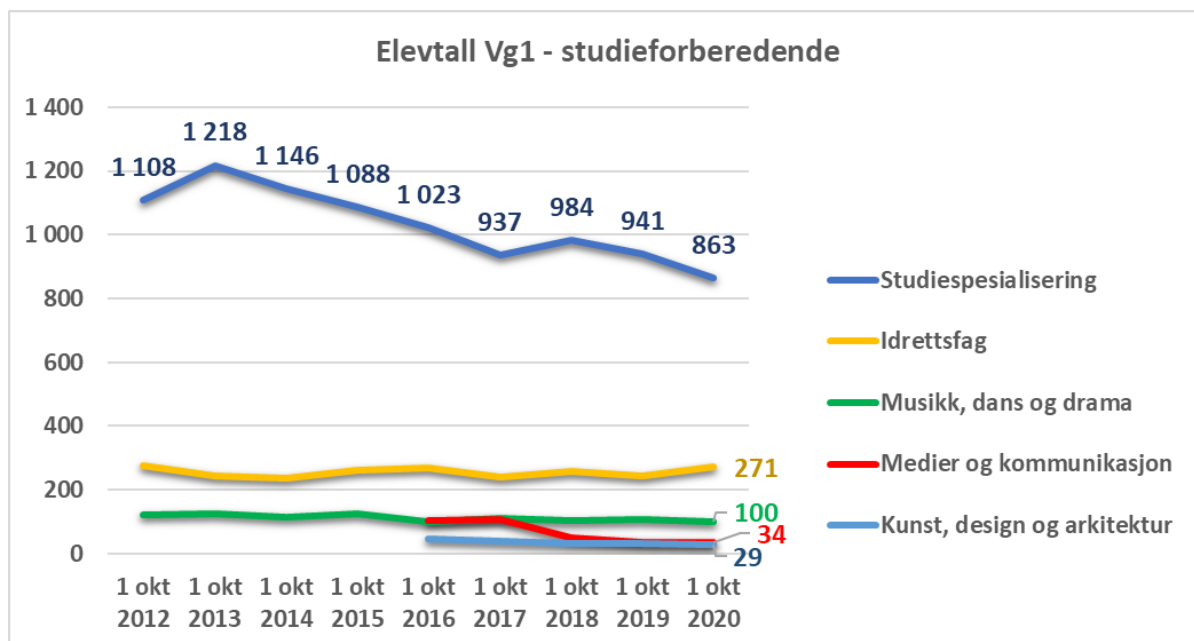
Figur 2: Utvikling i årskull sekstenåringer i Nordland (Kilde: SSB)

3.2 Elevtall og elevtallsutvikling på studieforberevende og yrkesfag

I overgangen mellom ungdomsskolen og Vg1 videregående i Nordland er det et tydelig skille i utdanningsvalg mellom kjønnene. To av tre gutter velger yrkesfag, mens jentene fordeler seg jevnt på de to utdanningsretningene. Dette kjønns skillet viser ingen tegn til å avta. Også nasjonalt finner vi samme tendens, men kjønnsforskjellene er noe mer uttalt i Nordland.

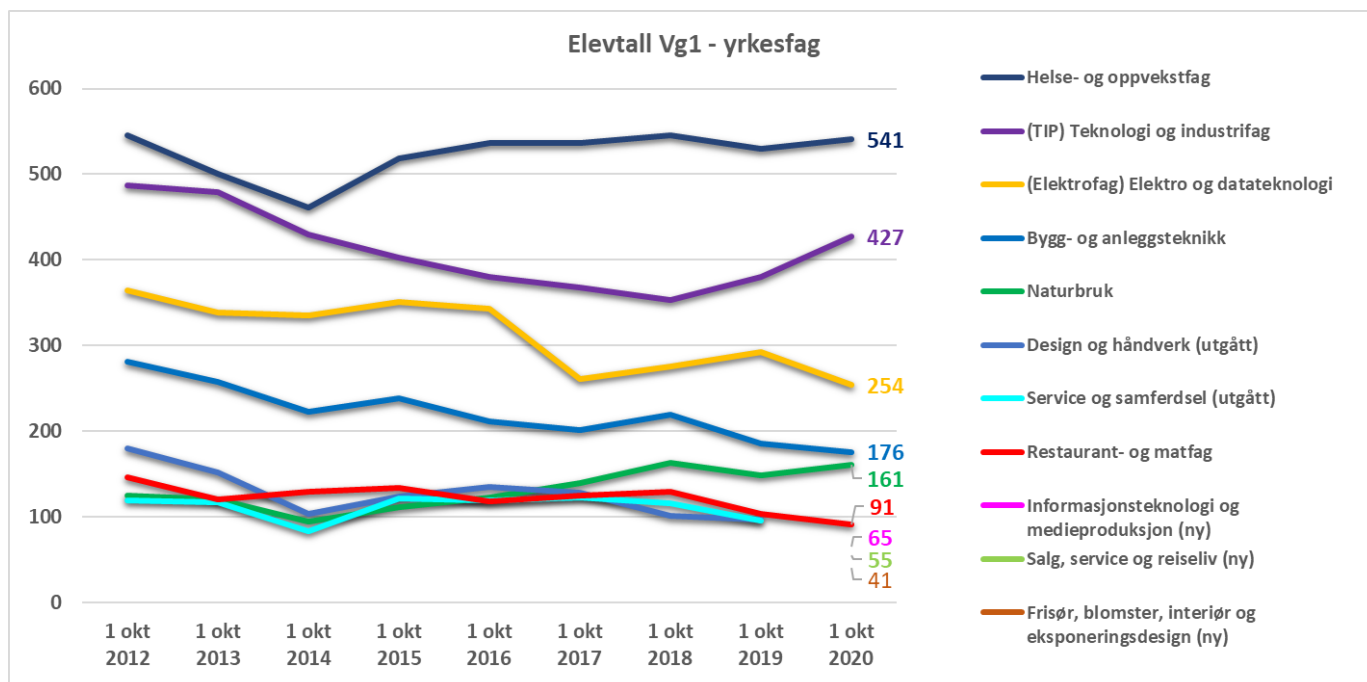
På grunn av den generelle nedgangen i ungdomskull ser vi nå at svært mange utdanningsprogram har nedadgående elevtall. Høsten 2020 er det 3 110 elever på Vg1 i Nordland. Av de **studieforberevende utdanningsprogramma** er studiespesialisering det klart største, om lag 30 prosent av elevene på Vg1 går på dette tilbudet. Dette er en klart mindre andel enn nasjonalt snitt, som er på nesten 38 prosent.

Elevtallet på idrettsfag og på musikk, dans og drama ligger svært stabilt, rundt 250–270 idrettsfagelever på Vg1 og rundt 100 elever på musikk, dans og drama. De to nye studieforberevende programma vi fikk i 2016 – medier og kommunikasjon, og kunst, design og arkitektur – har hatt synkende elevtall. Medier og kommunikasjon hadde over 100 elever de to første åra, men i 2020 begynte det kun 34 elever på medielinja. Kunst, design og arkitektur har bare 29 elever høsten 2020.

Figur 3: Elevtall Vg1 studieforberedende, utvikling (Kilde: Statistikkheftet)

Også på **yrkesfaglige utdanningsprogram** slår elevtallsnedgangen ut, men ikke like mye på alle utdanningsprogram. Helse- og oppvekstfag holder seg som klart største utdanningsprogram med stabilt over 500 Vg1-elever. Teknologi- og industrifag har hatt oppgang de to siste åra og har nå like høgt elevtall som i 2014. Også naturbruk har vært populært blant søkerne de siste par åra, særlig de blå faga akvakultur og fiske og fangst. Bygg- og anleggsteknikk, elektro og datateknologi og restaurant- og matfag derimot har alle tre mista elever over tid.

Figur 4: Elevtall Vg1 yrkesfag, utvikling (Kilde: Statistikkheftet)

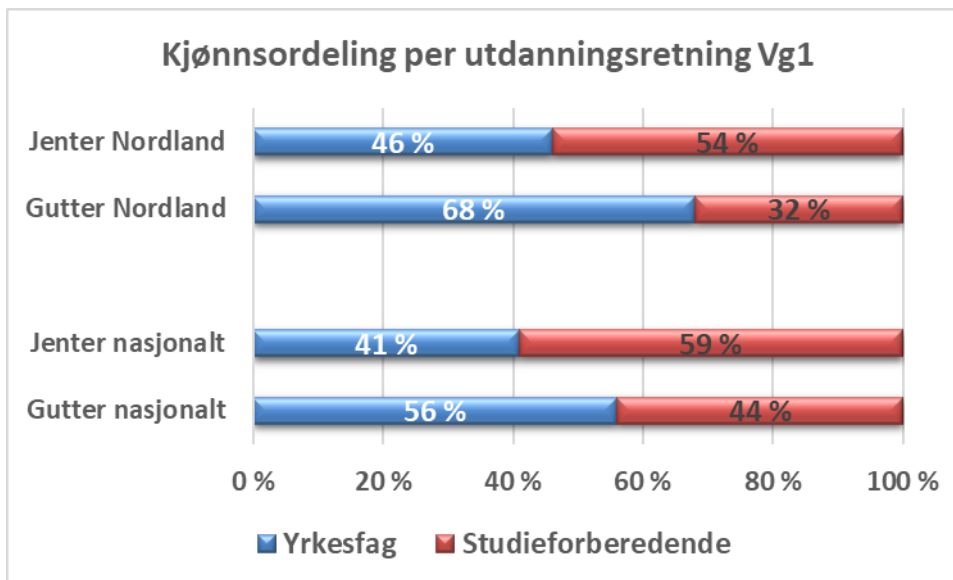
Med den nye tilbudsstrukturen på yrkesfag som ble innført fra høsten 2020 på Vg1, har vi fått fire nye yrkesfaglige utdanningsprogram, tre av disse tilbys i Nordland. Informasjonsteknologi og medieproduksjon er foreløpig etablert på tre skoler og hadde god søkning, 65 elever starta i høst. Salg, service og reiseliv tilbys på tre skoler og fikk 55 elever. Frisør, blomster, interiør og eksponeringsdesign, tilbud ved tre skoler, hadde forholdsvis lav søkning og bare 41 elever.

Endringene i søkermønster i vårt fylke følger i betydelig grad nasjonale trender.

3.3 Kjønnsstereotype valg av utdanningsprogram

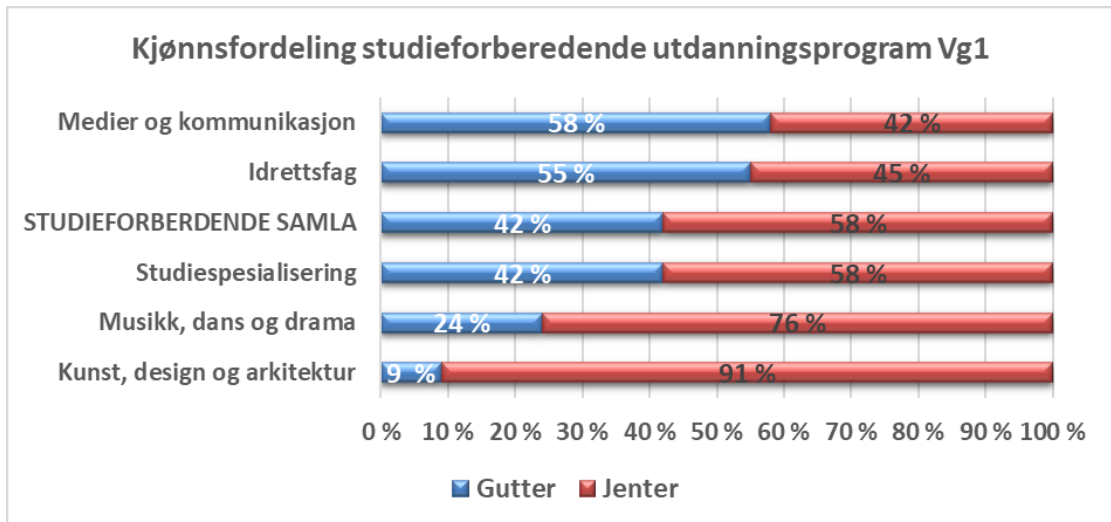
Når ungdom i tiende klasse skal finne hvilket utdanningsprogram de ønsker å ta i videregående, ser vi at ungdommene i stor grad velger tradisjonelt. I Nordland går to av tre gutter på Vg1 på yrkesfag (68 prosent) og bare én av tre på studieforberedende. Også nasjonalt er det ei overvekt av gutter på yrkesfag, men utslaget er noe mindre – 56 prosent yrkesfag versus 44 prosent studieforberedende. Knappt halvparten av jentene i Nordland velger yrkesfag på Vg1 (46 prosent), men vi ligger over nasjonalt snitt for jenter på yrkesfag, som er 41 prosent. (Alle tall i dette avsnittet viser til forrige skoleår 2019–2020 fordi vi foreløpig ikke har oversikt over fordeling kjønn inneværende skoleår. Det viser seg imidlertid at kjønnsfordelinga er svært stabil fra år til år). Disse tallene viser oss tre ting:

- Flertallet av gutter starter på yrkesfag, flertallet av jenter starter på studieforberedende; denne kjønnsforskjellen finner vi både nasjonalt og i Nordland
- Kjønnforskjellene er tydelig større i Nordland enn i landet for øvrig
- Nordland det fylket i landet som har størst andel elever på yrkesfag

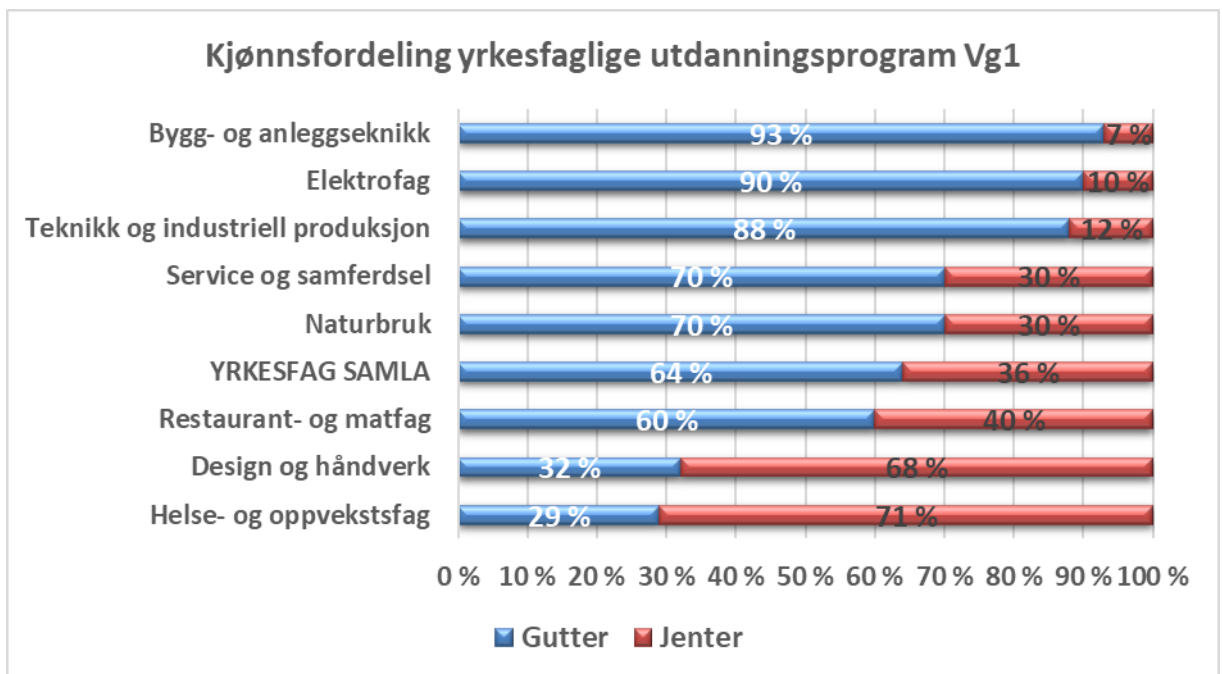
Figur 5: Fordeling studieforberedende/yrkesfag på Vg1, kjønn og sammenlikning nasjonalt (Kilde: Utdanningsdirektoratet; tall per 1 okt 2019)

På studieforberedende er det i første rekke idrettsfag som er populært blant gutter. Også medier og kommunikasjon hadde overvekt av gutter forrige skoleår, men her er elevtallet såpass lavt at det kan dreie seg om et tilfeldig utslag. De estetiske faga har klart større appell til jenter:

Figur 6: Kjønnsfordeling studieforberedende utdanningsprogram Vg1 (Kilde: Utdanningsdirektoratet; tall per 1 okt 2019)

Også blant elevene som velger yrkesfag gjøres det kjønnsstereotype valg av utdanningsprogram, og utslaga er enda mer markante enn på studieforberedende. Guttene er i stor overvekt på bygg- og anleggsteknikk, elektrofag og teknikk og industriell produksjon. Også naturbruk og service og samferdsel har klar overvekt av gutter. Restaurant- og matfag har noe overvekt av gutter, mens design og håndverk samt helse- og oppvekstfag har en klar majoritet av jenter. (Fordi tallene er hentet fra forrige skoleår, kan vi ikke vise kjønnsfordelingene i de tre nye yrkesfaglige utdanningsprogrammene frisør, blomster interiør og eksponeringsdesign; informasjonsteknologi og medieproduksjon; samt salg, service og reiseliv, som starta for første gang høsten 2020.)

Figur 7: Kjønnsfordeling yrkesfaglige utdanningsprogram Vg1 (Kilde: Utdanningsdirektoratet; tall per 1 okt 2019)

Bildet vi ser i Nordland er ikke ulikt nasjonale trender:

Det er store skilnader i val av programområde for jenter og gutar, særst i dei yrkesfaglege utdanningsprogramma. Kjønnsskilnadane er særst store på programområdene bygg- og anleggsteknikk, elektrofag, teknikk og industriell produksjon og helse og oppvekstfag. Bygg- og anleggsteknikk, elektrofag har 94 prosent gutar. Helse- og oppvekstfag har 81 prosent jenter.

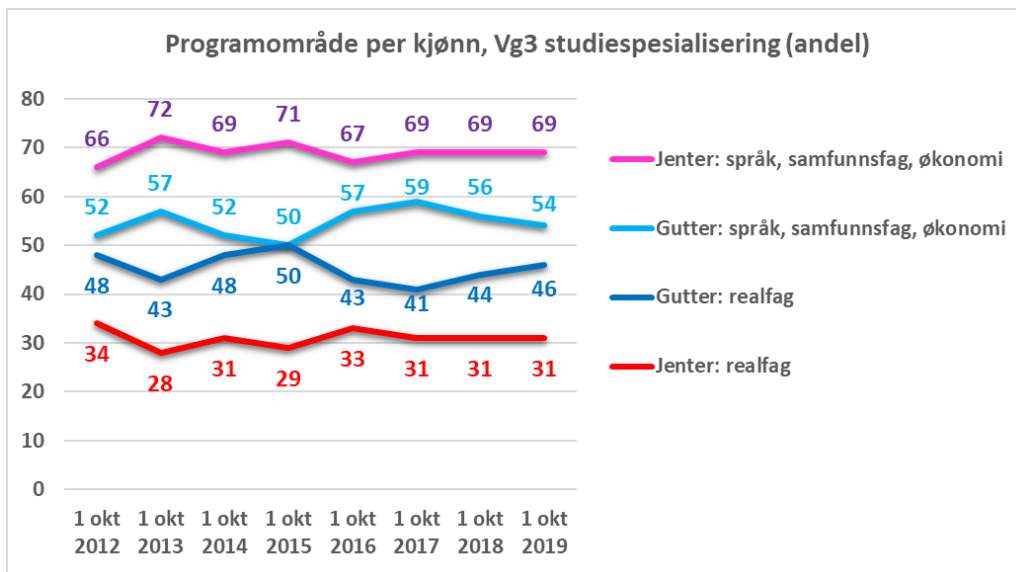
(Utdanningsdirektoratet [Fagval i vidaregåande opplæring 2019/20 \(udir.no\)](https://www.udir.no/fagval-i-vidaregaande-opplaering-2019/20))

I Nordland ser vi en svak, men allikevel tydelig utviklingstendens mot at flere gutter velger helse- og oppvekstfag. Ellers har det vært lite bevegelse på tvers av kjønnsskillet sjøl om det i åras løp har vært gjennomført flere kampanjer, både lokalt og nasjonalt, for å få ungdom til å velge mer utradisjonelt. Flere bransjer har vært aktive for å skaffe seg et breiere rekrutteringsgrunnlag. Skoler og rådgivere har forsøkt å påvirke ungdommene til å gjøre mindre konvensjonelle valg på tvers av tradisjonelle kjønnsrollemønstre. De færreste femten-sekstenåringer ønsker å skille seg ut fra det de oppfatter som normalen, og velger derfor veldig tradisjonelt.

3.4 Valg av programområde (fordypning) på studiespesialisering

Elevene på studiespesialiserende utdanningsprogram må på Vg2 og Vg3 velge å spesialisere seg enten innen realfag eller innen språk, samfunnsfag og økonomi. Innafor disse retningene velger de programfag som skolen tilbyr. Store skoler med flere parallelle klasser har et breiere fagtilbud enn mindre skoler. Det har lenge vært en prioritert oppgave, både nasjonalt og i Nordland fylke, å få barn og ungdom interessert i realfag og å øke faglige prestasjoner på feltet. Et mål for fylkets satsing har vært å få flere til å velge realfag generelt og også rekruttere flere jenter spesielt. Prognoser peker på at vi i Norge vil mangle fagfolk på en rekke teknologiske og realfaglige felt i åra som kommer, det samme gjelder i Nordland. Skal vi lykkes med innovasjon og skape et framtidsretta, bærekraftig næringsliv, må vi ha arbeidskraft med rett kompetanse. Nordland vil i åra framover ha behov for ingeniører, leger, veterinærer, realfagslærere, forskere og andre med spesialiserte kompetanser på realfaglige eller teknologiske felt. For å komme inn på slike studier, kreves det realfag fra videregående skole.

Det har – på tross av oppfordringer og kampanjer om å velge realfag – vært en markant nedgang i elever som velger realfag. Figuren som følger, viser valg av programområde på Vg3. Den viser at blant jentene er det kun én av tre som fordypet seg i realfag. Gutter fordeler seg mer likt mellom realfag og språk, samfunnsfag og økonomi, med en liten overvekt av sistnevnte.

Figur 8: Valg av programområde Vg3 studiespesialisering (Kilde: Utdanningsdirektoratet; tall per 1 okt 2019)

Blant realfaga synes jenter å foretrekke faget biologi, der de utgjør et klart flertall, og kjemi. Guttene på den andre sida velger i større grad de to 'harde' realfaga fysikk og realfaglig matematikk. Det er mange høyere studier som har nettopp disse to faga som inntakskrav. Slik sett stiller denne gruppa gutter sterkere enn jenter i konkurransen om inntak til svært attraktive studier.

I takt med elevnedgangen har antallet elever med realfaglig fordypning også gått ned. Mens det høsten 2015 var 450 elever med realfag på Vg3, var tallet høsten 2019 nede i 340 elever – 170 av hvert kjønn.

Det synes altså å være vanskelig å vekke ungdommers interesse og motivasjon for realfag. For å komme ungdom med særskilt interesse for realfag i møte, etablerte fylket for noen år sia et tilbud kalt **studiespesialisering realfaglig forskerlinje** på tre skoler, Bodin, Narvik og Polarsirkelen. Forskerlinja er et tilbud retta mot elever som allerede før de begynner på Vg1, har bestemt seg for realfaglig fordypning, og de får et fast fagtilbud som inkluderer alle fag som kreves for opptak til naturvitenskapelige eller teknologiske studier. En del av elevene forserer fag og har allerede tatt matematikk for Vg1 mens de var elever i ungdomsskolen. Det skaper rom for å følge kurs på universitetsnivå mens de går på Vg3, noe enkelte skoler legger til rette for.

Interessen for forskerlinja har vært voksende på Bodin, mens Narvik og Polarsirkelen har lave søkertall. Tilbudet er fremdeles ganske nytt på de to sistnevnte skolene, så rekruttering og markedsføring av tilbudet til elever i ungdomsskolen er derfor en viktig oppgave i åra som kommer. Tabellen viser elevtallet høsten 2020:

	Vg1	Vg2	Vg3
Bodin	23	25	25
Narvik	7	9	6
Polarsirkelen	9	8	6

Det å ha skole med forskerlinje i hver region er viktig for å dyrke fram realfagstalenter og gi et spesialtilbud for ungdom med særlig anlegg og interesse for et fagfelt hvor det kreves stor

innsats for å lykkes. Det å skape gode faglige miljøer på feltet kan hjelpe fram mange elever som ønsker ekstra utfordringer fordi de har stort læringspotensial. Det å gå i klasse med likesinnede kan bidra til å skape motivasjon til faglig utvikling. Ved Narvik videregående skole har man som følge av lavt elevtall valgt å la forskerelevne gå i vanlig klasse sammen med elever som har valgt fordypning i språk, samfunnsfag og økonomi og som derfor har andre faginteresser. Det bør vurderes hvorvidt effekten av tilbudet da blir som forutsatt, men egne klasser vil uansett kreve høyere søkertall. I byer som Narvik og Mo bør det være et potensial for større interesse for realfag og teknologi, byenes utdanningsinstitusjoner og næringsliv tatt i betraktning.

Våren 2020 ble 25 elever ferdige på Bodin, Polarsirkelen hadde 11 avgangselever og Narvik hadde 9. De aller fleste oppnådde usedvanlig gode resultat, og svært mange av elevene hadde fem eller seks i de fleste fag.

3.5 Elever, voksne deltakere og læringer med innvandrerbakgrunn

SSB definerer 'elever med innvandrerbakgrunn' som elever som enten har innvandret sjøl eller som har innvandrerforeldre. Derfor har gruppa som her omtales ikke nødvendigvis et anna morsmål enn norsk eller behov for særskilt språkopplæring. Gruppa omfatter alt fra velintegrerte andregenerasjonsinnvandrere som har gått i norsk grunnskole og som har norskferdigheter på linje med majoritetselever, til nyankomne enslige flyktninger med dårlige forkunnskaper og svake norskferdigheter.

Tallet på elever med innvandrerbakgrunn har steget bratt de siste åra, men stagnerte i 2019–2020. I denne statistikken skiller ikke SSB mellom ordinære elever, det vil si elever med ungdomsrett, og vokselevere, det vil si deltakere i opplæring spesielt organisert for voksne. Det er rimelig å anta at en vesentlig andel av de vel 1 400 med innvandrerbakgrunn er voksne.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Gutter	226	275	356	418	461	539	589	654	816	800
Jenter	212	271	332	360	343	489	595	595	603	604
I alt	438	546	688	778	804	1 028	1 184	1 249	1 419	1 404

Tabell 3: Elever med innvandrerbakgrunn, utvikling og kjønn (Kilde: SSB/KOSTRA)

Skolene rapporterer om utfordringer når de får inn elever som er relativt nyankommet i landet og som derfor ikke behersker norsk språk. Minoritetsspråklig ungdom har de samme rettighetene i videregående opplæring som alle andre, og de har rett til videregående opplæring når de har fullført ungdomsskolen i Norge eller har gjennomgått allmenn grunnsopplæring i utlandet. Dette gjelder uansett norskferdigheter. Fylkeskommuner kan tilby et innføringstilbud til nyankomne elever (opplæringslova § 3-12). Faginnholdet i innføringstilbudet er kjernefaga fra grunnskolens tiende trinn, med spesielt fokus på norskopplæring. Elevene får også hospitere på ulike utdanningsprogram på skolen slik at de har bedre grunnlag for valg av utdanningsprogram når de skal søke seg til Vg1. Høsten 2020 ble det oppretta innføringstilbud ved seks videregående skoler i Nordland.

Både elevene i innføringsklasser og elever i ordinære klasser som ikke kan nok norsk til å følge vanlig undervisning, kan få opplæring i *grunnleggende norsk*. Læreplanen i grunnleggende norsk for språklige minoriteter er en overgangsplan som bare skal nyttes til elevene er i stand til å følge opplæringa etter den ordinære læreplanen i norsk. Læreplanen er nivåbasert, aldersuavhengig og gjelder for elever med ulik erfaringsbakgrunn.

I Nordland var det forrige skoleår 108 elever som fulgte læreplanen i grunnleggende norsk, noe færre enn året før. Dette indikerer at gruppa som totalt mangler norskferdigheter, er relativt liten og at det ikke var så mange nyankomne i 2019–2020. Vi har allikevel ei ganske stor gruppe minoritetsspråklige elever med behov for særskilt språkopplæring. Dette viser de 354 enkeltvedtaka skolene høsten 2020 fatta om særskilt språkopplæring i tillegg til de om lag 80 elevene i fylkeskommunale innføringsklasser.

Elever som vil ha bodd i Norge mindre enn seks år når de skal avlegge norskeksamen, kan også velge å følge en alternativ læreplan i norskfag kalt *Læreplan i norsk for språklige minoriteter med kort botid i Norge*. Dette er en læreplan som ligger tett opp til den ordinære læreplanen som de andre elevene i klassen følger, men den har noe mer vekt på språklige ferdigheter og elevene skal ikke ha sidemål. Standpunkt og eksamen i denne læreplanen er likestilt med karakterene i ordinær norsk, for eksempel ved inngåelse av lærekontrakt, på vitnemål og ved søknad til høyere utdanning. I forrige skoleår hadde vi 241 elever som fulgte læreplanen for språklige minoriteter med kort botid, de fleste av dem var elever på yrkesfag. Tallet økte klart en periode, men tendensen har flata ut.

Vi ser altså at det er en relativt liten andel av gruppa 'elever med innvandrerbakgrunn' som må regnes som nyankomne. Majoriteten har bodd i landet såpass lenge at de ikke lenger har behov for særskilt språkopplæring og norsk etter læreplanen for minoritets elever med kortere botid enn seks år, de følger klassens vanlige undervisningsopplegg.

I tiårsperioden etter 2010 har antall lærlinger (løpende lærekontrakter) med innvandrerbakgrunn femdobla seg, særlig har flere gutter og menn fått lærekontrakt. Dette henger sammen med økt bosetting i perioden. Utviklinga gagner både den enkelte som får status som fagarbeider og dermed stiller vesentlig sterkere på arbeidsmarkedet og det gagner næringslivet som får kompetent arbeidskraft:

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Gutter	28	39	45	58	85	99	118	136	168	205
Jenter	35	34	36	43	58	66	66	89	108	111
I alt	63	73	81	101	143	165	184	225	276	316

Tabell 4: Lærlinger med innvandrerbakgrunn, utvikling og kjønn (Kilde: SSB/KOSTRA)

3.6 Samisk

Alle samiske elever i videregående opplæring har rett til opplæring i samisk, og dette gjelder sjøl om eleven ikke hadde opplæring i samisk i grunnskolen og uavhengig av om eleven bor i et samisk distrikt eller ei. Elevene velger hvilket samisk språk de skal ha opplæring i – nordsamisk, lulesamisk eller sørsamisk. Fylkeskommunen har ansvaret for at krava i opplæringslova med forskrifter blir oppfylt, og det betyr at skoleeier har det overordna ansvaret for at elevenes rettigheter til samisk opplæring blir oppfylt. Alle skoleeiere skal tilby opplæring i samisk til samiske elever. Skoleeier kan tilby også samisk som fremmedspråk.

Det gis opplæring i samiske språk både som førstespråk og som andrespråk. Det kun er sporadisk etterspørsel etter samisk som førstespråk, nesten alle ønsker undervisning i samisk andrespråk. Elever med samisk som andrespråk stiller med ulike forutsetninger. Noen har samisk-språklige arenaer i nærmiljøet hvor samisk høres, mens andre har liten kontakt med språket utenom opplæringssituasjonen. For noen elever er samisk et helt nytt språk, mens andre kan samisk relativt godt når de begynner. Situasjonen når det gjelder muligheter til å utvikle språket ved å høre og få bruke språket daglig i sitt nærmiljø, er også ulik for elever som har samisk som fag. Læreplanen i faget samisk som andrespråk er derfor bygd opp slik at det er mulig å få opplæring på tre ulike nivåer. Elevenes forkunnskaper blir

testa når de starter slik at de får opplæring på et nivå som passer. Samisk 4 er for elever som ikke har hatt samiskundervisning i grunnskolen mens samisk 2 forutsetter gode forkunnskaper. Elevene i Nordland fordeler seg på alle tre nivåer.

Elever som har rett til opplæring i samisk, også når skolen de går på ikke har lærere i faget. Derfor er det mulig å gi opplæring i samisk ved bruk av alternative opplæringsformer som fjernundervisning, intensivundervisning eller leirskoleopphold. I Nordland har vi nå tilsatt lærere i lulesamisk ved Bodin og Knut Hamsun videregående skoler, som underviser elever på egne skoler i tillegg til å ha fjernundervisning for elever ved andre skoler. Elever i nordsamisk får hovedsakelig fjernundervisning organisert fra videregående skoler i Troms og Finnmark fylkeskommune mens Sørsamisk kunnskapspark i Hattfjelldal har ansvaret for undervisninga for sørsamiske elever.

Skoleåret 2019-2020 hadde vi 37 elever som mottok samiskundervisning på følgende skoler:

Bodin	12	lulesamisk + nordsamisk
Bodø	5	nordsamisk
Knut Hamsun	8	lulesamisk
Mosjøen	4	sørsamisk + nordsamisk
Narvik	3	lulesamisk + nordsamisk
Saltdal	1	nordsamisk
Sortland	4	nordsamisk

3.7 Formidlingsåret 2020

De fleste av de som ønsker læreplass, særlig ungdommer, får læreplass ved at de søker på samme måte som man søker elevplass, og deretter kommer inn i formidlingssystemet. I formidlingsprosessen finner læreplass-søker og bedrift eller opplæringskontor hverandre. Partene inngår lærekontrakt og lærlingen får ansettelse i en bedrift.

Tall og resultat som vises i dette punktet, er utarbeida av Utdanningsdirektoratet, som publiserer statusrapporter ved årsskiftet slik at skoleeier og nasjonale myndigheter kan overvåke utviklinga. Gjennomføring på yrkesfag er avhengig av et velfungerende formidlingsapparat, derfor er det viktig å ha sammenliknbare tall nasjonalt og fylkesvis. Det understrekes at tall for godkjente lærekontrakter slik de her er presentert, er underveisinformasjon. Det endelige tallet på nye kontrakter kommer på etterm vinteren, og det er alltid noe høyere, jamfør neste punkt 3.8.

I Nordland har vi hatt en lang periode med stigende formidlingstall, særlig for søkere med ungdomsrett, men dette bremsa litt opp i 2020. Antall ungdomsrettssøkere som fikk lærekontrakt var 912, 21 færre enn 2019. Det var større nedgang i formidling blant søkere med voksen rett eller uten rett. Men totalt 1 304 formidlinger til lære i 2020 er uansett et godt resultat.

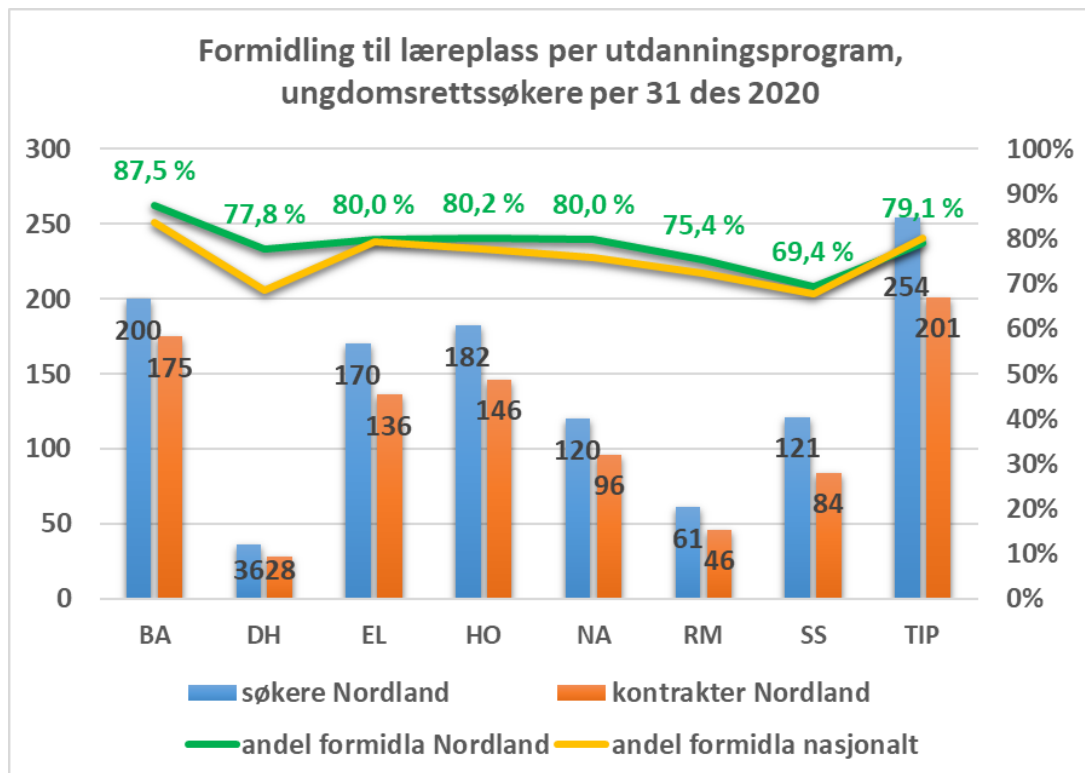
Det er positivt at antall ungdomsrettssøkere som er registrert med lærekontrakt i Nordland, holder seg på et høgt nivå på tross av usikkerhet i arbeidsmarkedet på grunn av pandemi og på tross av at ungdomskullet og antall yrkesfagelever har gått ned. Dette betyr i klartekst at det høsten 2020 var mange elever med ordinær overgang mellom Vg2 i skole og Vg3. Det kan se ut som om arbeidet med å innføre læreplassgaranti i Nordland har begynt å gi konkrete resultat. Samtidig har bransjer og bedrifter nå større bevissthet om at det å ta inn lærlinger er en betingelse for å dekke behovet for rekruttering og framtidig arbeidskraft.

	Ungdomsrett	Ikke ungdomsrett	Alle rettstyper
des 2011	774	401	1 175
des 2012	746	407	1 153
des 2013	708	376	1 084
des 2014	783	408	1 191
des 2015	806	398	1 204
des 2016	799	446	1 245
des 2017	897	422	1 319
des 2018	841	426	1 267
des 2019	933	443	1 376
des 2020	912	392	1 304

Tabell 5: Antall kontrakter godkjent i Nordland per år (Kilde: Utdanningsdirektoratet)

Det var totalt 1 144 ungdomsrettssøkere i 2020, slik at det var 79,7 prosent av søkerne som var formidla per 31. desember 2020. Nasjonalt var andelen 77,7 prosent, det er altså litt flere søkere får lærekontrakt i Nordland enn nasjonalt.

I gjennomføringssammenheng er det mest interessant å se på godkjenning av kontrakter til søkere med ungdomsrett, slik at i neste figur omfatter kun denne gruppa. Den viser dekningsgrad på de ulike utdanningsprogramma, det vil si hvor mange ungdommer som søkte læreplass per program, og hvor mange som fikk kontrakt.

Figur 9: Formidling til læreplass per utdanningsprogram i 2020, ungdomsrett (Kilde: Utdanningsdirektoratet)

Bygg- og anleggsteknikk var utdanningsprogrammet med best formidlingsandel, hele 87,5 prosent av ungdomssøkerne fikk lærekontrakt. Deretter følger ei rekke utdanningsprogram der rundt 80 prosent av søkerne fikk plass. Elektrofag med 80 prosent formidling er et svært godt resultat, der er det nå bedre balanse mellom søkerfall og læreplasser enn tidligere da andelen har vært lavere. Svakest formidlingsandel var det på service og samferdsel, 69,4 prosent. Nasjonalt var det enda noe svakere resultat, dette tyder på at utdanningsprogrammet rekrutterer til bransjer i servicenæringa som har blitt hardt ramma av koronapandemien. Positivt er det at formidlingsandelen på restaurant- og matfag i fylket faktisk har økt på tross av vanskene i bransjen. Nordland har bedre formidlingstall enn nasjonal formidlingsandel på alle utdanningsprogram med unntak av teknikk og industriell produksjon (TIP). Forskjellene mellom Nordland (grønn linje) og nasjonalt nivå (gul linje) er imidlertid små.

Tabellen som følger, viser formidling i alle fylker for alle søkere, ikke bare ungdomsrettssøkere, og alle typer kontrakter. Nordland ligger over snittet både når det gjelder formidling til ordinære lærekontrakter og kontrakter totalt.

	Lærekontrakt	Opplæringskontrakt	Fagopplæring i skole	Kontrakt i alt
Rogaland	81,5 %	2,0 %	4,2 %	87,7 %
Oslo	79,0 %	3,1 %	5,3 %	87,4 %
Troms og Finnmark	81,5 %	1,6 %	1,0 %	84,1 %
Agder	69,2 %	3,1 %	11,6 %	83,9 %
Nordland	78,8 %	3,1 %	1,6 %	83,5 %
Møre og Romsdal	79,3 %	3,1 %	1,1 %	83,5 %
nasjonalt snitt	75,7 %	3,2 %	4,5 %	83,4 %
Trøndelag	76,9 %	3,4 %	2,7 %	83,0 %
Viken	70,1 %	4,8 %	8,0 %	82,9 %
Vestland	77,2 %	2,2 %	2,2 %	81,6 %
Vestfold og Telemark	72,4 %	4,0 %	2,5 %	78,9 %

Tabell 6: Søkere med godkjent kontrakt per 31 des 2020 per fylke, alle søkere og kontraktstyper (Kilde: Utdanningsdirektoratet)

Det er fylkesforskjeller i hvor mange søkere som fikk alternativer til lærekontrakt. Andelen søkere som fikk opplæringskontrakt (lærekandidat) varierer fra 1,6 prosent i Troms og Finnmark til 4,8 prosent i Viken. I Nordland fikk 3,1 prosent av søkerne opplæringskontrakt, noe som er klar forbedring fra 2019. Andelen som fikk fagopplæring i skole varierer fra 1 prosent i Troms og Finnmark og i Møre og Romsdal til hele 11,6 prosent i Agder. Nordland er av fylka med minst andel alternativ fagopplæring i skole.

Det var en svak nedgang på to prosentpoeng i formidlingsandelen også nasjonalt i 2020 og ni av elleve fylker hadde nedgang. Det kan være flere årsaker til denne nedgangen og til at ikke alle søkere får læreplass:

79 prosent av søkerne startet opplæring i bedrift som lærling eller lærekandidat i løpet av 2020. Det betyr samtidig at over 20 prosent av søkerne ikke fikk læreplass i bedrift før utgangen av året. 2020 ble i stor grad preget av koronautbruddet, der mange bedrifter har hatt utfordringer med å holde driften i gang og lærlinger har blitt permittert. Det kan også være andre grunner til at søkere ikke får læreplass. Hindringer for å få læreplass kan handle om at søkerne ikke oppleves som kvalifiserte eller klare for overgangen til lære, at antallet skoleplasser ikke samsvarer med antallet tilgjengelige læreplasser, eller at bedriftene mangler motiver for å ta inn lærlinger.

(Kilde: Utdanningsdirektoratet: Andel søkere som har fått lærekontrakt 2020 (udir.no))

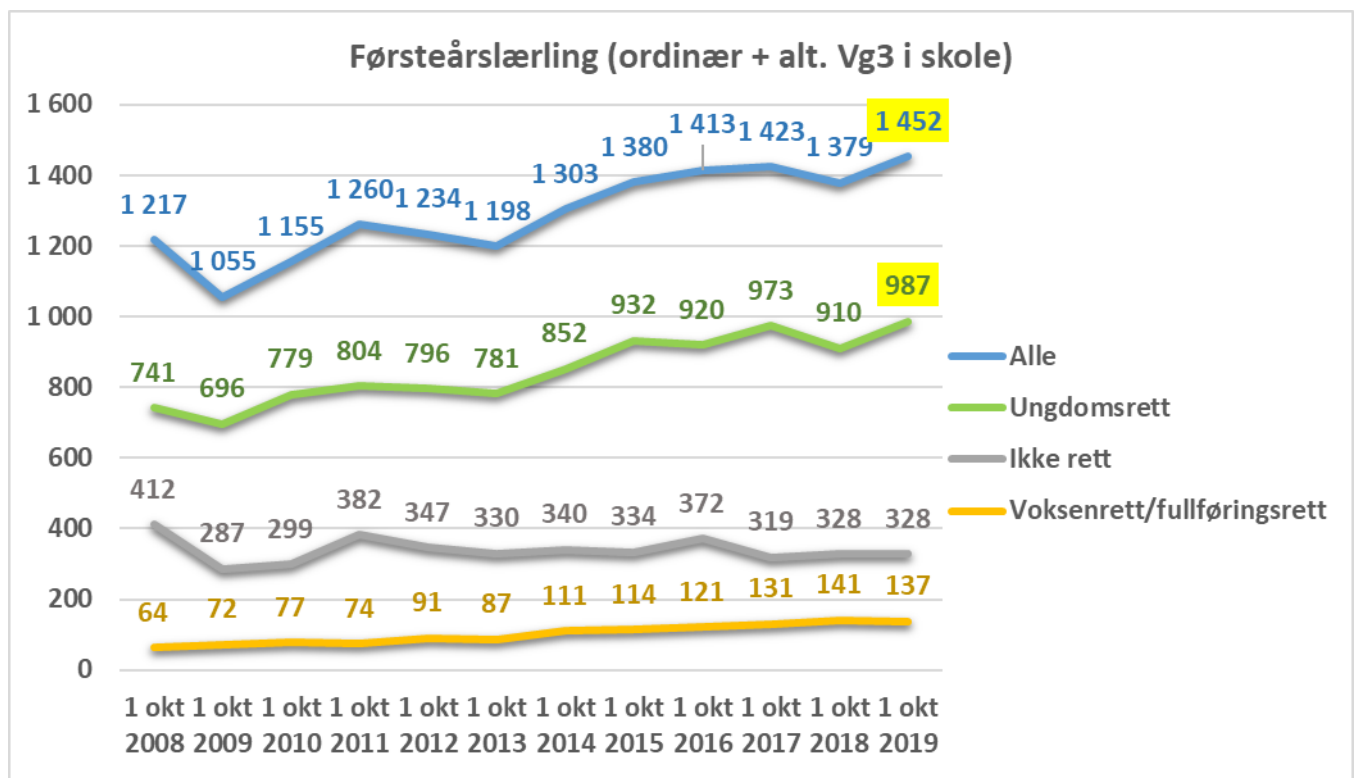
Erfaring har også vist at en stor del av søkerne som står uten læreplass, er i annen videregående opplæring eller får læreplass ved et seinere tidspunkt.

3.8 Førsteårslæringer og -lærekandidater

Det er vanskeligere å telle antall kontrakter og antall læringer og lærekandidater enn det er å presentere rett elevtall. Hovedårsaken er at kontrakter inngås og avsluttes hele året. For å sammenlikne mellom år, må det derfor velges telledato.

Alle tall som følger er offisielle tall publisert årlig av Utdanningsdirektoratet, telledato er 1. oktober. Dette er den mest pålitelige oversikten over antall førsteårslæringer (nye læringer), og det er den vi bruker når vi sammenlikner år. De nyeste tallene forteller oss hvor mange førsteårslæringer vi hadde per 1. oktober 2019 (tall per 1. oktober 2020 publiseres ikke før i februar 2021). Da ble det registrert totalt 1 452 førsteårslæringer, det høyeste antallet som er registrert (bestenoteringer er markert med gult). Antall nye læringer med ungdomsrett gikk også opp fra 2018 til 2019 til 987 førsteårslæringer, også dette var bestenotering.

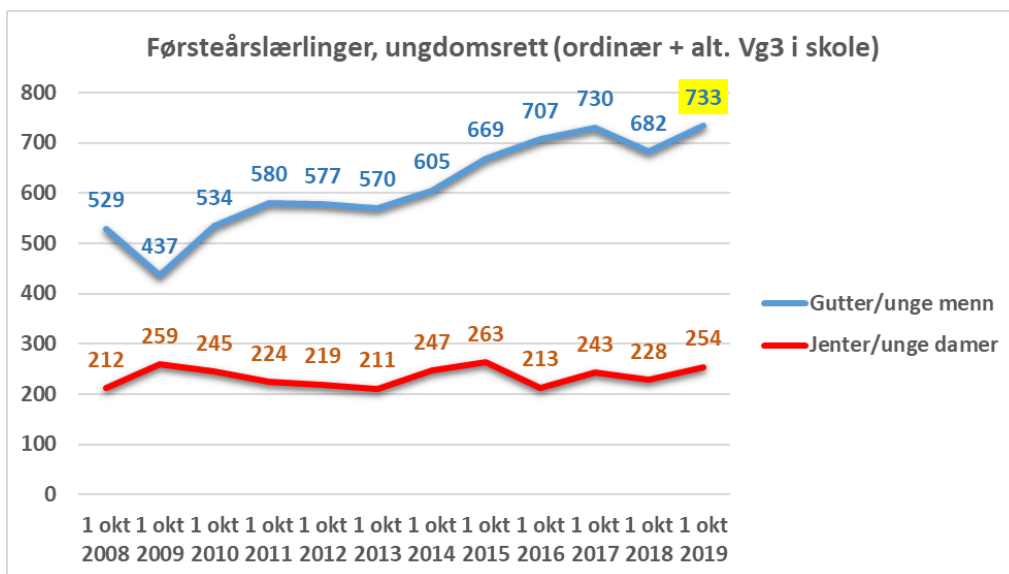
Antallet ikke-rettssøkere som inngår kontrakt, har vært svakt synkende en periode, mens det har blitt klart flere læringer med voksenrett. Dette skyldes blant annet at det er mange innvandrere og flyktninger uten videregående utdanning fra hjemlandet som nå starter i lære.

Figur 10: Førsteårslæringer, ulike rettskategorier per år (ordinære læringer og alternativ Vg3 i skole) (Kilde: Utdanningsdirektoratet)

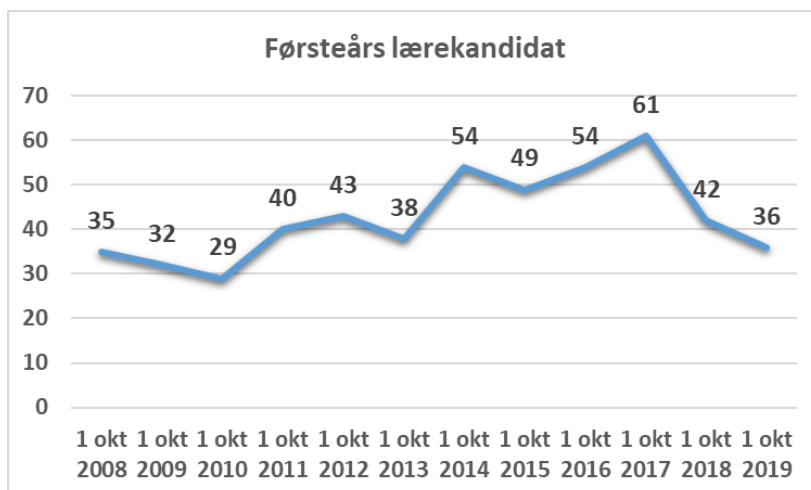
Andelen jenter på yrkesfag som velger lærekontrakt i bedrift, har vært temmelig stabil over tid, mens antall gutter og unge menn som fikk lærekontrakt i 2019 gikk en god del opp

sammenlikna med 2018. Veksten i antall gutter som får lærekontrakt har vært stabil over en tiårsperiode. Dette indikerer at vi kan forvente at flere gutter på yrkesfag nå vil gjennomføre opplæringsløpet med fag- eller svennebrev i løpet av de neste åra. Det har gradvis vokst fram store kjønnsforskjeller i yrkesfagløpet der gutter i velger den tradisjonelle yrkesfagvegen med opplæring som lærling i bedrift, mens jenter på yrkesfag i større grad velger andre løp, særlig påbygging (mer om dette i punkt 6.3). Det er nå nesten tre ganger så mange gutter som jenter som blir lærling. Når så mange velger å ikke søke læreplass etter Vg2 yrkesfag, minster arbeidslivet tilgang på faglært arbeidskraft. Det er derfor viktig at yrkesfagelevne motiveres til å søke læreplass og å gi dem innsikt i framtidige karrieremuligheter og videre kompetansebygging.

Figur 11: Førsteårslærlinger per år – kjønn (ordinære lærlinger og alternativ Vg3 i skole) (Kilde: Utdanningsdirektoratet)

Ungdom med læreansker eller særskilte behov, som ønsker opplæring i bedrift, kan få opplæringskontrakt som **lærekandidat**. De vil da få opplæring etter en individuelt tilpassa læreplan som er utforma på grunnlag av den enkeltes forutsetninger. Det har vært noe økning i antall slike opplæringskontrakter, men i 2018 og 2019 har vi hatt en klar nedgang slik at en langvarig positiv trend ble brutt. Foreløpige tall for 2020 viser imidlertid ny oppgang, slik at det er grunn til å tru at den uheldige tilbakegangen har snudd. Offisielle tall per 1. oktober 2020 kommer i februar 2021.

Figur 12: Nye opplæringskontrakter for lærekandidater, utvikling flere år (Kilde: Utdanningsdirektoratet)

3.9 Løpende lærekontrakter

Det er også interessant å se hvor mange som til enhver tid er lærlinger eller lærekandidater i fylket (såkalt løpende kontrakter). Løpende lærekontrakter er totalen av alle læreforhold, både førsteårslærlinger og de som har holdt på lenger. Tabellen viser hvor mange som var under kontrakt i Nordland fylke per 1. oktober hvert år og inkluderer både lærlinger med ungdomsrett og andre lærlinger. Tallet har vært stabilt stigende i perioden, og vi har aldri før hatt så mange lærlinger i sving som per 1. oktober 2019. Dette gjelder både antall lærlinger i bedrift og det totale antall kontrakter. Tabellen viser en betydelig økning i omfanget av fagopplæring i Nordland de siste åra. Antall kontrakter i 2019 var 35 prosent høyere enn i 2010.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Talet på lærlingar	2 110	2 228	2 262	2 265	2 282	2 373	2 487	2 623	2 666	2 749
Talet på elevar i fagopplæring i skole		14	30	49	37	41	79	44	35	32
Talet på lærekandidatar		58	70	69	85	93	98	99	92	76
Total	2 110	2 300	2 362	2 383	2 404	2 507	2 664	2 766	2 793	2 857

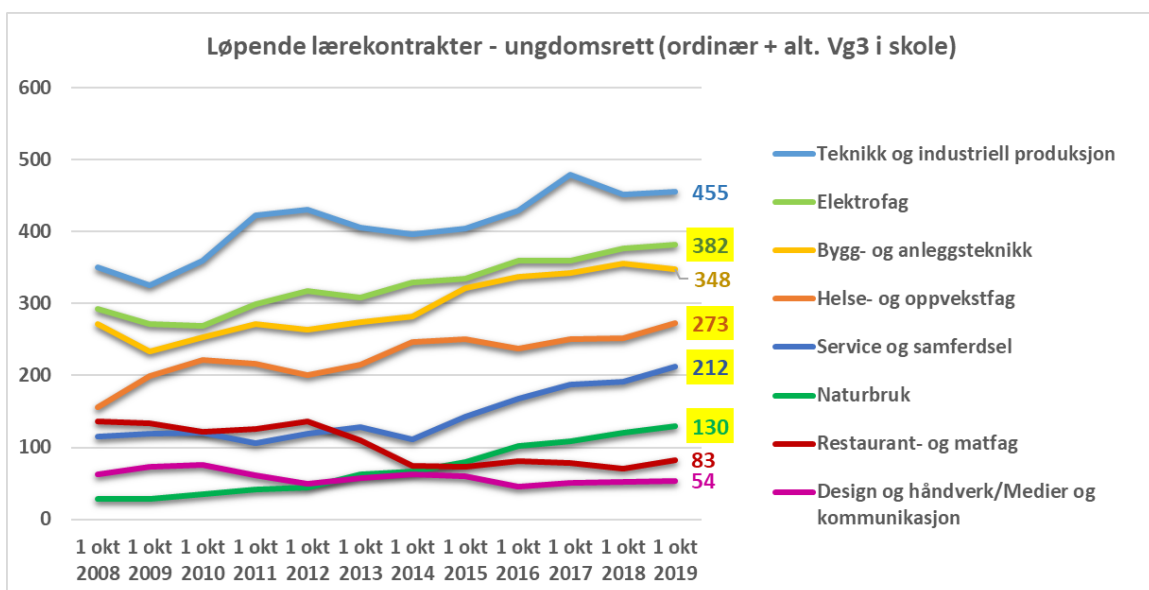
Tabell 7: Løpende lærekontrakter og opplæringskontrakter, flere år (Kilde: Skoleporten)

Det er særlig antall lærlinger **med rett** som er stigende. Av de 2 749 lærlingene i kontrakt i per 1. oktober 2019 hadde 1 937 ungdomsrett, dette er også ny bestenotering.

Det er flest lærekontrakter i privat virksomhet:

- Privat sektor 1 772 lærlinger
- Kommunal/fylkeskommunal sektor 651 lærlinger
- Statlig sektor 316 lærlinger
- Ukjent 10 lærlinger

Vi gjenfinner framgang også når vi ser på antall løpende lærekontrakter per utdanningsprogram:

Figur 13: Løpende lærekontrakter per utdanningsprogram, ungdomsrettslærlinger - utvikling (Kilde: Utdanningsdirektoratet)

Av åtte utdanningsprogram har seks klar framgang i tida etter innføringa av *Kunnskapsløftet* (medier og kommunikasjon, som nesten ikke har lærekontrakter, er her slått sammen med design og håndverk). Fire utdanningsprogram registrerte bestenoteringen i antall løpende lærekontrakter i 2019. Naturbruk har ei firdobling av antall lærekontrakter, dette skjer både takket være økt etterspørsel etter fagarbeidere i akvakultur og marine næringer og at Nordland var med i et forsøksprosjekt der det også ble inngått lærekontrakter i landbruksfag. Service og samferdsel har også god utvikling de siste åra.

Det er kun restaurant- og matfag samt design og håndverk/medier og kommunikasjon som har hatt fallende antall lærlinger. Dette avspeiler nasjonale trender som viser at akkurat disse to utdanningsprogramma har problem med å få ut elevene i lære.

(Se også kapittel 11 om læreplassgarantien.)

3.10 Lærebedrifter i Nordland

Ei forutsetning for å kunne oppfylle alle læreplass-søkeres ønsker om kontrakt er at det finnes et tilstrekkelig antall godkjente lærebedrifter i de bransjene vi har søkere i. Derfor har det vært en prioritert oppgave både nasjonalt og i fylket å rekruttere nye lærebedrifter. Et viktig tiltak lokalt var inngåelse av avtalen av *Samfunnskontrakt Nordland for flere læreplasser 2020–2023* mellom partene i arbeidslivet (NHO og LO), KS, Fylkesmannen i Nordland, Nav og Nordland fylkeskommune. Det viktigste innsatsområdet i avtalen er arbeidet for flere lærebedrifter og flere læreplasser. Man så at det er grunnlag i mange bransjer for å rekruttere en større andel av virksomhetene som lærebedrifter, og etablerte lærebedrifter oppfordres til å ta inn flere lærlinger, også i andre lærefag enn de har fra før. Arbeidet omfatter så vel kommunale og statlige virksomheter som privat næringsliv. Partene i samfunnskontrakten i Nordland forplikter seg blant anna til:

- å gjennomføre tiltak for å skaffe flere læreplasser og flere lærebedrifter
- at eksisterende lærebedrifter øker antall lærlinger/lærekandidater
- å styrke samarbeidet med bransjer om rekruttering og læreplasser
- å gi kunnskap om arbeidslivets fremtidige kompetansebehov
- arbeidet med innføring av læreplassgarantien

Den felles innsatsen for å skaffe flere læreplasser i fylket har gitt resultat, og antall godkjente lærebedrifter som har lærling, steig med rundt 200 bedrifter, det vil si 20 prosent fra 2013 til 2020.

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Bygg- og anleggsteknikk	243	255	262	294	309	323	339	327
Design og håndverk	93	89	89	90	93	88	86	81
Elektrofag	124	123	129	133	135	133	143	134
Helse- og oppvekstfag	79	77	87	105	99	99	95	88
Naturbruk	75	84	92	105	125	139	142	133
Restaurant- og matfag	56	64	63	64	54	58	58	65
Service og samferdsel	146	160	136	146	174	192	204	194
Teknikk og industriell produksjon	228	217	214	228	250	250	241	232
Lærebedrift som har lærling	1 044	1 069	1 072	1 165	1 239	1 282	1 308	1 254

Tabell 8: Lærebedrifter i Nordland per utdanningsprogram - utvikling (Kilde: Utdanningsdirektoratet)

Størst økning finner vi innafor naturbruk, noe som henger sammen med at landbruksfaget i en forsøksperiode ble lærefag i stedet for et treårig skoleløp samt stor etterspørsel etter lærlinger i akvakultur. Det har også vært betydelig vekst i byggebransjen og innafor service og samferdsel. Veksten i antall godkjente lærebedrifter med lærlinger har vært en forutsetning for at vi har hatt den gode økningen i antall lærlinger, slik som vist i de to foregående punkta.

Dessverre har veksten i lærebedrifter ikke fordelt seg jevnt geografisk i fylket. I de fleste kommunene er antallet lærebedrifter overraskende stabilt perioden i 2013–2020, og det meste av økningen kommer i en håndfull kommuner. Det er ganske naturlig at fylkets store kommuner har flest lærebedrifter og at mye av veksten kommer her:

– Bodø	211 lærebedrifter	betydelig økning
– Rana	127	
– Narvik	124	
– Vestvågøy	82	betydelig økning
– Vefsn	81	
– Sortland	73	betydelig økning
– Fauske	53	
– Vågan	50	

Dessuten var det en del mindre kommuner som hadde stor prosentvis framgang fra 2013 til 2020, for eksempel Hemnes (fra 11 til 18), Moskenes (fra 2 til 11), Steigen (fra 9 til 15), og Grane (fra 3 til 7). Men det er også flere store kommuner og distrikt der det ikke har skjedd endringer, og dit innsatsen må rettes. God geografisk spredning på lærebedrifter vil kunne gi utkantsungdom bedre muligheter til å fullføre sitt videregående opplæringsløp.

3.11 Ungdom i oppfølgingstjenesten (OT)

Oppfølgingstjenesten er en fylkeskommunal tjeneste som skal følge opp ungdom under 21 år som har rett til opplæring, men som ikke er i arbeid eller opplæring. Oppfølgingstjenesten har også ansvaret for å koordinere og samordne den tverrfaglige innsatsen for disse ungdommene. Hovedoppgaven til oppfølgingstjenesten er å sørge for at ungdommer utafor skole og arbeidsliv får tilbud om opplæring, arbeid eller andre kompetansefremmende tiltak. Målet er å få ungdom i aktivitet. Videre skal også tjenesten arbeide forebyggende for å få flere til å fullføre.

Utdanningsdirektoratet offentliggjør tre ganger årlig status for alle fylker for antall og kategorier ungdom som er registrert i OT. Nordland har ofte hatt en relativ stor andel av OT-ungdommer, noe som avspeiler at vi har en større andel som ikke fullfører videregående. Utviklinga har imidlertid vært særdeles god, og antall ungdommer i målgruppa per november måned er mer enn halvert på ti år. Årsaken er i all hovedsak at færre ungdommer nå slutter på skolen, flere begynner i lære og flere fullfører og består. Samtidig har antall ungdommer også gått noe ned.

	nov 2011	nov 2012	nov 2013	nov 2014	nov 2015	nov 2016	nov 2017	nov 2018	nov 2019	nov 2020
Ukjent aktivitet	596	267	162	168	468	433	197	210	146	148
Under oppfølging/	301	274	256	247	229	249	250	222	206	204
I aktivitet	398	518	465	503	401	405	379	209	270	249
Avklart	209	269	271	290	217	183	191	159	131	130
I målgruppa totalt	1 504	1 328	1 154	1 208	1 315	1 270	1 017	800	753	731

Tabell 9: Antall ungdommer registrert i oppfølgingstjenesten per status (Kilde: Utdanningsdirektoratet)

De 249 OT-ungdommene som var i aktivitet, fordeler seg slik:

- Opplæring og arbeidspraksis i regi av fylket	26
- Arbeidspraksis eller annet tiltak i regi av Nav	85
- Kombinasjonstiltak - fylkeskommunen og Nav	9
- I arbeid	46
- Elev	55
- Lærling/lærekandidat	28

Andelen 'Ukjent aktivitet' er alltid høgest tidlig i skoleåret, men faller etter hvert samtidig som andelen i aktivitet stiger betydelig.

130 OT-ungdommer hadde status avklart, noe som betyr at deres situasjon var kjent og kartlagt, men at tiltak ikke var aktuelt:

- Takka nei til oppfølging	42
- I militæret	7
- Har omsorg for barn	9
- Sjuk eller i institusjon	43
- Ikke-formell opplæring/folkehøgskole	29

I gjennomføringssammenheng er det særskilt viktig å bekjempe frafall i den yngste gruppa – sytten år og yngre. Antall OT-ungdommer i denne aldersklassen har falt og halvert seg fra etter 2016 og synes å ha stabilisert seg på rundt 140 ungdommer.

	nov 2011	nov 2012	nov 2013	nov 2014	nov 2015	nov 2016	nov 2017	nov 2018	nov 2019	nov 2020
17 år og yngre	321	315	241	198	263	302	198	145	132	142
18 år	366	371	310	376	390	311	261	202	181	183
19 år	415	347	328	333	375	329	289	245	211	214
20 år	402	295	275	301	287	328	269	208	229	192

Tabell 10: Antall ungdommer i oppfølgingstjenesten per aldersgruppe (Kilde: Utdanningsdirektoratet)

De fleste i den yngste gruppa, 17 år og yngre, er under oppfølging og veiledning av OT eller de er i aktivitet (elev eller arbeidspraksis). Mellom 10 og 15 ungdommer er sjuke eller i institusjon og er ikke i stand til å motta opplæring.

Oppfølgingstjenesten i Nordland utmerker seg ved at over halvparten av ungdommene som de har hatt kontakt med ett år, enten er tilbake i opplæring eller har fått arbeid neste år:

*Det viktigste målet på at oppfølgingstjenesten lykkes i sitt arbeid, er at ungdommer kommer i gang med videregående opplæring eller arbeid etter at de har vært i kontakt med oppfølgingstjenesten. 51 prosent av ungdommene som var i oppfølgingstjenestens målgruppe per juni 2019, var i gang med skole, lære eller arbeid høsten 2019- Andelen varierer fra 42 prosent i Oslo til 57 prosent i Troms og Finnmark og Nordland.
(Utdanningsdirektoratet: Utdanningsspeilet 2020)*

Oppfølgingstjenesten i Nordland er etter nyorganiseringa av elev- og lærlingtjenestene ved skolene blitt en del av skolenes helhetlige team for oppfølging av elever og lærlinger. Samtidig har oppfølgingstjenesten fått utvida sitt mandat slik at man også skal arbeide for å forebygge frafall. Dette gjøres blant anna i samarbeid med lokale grunnskoler for å gjøre overgangen fra ungdomsskole til videregående så god som mulig for alle elevgrupper. (Se også kapittel 11 om elev- og lærlingtjenesten.)

I tillegg til tverrfaglig samarbeid internt i elev- og lærlingtjenesten, skal oppfølgingstjenesten sikre tverrfaglig samarbeid mellom kommuner, fylkeskommunale og statlige instanser, og

formidle og samordne tilbud for ulike instanser. Gjennom samarbeid med grunnskole, lærebedrifter og internt i tjenesten, skal oppfølgingstjenesten bistå i arbeidet med å redusere frafall både fra skole og fra opplæring i bedrift.

3.12 Lærere i videregående skole

Antall lærere i Nordland har sunket i takt med elevnedgangen fra rundt 1 700 til knapt 1 500 de siste åra. Samtidig har andelen med pedagogisk utdanning som har høyere grad fra universitet eller høyskole (lektorkompetanse), steget. Denne andelen er imidlertid fremdeles noe lavere enn det nasjonale snittet, som også stiger. Mange av de unge lærerne som nå ansettes, har utdanning på høyere nivå, det er en medvirkende årsak til økningen. Andelen uten pedagogisk utdanning og ufaglærte er forholdsvis lav i fylket vårt, til sammen 15,9 prosent mot 17,3 prosent på landsbasis. Den store andelen lærere med lavere grad fra universitet eller høyskole (adjunktkompetanse) i Nordland kan muligens forklares ved at det er stor andel yrkesfag ved skolene. Det er vanligere med lektorkompetanse på studieforbereende enn på yrkesfag.

	Nordland				Nasjonalt
	2016-17	2017-18	2018-19	2019-20	2019-20
Antall lærere	1 594	1 590	1 516	1 485	
Høyere universitets-/høgskoleutdanning med ped. utd.	20,7 %	22,2 %	23,5 %	24,5 %	32,2 %
Høyere universitets-/høgskoleutdanning uten ped. utd.	4,4 %	4,2 %	3,7 %	3,5 %	5,0 %
Lavere universitets-/høgskoleutdanning med ped. utd.	60,7 %	59,1 %	59,3 %	59,1 %	50,3 %
Lavere universitets-/høgskoleutdanning uten ped. utd.	7,2 %	6,9 %	6,8 %	6,4 %	6,4 %
Videregående utdanning eller lavere	7,0 %	7,5 %	6,7 %	6,0 %	5,9 %

Tabell 11: Læreres kompetanse, Nordland og nasjonalt (Kilde: Skoleporten)

Det er en nokså jevn kjønnsfordeling av lærere, men andelen kvinner er tydelig stigende. Nesten halvparten av alle lærere (47,5 prosent) er 50 år eller eldre og nesten hver femte lærer er 60 år eller eldre. Vi har litt færre i aldersgruppa 40 år og yngre enn landssnittet. I Nordland er 24,1 prosent i denne yngste gruppa, mens andelen førtiåringer og yngre i landet som helhet utgjør 28,2 prosent. Det vil altså måtte skje en vesentlig rekruttering av nye lærere i åra framover i fylket vårt.

De om lag 1 500 ansatte lærerne fordeler seg på rundt 1 250 lærerårsverk. Litt over 80 prosent av lærerne er ansatt i heltidsstilling, andelen er høyest blant mannlige lærere.

	2015	2016	2017	2018	2019
Sum årsverk for undervisningspersonale	1 361	1 352	1 345	1 299	1 251
Antall elever per årsverk i Nordland	7,2	7,2	7,2	7,2	7,1
Antall elever per årsverk nasjonalt	8,7	8,8	8,9	8,8	8,6

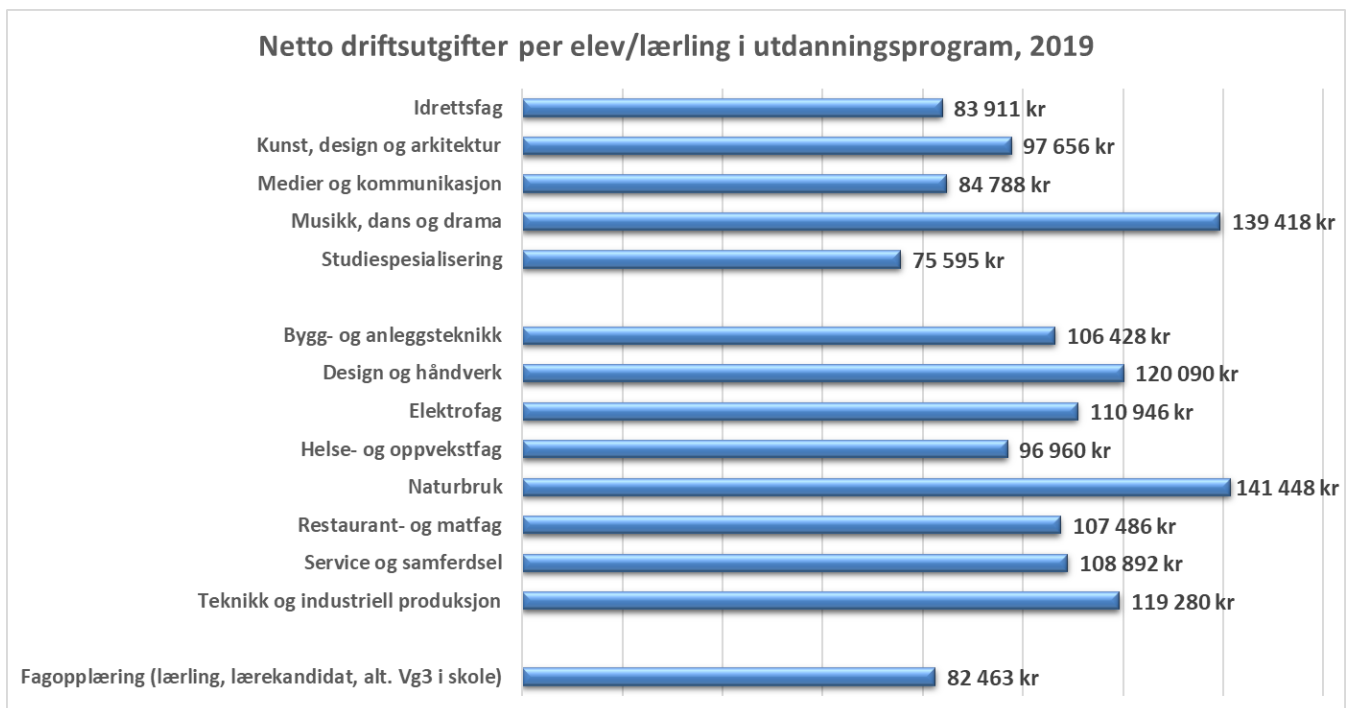
Tabell 12: Årsverk og antall elever per årsverk, Nordland og nasjonalt (Kilde: Skoleporten)

Antall elever per lærerårsverk er lavere i Nordland enn landssnittet. En hovedårsak er at vi har forholdsvis mange yrkesfagklasser, der elevtallet vanligvis ikke overstiger 15. Dessuten har vi en desentralisert skolestruktur der noen klasser har lav grad av oppfylling.

3.13 Ressurser

Det er store ulikheter mellom kostnadene knytta til undervisning i de ulike utdanningsprogramma. Generelt er studiespesialisering billigst fordi det er opp mot 30 elever per klasse og det kan undervises i store grupper også i programfag. Idrettsfag har en del utgifter til utstyr og aktiviteter, og en del programfagsundervisning foregår i 15-grupper. Musikk, dans og drama har store utgifter per elev. Musikk har tradisjon for svært mye undervisning i små grupper eller individuelt, noe som gjør at dette tilbudet har høyere kostnad per elev enn andre program.

For yrkesfag slår behovet for utstyr, materiell og infrastruktur ut, dette gjelder for eksempel naturbruk og teknikk og industriell produksjon. I noen fag krever sikkerhetshensyn at det undervises i små grupper. Klassestørrelsen på de fleste yrkesfag er 15 elever, da blir kostnadene per elev desto større. For alle utdanningsprogram er det slik at kostnadene per elev øker, dersom klasser har ikke fullt elevtall.

Figur 14: Nettoutgifter per elev per utdanningsprogram og per lærling, Nordland (Kilde: SSB/KOSTRA)

KOSTRA står for Kommune-Stat-Rapportering og gir statistikk om ressursinnsatsen, prioriteringer og måloppnåelse i kommuner og fylkeskommuner. Det er SSB som publiserer KOSTRA-tall. Tall fra KOSTRA er egna for å sammenlikne egen ressursbruk med landssnittet.

	Nordland	nasjonalt utenom Oslo
	2019	
Idrettsfag	83 911	79 739
Kunst, design og arkitektur	97 656	79 025
Medier og kommunikasjon	84 788	77 573
Musikk, dans og drama	139 418	126 525
Studiespesialisering	75 595	68 913
Bygg- og anleggsteknikk	106 428	105 117
Design og håndverk	120 090	107 694
Elektrofag	110 946	102 884
Helse- og oppvekstfag	96 960	88 963
Naturbruk	141 448	129 158
Restaurant- og matfag	107 486	118 856
Service og samferdsel	108 892	104 301
Teknikk og industriell produksjon	119 280	108 945
Fagopplæring (lærling, lære kandidat, alt. Vg3 i skole)	82 463	84 261

Tabell 13: Nettoutgifter per elev per utdanningsprogram og per lærling; Nordland og nasjonalt (Kilde: SSB/KOSTRA)

Denne tabellen viser at Nordland har høyere utgifter per elev enn landssnittet i flertallet av utdanningsprogram (i slike sammenlikninger er det vanlig å bruke snittet for alle fylker utenom Oslo sia det fylket er så utypisk på mange måter). Nordland har en mer spredt skolestruktur med flere små skoler og skolesteder enn mange andre regioner, noe som gjør skolene dyrere å drifte. Elevtallet per lærerårsverk er lavere i Nordland enn i landet for øvrig, jmfør tabell 12. En god del klasser med færre elever enn 30 og 15 opprettes hvert år for at ungdom i alle deler av fylket får best mulig opplæringstilbud.

4 Videregående opplæring for spesielt organisert for voksne

Den voksne befolkninga er en viktig ressurs for arbeidslivet i Nordland, et arbeidsliv prega av blant anna høg endringstakt og økt digitalisering. Videregående opplæring for voksne skal imøtekomme arbeidslivets behov for kompetanse og den enkeltes behov for opplæring. Voksne over 25 år som ikke har fullført videregående opplæring, har rett til opplæring og til å få vurdert sin realkompetanse. Tilbuda om videregående opplæring er viktig for at voksne som ikke har fullført videregående, får kompetanse som etterspørres i arbeidsmarkedet eller blir kvalifisert for høgere utdanning.

Det er en lovpålagt oppgave for Nordland fylkeskommune som skoleeier å oppfylle voksenretten. Videregående opplæring for voksne skal tilpasses den enkelte, være fleksibel og i størst mulig grad være tilgjengelig der man bor, slik at opplæringa kan kombineres med arbeid og omsorgsoppgaver. Opplæringstilbudet til voksne skal bygge på individuell karriereveiledning og den enkeltes realkompetanse. Nordland har et godt innarbeida voksentilbud og har et antall voksne registrert i videregående opplæring som er vesentlig høgere enn det fylkets størrelse tilsier. Behovet er stort fordi det er en relativt stor andel av den voksne befolkninga i Nordland som har bare grunnskole. I Nordland har 29,9 prosent av befolkninga over 16 år grunnskole som høgste utdanningsnivå, nasjonalt snitt er 25,3 prosent.

Voksne i videregående opplæring er personer som er 25 år eller eldre. Det er skoleeiers ansvar å tilrettelegge opplæringa i samsvar med den voksnes livssituasjon, forutsetninger, evner og behov. Denne tilpasninga skal skje innafor den særskilt tilrettelagte undervisninga for voksne. I Nordland er det bestemt at voksne ikke skal søke inntak til vanlige videregående skoler, men at de skal søke og få tilbud i opplæring spesielt organisert for voksne. Unntaksvis kan skoleeier ta inn voksne som elev i videregående skole, dersom det ikke kan tilbys aktuelt voksenopplæringstilbud og det er ledig kapasitet på skolen innafor ønska sluttkompetanse.

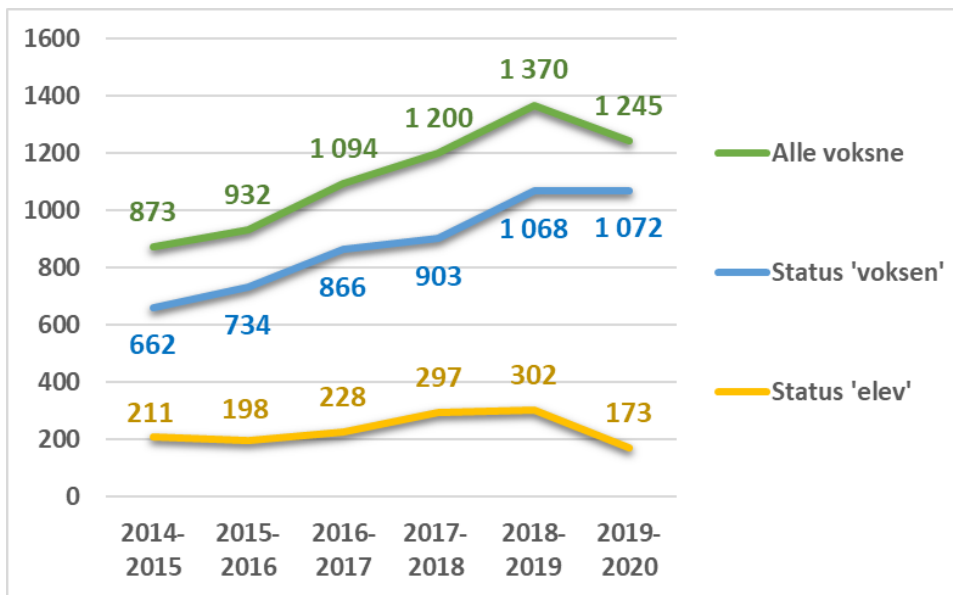
Alle tall i dette avsnittet er henta fra Utdanningsdirektoratets statistikkportal. Her brukes denne definisjonen:

Voksne som tas inn til særskilt tilrettelagt undervisning for voksne har status som voksen. Dette gjelder også voksne som er realkompetansevurdert, det vil si har fagstatus R, i minst ett fag. Voksne som tas inn til ordinær videregående opplæring har status som elev.

Det har vært en meget stor økning i antall voksne i Nordland i siste femårsperiode. Veksten finner vi i tilbud som er spesielt organisert for voksne, mens antallet som får opplæring med elevstatus i ordinær skole nå har begynt å gå ned som følge av endringa i lokal inntaks- og formidlingsforskrift vedtatt i 2018, som sier at voksne skal få tilbud i opplæring som er tilpassa deres behov. På denne måten ivaretar vi de voksne på en bedre måte enn om de skulle gå i ordinære klasser for ungdom. Tidligere var voksne avhengig av at det var ledige plasser i ordinære klasser. Å gi voksne tilbud som deltakere i egne voksenopplæringstilbud gir oss mulighet til å gi avkorta løp, basert på den realkompetanse den voksne allerede har opparbeida seg. Dette gir en raskere veg til ønska sluttkompetanse. Det er heller ikke samme strenge krav til minste timetall i fag som i ordinær videregående opplæring for ungdom. Digital undervisning kan tas i bruk for deltakere som ikke har anledning til å møte på skolested.

En annen positiv effekt av vedtaket er at flere unge under 25 år som har brukt opp ungdomsretten uten å fullføre og bestå, nå i større grad kan få tilbud i de ordinære klassene med ledig kapasitet. Dermed får de anledning til å fullføre videregående og få opplæring sammen med andre ungdommer.

Figuren som følger viser en tilsynelatende nedgang i antall voksne som deltok i videregående opplæring 2019–2020, men dette skyldes nok at telledatoen i all slik statistikk utarbeidet av nasjonale myndigheter er 1. oktober. Det tok litt tid høsten 2019 å få i gang alle planlagte tilbud slik at en del av deltakerne ble registrert *etter* telledatoen. Aktiviteten har dessuten økt en del inneværende skoleår med oppstart av flere Vg2-tilbud, men tall for dette er foreløpig ikke publisert.

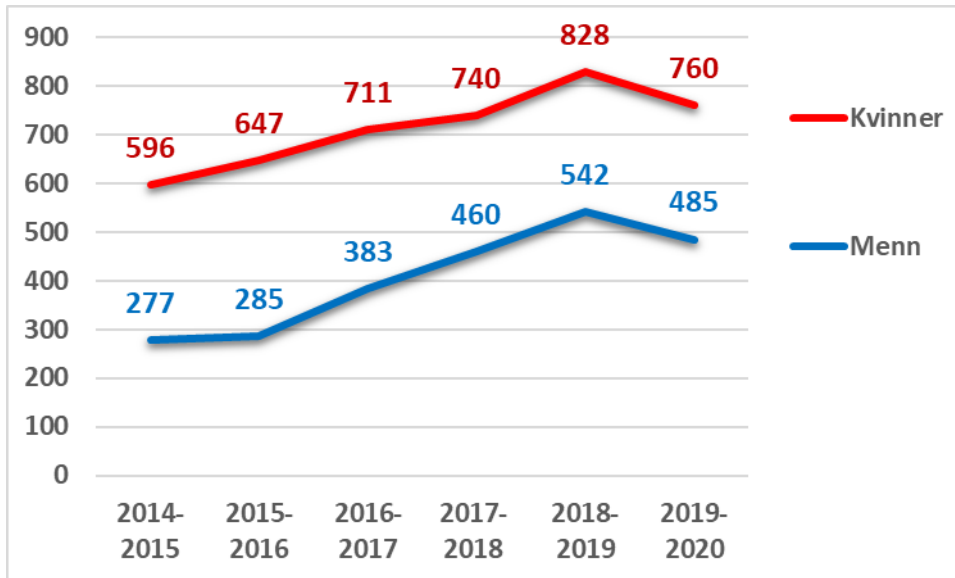
Figur 15: Antall voksne i videregående skole - utvikling (Kilde: Utdanningsdirektoratet)

Mye av denne veksten skyldes innvandring og bosetting av flyktninger i fylket. Det medfører også at mange av de voksne deltakerne har et annet morsmål enn norsk og at det varierer en stor del hvor godt de behersker norsk før de begynner. Minoritetsspråklige er en verdifull ressurs for Nordlandssamfunnet og representerer ei uensartet gruppe med store variasjoner i kulturell bakgrunn og utdanningsnivå. Det betyr at opplæringa som tilbys må videreutvikles og tilpasses. Den store fellesutfordringa er imidlertid språkbarrieren som gjør det krevende for mange å fullføre opplæringa. Sjøl om hovedansvaret for norskopplæring ligger på kommunene, har fylkeskommunen videreført tilbudet om nettbasert norskopplæring med lokal tilrettelegging og veiledning i karrieresentre. Tilbudet har 54 plasser og er et fylkesdekkende tilbud under Nettskolen i Nordland. Formålet er å øke minoritetsspråkliges muligheter til å fullføre videregående opplæring og å delta aktivt i utdanning og arbeidsliv i Nordland.

Veiledning fra karrieresentre er spesielt viktig for denne gruppa, som ikke kjenner norsk arbeidsliv fra før. Antall minoritetsspråklige brukere av karrieresentrene har derfor vært økende de siste åra. Tidlig karriereveiledning for innvandrere er viktig med tanke på at de skal komme fortest mulig i arbeid og utdanning, få vurdert utdanning fra hjemlandet mot norske krav og få informasjon om norsk utdanningssystem og lokalt arbeidsmarked.

De aller siste åra har færre flyktninger blitt bosatt i Nordland. Noe av nedgangen i antall voksne deltakere i opplæring kan ha sammenheng med dette.

Det er flere kvinner enn menn som søker videregående opplæring som voksne, men i siste femårsperiode er det antall menn som har vokst raskest. Det var en svak nedgang både i antall menn og kvinner i voksenopplæring forrige skoleår, jamfør nedgangen i bosettinger.

Figur 16: Antall voksne i videregående skole per kjønn (Kilde: Utdanningsdirektoratet)

De aller fleste voksne som søker videregående opplæring, tar et yrkesfaglig program med sikte på yrkeskompetanse med fag- eller svennebrev; to av tre (66,5 prosent) av de registrerte voksne valgte yrkesfag forrige skoleår.

Påbygging fag til studiekompetanse Vg4	386
Påbygging Vg3	4
Studiespesialisering	26
Diverse	1
Studieforberedende samla	417
Bygg- og anleggsteknikk	52
Design og håndverk	8
Elektro og datateknologi	30
Helse- og oppvekstfag	534
Naturbruk	22
Restaurant- og matfag	23
Service og samferdsel	91
Teknologi- og industrifag	68
Yrkesfag samla	828

Tabell 14: Voksne i videregående skole per utdanningsprogram per 1 okt 2019 (Kilde: Utdanningsdirektoratet)

Det klart mest populære utdanningsprogrammet er helse- og oppvekstfag med hele 534 voksne under opplæring høsten 2019. Helse- og oppvekstfag er populært både blant voksne norske kvinner og blant innvandrere av begge kjønn: 419 kvinner og 119 menn. For innvandrere er helsearbeiderfaget et overkommelig utdanningsløp og sikkert yrkesvalg.

Også tilbudet påbygging – fag til studiekompetanse (Vg4) – har mange voksne deltakere. Det er seks fellesfag som kreves for inntak til universitet og høgere utdanning:

- Norsk, 393 timer (norsk hovedmål, sidemål og muntlig)
- Engelsk, 140 timer
- Matematikk, 224 timer
- Naturfag, 140 timer
- Samfunnsfag, 84 timer
- Historie, 140 timer

Voksne med fagbrev mangler fire av disse seks faga og mange velger å ta dem gjennom Nettskolen i Nordland. Andre voksne som ønsker opptak til universitet og høgere utdanning på grunnlag av arbeidspraksis, kan også mangle flere fag. Nettskolen i Nordland tilbyr undervisning i alle seks fag som kreves for studier.

4.1 Yrkesfaglige tilbud spesielt organisert for voksne

Høsten 2020 har vi i Nordland følgende yrkesfaglige voksentilbud. Alle tilbud er dimensjonert med 15 elevplasser

Stedlige tilbud (heltid, egne voksenklasser):det

- Vest-Lofoten: Vg2 helsearbeiderfag
- Fauske: Vg1 helse- og oppvekstfag
- Fauske: Vg2 helsearbeiderfag
- Sandnessjøen: Vg1 helse- og oppvekstfag
- Sandnessjøen: Vg2 helsearbeiderfag/Vg2 barne- og ungdomsarbeiderfag (kombinasjonsklasse)
- Brønnøysund: Vg1 restaurant- og matfag

Samlingsbaserte tilbud (deltid, egne voksenklasser):

- Bodø: Vg2 industrideknologi/Vg2 kjøretøy (kombinasjonsklasse)
- Polarsirkelen: Vg2 elenergi
- Mosjøen: Vg2 byggteknikk/Vg2 klima, energi og miljø (kombinasjonsklasse)

I tillegg får noen voksne tilbud om tilpassa opplæringsløp fra en av våre videregående skoler og i noen få tilfeller tilbys opplæring i samarbeid med andre fylker. Andre kvalifiserende tiltak er eksamensforberedende kurs for praksiskandidater, ofte i samarbeid med eksterne aktører.

Forsøk med modulbasert fagopplæring for voksne

I 2017 satte Utdanningsdirektoratet i gang et forsøk med modulstrukturert fagopplæring for voksne, der Nordland er ett av fem deltakerfylker. Målgruppa for forsøket er voksne over 25 år med fullført grunnskoleopplæring eller tilsvarende. Målet med modulforsøket er å prøve ut

fleksible, effektive og tilpassa opplæringsløp for voksne deltakere. Forsøket gjennomføres i perioden fram til 2023.

Utdanningsdirektoratet har utvikla modulstrukturerte læreplaner i forsøket for 13 ulike lærefag, og hver læreplan består av fire til sju moduler. Opplæringa skal gjennomføres i bedrift og deltakerne har status som lærling.

Modul 1 er den samme for alle lærefag og inneholder relevante kompetansemål fra fellesfaga samfunnsfag og norsk i tillegg til kompetansemål om HMS og arbeidsmiljøloven fra programfaget.

I de øvrige modulene finner vi alle kompetansemåla fra Vg3 opplæring i bedrift for det aktuelle lærefaget, disse er ikke endra. I tillegg inneholder læreplanen utvalgte kompetansemål fra programfaget for Vg1 og Vg2, og fellesfaga norsk, matematikk, engelsk og naturfag. Formålet for faget, grunnleggende ferdigheter og bestemmelser for sluttvurdering er lik den ordinære læreplanen i lærefaget og deltakerne går opp til en normal fag- eller svenneprøve på linje med ordinære lærlinger i faget.

I Nordland kom forsøket i gang i 2017 i nordfylket i fem lærefag (salgsfaget, reinholdsoperatørfaget, fiske og fangst, kokkfaget og institusjonskokkfaget). 18 deltakere har hittil bestått fagprøven, en har ikke bestått og sju har avbrutt opplæringa.

I 2019 ble forsøket utvida med ett nytt fag, helsearbeiderfaget, der også deltakere fra Salten er med. Per november 2020 er det til sammen 62 deltakere som er under opplæring etter modulstrukturerte læreplaner. Helsearbeiderfaget er klart størst (35 deltakere) mens kokk- og institusjonskokkfaga bare har fem deltakere til sammen. Det er planer om å utvide forsøket med flere byggfag i Nordland.

Fagbrev på jobb

Regjeringa gikk i Meld. St. 16 (2015-2016) *Fra utenforskap til ny sjanse* inn for å etablere ei ordning med fagbrev på jobb som en alternativ veg til fag- og svennebrev, i samarbeid med partene i arbeidslivet. Fagbrev på jobb skal være en mer fleksibel veg mot fag- og svennebrev uten at kravet til kompetanse hos de som avlegger fagprøven reduseres. Målgruppa er voksne i arbeidslivet som har fullført grunnskolen eller tilsvarende opplæring. Et vilkår for å ta i bruk denne ordninga er at den voksne er i et arbeidsforhold. Arbeidsforholdet må ha vart over ett år før kontrakt inngås. Voksne, fra og med det året de fyller 21 år, får her mulighet til å få fag- eller svennebrev på grunnlag av allsidig praksis, realkompetansevurdering og opplæring kombinert med veileda praksis på sin ordinære arbeidsplass. Ordninga gjelder i utgangspunktet for alle lærefag.

Fagbrev på jobb forutsetter et samarbeid mellom arbeidsgiver, den ansatte og fylkeskommunen. Fylkeskommunen har ikke en plikt til å tilby fagbrev på jobb. Sjøl de med rett til videregående opplæring kan ikke kreve at retten oppfylles gjennom fagbrev på jobb. Dette er ikke ei søkbar ordning.

Ordninga stiller samme krav til kompetanse i faget, og til gjennomføring av eksamener og fag- og svenneprøven, som for lærlinger og praksiskandidater. Fag- eller svenneprøven skal være den avsluttende vurderinga av kandidatene og de må ha bestått en sentralt gitt skriftlig eksamen som viser kompetansen i lærefaget før de melder seg til prøven. Det er ikke krav om fellesfag.

Ved årsskiftet 2020–2021 var det i Nordland kun 10 løpende lærekontrakter for lærlinger som tar fagbrev på jobb. Men ordninga er ny og ikke så godt kjent foreløpig. Den store fordelene med ordninga er at den voksne beholder ansettelsesforholdet til arbeidsplassen og vanlig lønn i opplæringstida, slik at det er ei attraktiv ordning.

4.2 Nettskolen i Nordland

Nettskolen i Nordland (NiN) har et særlig fokus på å videreutvikle nettpedagogiske metoder og digitale tjenester for å sikre en best mulig kvalitet i nettskoletilbudet. En viktig del av dette arbeidet består i å utvikle nye fleksible nettbaserte tilbud som kan tilbys både til ungdom og voksne. Gjennom Nettskolen i Nordland har Nordland fylkeskommune utvikla et svært fleksibelt og brukervennlig tilbud for voksne personer som har behov for opplæring og som samtidig er avhengig av å bo hjemme på grunn av familie, arbeid, og andre samfunnsmessige aktiviteter i nærmiljøet.

Brakerundersøkelsene de fire siste åra viser at de fleste deltakerne i Nettskolen i Nordland er godt fornøyde med tilbudet – ikke minst med tanke på den fleksible opplæringsmodellen som nettskolen tilbyr. Dette er spesielt viktig for voksne deltakere som også har andre forpliktelser i livet enn å ta utdanning. Nettskolen er også et godt supplement til ordinær videregående opplæring for ei lita gruppe ungdommer som av ulike grunner ikke takler den 'vanlige' skolen, dette kan bidra til at flere i denne elevgruppa fullfører og består.

Per desember 2020 hadde nettskolen 665 deltakere (det vil si vokselevere), dette er en svak økning i antall deltakere sammenligna med forrige rapportering på 640 deltakere. Antallet vil stige etter nyttår da det gjennomføres nytt opptak. Ei stor overvekt av deltakerne er kvinner og litt over halvparten av deltakerne er i aldersgruppa 25–35 år.

Opplæringstilbud i Nettskolen i Nordland spesielt organisert for voksne tilbys i hovedsak etter følgende modeller:

- Nettbasert undervisning i kombinasjon med lokal studieveiledning i studieverksted tilknytta 11 videregående skoler
- Fylkesdekkende samlingsbaserte opplæringstilbud med opplæring på nett i mellomperiodene

Nettskolen gir i første rekke opplæring i fellesfag som fører til generell studiekompetanse og i programfag i tre yrkesfaglige utdanningsprogram: helse- og oppvekstfag, service- og samferdsel/salg, service og reiseliv og naturbruk ('voksenagronom').

Voksenagronomopplæringa skjer i samarbeid med Sortland og Mosjøen videregående skoler. Opplæringa er toårig og har inntak anna hvert år. Våren 2020 avslutta et kull med 13 deltakere, og høsten 2020 starta et nytt kull med 21 deltakere.

Antall deltakere i det yrkesfaglige tilbudet:

	Helse- og oppvekstfag					Service og samferdsel		Naturbruk
	Vg1	Vg2 HEA	Vg2 HES	Vg2 BUA	Vg3 HSE	Vg1	Vg2 SSS	Vg2 + Vg3 NALBR
Max ant.	76	62	30	38	24	15	10	20
Deltakere	76	62	31	34	25	11	8	21

Tabell 15: Deltakere i yrkesfaglige tilbud (Kilde: Nettskolen)

Det må framover vurderes om kapasiteten skal økes noe på helse- og oppvekstfag. Tilbudet har god søkning og har en del søkere på venteliste. Det er stort behov for fagarbeidere på området.

For øvrig er det fortsatt ventelister i enkeltfag. De mest etterspurte fagtilbuda i Nettskolen i Nordland er fellesfag som kreves for å ta fagbrev som lærling, og fellesfag som kreves for å oppnå generell studiekompetanse. Mange deltakere tar flere fag parallelt.

	Norsk studf.	Norsk y-fag	Engelsk	Mate-matikk	Naturfag	Historie	Samfunns-fag
Max ant.	165	74	100	128	94	109	76
Deltakere	165	74	100	128	94	109	76
Venteliste	68	12	24	94	65	50	25

Tabell 16: Deltakere i fellesfag (Kilde: Nettskolen)

Ventelistene for både fellesfag og yrkesfaglige programfag er høgest i begynnelsen av hver inntaksperiode, det vil si i september og januar, og normalt avtar de noe utover i semesteret. For høsten 2020 har køen økt en del sammenlikna med høst 2019 – spesielt i fellesfaga – dette til tross for en økning i kapasitet høsten 2019 som følge av endring i lokal inntaks- og formidlingsforskrift.

I tillegg til å tilby nettundervisning til voksne deltakere, har Nettskolen i Nordland også tilbud i enkelte programfag fra studiespesialisering for ordinære elever i de videregående skolene. Det dreier seg om fag som noen elever trenger eller ønsker, men som skolen ikke har grunnlag for å sette i gang undervisning i på grunn av lave elevtall. For tida gis det nettilbud i tre realfaglige programfag som kreves for inntak til enkelte studier: matematikk R1, matematikk R2 og fysikk 1.

	Matematikk 1R	Matematikk 2R	Fysikk 1
Max ant.	20	18	13
Deltakere	17	13	17
Venteliste	0	0	3

Tabell 17: Deltakere og elever i realfaglige programfag (Kilde: Nettskolen)

Nettskolen gir også undervisning i programfag fremmedspråk for studiespesialisering – tysk, spansk og fransk nivå III – men her skjer undervisninga i samarbeid med elevens hjemskole. Elevene får nettundervisning i skriftlige ferdigheter og tekstbasert aktiviteter, dette kombineres med undervisning i muntlig og oppfølging fra en lærer på hjemskolen samt et studieopphold i språkområdet.

	Spansk, nivå III	Fransk, nivå III	Tysk, nivå III
Elever	20	10	12

Tabell 18: Elever i fremmedspråk nivå III (Kilde: Nettskolen)

Utover dette skal Nettskolen i Nordland dessuten gi tilbud til unge som er registrert i Oppfølgingstjenesten (OT) og som ønsker å ta enkelte fag, og til andre sårbare eller utsatte ungdomsgrupper som av ulike årsaker ikke kan gå på ordinær skole. Opphold på institusjon kan være en slik årsak.

Andelen minoritetsspråklige deltakere i nettskolen har økt jevnt fra oppstart høsten 2014 og fram til i dag (fra ca. 25 prosent til nærmere 30 prosent) Dette gir en del ekstra utfordringer når det gjelder nivå og kompetanse i norsk språk. Dette løses delvis via Norsk på nett-kurset i regi av nettskolen, der inntil 54 deltakere får språkopplæring i norsk med mål om minimum å oppnå et nivå tilsvarende A2 (helst B1). Videre utvikla nettskolen høsten 2019 et kvalifiseringskurs i engelsk med henblikk på fremmedspråklige, med oppstart januar 2020 og kapasitet inntil 35 deltakere.

Nettskolen i Nordland er én av to tilbydere (den andre er Nettskolen Vestfold) av *Den Virtuelle Matematikkskolen*. Målgruppa er elever i grunnskolen som ønsker å forsere i faget

matematikk, slik at de kan fullføre matematikk 1T på videregående nivå mens de fortsatt er elev i grunnskolen. Nordland og Vestfold skal drive tilbudet de neste tre skoleåra (med opsjon på ytterligere to år). Per desember 2020 har nettskolen 172 elever fra hele landet i dette tilbudet.

Til slutt kan det nevnes at Nettskolen i Nordland har et samarbeid med Nord universitet om å tilby eksamensretta kurs i matematikk for personer som ønsker å søke lærerutdanning eller sjukepleierutdanning, men som ikke oppfyller karakterkrava i matematikk.

5 Gjennomføring innen fem/seks år – 2013-kullet

Et av hovedmåla for grunnopplæringa i Norge er at alle elever og lærlinger som er i stand til det, skal gjennomføre videregående opplæring med kompetanse som kan verdsettes for videre studier eller i arbeidslivet. Gjennomføring defineres som å fullføre og bestå alle trinn i videregående opplæringsløp.

Helt sia 1994 med innføringa av Reform 94 har SSB og seinere også Utdanningsdirektoratet målt gjennomføring i videregående opplæring med tellepunkt fem år etter at en elev starta på Vg1 for første gang. Imidlertid har det de siste åra kommet kritikk fra flere hold fordi resultatmåling etter fem år favoriserer studieforberedende, som har tre år normert opplæringstid. Elever på studieforberedende har derfor hatt to år ekstra for å ta opp fag de har mangla og de har kunnet ha utvida opplæringstid og allikevel blitt med i statistikken over fullført og bestått innen fem år. De fleste løp i fagopplæring er på fire år, noen er lengre. Dermed har mange elever og lærlinger fra yrkesfag ikke rukket telling ved fem år og de har blitt registrert som 'fortsatt i videregående opplæring fem år etter'. Dette har etter manges mening ikke gitt et korrekt bilde av yrkesfagelevenes reelle gjennomføring.

Utvalget mener det er en svakhet ved dagens videregående opplæring at tilbudet i stor grad er bestemt ut fra tanken om at alle elevene skal oppnå samme sluttkompetanse, på samme måte og innenfor samme tidshorisont. Normen for å gjennomføre videregående opplæring kan derfor for enkelte oppleves som stram.

[... Det er] en stor gruppe ungdommer som fortsatt er i videregående opplæring etter fem år, og som kan sies å være underveis i opplæringen. I henhold til tellegrensen på fem år registreres denne gruppen elever som ikke gjennomført. Kanskje bruker de bare noe lengre tid på å komme i mål, kanskje kommer de tilbake på et senere tidspunkt. Dagens grense på fem år går klart i disfavør av yrkesfagene, og gir på denne måten et misvisende bilde av hvor mange som gjennomfører videregående opplæring på de yrkesfaglige utdanningsprogrammene. Utvalget mener det er grunn til å se nærmere på definisjonen av å ha gjennomført videregående opplæring.

(NOU 2018:15 Kvalifisert, forberedt og motivert. Et kunnskapsgrunnlag om struktur og innhold i videregående opplæring – Liedutvalget)

SSB og Utdanningsdirektoratet har valgt å imøtekomme kritikken ved å endre telletidspunktet for yrkesfag. Elevene og lærlingene grad av gjennomføring måles fra og med 2013-kullet etter seks år for yrkesfag. Elevene på studieforberedende målet etter fem år, slik som tidligere.

Også *Tilstandsrapport for videregående opplæring 2019* (Ft-sak 027-2020) presenterte gjennomføringsresultat for 2013-kullet, da etter fem år. Tilstandsrapporten for 2020 presenterer gjennomføring for 2013-kullet der yrkesfag er målt etter seks år. I denne rapporten er alle resultat fra og med 2006-kullet oppdatert etter denne nye måten å måle gjennomføring på.

Nasjonalt har man satt som mål at alle elever og lærlinger som er i stand til det, skal fullføre videregående opplæring, og regjeringa har konkretisert dette i målet som at innen 2030 skal ni av ti gjennomføre videregående opplæring.

Fylkestinget i Nordland vedtok i (Ft-sak 022/17) *Helhetlig melding om videregående opplæring i Nordland* en visjon om full gjennomføring for alle. Denne målsettinga ble videre konkretisert av fylkestinget i sak *Nordlandsmodellen – strategi for økt gjennomføring 2018–2022* (Ft-sak 022/2018):

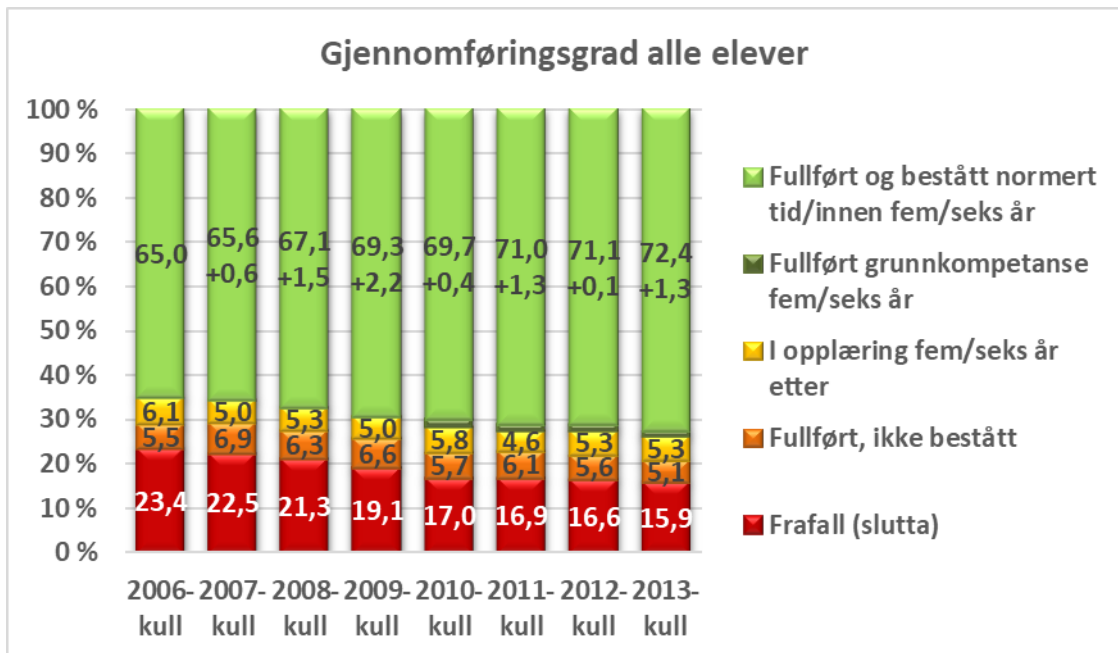
Fylkestinget har en visjon om at alle som påbegynner videregående opplæring i Nordland skal fullføre.

Indikatorene brukt i dette kapitlet beskriver resultatet av opplæringa for ungdomskull som begynte i videregående opplæring for første gang, fem år etter at de begynte i Vg1 for studieforbereidende løp og seks år etter for yrkesfag. Elevene blir delt inn i seks kategorier:

- **Fullført og bestått på normert tid** er for elever som begynner på studieforbereidende utdanningsprogram definert til tre år, eller på yrkesfaglige utdanningsprogram normert tid fire år
- **Fullført og bestått over normert tid** er definert til ikke å fullføre og bestå på normert tid, men innen fem/seks år
- **Fullført med planlagt grunnkompetanse** er elever som innen fem/seks år har gjennomført et planlagt løp mot grunnkompetanse (lærekandidater), indikatoren er ny fra og med 2011-kullet
- **Fremdeles i videregående opplæring** er elever eller lærlinger som er registrert i opplæring fem/seks år etter at de starta Vg1 første gang
- **Fullført, ikke bestått** er definert til å gjelde elever som har fullført Vg3, og lærlinger som har fullført læretida, men som mangler karakter i ett eller flere fag eller ikke har bestått fag-/svenneprøve
- **Slutta** er definert til å gjelde de som avslutter opplæringa før de har fullført Vg3, eller før læretida er fullført (= frafall)

For å forenkle presentasjonene noe, velger vi stort sett å slå sammen 'fullført og bestått på normert tid' og 'fullført og bestått på mer enn normert tid'.

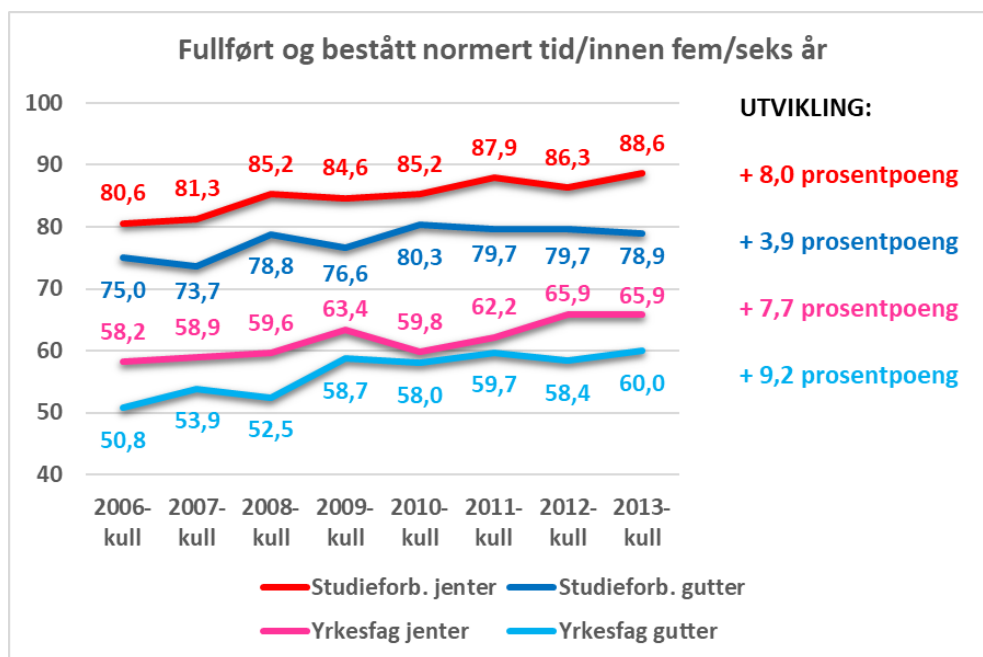
Etter innføringa av Kunnskapsløftet i 2006 har vi i Nordland sett en kontinuerlig økning i andelen elever som fullfører og består i løpet av fem/seks år. Neste figur viser at gjennomføringsandelen har økt med 7,4 prosentpoeng fra 2006-kullet til 2013-kullet. I tall betyr det at det var nesten 250 flere ungdommer som fullførte og bestod innen fem/seks år i 2013-kullet sammenlikna med 2006-kullet.

Figur 17: Gjennomføringsandel alle elever/lærlinger, utvikling (Kilde: Skoleporten)

De røde sektorer i figuren viser andelen av elevene og lærlingene som har droppa ut og slutta underveis. Andelen har gått ned med 7,5 prosentpoeng. Det er altså betydelig færre som faller ut av opplæring i 2013-kullet enn i 2006-kullet. Gul sektor viser at det er rundt fem prosent av ungdommene som trenger mer enn fem/seks år i opplæring. De fleste av disse var ved tellepunktet lærlinger, og de fleste av dem må vi anta fullførte og bestod noe seinere. Det er også mellom fem og sju prosent i hvert kull som har fullført, men ikke bestått – oransje sektor.

Det er positivt at alle grupper har hatt økt grad av gjennomføring, både jenter og gutter på både studieforberedende og yrkesfaglige utdanningsprogram.

Figur 18: Fullført og bestått normert tid/innen fem/seks år, kjønn og utdanningsretning; utvikling etter 2006 (Kilde: Skoleporten)

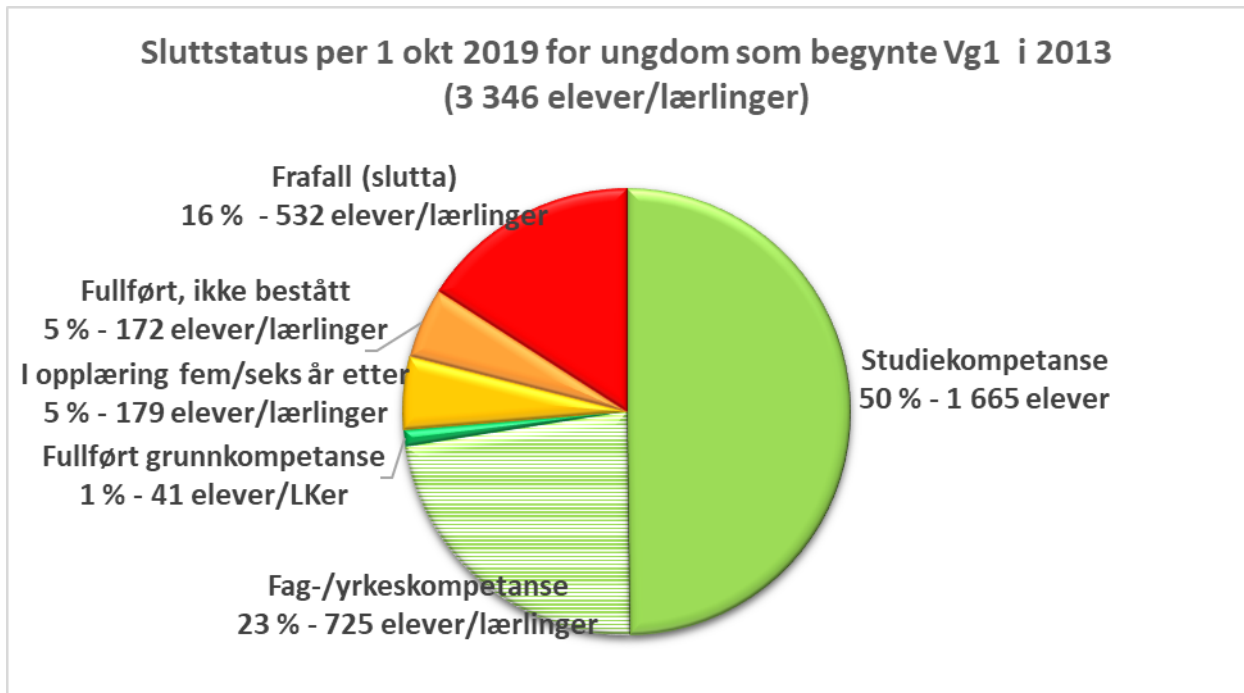
Spesielt gledelig er det at gutter på yrkesfag har økt gjennomføringsandelen med nesten ti prosentpoeng fordi det har vært størst bekymring knytta til frafall for gutter på yrkesfag. Vi ser imidlertid en uheldig stagnasjon når det gjelder resultata for gutter på studieforberedende utdanningsprogram. Jenter har stabilt god utvikling på begge utdanningsretningene.

Det er store og temmelig stabile ulikheter mellom gjennomføringsgraden på ulike utdanningsprogram. Gjennomføring avhenger i stor grad av elevenes karakternivå fra ungdomsskolen. Den store forskjellen mellom studieforberedende og yrkesfag i andelen som fullfører og består, kan med andre ord dels forklares med at elevene som begynner på yrkesfag, systematisk har færre grunnskolepoeng enn elevene som begynner på studieforberedende. Det samme gir seg utslag når det gjelder kjønnsforskjellene, jenter starter videregående med bedre karakterer fra ungdomsskolen enn guttene. Når man sammenligner elevgrupper som har samme grunnskolepoeng, er derimot gjennomføringsgraden temmelig lik for studieforberedende og yrkesfag.

5.1 Oppnådd sluttkompetanse for 2013-kullet

Det var 3 346 unge som begynte på videregående opplæring i 2013, 1 523 begynte på et studieforberedende utdanningsprogram og 1 823 begynte på yrkesfag. I forrige punkt så vi at

72,4 prosent av dem fullførte og bestod i løpet av fem eller seks år. Men hvilken kompetanse oppnådde de?

Figur 19: Sluttstatus og oppnådd kompetanse for 2013-kullet, alle elever (Kilde: SSB)

Figuren viser temmelig nøyaktig halvparten av kullet oppnådde studiekompetanse, dette omfatter de som bestod et vanlig studieforberedende løp og de som bestod vanlig Vg3 påbygging. Andelen på 50 prosent er noe lavere enn nasjonalt snitt på 59 prosent.

Nesten en firedel av kullet, 23 prosent, fullførte og bestod etter læretid i bedrift og oppnådd fag- eller svennebrev eller med yrkeskompetanse etter å ha tatt et yrkesfaglig løp som avsluttes med Vg3 i skole (helsesekretær, apotektekniker, agronom med flere). Andelen på 23 prosent i Nordland er noe høyere enn nasjonalt snitt på 20 prosent. Forskjellene skyldes at i Nordland er det en større andel som begynner på yrkesfag enn nasjonalt, mens vi har færre på studieforberedende.

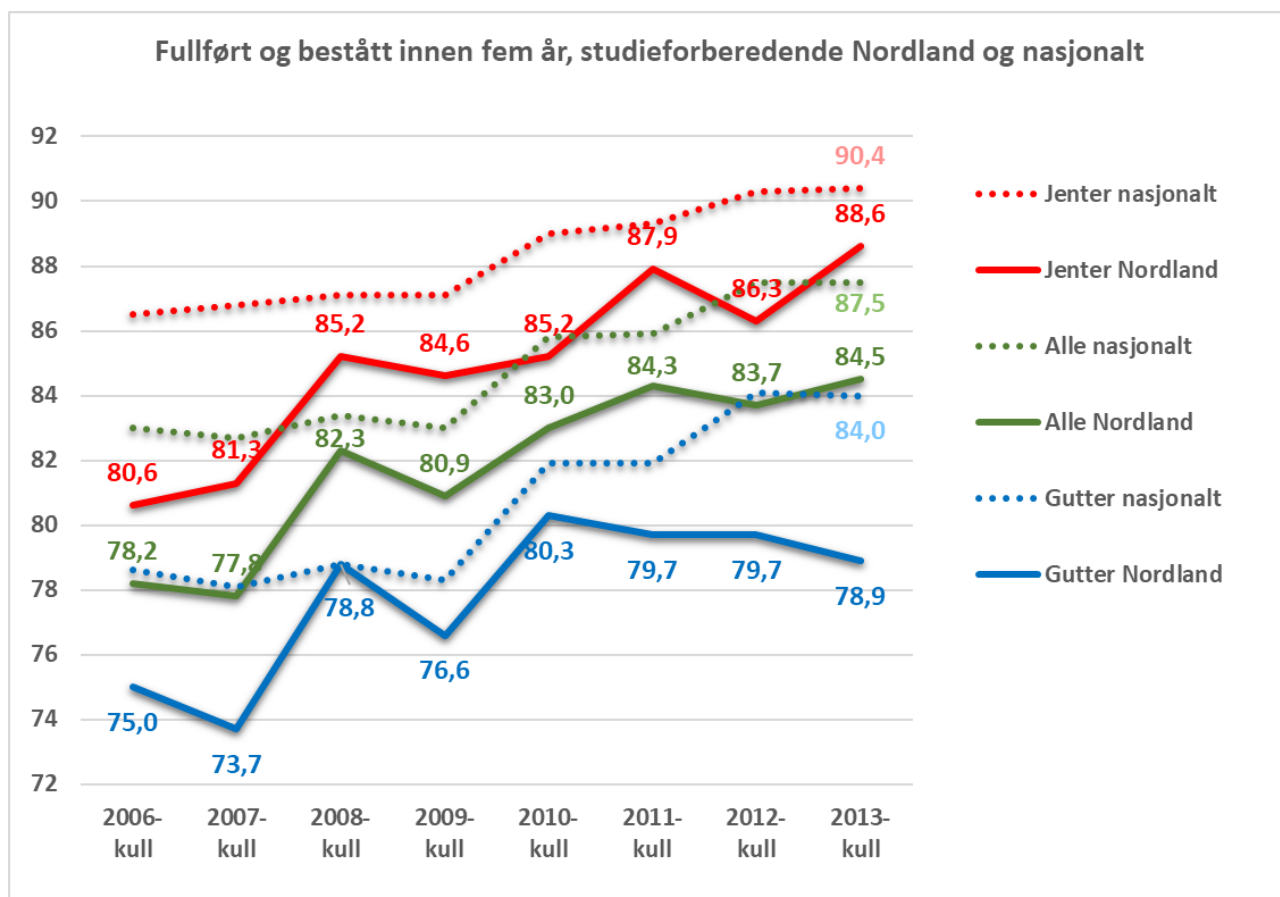
Kjønnsforskjellene i Nordland er betydelige og de avspeiler at jenter fordeler seg temmelig likt på yrkesfag og studieforberedende, mens gutter i vesentlig større grad velger yrkesfag (jamfør figur 5). Bildet forsterkes ved at flere jenter på yrkesfag velger påbygging framfor å gå ut i lære:

	Jenter	Gutter
Studiekompetanse	65 %	36 %
Fag-/yrkeskompetanse	14 %	31 %

Det er altså dobbelt så mange gutter som jenter som fullfører med fag eller yrkeskompetanse, mens det store flertallet av de som oppnår studiekompetanse fra videregående opplæring, er jenter.

5.2 Gjennomføring på studieforberedende utdanningsprogram

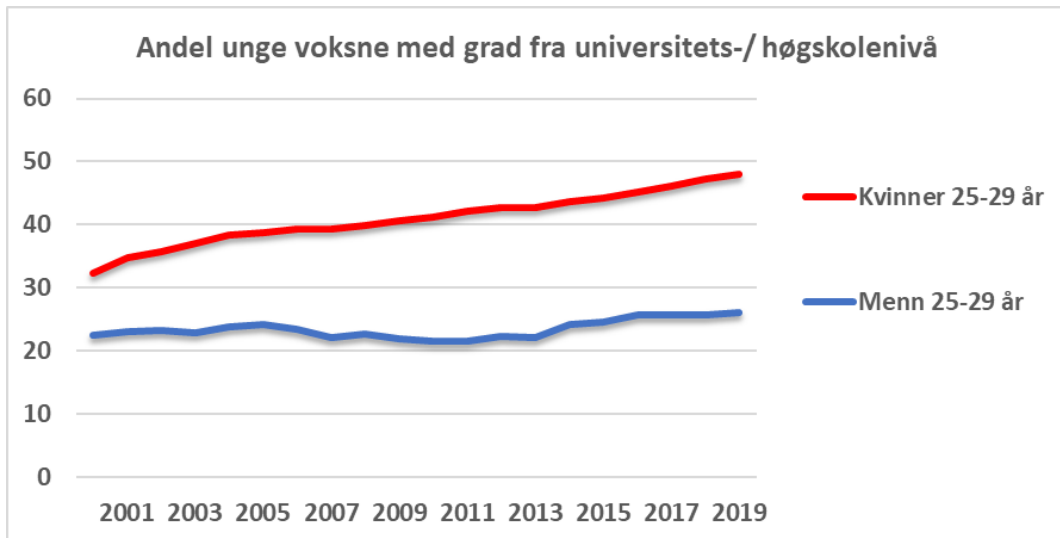
På studieforberedende utdanningsprogram (studiespesialisering, idrettsfag og musikk, dans og drama) har det vært klart økende andel av elevene som fullfører og består i løpet av fem år, andelen i Nordland er nå oppe i 84,5 prosent. Stigningen fra 2006-kullet til 2013-kullet er på 6,3 prosentpoeng, en noe større økning enn nasjonalt (pluss 4,5 prosentpoeng), jamfør grønn heltrukken og grønn stipla linje i figuren under.

Figur 20: Fullført og bestått innen fem år, studieforberedende; utvikling, kjønn, Nordland og nasjonalt (Kilde: Skoleporten)

Det som imidlertid er mest slående og kanskje urovekkende er økende kjønnsforskjeller. Framgangen er først og fremst et resultat av at jentene på studieforberedende i Nordland (rød heltrukken linje) har hatt stor framgang og nesten har tatt igjen forspranget til nasjonalt nivå, men gutter fra Nordland derimot (blå heltrukken linje) ikke har hatt samme positive utvikling som ellers i landet, og viser stagnasjon. Gjennomføringsandelen for gutter på studieforberedende i Nordland har ikke økt sia 2008-kullet og ligger fem prosentpoeng bak nasjonalt snitt. Skolene og skoleeier må ta dette resultatet ad notam og vurdere aktuelle tiltak for å motvirke denne uheldige trenden.

Kjønnsforskjellen viser at jenter i Nordland tenderer mot å skaffe seg studiekompetanse med sikte på videre studier, mens gutter i fylket i mindre grad går videre med studier på høyskole- eller universitetsnivå. Ser vi på gruppa unge voksne (25–29 år) i Nordland, kommer det klart fram at en økende andel unge kvinner har grad fra universitet eller høyskole, men andelen unge menn med slik utdanning ikke har økt vesentlig siste tjueårsperiode:

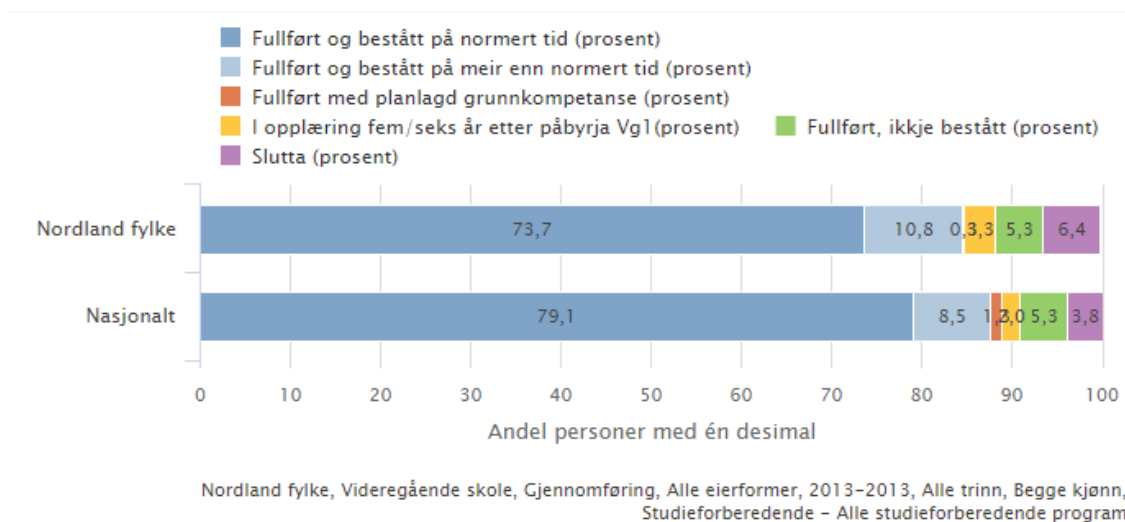

Figur 21: Andel unge voksne med grad fra universitet/høgskole, Nordland (Kilde: SSB)

Dersom man synes det er ønskelig å utjevne denne forskjellen, må flere gutter motiveres til å velge studieforberedende og ikke minst må andelen gutter som fullfører og består studieforberedende økes. Det er viktig for å kunne dekke framtidig kompetansebehov i fylket at en større andel av guttene som velger studieforberedende program, også fullfører og består.

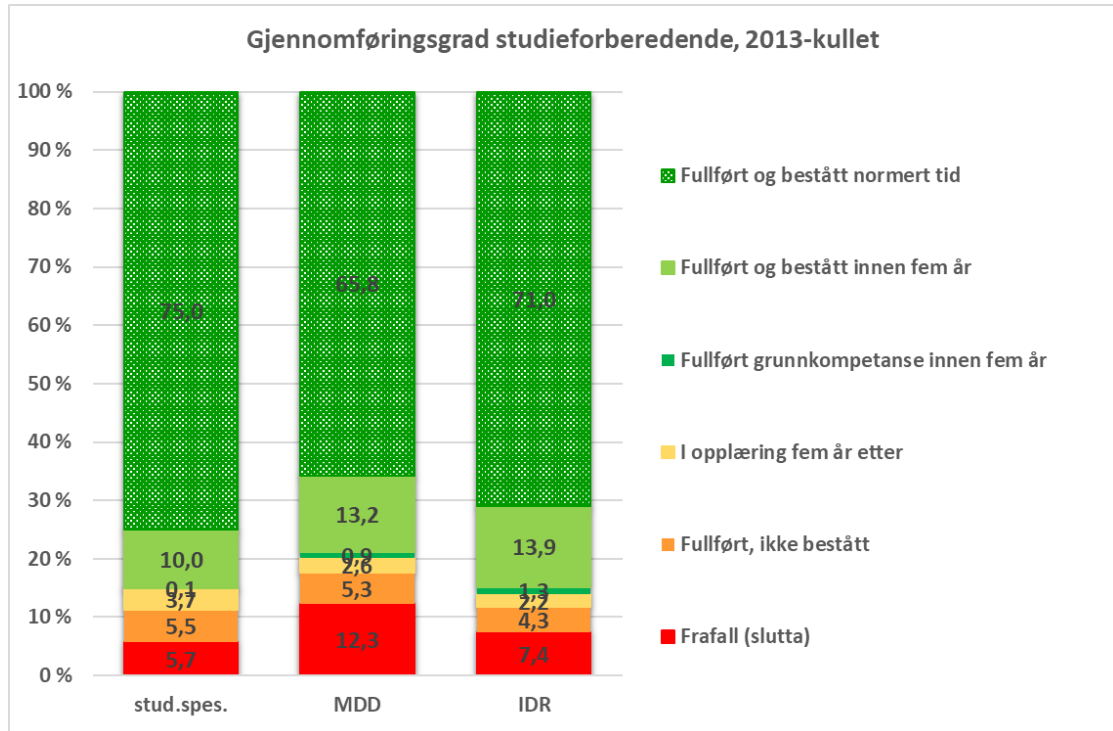
For elever på studieforberedende utdanningsprogram er det ikke bare viktig å fullføre og bestå, de ønsker å gjøre dette på **normert tid**: tre år. Årsaken er at de med bestått vitnemål på normert tid kommer med i egen kvote i opptak til universitet og høgskoler (førstegangsvitnemål), det betyr at de slipper å konkurrere mot søkere som har brukt tid på å forbedre karakterer gjennom privatisteksamener. Av de tre studieforberedende utdanningsprogramma vi hadde i 2013, var det elevene på studiespesialisering som hadde høyest gjennomføringsandel og flest gjennom på normert tid. Tre av fire (75,0 prosent) på utdanningsprogrammet klarte dette, og det var det beste resultatet vi har hatt i Nordland så langt.

På de tre studieforberedende utdanningsprogramma samla var det i Nordland 73,7 prosent av 2013-elevene som fullførte og bestod på normert tid og dermed oppnådde førstegangsvitnemål. Dette er noe svakere enn det nasjonale resultatet:

Figur 22: Gjennomføringsgrad studieforberedende, Nordland og nasjonalt, 2013-kullet (Kilde: Skoleporten)

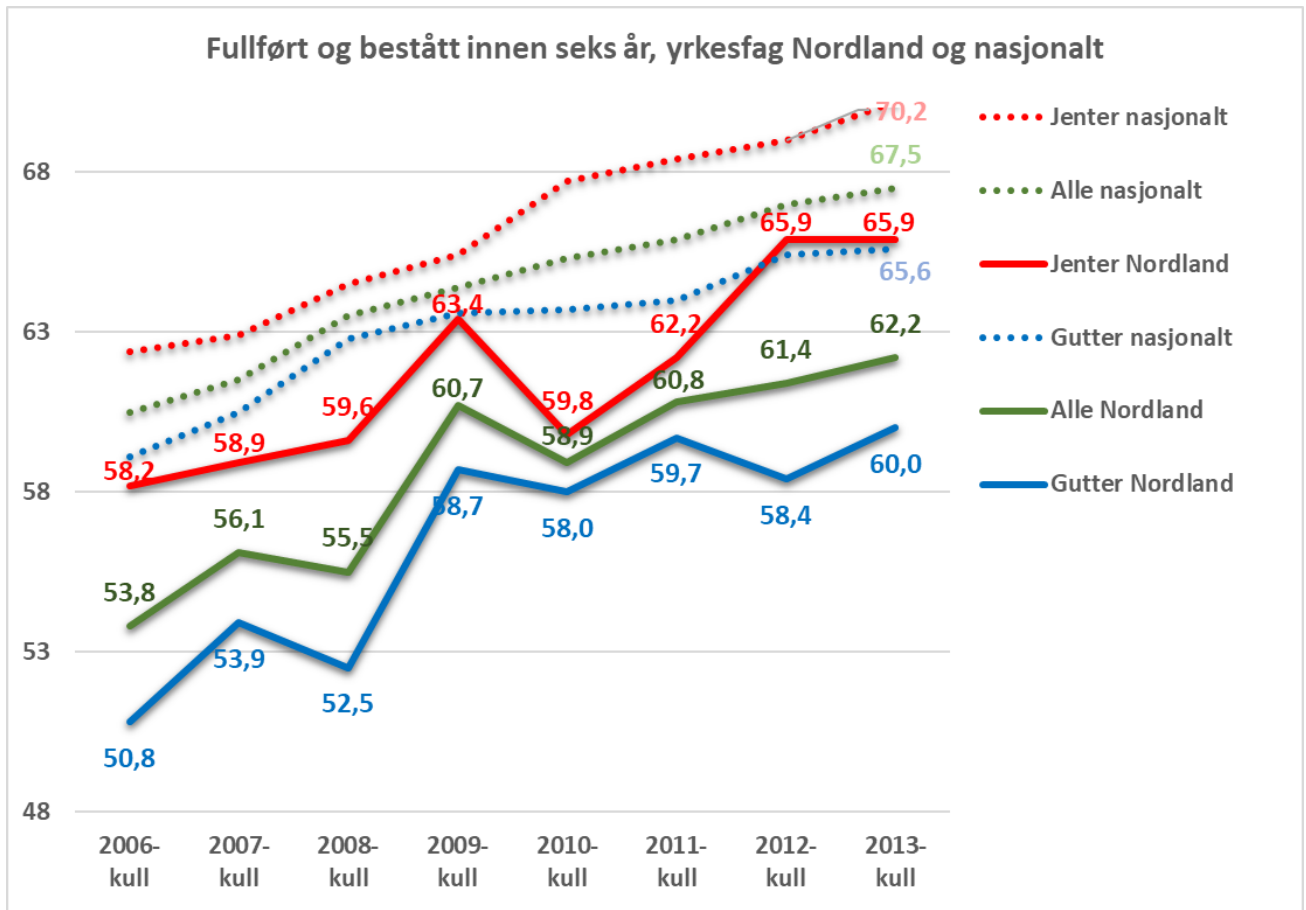
På idrettsfag var det noe mer frafall enn vanlig på dette utdanningsprogrammet i 2013-kullet. Musikk, dans og drama har de siste åra hatt frafall på over ti prosent og generelt dårligere gjennomføring enn de andre to studieforbereidende programma. Elevene på MDD gjør det en god del dårligere enn landssnittet: 65,8 prosent fullført og bestått på normert tid i Nordland mot 75,7 prosent nasjonalt.

Figur 23: Gjennomføringsgrad studieforbereidende utdanningsprogram (Kilde: Skoleporten)

5.3 Gjennomføring på yrkesfaglige utdanningsprogram

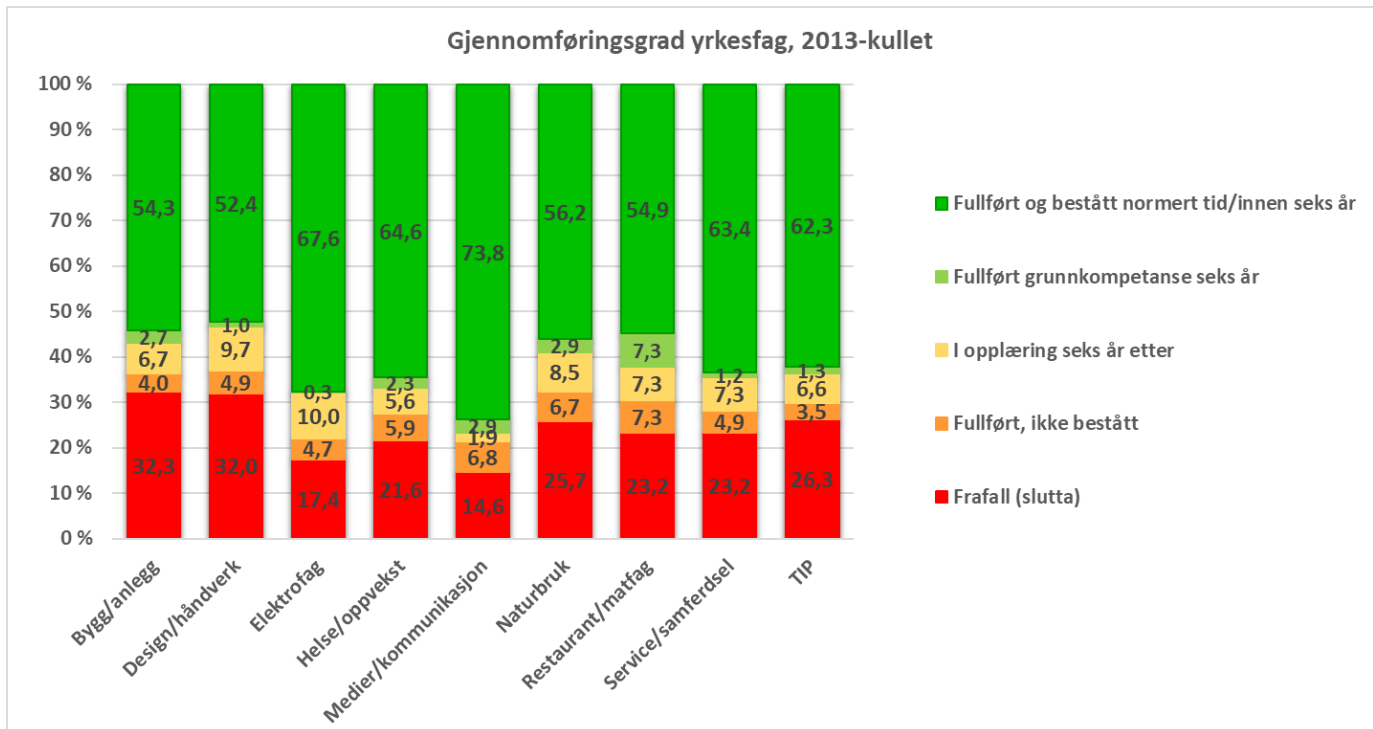
Også på yrkesfag har det vært særdeles god utvikling i perioden fra 2006-kullet til 2013-kullet og andelen som fullførte og bestod i 2013 kullet var på 62,2 prosent, 8,4 prosentpoeng høyere enn i 2006 (grønn heltrukken linje i neste figur). Dette er noe bedre økning enn på studieforbereidende. Allikevel ligger gjennomføringsandelen på yrkesfag dårligere an sammenlikna med nasjonalt nivå (grønn stipla linje). Nasjonalt snitt for 2013-kullet var 67,5 prosent, så her lå Nordland over fem prosentpoeng bak. Gutter i Nordland har i takt med bedre tilgang på læreplasser økt gjennomføringsgraden til 60 prosent (blå heltrukken linje), men ligger 5,6 prosentpoeng bak nasjonalt snitt for gutter (blå stipla linje).

Figur 24: Fullført og bestått innen fem år, yrkesfag; utvikling, kjønn, Nordland og nasjonalt (Kilde: Skoleporten)

I Nordland har det lenge vært en prioritert oppgave å øke antall læreplasser og øke andelen søkere som får lærekontrakt. Denne innsatsen har skutt fart de siste åra, blant anna med innføringa av læreplassgaranti. Derfor forventes fortsatt økning i andelen yrkesfagelever som klarer å fullføre og bestå opplæringsløpet sitt i kull etter 2013-kullet.

Det er temmelig store forskjeller i graden av gjennomføring og i andel frafall mellom ulike utdanningsprogram på yrkesfag. Neste figur viser at medier og kommunikasjon har klart best gjennomføring (men de aller fleste her fullfører med påbygging, ikke læretid og fagbrev). Av de mer tradisjonelle yrkesfaga har elektrofag høgest gjennomføringsandel og færrest som slutter. På design og håndverk var det kun litt over halvparten av de som begynte i 2013, som gjennomførte med bestått i løpet av seks år (men dette er en kraftig forbedring fra 2010-kullet der kun 39 prosent klarte dette). Også bygg- og anleggsteknikk, naturbruk og restaurant- og matfag har lav gjennomføringsandel. På tross av dette ligger resultatet for restaurant- og matfag i Nordland på 54,9 prosent over nasjonalt snitt på 49,2. Gjennomføringsandelen på service og samferdsel har steget i fylket vårt og ligger nå på nasjonalt snitt.

Figur 25: Gjennomføringsgrad yrkesfaglige utdanningsprogram, 2013-kullet (Kilde: Skoleporten)

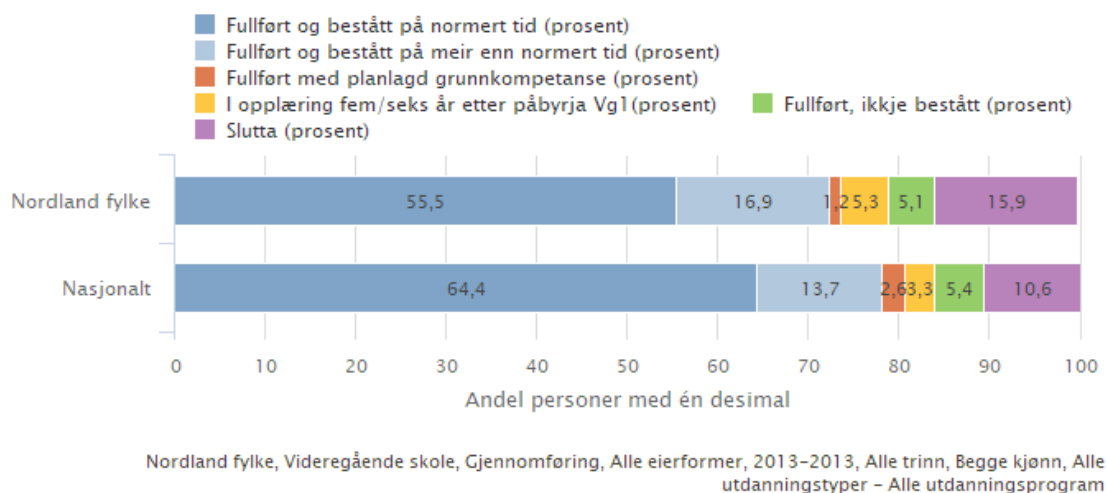
Det er altså store ulikheter mellom yrkesfaglige utdanningsprogram når det gjelder gjennomføring. Disse forskjellene har flere årsaker, kanskje den viktigste ved sida av tilgangen på læreplasser er at elevene starter i videregående med ulike forkunnskaper og forutsetninger fra grunnskolen. 2013-kullet starta med følgende grunnskolepoeng:

– Bygg- og anleggsteknikk	31,1
– Design og håndverk	34,4
– Elektrofag	37,4
– Helse- og oppvekstfag	35,1
– Medier og kommunikasjon	42,9
– Naturbruk	33,3
– Restaurant - og matfag	32,9
– Service og samferdsel	35,7
– Teknikk og industriell produksjon	33,5

Det er derfor ikke overraskende at medier og kommunikasjon med 42,9 grunnskolepoeng har høyest gjennomføringsandel og at elektrofag, helse- og oppvekstfag og service og samferdsel (alle tre mer enn 35 grunnskolepoeng) kommer relativt bra ut. Det er også vært å merke seg at elevene på teknik og industriell produksjon gjør det rimelig bra på tross av beskjedne resultat fra ungdomsskolen. Det betyr at elevene og lærlingene løftes mer enn en kunne forvente. I motsatt ende finner vi elevene på design og håndverk, som har bra resultat fra grunnskolen, men der frafallet er stort og gjennomføringsandelen etter seks år er lav.

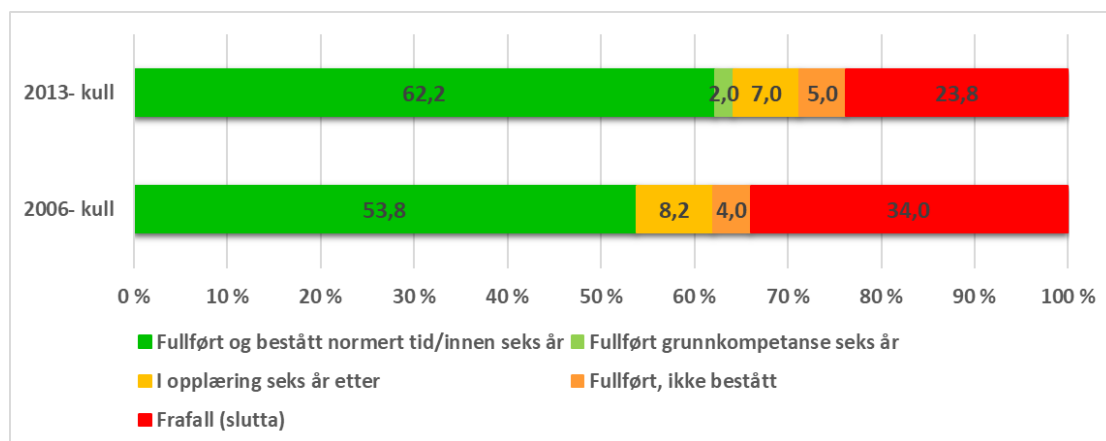
Det å fullføre og bestå opplæringa innen **normert tid** har ikke like stor betydning på yrkesfag som på studieforberedende. Man opererer ikke med førstegangsvitnemål i fagopplæringa. Men i et gjennomføringsperspektiv er det ønskelig at andelen økes, også på yrkesfag. Det er flere ulike årsaker til at av de som begynte på Vg1 yrkesfag i 2013, var det bare 55,5 prosent som fullførte og bestod på normert tid. I Nordland har vi mange elever (cirka 10 prosent) som tar Vg1 på nytt, vi har en nesten like stor andel som tar Vg2 på nytt og det er mange som får forsinka start på læretida. Noen tar dessuten pauser underveis.

Tilstandsrapport for videregående opplæring i Nordland 2020

Figur 26: Gjennomføringsgrad yrkesfag, Nordland og nasjonalt, 2013-kullet (Kilde: Skoleporten)

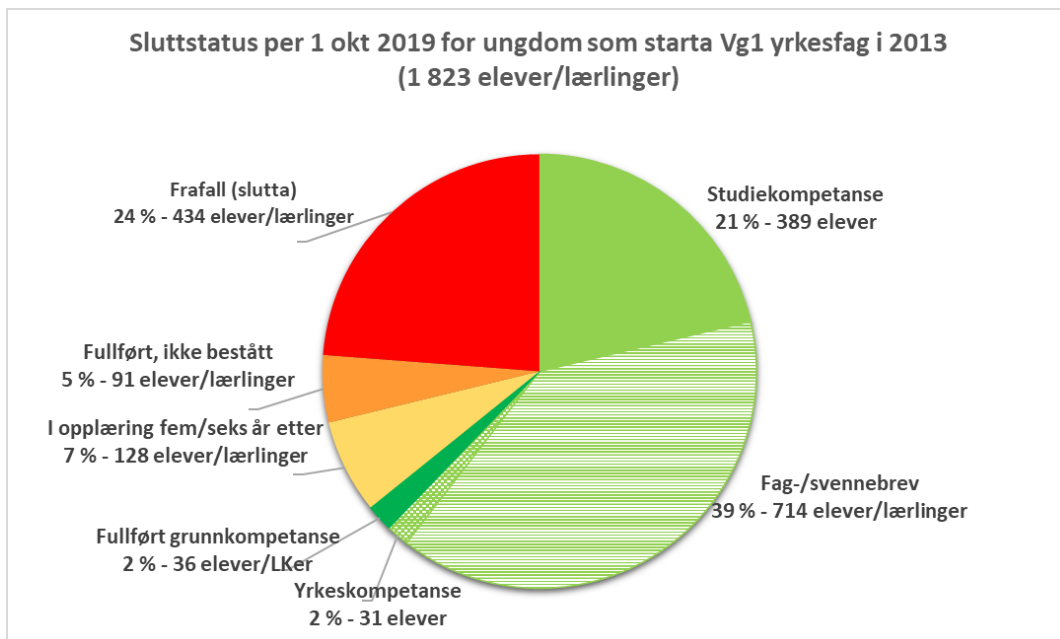
Parallelt med at andelen yrkesfag elever som fullfører og består, har andelen som slutter i løpet av de seks åra falt betydelig. Det ser vi når vi sammenlikner 2006-kullet med 2013-kullet. Det er sjølsagt ingen grunn til å være fornøyd med at nesten én av fire yrkesfagelever dropper ut av opplæringsløpet eller faller fra fordi de ikke får lære plass slik de ønsker, men det er allikevel grunn til å gledes over *utviklinga* og se gode resultat av arbeidet mot frafall.

Figur 27: Gjennomføringsgrad yrkesfag, sammenlikning 2016- og 2013-kullet (Kilde: Skoleporten)

2006-kullet og 2013-kullet på yrkesfag er temmelig nøyaktig like store – om lag 1 830 elever starta på Vg1 yrkesfag for første gang hvert av åra. Framgangen i gjennomføringsandel på 8,4 prosentpoeng betyr at 150 flere ungdommer fra dette siste kullet gjennomførte med bestått sammenlikna med resultatet for 2006-kullet. Og nedgangen i andelen sluttet på 10,2 prosentpoeng kan innebærer at nesten 200 færre yrkesfagelever droppa ut. Dette er viktige tall.

I overkant av 62 prosent av yrkesfagkullet som starta i 2013 hadde altså fullført og bestått ved tellepunktet seks år seinere. Men hvilken sluttkompetanse oppnådde de? Neste figur viser dette:

Figur 28: Sluttstatus for 2013-kullet yrkesfag (Kilde: SSB)

Naturlig nok får flertallet yrkeskompetanse gjennom fag- eller svennebrev (39 prosent) eller etter et treårig yrkesfagløp i skole (to prosent). Læringer som benytter seg av retten til å ta fag for studiekompetanse – ‘påbygging light’ – **etter** fullført og bestått yrkeskompetanse, blir registrert som fullført med fag- eller svennebrev. Figuren viser at i overkant av hver femte yrkesfagelev avslutter med studiekompetanse etter ordinær påbygging (21 prosent). Mange av disse hadde nok planlagt et slikt løp, mens andre valgte bort fag- eller svennebrev underveis eller de tok påbygging fordi de ikke fikk læreplass. Andelen yrkesfagelever som fullfører med studiekompetanse er lavere enn nasjonalt snitt. I landet som helhet fikk 26,4 prosent av yrkesfagelevene bestått studiekompetanse som sluttstatus.

Det er som kjent store kjønnsforskjeller i videregående opplæring, og forskjellene er særlig store på yrkesfag:

	Gutter		Jenter	
Studiekompetanse	130	12 %	259	36 %
Fag-/svennebrev	522	48 %	192	26 %
Yrkeskompetanse	4	0 %	27	4 %
Fullført grunnkompetanse	28	3 %	8	1 %
I opplæring fem/seks år etter	81	7 %	47	7 %
Fullført, ikke bestått	49	4 %	42	6 %
Frafall (slutta)	281	26 %	153	21 %

Tabell 19: Sluttstatus for 2013-kullet yrkesfag; kjønn (Kilde: SSB)

Det er dobbelt så mange jenter som gutter som fullfører og består yrkesfag med studiekompetanse i Nordland. To og en halv gang så mange gutter som jenter oppnår fag- eller svennebrev, og nesten halvparten av guttene blir fagarbeidere, men bare en firedel av jentene. Det er en kjent sak at cirka 40 prosent av elevene på helse- og oppvekstfag i velger påbygging. Mange av disse velger høyere utdanning, og mange innenfor helse- og oppvekstsektoren. Det er et mål at en større andel av elevene som velger yrkesfaglig utdanning, velger å ta fag- eller svennebrev, slik at fylket får den faglærte arbeidskrafta det trenger.

5.4 Gjennomføring - grunnkompetanse

Ikke alle elever ønsker eller har forutsetninger for å oppnå full yrkes- eller studiekompetanse. Disse går isteden planlagte løp som gir kompetanse på et lavere nivå. Dette er elever som har enkeltvedtak om spesialundervisning i ett eller flere fag, og som ikke skal ha opplæring i alle kompetansemåla i læreplanen. Dette kalles **planlagt grunnkompetanse**.

Fra og med 2011-kullet har nasjonale myndigheter innført en ny indikator i gjennomføringsanalysene – fullført med planlagt grunnkompetanse. Den defineres slik:

Fullført med planlagt grunnkompetanse er elever som innan fem år ikkje har fullført med studie- eller yrkeskompetanse, men har gjennomført eit planlagt løp mot grunnkompetanse.

Elevene i denne kategorien, ble i tidligere kull plassert enten i kategorien 'fullført, men ikke bestått' eller i 'slutta'.

I Nordland var det kun 1,2 prosent (41 ungdommer) av 2013-kullet som fullførte et planlagt løp mot grunnkompetanse, den laveste andelen som er notert og det er fylket med laveste andel i landet sammen med Finnmark. Det nasjonale snittet var på 2,6 prosent.

De aller fleste av elevene i Nordland som fullførte og bestod planlagt grunnkompetanse, hadde valgt yrkesfag. Denne gruppa tegner opplæringskontrakt med en individuelt tilpassa opplæringsplan (IOP) for opplæring i bedrift som lærekandidater. Ved opplæringskontrakts slutt går de opp til en kompetanseprøve, og de får et kompetansebevis og et kompetansebrev som sluttokumentasjon.

- Bygg- og anleggsteknikk	2,7 prosent
- Design og håndverk	1,0 prosent
- Elektrofag	0,3 prosent
- Helse- og oppvekstfag	2,3 prosent (fleest barne- og ungdomsarbeid)
- Medier og kommunikasjon	2,9 prosent
- Naturbruk	2,9 prosent
- Restaurant- og matfag	7,3 prosent
- Service og samferdsel	1,2 prosent
- Teknikk og industriell produksjon	1,3 prosent
- Yrkesfag samla	2,0 prosent (36 lærekandidater)

Nordland skiller seg noe fra en del andre fylker der en større andel av guttene får opplæringskontrakt i byggebransjen eller i verkstedindustrien. I flere fylker fullførte 6-10 prosent av elevene opplæringsløpet på bygg- og anleggsteknikk og teknik og industriell produksjon som lærekandidater, og i restaurant- og matfag hadde flere fylker en lærekandidatandel på over 20 prosent, en vesentlig større andel enn i vårt fylke. Det kan altså virke som om en del andre fylker har lyktes bedre enn Nordland til å gi også denne i utgangspunktet svake gruppa en mulighet til å fullføre, bestå og få dokumentert et individuelt tilpassa opplæringsløp på yrkesfag. Det er imidlertid ikke kjent hvorvidt arbeidslivet anerkjenner slik kompetanse på lavere nivå og om det fører til varig sysselsetting.

Gutter er overrepresentert i gruppa som tar videregående med sikte på grunnkompetanse.:

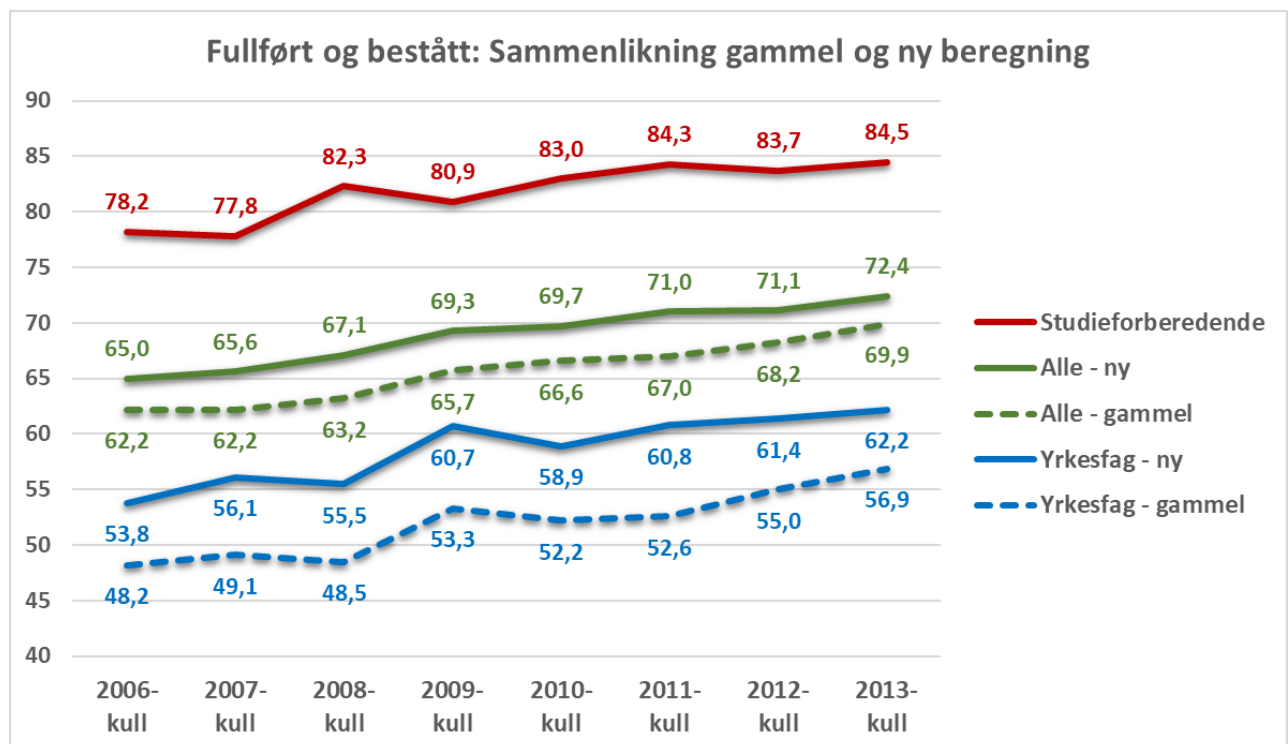
- Jenter	1,1 prosent
- Gutter	2,6 prosent

5.5 Effekt av endra beregningsmetode

SSB har som nevnt endra måten man beregner gjennomføringstall for yrkesfag. Dette skjer etter at flere forskere har påpekt at den tidligere beregningsmåten der både treårig studieforbereidende og fireårig (eller enda lengre!) yrkesfag har blitt målt etter fem år. Denne beregningsmåten har gitt resultat i yrkesfags disfavour.

Fra og med 2013-kullet blir derfor yrkesfagelevenenes sluttstatus målt etter seks år, mens studieforbereidende blir målt etter fem år som tidligere.

Men hvordan slår endringene ut? Det ser vi når vi sammenlikner andelen fullført og bestått for yrkesfag etter fem år (gammel beregning, blå stipla linje) og etter seks år (ny beregning, blå heltrukken linje). Da får vi store utslag særlig for yrkesfag, men også på totalandelen av fullført og bestått øker, naturlig nok. Alle kull fra og med 2006-kullet er beregna på nytt etter revidert beregningsmetode slik at det er mulig å se endringer og utvikling fra kull til kull:

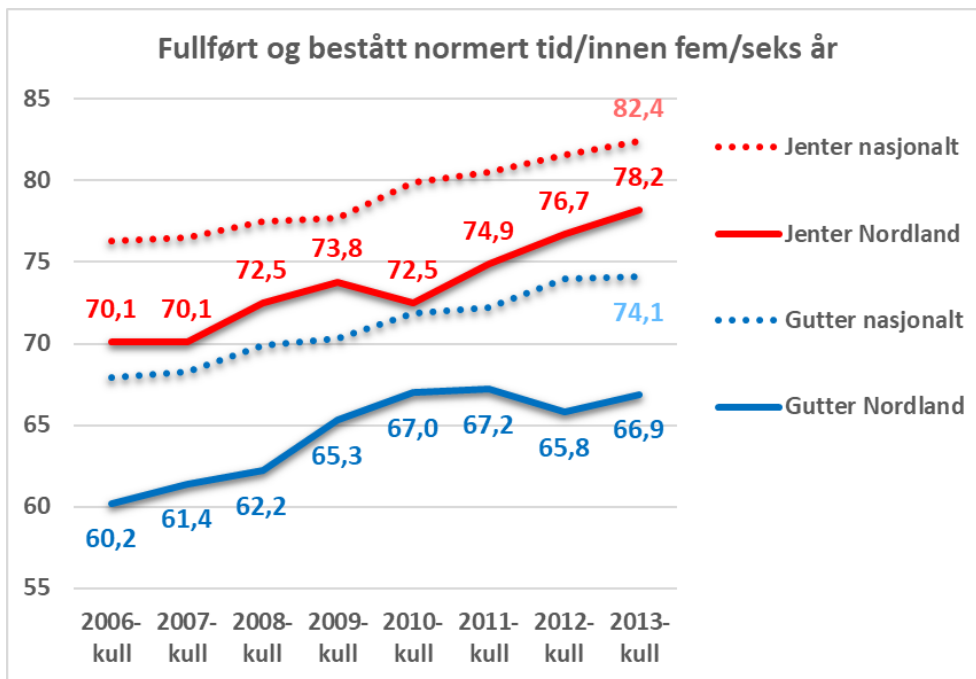
Figur 29: Fullført og bestått, jamføring gammel og ny beregning (Kilde: Skoleporten)

Vi ser at den nye beregningsmåten gir fra fem til over sju prosentpoeng økt fullført og bestått-andel for yrkesfag, mens utslaget for hele kull ligger på mellom to og fire prosentpoeng. Når utslaget på 2013-kullet er minst, skyldes det at flere yrkesfagelever i det kullet faktisk brukte mindre tid, og at flere fullførte og bestod på normert tid. Uansett påvirker den nye beregningsmåten i særlig grad resultatet i Nordland fordi vi har en så stor andel elever på yrkesfag.

5.6 Gjennomføring og kjønn

Det er store kjønnsforskjeller i norsk skole, og det er jentene som får best resultat gjennom både grunnskole og videregående opplæring. Neste figur viser at i 2013-kullet hadde jentene

i kullet nasjonalt 8,3 prosentpoeng høyere andel fullført og bestått enn guttene. Men i Nordland er kjønnsforskjellene større: Jentenes fullført og bestått-andel var hele 11,3 prosentpoeng høyere enn guttenes. Figuren viser videre at det er jentene i fylket som har hatt best utvikling i andelen fullført og bestått videregående opplæring etter 2006, framgangen er på 8,1 prosentpoeng. Guttene har framgang på 6,7 prosentpoeng. Den noe svakere stigninga skyldes i stor grad at gutter på studieforberedende har hatt stagnasjon, jamfør punkt 5.2. Jenter i Nordland ligger nærmere nasjonalt snitt blant jenter enn gutter i Nordland sammenlikna med nasjonalt nivå blant gutter. Det bør derfor være en viktig oppgave å løfte gutters resultat i fylket vårt, og det gjelder både studieforberedende og yrkesfag. Det er viktig å minske avstanden både mellom jenters og gutters fullføringsandel i fylket og mellom gutter i Nordland og gutter ellers i landet.

Figur 30: Fullført og bestått innen fem/seks år, kjønn; Nordland og nasjonalt (Kilde: Skoleporten)

5.7 Gjennomføring og elevenes forutsetninger

Resultat fra ungdomsskolen har stor betydning for om en ungdom fullfører videregående opplæring eller ikke, og svake faglige prestasjoner i grunnskolen er den viktigste enkeltforklaringa på manglende gjennomføring av videregående opplæring. Svake faglige prestasjoner henger også gjerne sammen med stort fravær i ungdomsskolen. Samtidig virker elevenes familiebakgrunn også inn ved at elever som har foreldre med høyere utdanning i gjennomsnitt får bedre karakterer i grunnskolen. Dermed har de bedre forutsetninger for å bestå et videregående løp.

Faglige utfordringer i videregående opplæring kan altså skyldes at elevene har faglige hull fra grunnskolen. Dette gjør det vanskelig å mestre fag og krav som stilles på videregående nivå.

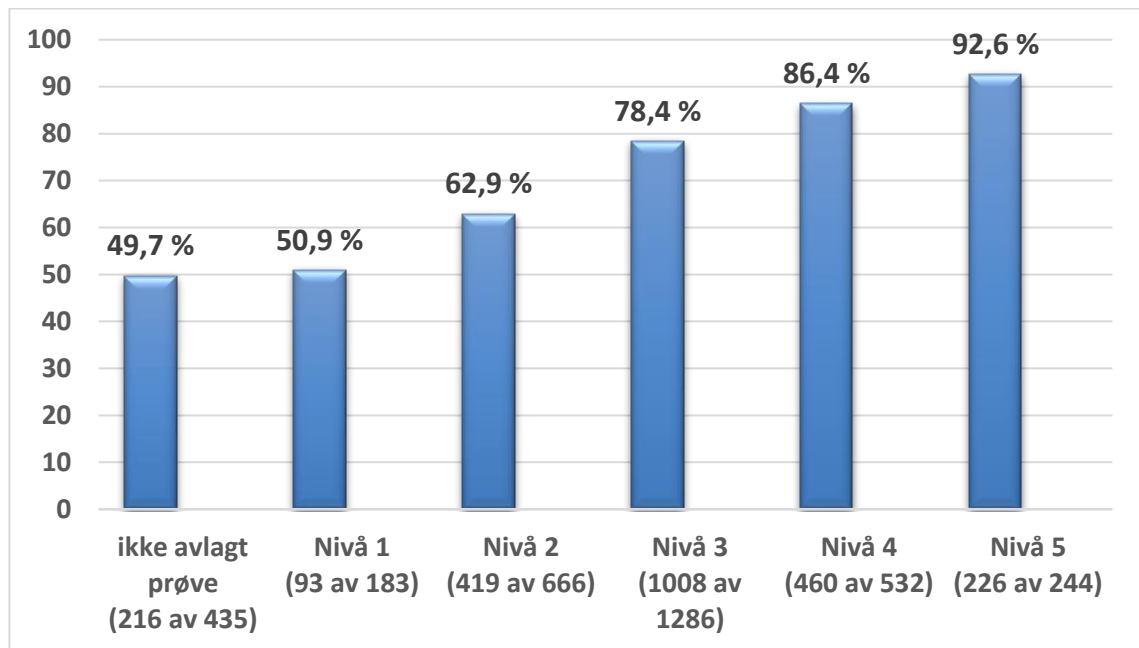
Også resultater fra nasjonale prøver har en positiv sammenheng med gjennomføring av videregående opplæring innen fem/seks år, og vi finner at det er resultatene fra nasjonale prøver i regning som har størst betydning for sannsynlighet for å fullføre. I tillegg har det å gå

fra mestringsnivå 2 til 3 større effekt på sannsynligheten for å fullføre, enn for eksempel å gå fra mestringsnivå 4 til 5.

Resultater fra nasjonale prøver har større betydning for de som velger yrkesfaglige utdanningsprogram enn de som velger studieforberedende. Forskjellene er imidlertid størst når vi ser på effekten av mestringsnivå i regning, og minst i engelsk.

(SSB rapport 2020/33 'Grunnskoleresultaters betydning for gjennomføring av videregående opplæring')

Elevenes faglige nivå og ferdighetsnivå fra grunnskolen kan måles både i grunnskolepoeng og ved å bruke nasjonale prøver. I tabellen brukes resultat i nasjonale prøver i regning fra åttende klasse for kullet som starta på Vg1 i Nordland 2013 (det vil si nasjonal prøve høsten 2009). Tabellen viser andelen fullført og bestått innen fem/seks år fordelt på elevenes nivå på denne regneprøven noen år tidligere:

Figur 31: Fullført og bestått innen fem/seks år 2013-kullet, nasjonale prøver i regning, åttende klasse Nordland (Kilde: SSB)

Mestringsnivå 1 er laveste nivå, mens mestringsnivå 5 er høyest. De fleste av disse åttendeklassingene lå på nivå 3 i regning. Den typiske eleven på dette nivået gjenkjenner og beskriver sammensatte problemer og løser oppgaver ved å velge hensiktsmessige regnearter og metoder. Eleven vurderer om svar er rimelige. Den typiske eleven kan

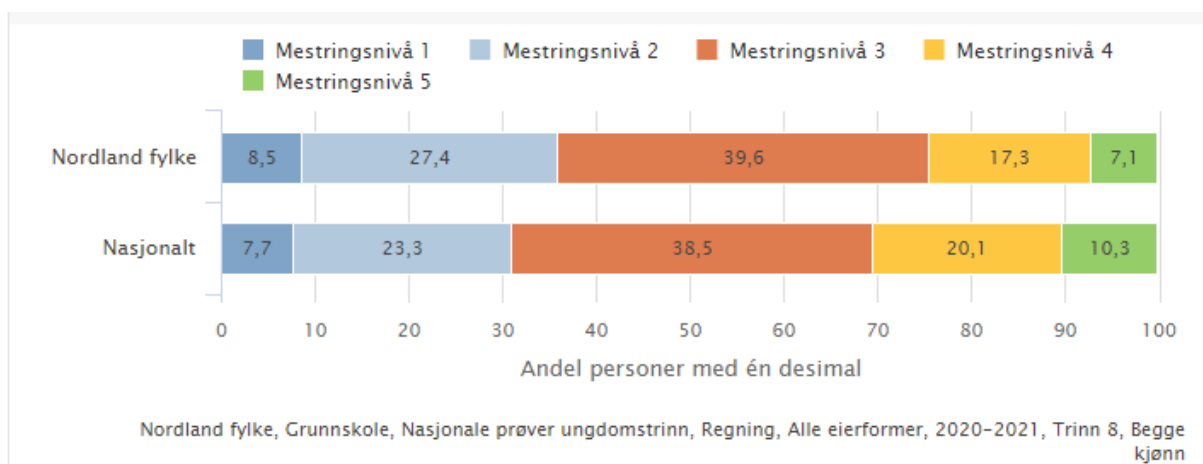
- utnytte kunnskaper om plassverdisystemet til å velge hensiktsmessige strategier
- utføre regneoperasjoner som er mer kognitivt krevende og med tall som det er vanskelig å regne med
- velge hensiktsmessige regnearter og metoder i sammensatte problemer
- gjøre overslag og vurdere rimeligheten av egne svar
- regne med tid
- regne med ulike måleenheter som krever omgjøring
- beskrive punkter og gjøre beregninger i kart og koordinatsystem
- tolke og presentere tallmateriale i tabeller og diagrammer

Vi ser at elever som behersker disse ferdighetene på nivå 3 har forutsetninger for å klare seg greit i videregående, mer enn tre av fire (78,4 prosent) består i løpet av fem/seks år.

Elever på mestringsnivå 1 på prøvene i regning får store problem med å følge undervisninga og lykkes faglig på videregående skole. Det samme gjelder elever som ikke deltok eller var fritatt fra å delta på nasjonale prøver, mange av disse på grunn av spesialundervisning.

Et interessant funn i forbindelse med at yrkesfagelever nå måles etter seks år, ikke etter fem som tidligere, er at vi ser det er elever på nivå 1 og elever som ikke deltok på nasjonale prøver i åttende klasse, som profitterer mest på den nye beregningsmetoden for gjennomføring. Dette betyr at ungdom med svake resultat fra grunnskolen lykkes når de får bruke litt lengre tid på videregående opplæring.

Elever i grunnskolen i Nordland har – og har hatt – dårligere skår på nasjonale prøver enn nasjonalt snitt i både lesing, regning og engelsk. Figuren under er et typisk eksempel fra nasjonale prøver 2020 der vi ser at i Nordland er det flere lavt presterende elever på mestringsnivå 1 og 2 og færre høgt presterende på nivå 4 og 5 i regning i åttende klasse. Dette betyr at Nordland har en større andel elever med dårlige forutsetninger for å lykkes i videregående opplæring enn mange andre fylker. Dette er noe de videregående skolene må forholde seg til og søke å avhjelpe slik at flest mulig elever allikevel lykkes.

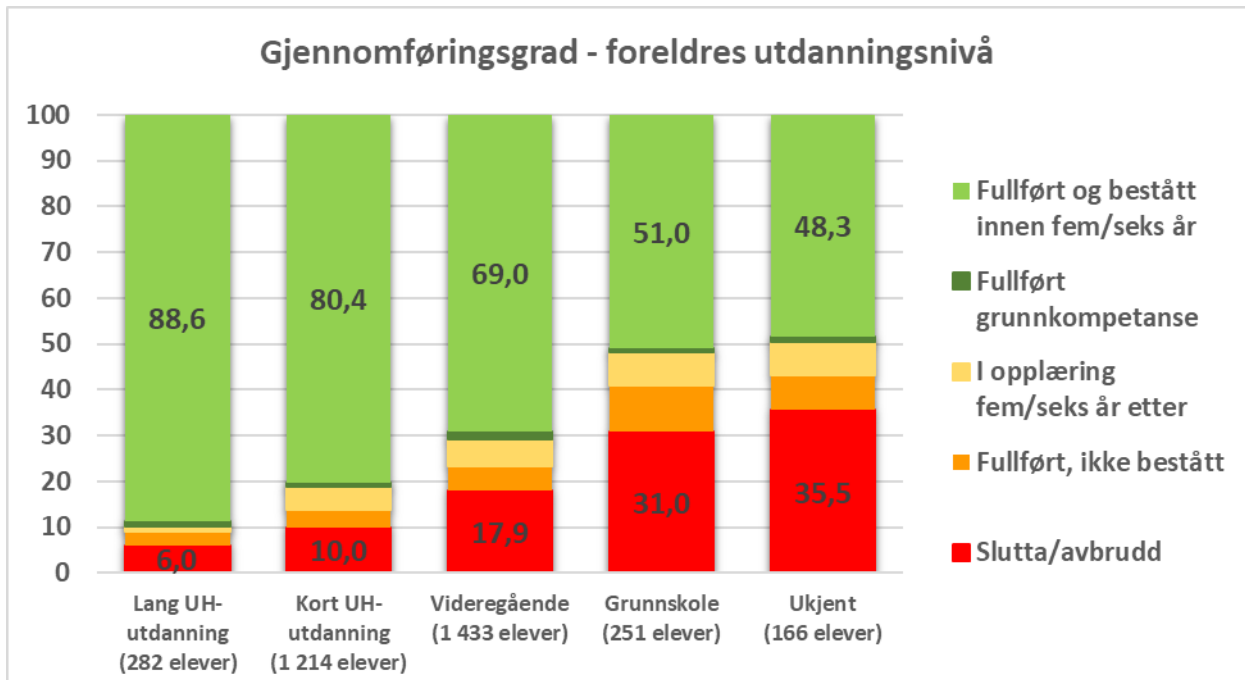
Figur 32: Resultat nasjonal prøve i regning i 2019 for åttende klasse, Nordland og nasjonalt (Kilde: Skoleporten)

5.8 Gjennomføring og foreldres utdanningsnivå

En annen faktor som påvirker ungdoms sannsynlighet for å lykkes i videregående er foreldrenes utdanningsnivå. Dette henger sammen med at foreldrenes utdanningsnivå påvirker hvilke ferdigheter eleven har tilegnet seg allerede tidlig i skolegangen, og at dette dras med videre gjennom ungdomsskolen og til slutt over i videregående opplæring.

Det dreier seg her om sosial arv og hvor mye faglig støtte og motivasjon foreldrene evner å gi barna sine. Velutdannede foreldre kan være bedre til å motivere barna sine til innsats og utholdenhet, de kan i større grad hjelpe med lekser og de er rollemodeller.

Neste figur viser fullført og bestått videregående opplæring for 2013-kullet i Nordland sortert på foreldres utdanningsnivå (den av elevens foreldre som har høyest utdanningsnivå). Vi ser klart at det generelle bildet stemmer:

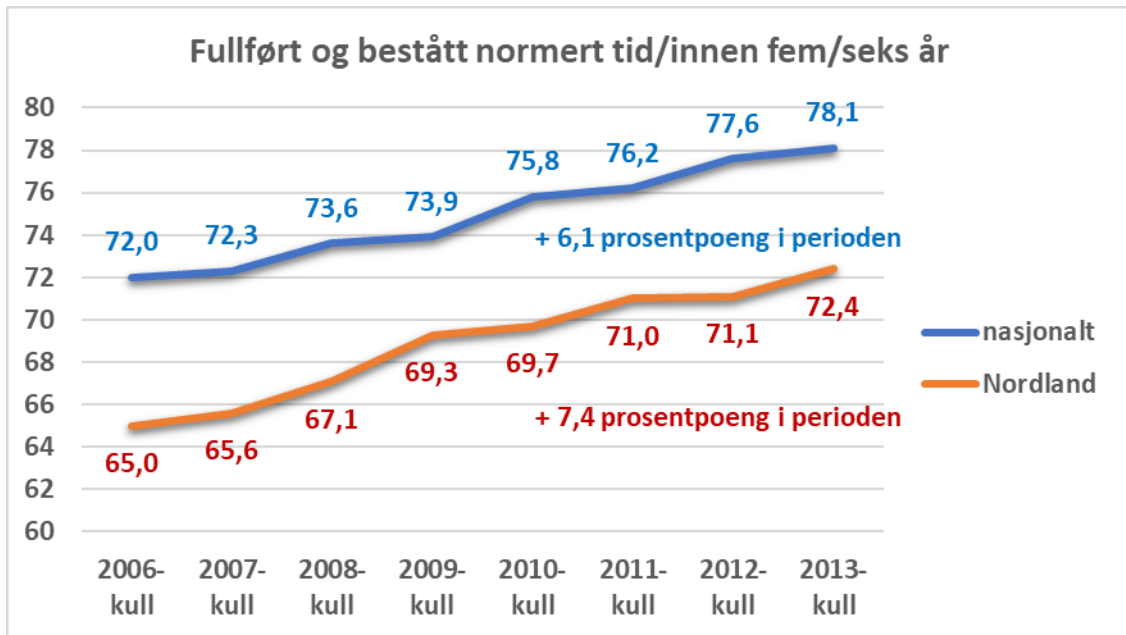
Figur 33: Gjennomføringsgrad 2013-kullet gruppert etter foreldres utdanningsnivå (Kilde: SSB)

Det er ei utfordring at foreldregenerasjonen i Nordland gjennomsnittlig har noe lavere utdanningsnivå enn landssnittet. Men skolen og videregående opplæring har som oppgave å utjevne sosiale forskjeller. God støtte, motivasjon og oppmuntring fra lærere kan utgjøre en forskjell og kan kompensere for manglende støtte hjemmefra. Det er også viktig at skolen stiller tydelige og realistiske krav til innsats. Alle elever fortjener at noen bryr seg om dem, stiller krav når det trengs og oppmuntrer når det trengs.

5.9 Gjennomføring – Nordland og nasjonalt

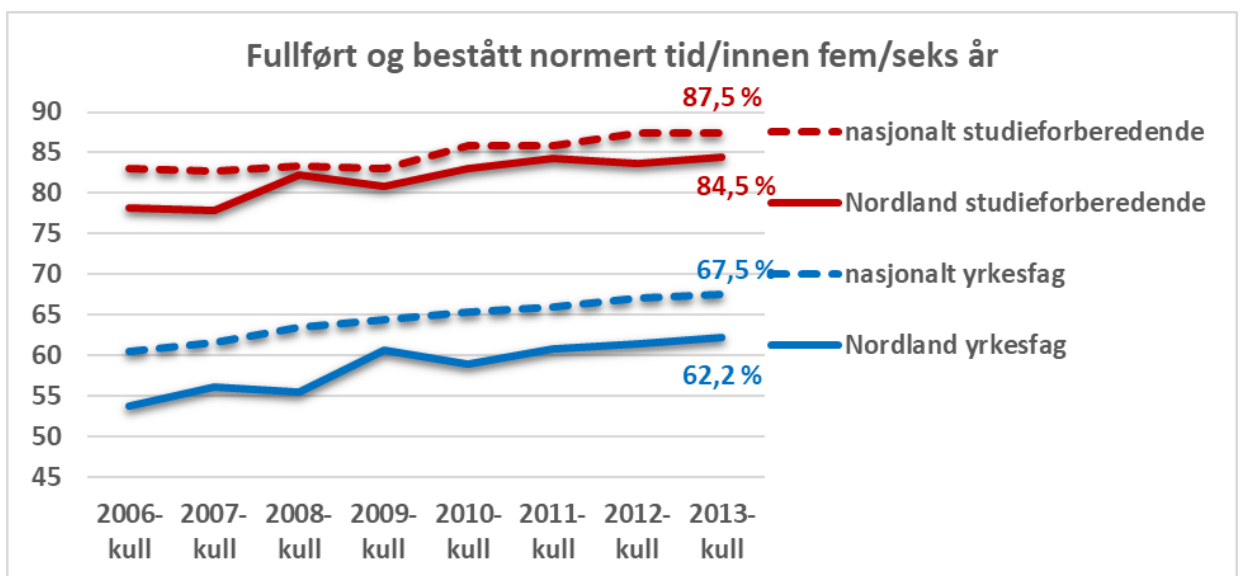
Gjennomføringstall nasjonalt lå lenge ganske stabilt rundt 70–72 prosent fullført og bestått på normert tid eller innen fem år. Fra og med 2008-kullet skjedde det et skifte, og gjennomføringsandelen begynte å stige til den nå ligger på 78,1 prosent. Denne stigningskurven går ganske parallelt med Nordlands stigning. Nordland kommer imidlertid litt nærmere over tid.

Alle landets fylker har hatt framgang de siste kulla, så framgangen skyldes ikke bare arbeid lokalt: Det er gjennomført flere store nasjonale satsinger for å øke gjennomføringsandelen siste tiårsperiode, blant anna Ny GIV, prosjektet FYR (fellesfag, yrkesretting og relevans), program for bedre gjennomføring, vurdering for læring, samfunnskontrakten og program for å styrke elevenes læring i ungdomsskolen med ei egen ungdomsskolesatsing. Flere av disse satsingene hadde stor relevans for 2013-kullet.

Figur 34: Fullført og bestått innen fem/seks år, nasjonalt og Nordland (Kilde: Skoleporten)

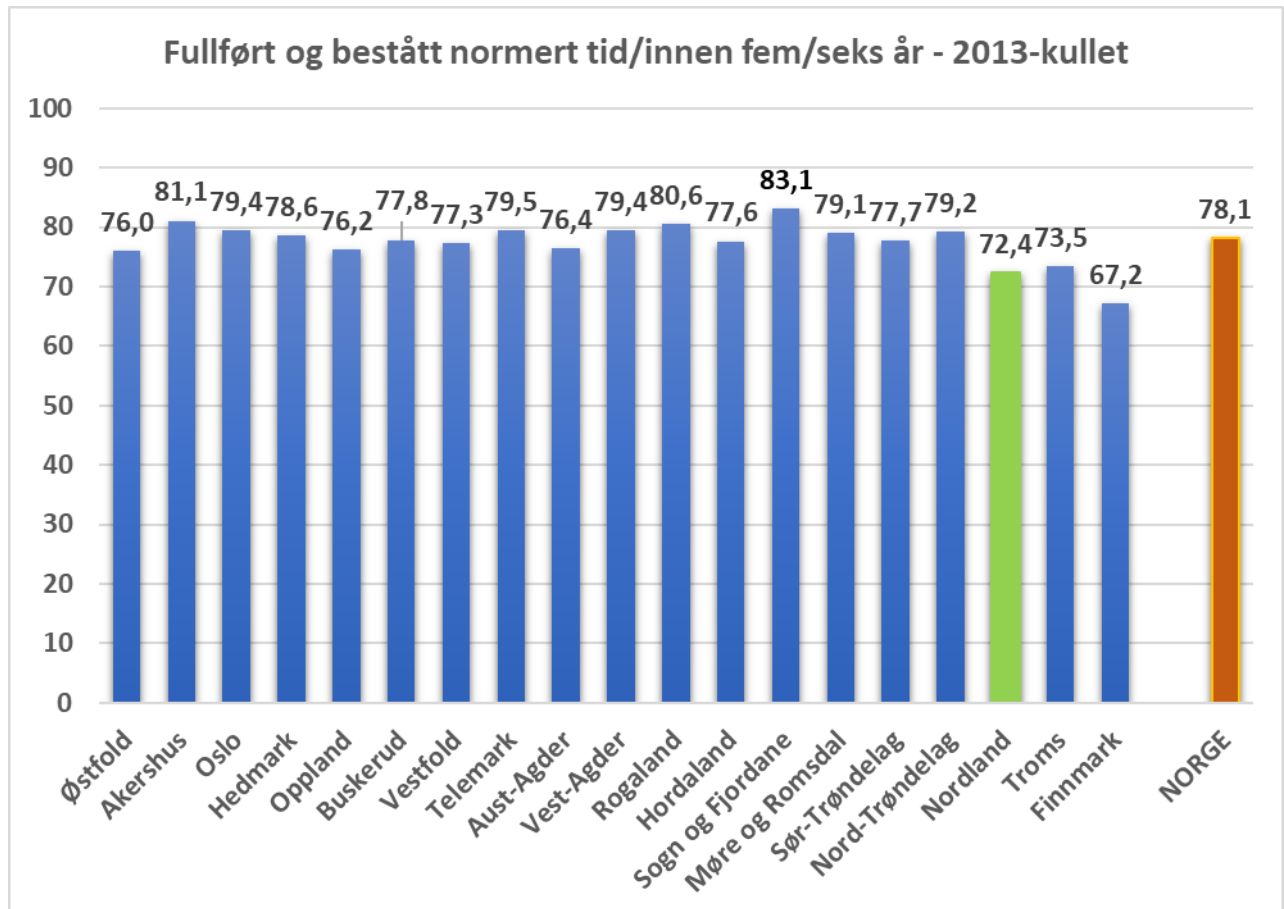
Nordland har tatt litt innpå nasjonalt snitt på studieforbereende og ligger nå kun tre prosentpoeng bak nasjonalt snitt. Det er vesentlig større forskjeller mellom fylker på yrkesfag enn på studieforbereende, og vi ser at i Nordland ligger andelen fullført og bestått 5,3 prosentpoeng bak nasjonalt snitt. Men også på yrkesfag er avstanden opp til nasjonalt snitt blitt mindre.

Figur 35: Fullført og bestått innen fem/seks år; yrkesfag og studieforbereende; Nordland og nasjonalt (Kilde: Skoleporten)

Fylket med beste gjennomføringsandel for 2013-kullet var Sogn og Fjordane med 83,1 prosent. Også Akershus og Rogaland hadde gjennomføringsandel på over 80 prosent. De tre nordligste fylka hadde svakest gjennomføringsandel, men alle tre har hatt større forbedring enn landssnittet, slik at forskjellene har utjevna seg noe fra tidligere. Nordland og

Finnmark er de to fylka med størst yrkesfagandel. Fordi yrkesfag generelt har vesentlig lavere gjennomføring enn studieforberedende, slår dette særlig ut for disse to fylka.

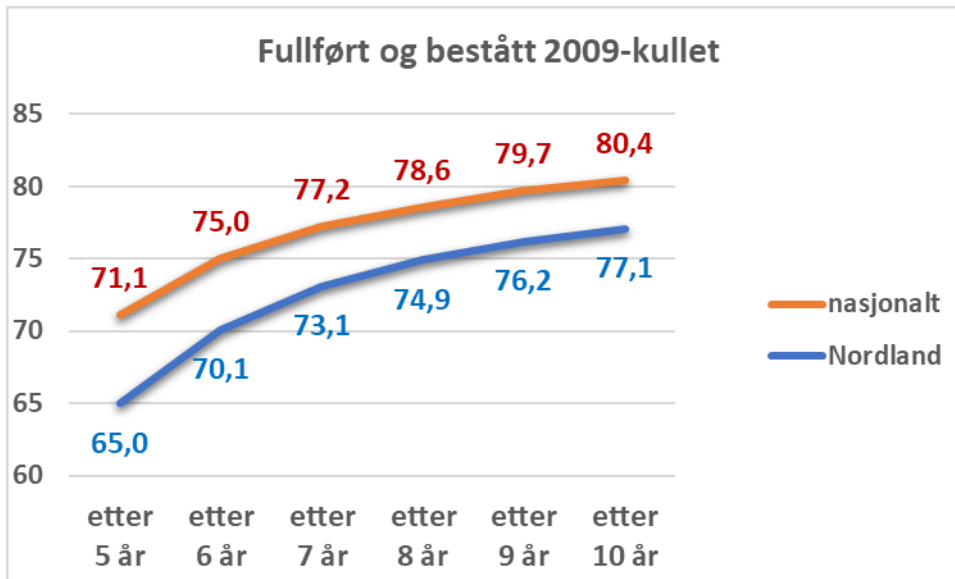

Figur 36: Fullført og bestått innen fem/seks år 2013-kullet, fylker (Kilde: Skoleporten)

5.10 Gjennomføring i et tiårsperspektiv – 2009-kullet

Figur 19 viser oss at 5,3 prosent av 2013-kullet fremdeles var i opplæring ved tellepunktet og at 5,1 prosent hadde fullført opplæringsløpet uten å bestå. Dessuten hadde 15,9 prosent slutta underveis, noen av disse hadde falt fra et stykke ut i løpet, det vil si de hadde fullført deler av opplæringa. Spørsmålet blir da: Hvor mange av disse elevene og lærlingene fullfører seinere enn etter fem år og hvor lang tid tar det?

Når vi følger kullet gjennom **ti år**, ikke bare fem og seks, ser for det første vi at etter ti år når en gjennomføringsandel på 77,1 prosent. For det andre tar vi en god del inn på nasjonalt nivå. På tellepunktet etter fem år, lå 2009-kullet fra Nordland over seks prosentpoeng bak nasjonalt nitt, denne differansen krympa til 3,3 prosentpoeng per 2019:

Figur 37: Fullført og bestått etter fem til ti år, 2009-kullet, Nordland og nasjonalt (Kilde: SSB)

Figuren viser med all tydelighet at ei betydelig ungdomsgruppe av ulike årsaker trenger litt mer enn normert tid og også litt mer en normert tid pluss to år før de har bestått opplæringsløpet sitt. Den store økningen skjer på yrkesfag, dette kan for eksempel skje dersom en ungdom ikke får læreplass i første forsøk. Også en del studieforbereidende elever trenger et par år ekstra før de får tatt manglende fag.

6 Gjennomføring – overgang til neste trinn

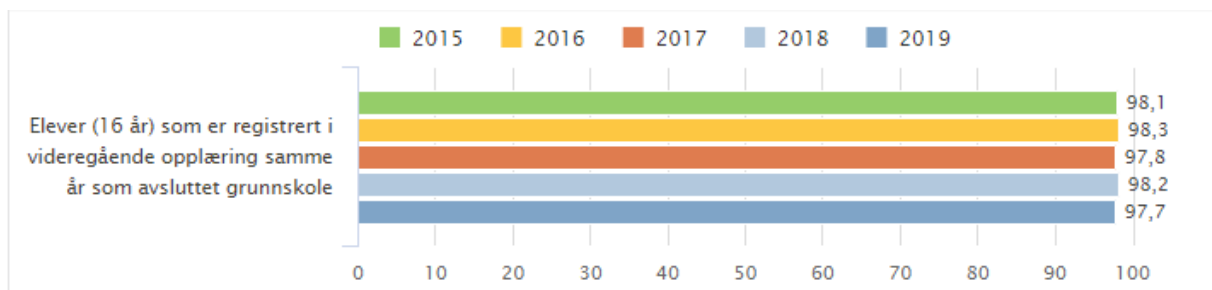
Overgangstall gir informasjon om hvordan ungdomskull beveger seg gjennom videregående opplæring. Informasjon om overganger kan ikke si noe direkte om hvor mange som kommer til å fullføre og bestå opplæringsløpet. Det er likevel rimelig å anta at økning i andelen med ordinær progresjon vil føre til en økt andel fullført og bestått.

Majoriteten av elevene har '*progresjon*', det vil si at de har overgang til et programområde på neste nivå. Så er det ei gruppe som har tar samme nivå på nytt, det kan skyldes omvalg eller at de har så dårlige resultat at de ikke fyller kriteriene for å bli tatt opp på neste nivå. Den tredje kategorien er '*ute av videregående opplæring*'. Der finner vi de som var elev 1. oktober ett år, men som ikke er registrert i opplæring på neste trinn. Det kan enten være fordi de slutta i løpet av skoleåret eller at de fullførte skoleåret, men ikke har begynt på neste trinn.

Overgangstall publiseres av Utdanningsdirektoratet på *Skoleporten*. Alle resultat som presenteres her, viser hvor de som var elever høst 2018, var kommet per 1. oktober 2019.

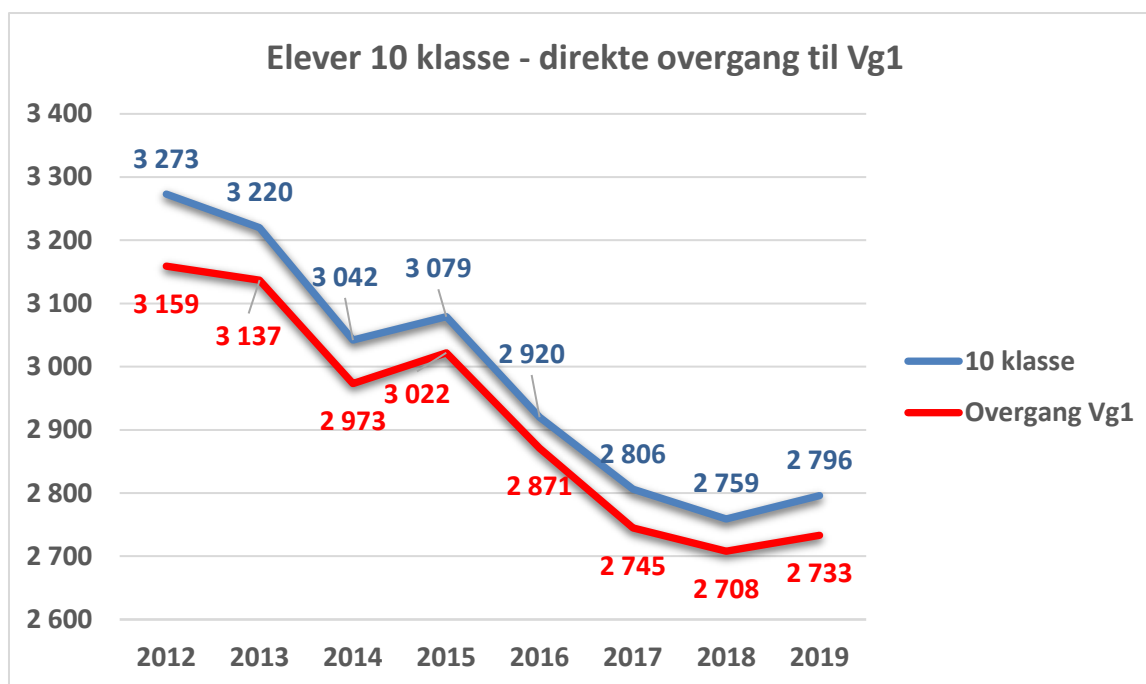
6.1 Overgangen fra tiende klasse til Vg1

Praktisk talt **alle** tiendeklassinger starter i videregående skole. Høsten 2019 var 97,7 prosent av årets tiendeklassinger registrert som elev (eller lærling/lærekandidat) i videregående, landssnittet er 98,0 prosent:

Figur 38: Overgang fra tiende klasse til Vg1 videregående opplæring (Kilde: Skoleporten)

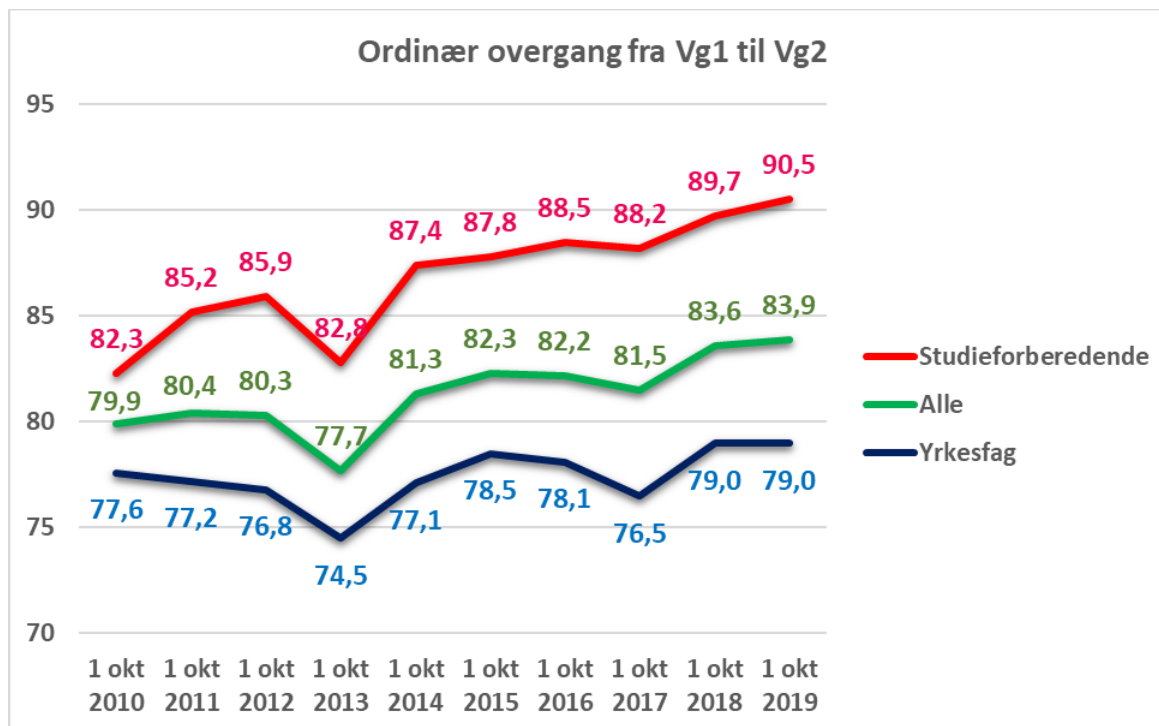
Neste figur viser at høsten 2019 var det kun 63 tiendeklassinger som **ikke** var elev (eller lærling/lærekandidat) i videregående opplæring per 1 oktober. Dette er stabile tall og endringene fra år til år er ubetydelige og tilfeldige.

Figur 39: Overgang fra tiende klasse til Vg1, antall, utvikling (Kilde: Skoleporten)

6.2 Overgangen mellom Vg1 og Vg2

Indikatoren viser hvor mange av de som begynte på Vg1 ett år, fortsetter til Vg2 neste skoleår, hvor mange som går året på nytt og hvor mange som ikke er registrert i opplæring påfølgende høst.

Figur 40: Ordinær overgang fra Vg1 til Vg2 per utdanningsretning (Kilde: Skoleporten)

Figuren viser at studieforberedende utdanningsprogram har hatt ei svært positiv utvikling de siste fem-seks åra og det store flertallet av elevene – ni av ti – har ordinær overgang fra Vg1 til Vg2. Dette er på nivå med landssnittet. Derimot har det vært lite framgang på yrkesfag der kun 79 prosent av elevene har forventa progresjon mot 83 prosent nasjonalt.

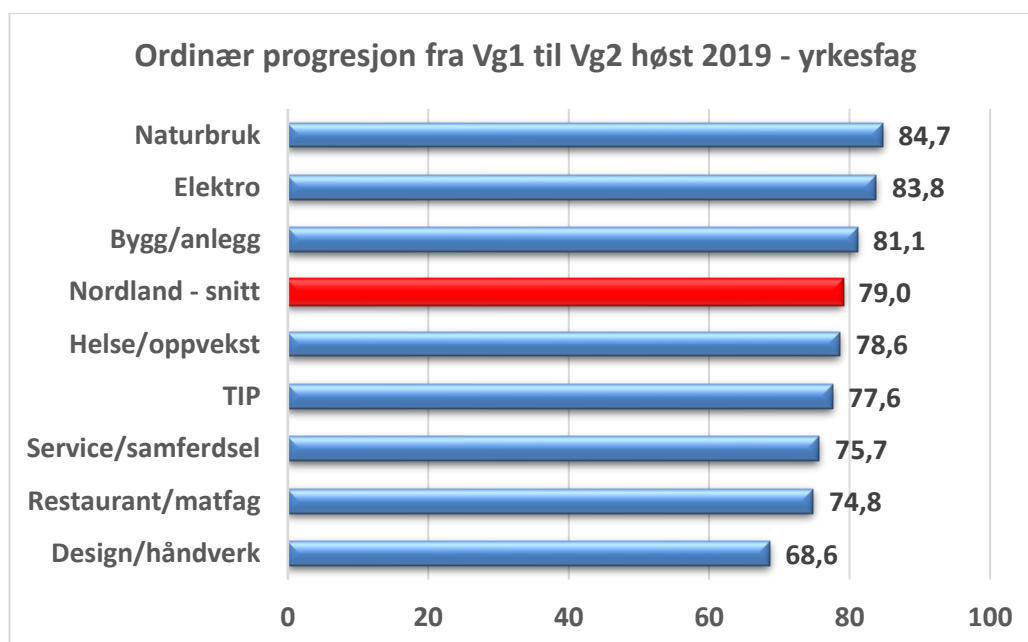
Det var registrert 1 990 yrkesfagelever på Vg1 i 2018. Slik fordelte de seg per 1 oktober 2019:

- Progresjon til Vg2 1 573 elever (= 79,0 prosent)
- Repetisjon samme Vg1 105 elever (= 5,3 prosent)
- Omvalg nytt Vg1 110 elever (= 5,5 prosent)
- Ute av opplæring 202 elever (= 10,2 prosent)

Frafall allerede etter Vg1 er urovekkende, og det gir grunn til bekymring at over 200 yrkesfagelever ikke tar overgangen fra Vg1 til Vg2. Frafall fra Vg1 er ofte grunna i svakt faglig grunnlag fra ungdomsskolen. Undersøkelser viser at tidlig frafall øker sannsynligheten for varig utaforskap. Det er altså all mulig grunn til å rette søkelyset mot tidlige frafall i opplæringsløpet.

[D]et er store forskjeller i sannsynligheten for å være utenfor arbeid eller utdanning avhengig av hvor langt man kom i opplæringsløpet. Desto flere trinn man klarer å gjennomføre, desto lavere er sannsynligheten for å være utenfor arbeid eller utdanning etter fem år. Av de som ikke kom lenger enn til Vg1, ser vi at 63 prosent er utenfor arbeid og utdanning fem år etter at de startet på videregående opplæring. Sannsynligheten for å være i utdanning eller arbeid øker for hvert ekstra gjennomførte trinn i videregående opplæring. (NOU 2018:5 Kvalifisert, forberedt og motivert. Et kunnskapsgrunnlag om struktur og innhold i videregående opplæring – Liedutvalget)

Fordi det er på yrkesfag vi i Nordland har størst problem med ordinær progresjon fra Vg1 til Vg2, kan det være interessant å se på hvordan de ulike utdanningsprogramma ligger an:

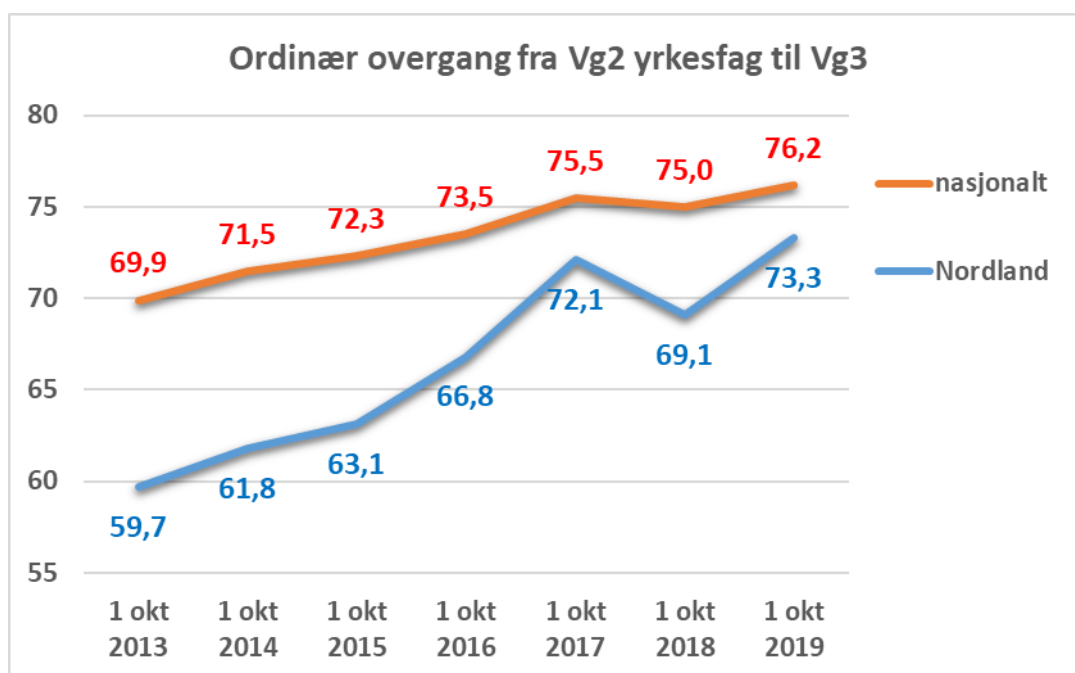
Figur 41: Ordinær overgang fra Vg1 til Vg2 per yrkesfaglige utdanningsprogram (Kilde: Skoleporten)

På naturbruk og særlig elektrofag har elevene noe høyere grunnskolepoeng enn elevene på de andre yrkesfaglige programma. Bygg- og anleggsteknikk har bedre overgangsandel enn det resultatet fra grunnskolen skulle tilsi. Elevene på naturbruk (særlig blå linjer) og bygg- og anleggsteknikk er godt kjent med at bestått Vg1 og Vg2 betyr at de høyst sannsynlig vil få lærekontrakt, noe som har en motiverende effekt. Restaurant- og matfag samt design og håndverk har en tendens til å komme dårlig ut på denne typen sammenlikninger, det gjelder i Nordland så vel som nasjonalt. Dette skyldes antakelig en kombinasjon av svake grunnskolepoeng, sviktende motivasjon og vage planer for framtidig yrke. Det samme gjelder i noen grad også service og samferdsel.

6.3 Overgangen mellom Vg2 og Vg3 på yrkesfag

De fleste yrkesfaglige utdanningsløp er organisert med to år i skole etterfulgt av to år i lære. Overgangen fra det å være elev til å skulle søke læreplass og bli ansatt som lærling i en bedrift oppleves av mange som problematisk. Det er både strukturelle og praktiske hindringer og personlige årsaker til at mange ikke kommer seg videre og får fullført utdanninga si. Denne overgangen omtales gjerne som **den vanskelige overgangen** i den videregående opplæringsstrukturen.

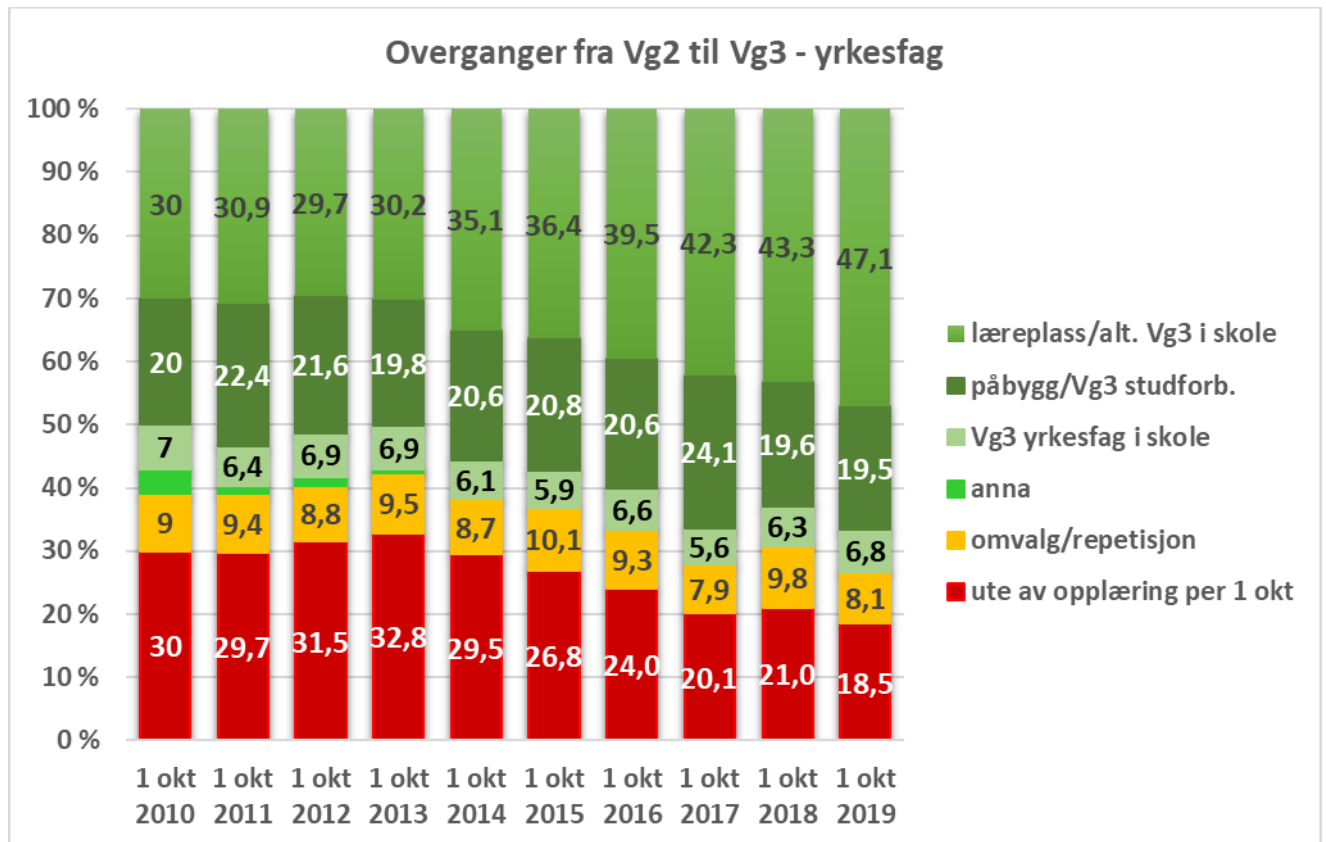
Vi har i Nordland i løpet av de siste åra hatt god svært utvikling på denne indikatoren, og vi ligger nå tett under nasjonalt snitt etter klar økning de siste åra etter å ha ligget over ti prosentpoeng under.

Figur 42: Ordinær overgang fra Vg2 til Vg3 yrkesfag, Nordland og nasjonalt (Kilde: Skoleporten)

Hovedårsaken til økninga er at andelen yrkesfagelever fra Vg2 som får lærekontrakt, har økt kraftig. Også overgang til Vg3 påbygging regnes som ordinær overgang og andelen her har stort sett ligget rundt 20 prosent (mørk grønn sektor i neste figur). Dessuten er det fra fem til sju prosent som tar et yrkesfaglig Vg3 (automasjon, helsesekretær og flyfag er eksempler). Så viser figuren at mellom åtte og ti prosent tar Vg2 på nytt, som oftest er det omvalg (gul

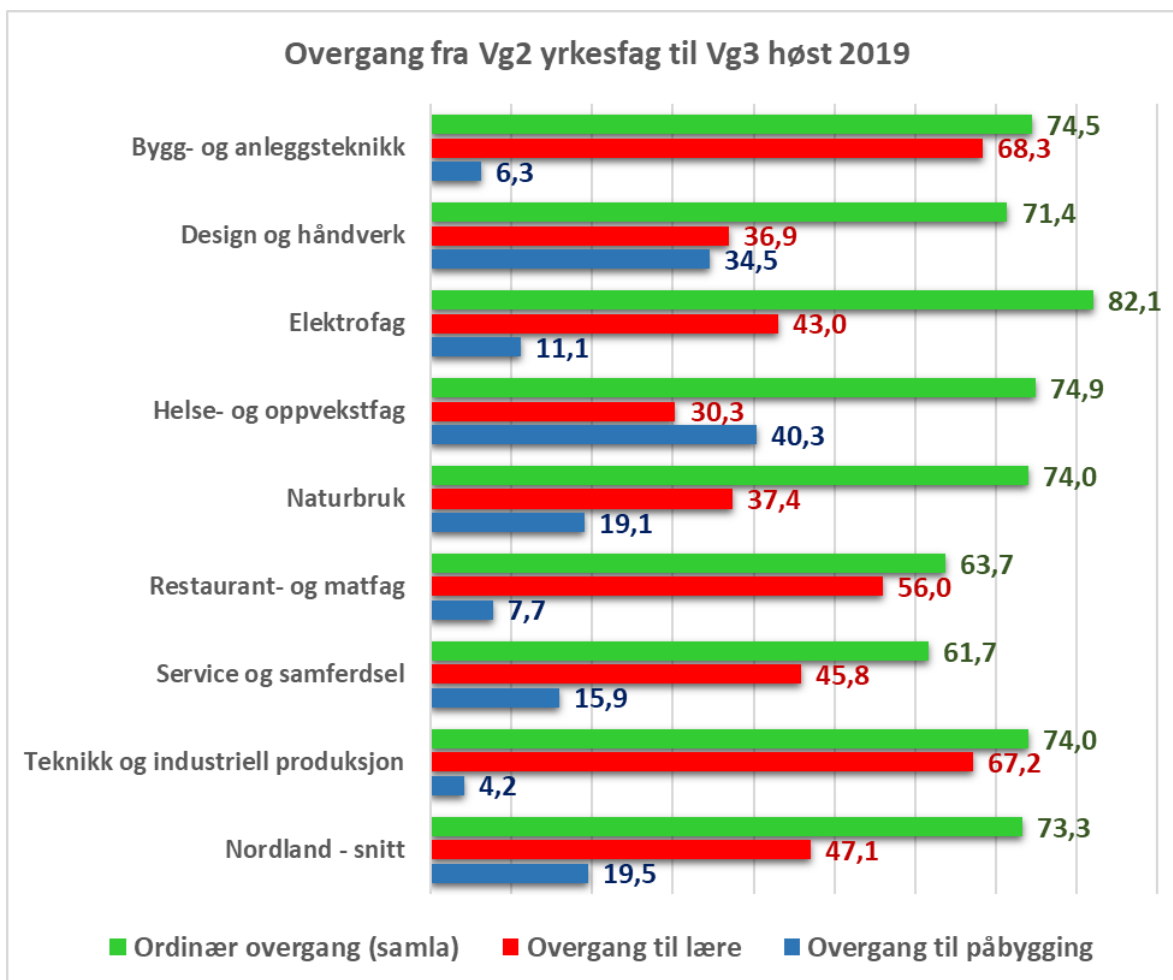
sektor i figuren). Rød sektor viser andelen elever som er utafor opplæring per 1. oktober. Denne andelen har minka i takt med at andelen som oppnår læreplass har vokst.

Figur 43: Overganger fra Vg2 til Vg3 yrkesfag, utvikling (Kilde: Skoleporten)

En kritisk faktor i denne overgangen er altså tilgang til læreplasser. Det å ha et tilstrekkelig antall læreplasser til alle yrkesfagelever som ønsker det og er kvalifisert, regnes som den mest avgjørende faktoren for å få økt gjennomføring i videregående opplæring, dette gjelder både nasjonalt og i Nordland. Samtidig må skolene utdanne ungdom i de yrkene som næringsliv og arbeidsgivere etterspør. Vi ser at andelen yrkesfagelever som tegner lærekontrakt etter Vg2 har økt fra 30 prosent i 2010 til 47,1 prosent i 2019. Dette er ei ønska utvikling.

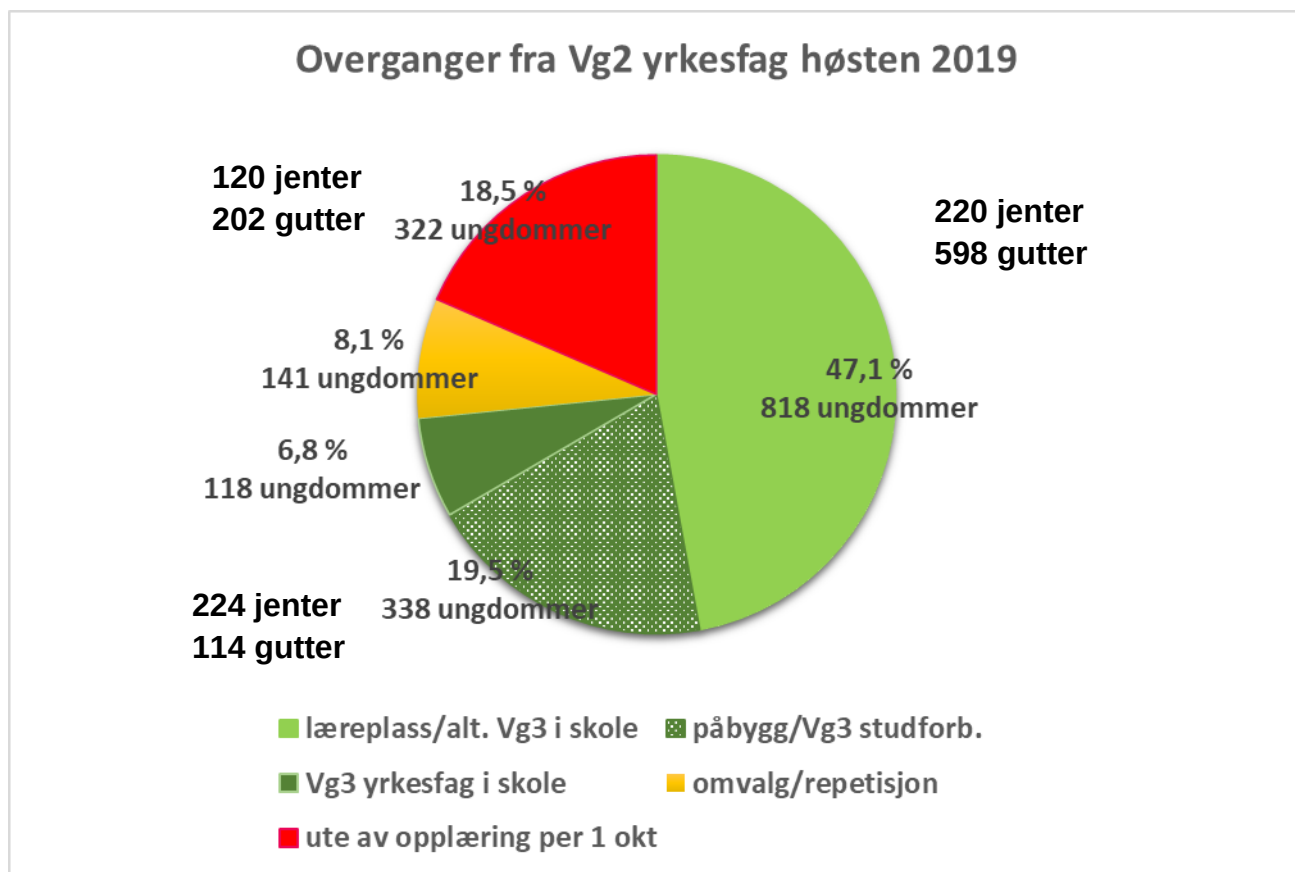
De fleste yrkesfaglige utdanningsprogramma har nå en høg andel elever som har ordinær progresjon til Vg3, elektrofag høgest med 82,1 prosent og service og samferdsel lavest med 61,7 prosent (grønne søyler i neste figur). Det som er mer interessant er kanskje de store ulikhetene i hva slags Vg3 elevene velger. Bygg- og anleggsteknikk og teknikk og industriell produksjon utgjør det ene ytterpunktet. På disse to utdanningsprogramma har elevene nesten 75 prosent ordinær progresjon, men nesten alle har direkte overgang til lærekontrakt (røde søyler). Kun rundt fem prosent av elevene velger påbygging (blå søyler). I motsatt ende finner vi helse- og oppvekstfag, som også har samme andel elever med ordinær progresjon, men der velger flere elever påbygging (40,3 prosent) enn lærekontrakt (30,3 prosent). Også design og håndverk har en forholdsvis stor andel elever som velger påbygging.

Figur 44: Overgang fra Vg2 til Vg3 yrkesfag per utdanningsprogram (Kilde: Skoleporten)

(Figuren over er forenkla og overgang til yrkesfaglig Vg3-løp i skole er ikke inkludert. På utdanningsprogram med slike Vg3-tilbud – for eksempel naturbruk og elektrofag – vil ikke summen av rød og blå søyle være lik ordinær overgang, samla.)

Tatt i betraktning av at elevene på helse- og oppvekstfag og på design og håndverk overveiende er jenter og at disse elevene i stor grad velger påbygging, mens elevene på bygg- og anleggsteknikk og på teknikk og industriell produksjon for det meste er gutter og for det meste velger å gå ut i lære, er ikke neste figur noen overraskelse.

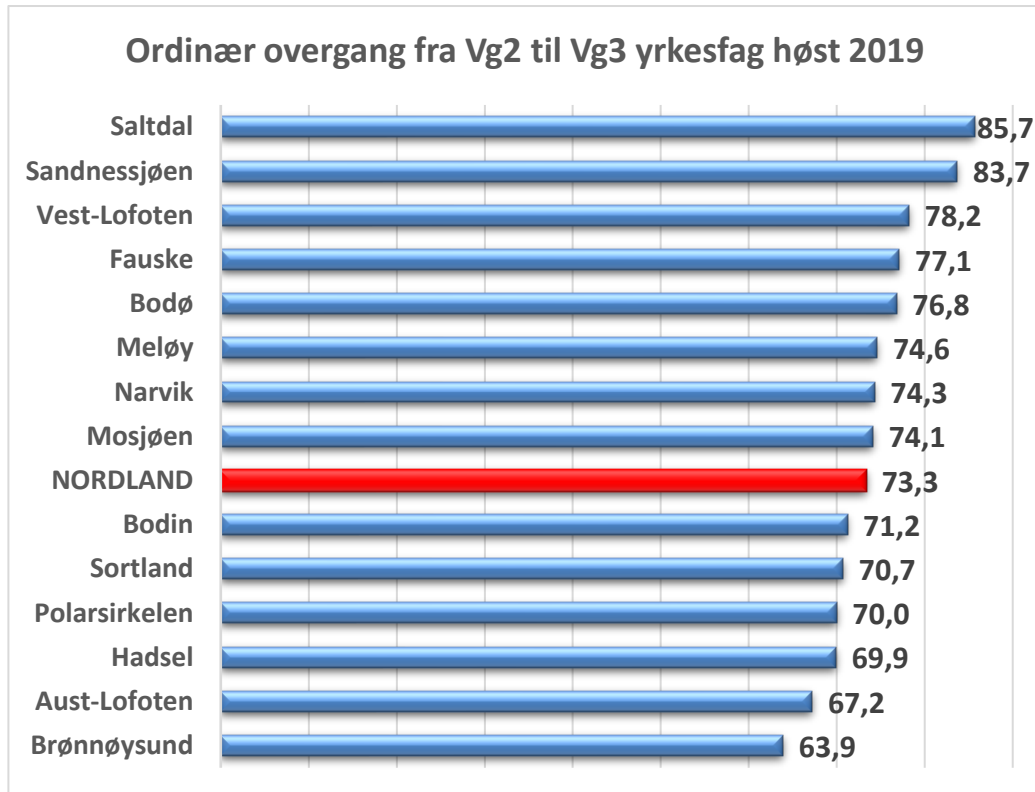

Figur 45: Overgang fra Vg2 til Vg3 yrkesfag, kjønnsforskjeller (Kilde: Skoleporten)

En stor del av de 322 ungdommene som stod utafor opplæring per 1 oktober 2019, var læreplass-søkere som enda ikke hadde fått kontrakt. Formidling til læreplass har en topp tidlig på høsten, men nye kontrakter inngås hele året. Derfor var det en del av disse ungdommene som nok fikk kontrakt på seinhøsten.

Tidligere var det et klart skille midt i opplæringsløpet til yrkesfagelevene mellom toårig opplæring i skole og toårig opplæring i bedrift. Mange unge kom seg ikke videre etter de to åra i skole. Det var derfor nødvendig å begynne å behandle opplæringsløpet som en fireårig helhet, og skolene fikk større ansvar for at elevene deres skulle fullføre og bestå det fireårige løpet. En viktig brikke var at alle skoler fikk tilsatt en formidlingskoordinator, som har blitt nøkkelperson for å sikre at elevene søker læreplass. Videre har formidlingskoordinatorene sammen med elevens yrkesfaglærere og skolens ledelse ansvar for å knytte bånd til næringslivet, opplæringskontor og potensielle lærebedrifter og for å sørge for gode overganger mellom skole og læretid for elevene. En viktig metode for å skape kontakt mellom bedrifter og elevene er å samarbeide om faget yrkesfaglig fordypning slik at elevene får praksis i mulige lærebedrifter i løpet av Vg1 og Vg2.

På denne bakgrunnen er det relevant å se i hvor stor grad skolene lykkes med å få elevene videre fra Vg2 til Vg3. Neste figur må imidlertid leses med en viss varsomhet fordi det er temmelig store svingninger fra år til år i hvor stor andel av en skoles Vg2-elever som får ordinær overgang til Vg3.

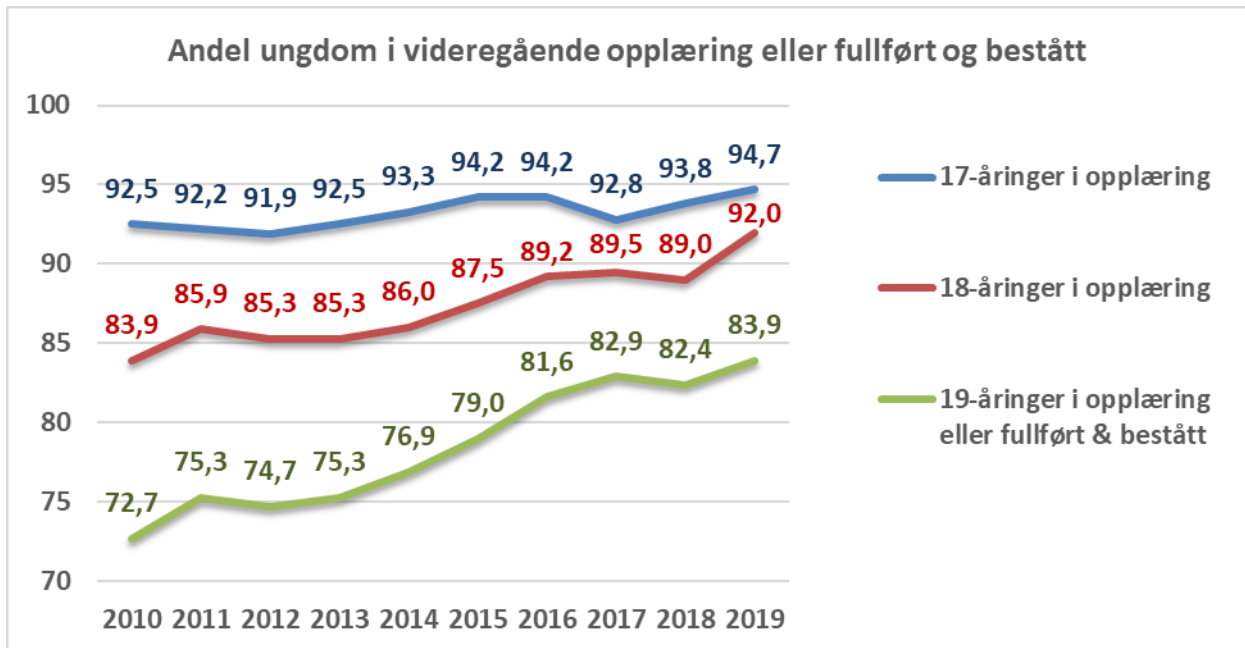

Figur 46: Overgang fra Vg2 til Vg3 yrkesfag per skole (Kilde: Skoleporten)

6.4 Flere ungdommer blir lenger i opplæring

Risikoen for å ende utafor arbeidslivet øker dess tidligere i løpet en ungdom faller fra, dette viser mange undersøkelser. Derfor er det stor gevinst i å fullføre så mange trinn som mulig, også for de som ikke klarer fullføre og bestå hele det treårige løpet fram til vitnemål med studiekompetanse, yrkeskompetanse eller fagbrev. Derfor er det et gledelig tegn at de aller fleste ungdommer i Nordland er i videregående opplæring som elev, lærling eller lære kandidat i alle fall til de er 18 år.

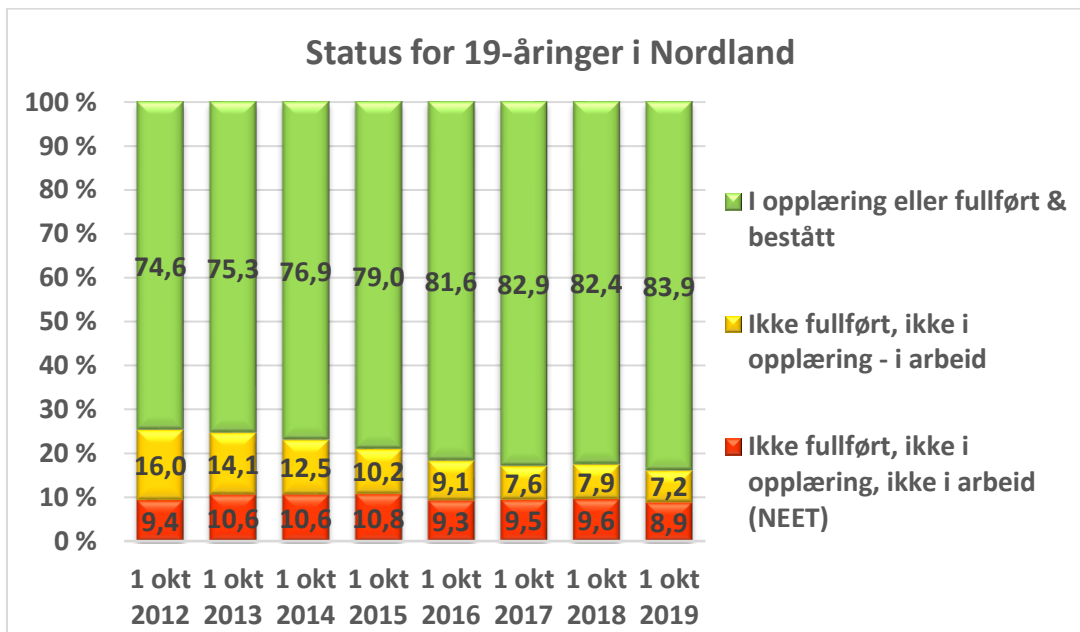
Neste figur viser at andelen syttenåringer i opplæring har ligget stabilt rundt 94 prosent en lengre periode. Andelen attenåringer, derimot, har steget merkbart og ligger på nesten 92 prosent, ikke så langt bak nasjonalt snitt på 93 prosent. Også andelen nittenåringer som enten fortsatt er i opplæring eller som har fullført og bestått, har steget markant. Dette er en annen måte å vise at frafallet i videregående opplæring i Nordland har minka jevnt de siste åra – mange flere lykkes!

Figur 47: Andel ungdommer per aldersgrupper i opplæring eller fullført og bestått; utvikling (Kilde: Skoleporten)

6.5 NEET – ungdom uten og utover videregående opplæring

Utdanningsdirektoratet utarbeider en årlig statistikk som både forteller oss om hvor stor andel av ungdomskull (16–25 år) som verken er i opplæring eller har fullført skole, og som også deler denne gruppa i de som er i arbeid og de som ikke er i arbeid. Ungdom som verken har fullført videregående, som ikke er i opplæring og som heller ikke er i arbeid, omtales internasjonalt gjerne som NEET-ungdom: **N**ot in **E**ducation, **E**mployment or **T**raining.

Figur 48: Status nittenåringer for opplæring/arbeid/NEET (Kilde: Skoleporten)

Her ser vi det samme som i forrige figur, nemlig at 83,9 prosent av nittenåringene enten allerede har fullført og bestått eller at de fremdeles er i opplæring (grønn sektor i figuren). Da er det interessant å se nærmere på den minkende gruppa av nittenåringer som **ikke** har fullført og hvem den består av.

Gruppa som ikke har fullført og heller ikke er i opplæring, men som allikevel har arbeid, er halvert på fem-seks år (gul sektor). Dette er antakelig et utslag av det stadig blir færre jobbmuligheter for ungdom som ikke har bestått videregående. Dette motiverer flere til å fullføre.

Derimot lykkes vi **ikke** med å nå fram til den gruppa ungdom som antakelig har størst problem i overgangen til voksenlivet – de som verken har videregående utdanning eller klarer å finne seg arbeid (rød sektor). Andelen av NEET-ungdommer viser seg å forbli stabil rundt ti prosent også når gjennomføringsandelen øker, denne andelen finner vi igjen i flere årsklasser og også nasjonalt. Dette er ei stor utfordring for skole-Norge. På tross av mange tiltak og forsøk på å finne løsninger som passer for disse ungdommene, har man i liten grad lyktes. Nasjonalt er det 8,1 prosent av nittenåringene som verken har bestått eller fremdeles er i opplæring og som heller ikke har arbeid. Heller ikke nasjonalt har denne andelen gått vesentlig ned.

Ungdom som slutter i videregående opplæring uten å fullføre og som heller ikke har arbeid, har stor risiko for varig utaforskap. Både skole og arbeid er arenaer der man opplever tilhørighet, fellesskap og mestring. Det å ikke være med i slike fellesskap kan være psykisk belastende. Trua på egne evner, tilliten til at en kan mestre oppgaver og evnen til å samhandle med andre kan lett få seg en knekk. Det er derfor viktig at hjelpeinstanser slik som oppfølgingstjenesten (OT) raskt identifiserer NEET-ungdom og finner individuelt tilpassa tilbud som kan motivere ungdommen til å fullføre opplæring, enten i skole eller i bedrift.

Årsaken til frafall og utaforskap er komplekse. Vi vet at foreldrenes utdanningsnivå har betydning for sannsynligheten for gjennomføring, likeledes faglige resultat i grunnskolen. Mistrivsel på skolen kan ha opphav i ensomhet og mobbing. Forskning viser at relasjonen mellom lærer og elev kan ha betydning for om en elev fullfører eller ei – i både positiv og negativ retning. Sårbare og usikre elever er ekstra avhengig av lærere som bryr seg om dem.

Mange frafallsårsaker har ikke direkte sammenheng med forhold i skolen, men henger sammen med sosioøkonomiske forhold og generelle levekårsbetingelser:

Ikke-skolerelevante årsaker handler blant annet om levekårsutfordringer, psykososiale vansker, helseutfordringer, vanskelige hjemmeforhold og språklige utfordringer. Av de ikke-skolerelevante årsakene er det godt dokumentert at dårlig helse øker risikoen for høyt fravær, noe som gjør det vanskelig å fullføre utdanningsløpet. (NOU 2018:5 Kvalifisert, forberedt og motivert. Et kunnskapsgrunnlag om struktur og innhold i videregående opplæring – Liedutvalget)

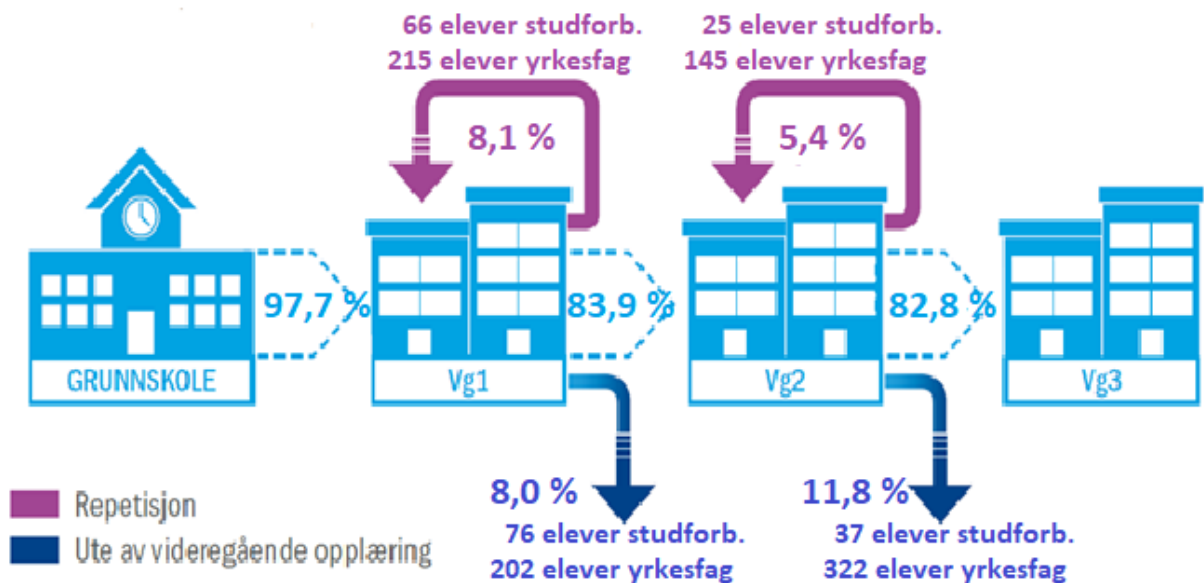
Andre ikke-skolerelevante forhold som kan hindre gjennomføring, er dårlig helse: Psykiske vansker er en av de hyppigst oppgitte årsakene til frafall. Innvandrere og barn av innvandrere har dårligere gjennomføring enn snittet, og det samme gjelder elever med funksjonsnedsettelser. På det siste området finnes det ellers lite tall og det er heller ikke forska mye på denne gruppa i videregående:

Elevgruppen er svært mangfoldig og det er store variasjoner i vansker og hvilke behov de ulike elevene har for særskilte tiltak. Det finnes lite kunnskap om hvor mange elever, læringer og lærekandidater vi har med funksjonsnedsettelser i videregående opplæring. Funksjonsnedsettelser blir i liten grad registrert i de skoleadministrative programmene. Dette gjelder både antallet elever med funksjonsnedsettelser, hva slags funksjonsnedsettelser elevene har, behovene for tiltak og hvilke former for tilrettelegging elevene får. (Ibid.)

Forskere peker gjerne på at ulike faktorer kan påvirke hverandre gjensidig og at frafall kan ses på som et resultat av en prosess med marginalisering som skjer over tid. Grunnlaget for frafall kan derfor ligge i flere faser av oppveksten, fra før skolestart, gjennom skoleløpet og ungdomstida. Undersøkelser viser at de som faller fra, ofte oppgir flere forklaringer på at de tok valget om å avslutte videregående opplæring. (Deloitte: *Følgerevaluering av 0–24-programmet*. Delrapport – våren 2018)

6.6 Overganger, utganger, forsinkelser og omveger

Neste figur forsøker å sammenfatte en del informasjon om overganger og flyten gjennom utdanningsløpet. Figuren forteller om overgangene og bevegelsene i 2019 med telledato 1. oktober.

Figur 49: Overganger per 1 okt 2019, samla oversikt (Kilde: Skoleporten)

Figuren illustrerer at det er ei stor gruppe elever som bruker lengre tid enn normalt. 281 elever repeterte Vg1, dette er cirka 50 flere enn ved tellinga i 2018. Men på den positive sida var det en del færre som falt fra mellom Vg1 og Vg2. 170 elever tok et nytt Vg2.

Det mest positive og markante utviklingstrekket er at antallet og andelen elever som er ute av opplæring etter Vg2 har sunket betraktelig, sjøl om det er beklagelig at dette gjelder 322 yrkesfagelever. Høsten 2016 var det 443 yrkesfagelever som var ute av opplæring, slik at antallet 322 representerer vesentlig forbedring.

De mørkeblå pilene som peker 'ute av videregående opplæring' betyr ikke nødvendigvis frafall i alle tilfeller. Det er også en god del yrkesfagelever som etter Vg2 får lærekontrakt på seinhøsten etter telledatoen 1. oktober. De som blir stående uten tilbud, fanges opp av oppfølgingstjeneste (OT) med det mål at de skal få hjelp til å komme tilbake i skolen på et seinere tidspunkt eller at de skal få opplæring i bedrift.

7 Gjennomføring – skoleårsfullføring, fullføring av læretida, skoleårssluttere og heving av lærekontrakter

Det endelige gjennomføringsresultat for hele opplæringsløpet blir først offentliggjort seks år etter at elevene starter sin skolegang (jamfør kapittel 5). Det er derfor viktig for både skolene og skoleeier å ha kjennskap til nyere data slik som resultat for siste skoleår for raskt å kunne ta grep dersom utviklinga går i gal retning. I dette kapitlet skal vi derfor ta for oss andelen elever som gjennomførte skoleåret, skoleårssluttere og tilsvarende resultat for lærlingene i 2019–2020.

7.1 Skoleårsfullføring

Skoleårsfullføring er en viktig indikator som forteller oss hvor stor andel av elevene som fullførte og fikk bestått karakter i alle fag og på alle eksamener. Dette er viktig styringsinformasjon for skolene og for skoleeier, for her får man oppdatert oversikt over forrige skoleår, 2019–2020.

	2012-2013	2013-2014	2014-2015	2015-2016	2016-2017	2017-2018	2018-2019	2019-2020
Fullført og bestått skoleår	74,9 %	77,0 %	78,1 %	79,5 %	82,2 %	81,5 %	81,4 %	84,7 %
Fullført, men ikke bestått	11,6 %	11,3 %	10,1 %	8,8 %	7,7 %	6,6 %	6,5 %	2,6 %
Gjennomført, men mangler vurdering	6,2 %	5,2 %	5,2 %	5,1 %	3,6 %	4,1 %	4,3 %	4,2 %
Slutta	5,1 %	4,4 %	4,6 %	4,1 %	3,5 %	3,6 %	3,2 %	3,6 %
Anna	2,2 %	2,1 %	2,0 %	2,5 %	3,0 %	4,2 %	4,6 %	4,9 %
Antall elever	9 076	8 978	8 878	8 798	8 505	8 336	7 994	7 952

Tabell 20: Fordeling fullførtkode gjennomføring skoleår, utvikling (Kilde: Hjernene & hjertet)

Det har vært en markert oppgang over tid og resultatet fra forrige skoleår, da 84,7 prosent av elevene fullførte og bestod skoleåret, ligger ti prosentpoeng over resultatet fra 2012–2013. Her er det imidlertid grunn til å regne med at 2019–2020 er et unntaksår på grunn av koronapandemien. Vi ser at kategorien 'fullført, men ikke bestått' er vesentlig lavere enn i normalår, kun 2.6 prosent. Dette skyldes nok for en stor del at alle elevenes eksamener ble avlyst våren 2020. De fleste som ikke består, har fått karakteren 1 på eksamen. Det er alltid færre som får 1 i standpunkt. Det er altså grunn til å anta at fullføringsandelen kan gå noe ned i inneværende skoleår dersom eksamen kan gjennomføres som normalt. Men uansett har andelen som fullfører skoleåret med bestått karakter i alle fag, vært jevnt stigende de siste åra.

Når man bryter tall ned utdanningsretning og kjønn, vil man se en del svingninger fra år til år, men over tid er det framgang for alle grupper. Det største utslaget forrige skoleår fikk vi blant elevene på påbygging der 80,9 prosent fullførte og bestod, tidligere har andelen aldri oversteget 70 prosent. I påbyggingsklassene har man tidligere hatt en vesentlig andel stryk

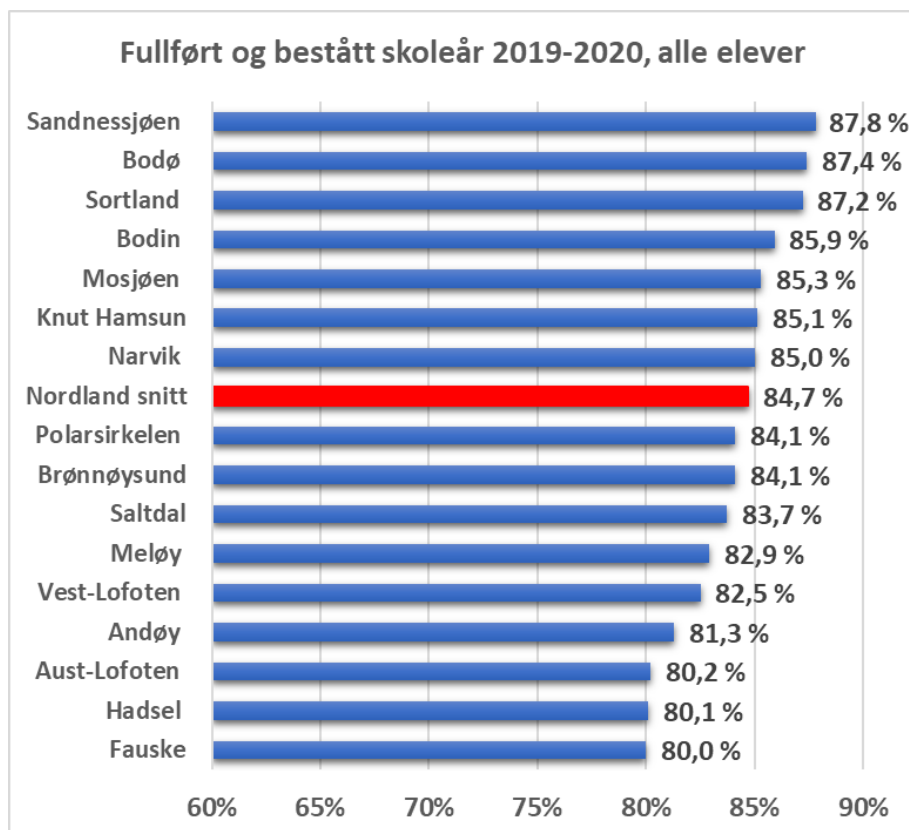
på skriftlig eksamen, særlig har mange fått karakter 1 på eksamen i eksamen i sidemål og matematikk. Uten eksamen var det bare 2,5 prosent av påbyggingselevne som fikk strykarakter - forrige skoleår var andelen 13,8 prosent.

	Gutter	Jenter	Stud.forb.	Yrkesfag	Påbygg Vg3
Fullført og bestått skoleår	82,5 %	86,9 %	90,5 %	78,6 %	80,9 %
Fullført, men ikke bestått	3,0 %	2,1 %	1,8 %	3,5 %	2,5 %
Gjennomført, men mangler vurdering	4,6 %	3,8 %	3,3 %	5,2 %	4,0 %
Slutta	4,2 %	3,0 %	1,7 %	5,0 %	9,3 %
Anna	5,7 %	4,2 %	2,7 %	7,7 %	3,3 %

Tabell 21: Fordeling fullførtkode gjennomføring av skoleår, kjønn og utdanningsretning (Kilde: Hjernene & hjertet)

Tall på skolenivå har en tendens til å variere mye fra år til år, særlig gjelder dette små skoler. Tilfeldige omstendigheter kan gi relativt betydelige utslag på små skoler, så det er viktig å se på utviklinga over tid.

Vi ser at gjennomføringsandelen per skole har jevna seg ut over tid slik at forskjellene mellom skolene har blitt mindre. Tidligere har avstanden mellom beste og svakeste skole vært på rundt 15 prosentpoeng, nå har avstanden krympa til ti prosentpoeng. Dette er et kvalitetstegn som viser at forskjellene mellom skolene har jevna seg noe ut.

Figur 50: Fullført og bestått skoleår 2019-2020, alle elever, per skole (Kilde: Hjernene & hjertet)

Når en ser på slike rangeringer, er det viktig å tenke på sammensetninga av utdanningsprogram på en skole. Det er stort sammenfall mellom grunnskolepoeng og gjennomføring i videregående opplæring. Elever på studieforbereende har normalt høyere karaktersnitt fra ungdomsskolen og bedre gjennomføringsandel enn elevene på yrkesfag.

Det er også geografiske forskjeller i Nordland. Elevene møter ikke med samme forutsetninger når de starter i videregående, noe følgende tabell illustrerer. Det er betydelig forskjell i elevenes grunnskolepoeng mellom Bodin og Meløy videregående skoler:

Bodin	44,2
Sortland	43,2
Andøy	42,5
Bodø	41,7
Narvik	41,6
Vest-Lofoten	41,5
Nordland	41,4
Saltdal	41,2
Polarsirkelen	41,1
Sandnessjøen	41,1
Knut Hamsun	41,0
Brønnøysund	40,7
Aust-Lofoten	40,4
Mosjøen	40,3
Fauske	39,7
Hadsel	38,7
Meløy	38,5

Tabell 22: Grunnskolepoeng alle elever skoleåret 2019–2020 (Kilde: Hjernen & hjertet)

Uansett er skolens oppgave å møte alle elever på deres nivå og gi undervisning som kompenserer for dårlig utgangspunkt slik at alle kan lykkes. Skolen skal gjennom god undervisning og oppfølging av hver enkelt elev bidra til å løfte elevene slik at de presterer bedre enn det deres forutsetninger skulle tilsi (jamfør kapittel 10 om skolebidrag). Elevenes grunnskolepoeng kan ikke brukes som årsaksforklaring for resultat på en skole, men er allikevel en liten del av et helhetsbilde.

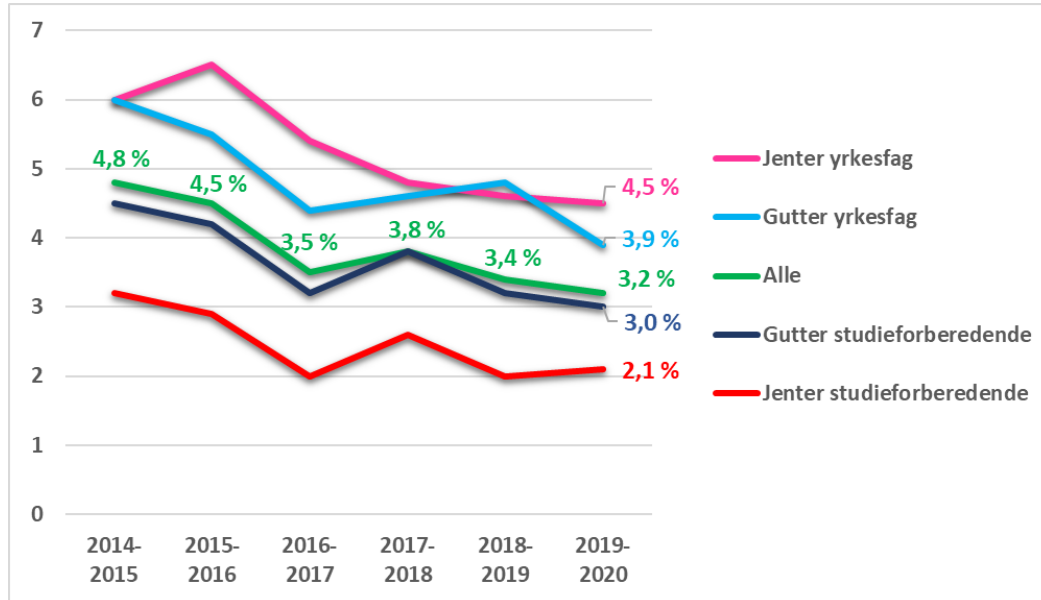
7.2 Gjennomført, men mangler vurdering

Elever i videregående skole har plikt til å møte opp og delta aktivt i opplæringa. Dette er en forutsetning for at lærerne skal kunne gi standpunkt karakter. Elevene skal gis mulighet til å vise kompetansen sin i faget på flere og varierte måter. Standpunkt skal settes på et bredt og variert vurderingsgrunnlag, alle mål i læreplanen skal samla vurderes og faglærer skal ta hensyn til elevens faglige utvikling gjennom skoleåret. I tillegg har elevene krav på jevnlig tilbakemeldinger med informasjon om faglig ståsted, måloppnåelse og veiledning for økt læringsutbytte. Alt dette forutsetter at elevene er til stede i timene, at de deltar på prøver og andre vurderingsaktiviteter, er aktive i timene og gjør seg vurderbare. Forskrift til opplæringslova har bestemmelser om at stort fravær eller andre særlige grunner kan føre til manglende vurderingsgrunnlag, det vil si at elever kan få IV – ikke vurderingsgrunnlag i fag.

Fra og med skoleåret 2016–2017 ble det innført ei nasjonal grense på ti prosent udokumentert fravær, det vil si at lærere nå ikke har anledning til å sette karakter i et fag dersom en elev overskrider denne grensa. Bestemmelsen om fraværsgrense ble imidlertid suspendert i skoleåret 2019–2020 som en følge av at skolene ble stengt og erstatta av hjemmeundervisning i mars etter utbruddet av pandemien. Da ble det også umulig å føre fravær. Alle elever som fullførte skoleåret, men mangla vurdering i ett eller flere fag, fikk

dermed IV etter at skolen hadde fatta vedtak om manglende vurderingsgrunnlag og ikke fordi eleven hadde mer enn 10 prosent udokumentert fravær.

Det viser seg imidlertid at andelen elever som fikk IV ikke endra seg stort sjøl om fraværsgrenseregelen falt bort. 3,2 prosent av elevene forrige skoleår mangla vurdering i ett eller flere fag, andelen var 3,4 året før, altså ei relativt ubetydelig endring.

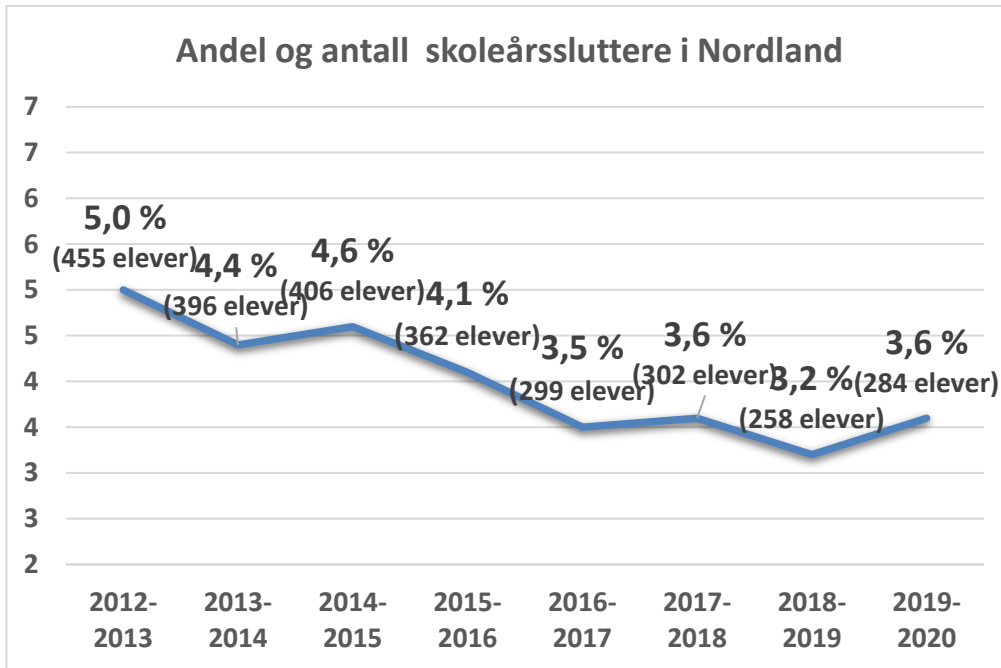
Figur 51: Ikke vurdert i ett eller flere fag, kjønn og utdanningsretning, utvikling (Kilde: Utdanningsdirektoratet)

(Andelen ikke vurderingsgrunnlag framkommer som høgere i tabellen 20 enn i figuren over. Dette skyldes at den inkluderer elever med individuell læreplan og som av den grunn ikke kan få vurdering. Figuren over viser kun elever som mangler vurderingsgrunnlag på grunn av overskredet fraværsgrense eller på grunn av manglende deltakelse på prøver og liknende.)

7.3 Skoleårssluttere

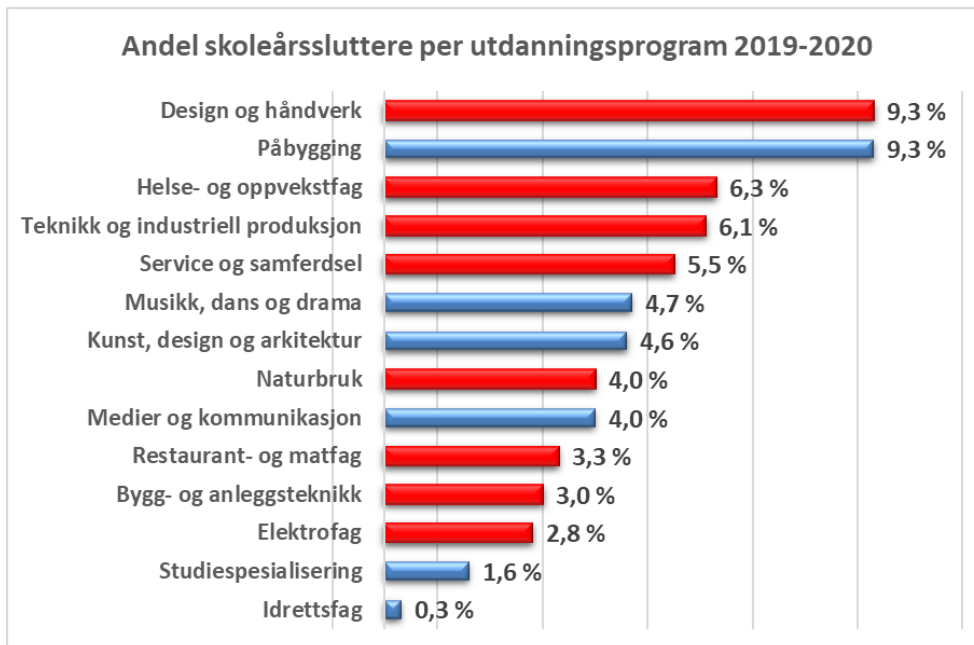
Skoleårssluttere er det som gjerne omtales som 'drop'outs', det vil si elever som slutter på skolen i løpet av skoleåret. Indikatoren 'slutta i løpet av skoleåret' gir viktig styringsinformasjon til skole og skoleeier. Den forteller noe om mulig frafall, men man skal samtidig være klar over at en stor andel av slutterne tar ei pause for så å begynne på skolen igjen neste høst. Det er altså ikke noe automatikk i at en slutter blir en som faller fra, men det er en risiko. Men om ikke sluttertallet direkte kan relateres til gjennomføring, så kan det gi en pekepinn om mistrivsel på en skole, i en klasse eller på et utdanningsprogram.

I Nordland har vi hatt en lang periode med nedgang i andel og antall skoleårssluttere, men forrige skoleår var det en liten oppgang igjen. Det er ikke mulig å knytte denne økningen til hjemmeskole og koronautbruddet på våren. Det var ikke flere skoleårssluttere i vårmånedene enn normalt.

Figur 52: Andel og antall skoleårssluttere, utvikling (Kilde: Hjernene & hjertet)

Det er store ulikheter mellom utdanningsprogram når det kommer til andel skoleårssluttere. De studieforbereidende programma har blå farge i figuren som følger, og de to største av disse, studiespesialisering og idrettsfag, utmerker seg med at få elever dropper ut. På yrkesfag (rød farge) har elektrofag alltid hatt en liten andel skoleårssluttere og på bygg- og anleggsteknikk har situasjonen bedra seg vesentlig de siste åra. Dette bildet er stabilt.

Figur 53: Andel skoleårssluttere per utdanningsprogram (Kilde: Hjernene & hjertet)

På utdanningsprogram med få elever er det til dels store variasjoner fra år til år. Restaurant- og matfag nesten halverte slutterandelen til 3,3 prosent, naturfag gikk også klart ned. Design og håndverk, påbygging og helse- og oppvekstfag hadde betydelig økning. Ut fra tallmaterialet vi har om avbruddsmåned og årsaker som elevene oppgir, er det ikke mulig å

trekke konklusjoner om at koronaperioden med hjemmeskole våren 2020 har gitt utslag. Vi finner ikke noe mønster som avtegner seg og indikerer dette.

Også nasjonalt er det design og håndverk som har fleste skoleårssluttere og idrettsfag som har færrest. Nordland har klart færre sluttet på bygg- og anleggsteknikk og på restaurant- og matfag enn landet for øvrig, men flere påbyggings elever som dropper ut.

Det er på **Vg1 yrkesfag** vi finner den klart største andelen skoleårssluttere. De fleste yrkesfagelevene er godt motiverte for opplæringsløpet de har valgt, men det er også et stort mindretall som starter på videregående med færre grunnskolepoeng, mer uklare framtidsplaner og svakere skolemotivasjon. Dette er noen av flere årsaker til at det er mer frafall i løpet av skoleåret på yrkesfag enn det er på studieforberedende.

Andel og antall skoleårssluttere på Vg1 yrkesfag skoleåret 2019–2020:

– Bygg- og anleggsfag	4,6 prosent	9 elever
– Design og håndverk	11,9 prosent	12 elever
– Elektrofag	3,7 prosent	11 elever
– Helse- og oppvekstfag	7,9 prosent	40 elever
– Naturbruk	3,8 prosent	6 elever
– Restaurant- og matfag	3,9 prosent	4 elever
– Service og samferdsel	8,7 prosent	8 elever
– Teknikk og industriell produksjon	5,5 prosent	21 elever

I inneværende skoleår er både design og håndverk, og service og samferdsel fasa ut av tilbudsstrukturen på yrkesfag. Det skal bli interessant å se hvorvidt de tre nye utdanningsprogramma som erstatter dem (blomster, frisør, interiør og eksponeringsdesign; informasjonsteknologi og medieproduksjon; samt salg, service og reiseliv) med endra læreplaner og mer spissa yrkesretting vil føre til lavere frafall.

Det er utført flere forskningsprosjekt på hvordan det går videre i livet med elever som dropper ut. Et entydig funn er at hver trinn en ungdom henger med i skoleløpet før vedkommende eventuelt slutter, har betydning for om vedkommende får arbeid og stabil inntekt videre i livet. Forskere kommer derfor med ei anbefaling:

***Videregående må holde på elevene lengst mulig.** Når det er slik at hvert trinn teller, det vil si at mulighetene i arbeidslivet er bedre for dem som har fullført Vg1 sammenlignet med bare grunnskolen, og bedre for dem som har fullført Vg2, sammenlignet med dem som har fullført bare Vg1, så bør videregående holde på elevene så lenge de kan, og elever som vil slutte, bør fullføre inneværende skoleår.*

(Eifred Markussen/Stephan Daus: '14 år etter avsluttet ungdomsskole – slik gikk det')

Det bør derfor være ei naturlig målsetting for Nordland å minske frafallet fra Vg1 yrkesfag slik at elevene som et minimum fullfører skoleåret og helst også starter på Vg2 påfølgende skoleår.

Andelen skoleårssluttere på Vg2 er vesentlig lavere, 3,9 prosent på yrkesfag og bare 1,4 prosent på studieforberedende.

7.4 Skoleårssluttere per skole

Alle skolene har et planmessig forebyggende arbeid for å hindre frafall og at elever slutter i løpet av skoleåret. Mye av arbeidet består i å skape et godt miljø der elevene ønsker å være. Kontaktlærer er en nøkkelperson i kampen mot frafall. Skolene har rutiner for hvordan

kontaktlærere skal fange opp fravær eller fagvansker, innkalle elever i risikogrupper til elevsamtaler og oppfølgingssamtaler, og hvordan kontaktlærer skal samarbeide med foreldre til elever som ikke er myndige. Neste steg er å involvere elev- og lærlingtjenesten.

	Skoleårssluttede 2019-2020		Skoleårssluttede 2018-2019	
	Antall	Andel	Antall	Andel
Vest-Lofoten	9	2,0%	17	3,8 %
Knut Hamsun	3	2,2%	4	3,7 %
Bodin	21	2,5%	18	2,1 %
Andøy	3	2,7%	3	2,6 %
Sandnessjøen	11	2,7%	4	1,0 %
Bodø	34	2,9%	36	3,0 %
Sortland	18	3,3%	16	2,7 %
Nordland	284	3,6 %	258	3,2 %
Hadsel	16	3,7%	22	5,1 %
Polarsirkelen	36	3,8%	43	4,2 %
Brønnøysund	14	4,0%	8	2,4 %
Mosjøen	31	4,2%	29	4,1 %
Fauske	14	4,4%	13	3,7 %
Narvik	32	4,5%	23	3,2 %
Saltdal	8	5,2%	2	1,4 %
Meløy	15	5,5%	6	2,4 %
Aust-Lofoten	19	5,9%	14	4,3 %

Tabell 23: Skoleårssluttede per skole (Kilde: Hjernens & hjertet)

Det er viktig å være klar over at skoler med relativt større andel studieforberedende vil ha noe mindre frafall enn skoler med en stor andel yrkesfag.

Tre skoler hadde mindre enn 2,5 prosent drop-outs forrige skoleår: Vest-Lofoten, Knut Hamsun og Bodin. Dette er svært gode resultat. På noen av skolene som lå best an året før – Brønnøysund, Meløy, Saltdal og Sandnessjøen – økte antallet og andelen skoleårssluttede i 2019–2020. Vest-Lofoten, Aust-Lofoten og Hadsel hadde betydelig nedgang. Dette viser at det ikke er unaturlig med noen svingninger, særlig på små skoler der tilfeldigheter kan slå ut.

7.5 Årsaker til at elever slutter

Når en elev slutter på skolen, skrives det ei sluttmelding der en blant anna ber eleven oppgi årsak til avbruddet. Noen elever (40 stykker) ønska ikke å gjøre dette og det kan også være uklare og sammensatte årsaker som ligger bak, men sluttmeldingene kan allikevel gi en slags pekepinn på noen problemområder:

- Personlige årsaker	87 sluttere
- Stort fravær	31 sluttere
- Feilvalg	19 sluttere
- Skolelei/manglende motivasjon	26 sluttere
- Fått arbeid/læreplass	12 sluttere

De fleste av de som oppgav feilvalg som årsak, var Vg1-elever, men denne andelen har gått ned. Man skal være forsiktig med å overfortolke, men det faktum at flertallet oppgir personlige årsaker som sluttårsak, forteller oss at skolen må være svært årvåken for elevenes personlige bakgrunn og deres liv utafor skoleporten. Sosial bakgrunn, familieforhold, familiens økonomi og konflikter utenom skolen er eksempler på faktorer som kan gjøre skolegang umulig å klare for enkelte elever. Dårlig helse, særlig diffuse psykiske plager, er en annen faktor som øker risikoen for fravær og frafall.

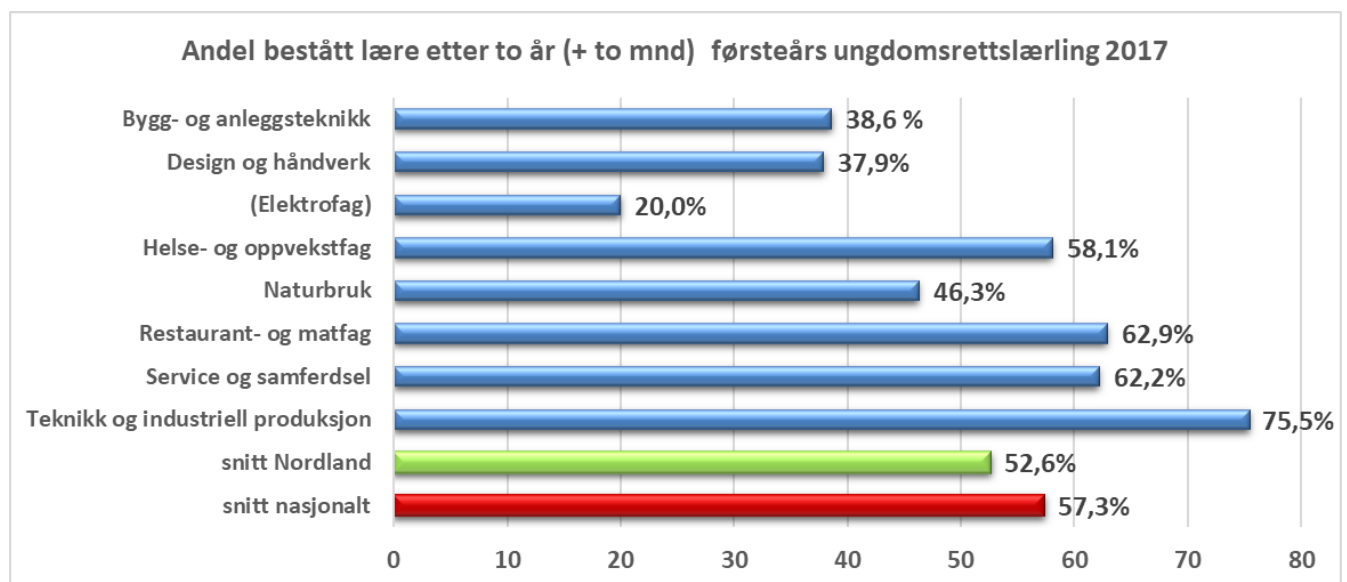
7.6 Fullføring av læretida

På samme måte som det er forsinkelser og frafall i skoleløpet, er det også forsinkelser og drop-outs i læretida. Det er viktig for oss å vite hvordan det går med lærlingene som får kontrakt: Hvor mange fullfører og består? Hvor lang tid bruker de? Utdanningsdirektoratet publiserer derfor årlige målinger på *Skoleporten* slik at vi kan ha oversikt og vurdere om det er behov for tiltak.

Det publiseres målinger der gjennomføringsfart beregnes ut fra startdato for hver lærlings individuelle kontrakt med et tillegg på to måneder.

Gjennomføring to år etter kontraktsinngåelse

Den store majoritet av lærlingene har kontrakt på 24 måneder – dette er normen i 2+2-modellen. Men vi veit også at en god del har kontraktlengde som avviker. Likevel bør vi kunne forvente at de fleste har gjort unna lære og prøve innafor fristen på to år og to måneder. Men slik er det ikke alltid. Det var 875 lærlinger med ungdomsrett som starta læretida i 2017. Slik så det ut for lærlinger med ungdomsrett ved opptelling oktober 2019 for de som da hadde passert to år og to måneder i lære:

Figur 54: Andel bestått lære etter to år, førsteårslærling 2017 (Kilde: Skoleporten)

Teknikk og industriell produksjon skiller seg ut som et utdanningsprogram som får lærlingene radig og effektivt gjennom læretida uten avbrudd, og med rask avvikling av fag- eller svenneprøve. Service og samferdsel og restaurant- og matfag drar også opp snittet.

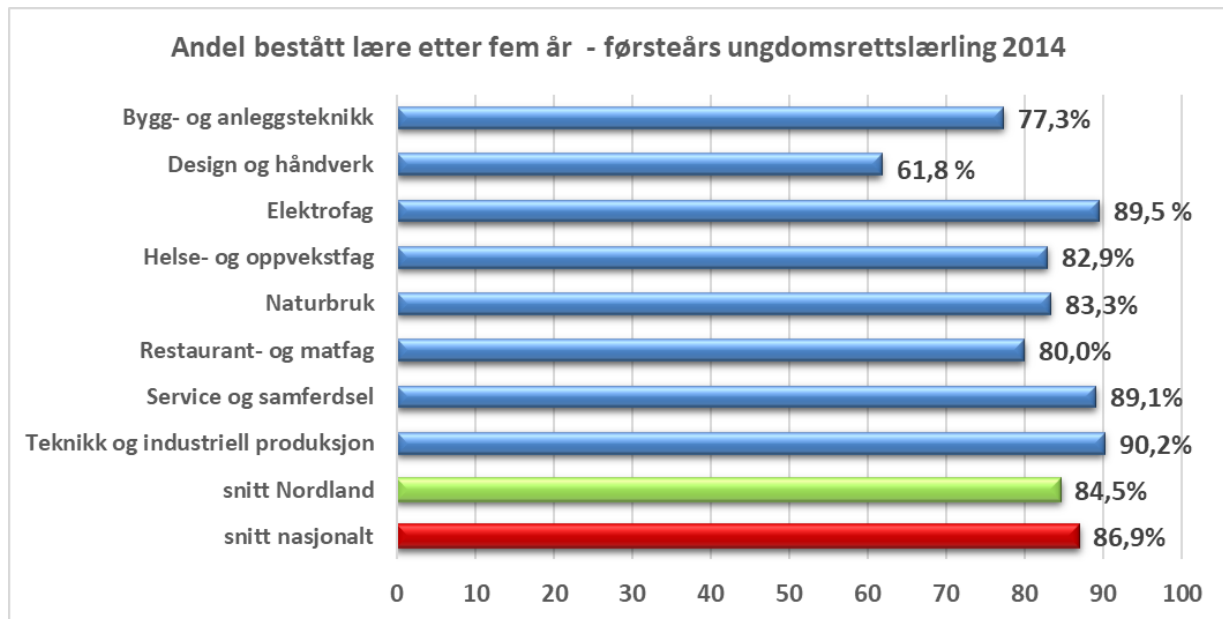
Bygg- og anleggsteknikk og design og håndverk bruker alltid å ligge lavt. På bygg har riktignok rørleggere to og et halvt år læretid, men allikevel synes det rart at så få kommer gjennom på normert tid – ofte ellers har TIP og byggfag mye til felles når det gjelder

resultatoppnåelse. Det kan tilføyes at også nasjonalt har bygg- og anleggsteknikk en relativt lav gjennomføringsandel etter to år.

Elektrofag ligger lavt, men dette har ei naturlig forklaring i at de fleste elektrolærlingene har ei læretid på to og et halvt år. De fullfører dermed i løpet av år tre.

Gjennomføring fem år etter kontraktsinngåelse

Det er vel i praksis svært få som har læretid på mer enn fem år, derfor gjør Utdanningsdirektoratet siste telling etter fem år. Teknikk og industriell produksjon får flest av sine lærlinger gjennom med elektrofag og service og samferdsel tett bak. Forskjellene mellom utdanningsprogram har også jevna seg noe mer ut etter fem år, og det er bare design og håndverk som skiller seg ut med svak gjennomføring. Mens Nordland lå litt bak nasjonalt snitt på målinga etter to år, ser vi at også her har skilnaden jevna seg ut og andelen bestått læretid i Nordland er kun marginalt svakere enn landssnittet.

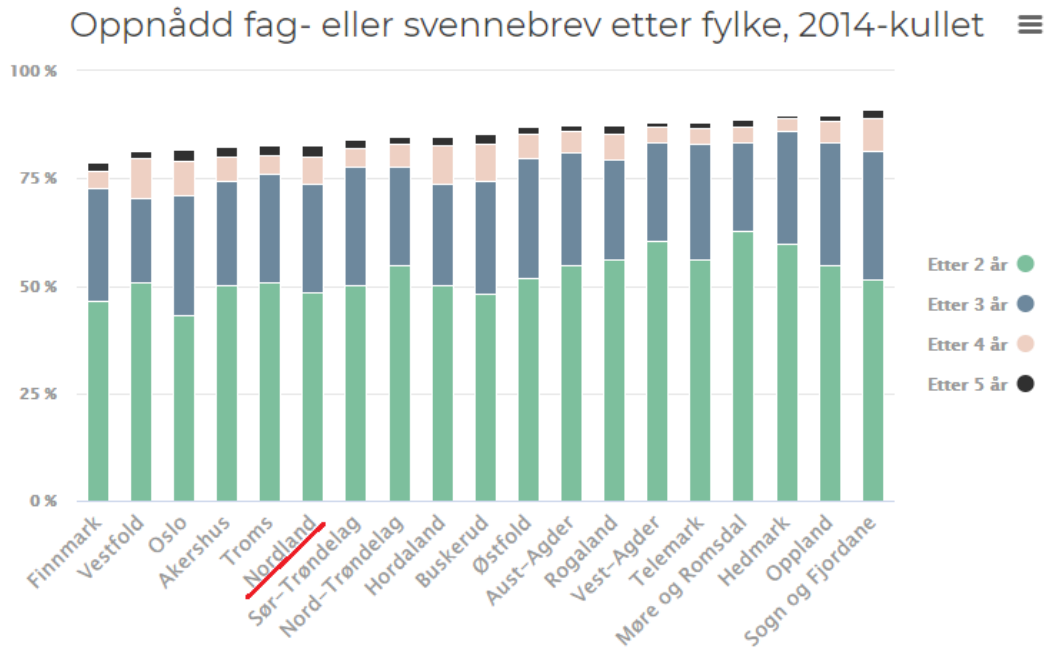

Figur 55: Andel bestått lære etter fem år, førsteårslærling 2014 (Kilde: Skoleporten)

Det var 766 ungdomsrettslærlinger som starta læretida i 2014. Slik fordelte de seg fem år etter:

– Lærlinger med oppnådd fag- eller svennebrev	84,5 prosent	647 lærlinger
– Lærlinger fortsatt i lære	1,6 prosent	12 lærlinger
– Lærlinger fullført læretid, ikke bestått	4,2 prosent	32 lærlinger
– Lærlinger ute av lære før kontraktsutløp	9,8 prosent	75 lærlinger

Det er altså et betydelig frafall, også i læretida. Det er neppe tilfredsstillende at kun 84,5 prosent av dem som inngikk kontrakt i 2014, gjennomførte og bestod. 121 av lærlingene, nesten 16 prosent av kullet, oppnådde **ikke** fag- eller svennebrev. Oversikter fra Utdanningsdirektoratet viser at Nordland ligger i midtsjiktet når det gjelder å få gjennom lærlingene med bestått fag- eller svennebrev. Best er Sogn og Fjordane der 91,9 prosent av lærlingene bestod, og flere fylker ligger på rundt 90 prosent beståttandel etter fem år. Det bør være et realistisk mål i Nordland å øke andelen som består både etter normert tid to år og etter fem år.

Figur 56: Læringer med fag-/svennebrev to til fem år, førsteårslærling 2014; fylker (Kilde: Utdanningsdirektoratet)

7.7 Heving av lærekontrakter

På grunn av forsinkelser i systemet er talla vi oppgir for hevinger av lærekontrakter i 2020 foreløpige (alle tall i dette avsnittet for læringer og hevinger henta fra Vigo ved årsskiftet). Det tar gjerne litt tid før bedrifter melder inn kontraktsbrudd og alt er registrert. Hevinger der lærlingen har fått ny kontrakt, er ikke tatt med.

Neste tabell viser hevinger for læringer (inkludert elever med alternativ Vg3 i skole) med ungdomsrett:

	2016	2017	2018	2019	2020 foreløpig		
	Hevinger	Hevinger	Hevinger	Hevinger	Lærlingtall	Hevinger	%
Bygg- og anleggsteknikk	35	22	40	42	348	33	9,5
Design og håndverk	10	9	7	6	50	12	24,0
Elektrofag	16	14	16	16	353	13	3,7
Helse- og oppvekstfag	21	18	31	31	292	32	10,9
Medier og kommunikasjon	-	1	1	-			
Naturbruk	12	7	12	14	159	15	9,4
Restaurant- og matfag	10	11	7	12	85	8	9,4
Service og samferdsel	14	10	25	19	184	19	10,3
Teknikk/industriellproduksjon	19	19	24	27	426	31	7,3
Totalt	137	111	163	167	1 897	163	8,6

Tabell 24: Hevinger av lærekontrakter 2016– 2020 (foreløpige tall) (Kilde: Vigo)

Det er altså mellom åtte og ni prosent av lærekontraktene som ender i heving hvert år. Frafallet fra læretida er dermed større enn frafallet fra skole. Antall hevinger har vært uforandra de siste tre åra.

Elektrofag skiller seg ut ved å ha stabilt lavt frafall, mens design og håndverk har størst andel hevinger. Design og håndverk har betydelig frafall også i skolen, som vi har sett. Ser vi på programområder, se oppdager vi stor variasjon fra år til år, men det er noen gjengangere. Talla gjelder kun ungdomsrettslærlinger:

- Helsearbeiderfaget	16 hevinger
- Barne- og ungdomsarbeiderfaget	14 hevinger
- Tømrerfaget	14 hevinger
- Frisørfaget	10 hevinger
- Anleggsmaskinførerfaget	9 hevinger
- Bilfaget, lette kjøretøy	7 hevinger
- Elektrikerfaget	7 hevinger
- Yrkessjåførfaget	6 hevinger

Lærlingene fyller ut ei sluttmelding når kontrakten blir heva der årsaken skal oppgis. Dette er de hyppigst oppgitte årsakene fra ungdomsrettslærlingene:

- Personlige årsaker	48 hevinger
- Feilvalg	33 hevinger
- Andre årsaker	28 hevinger
- Brudd på arbeidslivets regler	13 hevinger

I Nordland ble kun en kontrakt ble heva der covid-19 ble oppgitt som årsak, denne lærlingen hadde kontrakt med en industribedrift.

De fleste hevinger skjer etter lærlingens eget ønske.

Voksne lærlinger og lærlinger uten rett har om lag samme omfang av heva kontrakter som ungdomsrettslærlingene. De har personlige årsaker, feilvalg og flytting de hyppigst oppgitte årsakene.

Det var 13 hevinger blant lære kandidater med opplæringskontrakt registrert i 2020. Fordi dette er ei svært liten gruppe, kan det av personvern hensyn ikke oppgis detaljer her, men det kan opplyses at det er hevinger i en rekke ulike fag, flere typer bedrifter og flere årsakskoder.

8 Resultater

8.1 Karakterer i utvalgte fag

Skolen og lærebedrifter har som oppdrag å utvikle både elevers, lærlingers og lærekanidaters sosiale ferdigheter og deres faglige kompetanse. I dette kapitlet behandler vi faglige resultat. Elever får standpunktvurdering i alle avslutta fag og har dessuten en del eksamener bestemt av forskriftsregler. Lærlinger avlegger fag- eller svenneprøve og lærekanidater avlegger kompetanseprøve. Det er en del av skoleeiers forvaltningsmessige ansvar å se til at karakterer og vurderinger settes på en forsvarlig og forskriftsmessig måte. Dette har med likebehandlingsprinsipp og forutsigbarhetsprinsipp å gjøre.

Elever får to ulike typer sluttvurdering: standpunktkarakterer og eksamenskarakterer. Det viser seg at det er meget stor grad av stabilitet i karakterene både på fylkesnivå og nasjonalt. Dette faktum gjør seg særlig gjeldende for standpunktkarakterene. Det er kun når vi ser på snitt over tid for store grupper, at vi kan se endringer (jf punkt 8.5). Sluttvurderinga skal gi informasjon om nivået til eleven ved avslutninga av opplæringa i faget. Både standpunkt- og eksamenskarakteren i et fag blir fastsatt på bakgrunn av de samla kompetansemåla i læreplanen. Det er likevel forskjell mellom hva som måles ved en standpunktkarakter og hva som måles ved en eksamenskarakter. Standpunktkarakteren skal vurderes på et så bredt grunnlag som mulig, mens en eksamenskarakter skal uttrykke elevens kompetanse slik den kommer til uttrykk på eksamensdagen. Dette er årsaken til at den gjennomsnittlige standpunktkarakteren varierer vesentlig mindre fra ett år til det neste enn eksamenskarakterene.

På grunn av at alle eleveksamener våren 2020 ble avlyst som en følge av koronapandemien, viser tilstandsrapporten for 2020 standpunktkarakterene som ble oppnådd forrige skoleår. Søkelyset rettes i stor grad mot kjønnsforskjellene. Det er vel kjent at jenter oppnår bedre karakterer i nesten alle fag. Kjønnsforskjellene er størst for standpunktkarakterene. Når standpunkt settes, skal også kompetansen som eleven har vist i løpet av opplæringa, utgjøre en del av vurderingsgrunnlaget. Jenter synes å legge inn større innsats underveis. På eksamen, derimot, yter mange gutter litt bedre slik at kjønnsforskjellene normalt er litt mindre på eksamen enn for standpunkt.

De fleste karakterene som brukes i denne rapporten for å beskrive det faglige nivået til elevene, er henta fra Utdanningsdirektoratets offisielle presentasjon av resultat i grunnopplæringa på *Skoleporten*.

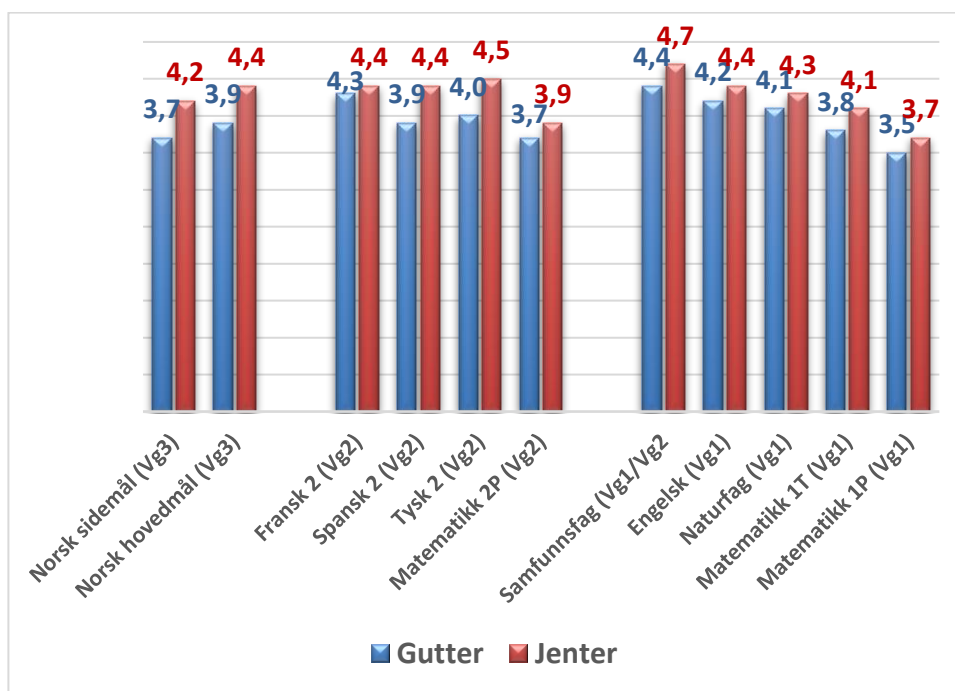
Presentasjonen er delt mellom studieforbereende utdanningsprogram, påbyggingsprogram og yrkesfaglige program, som vi ser på hver for seg. Videre vises resultat oppnådd av deltakere i Nettskolen i Nordland og resultat på fag- og svenneprøver.

8.2 Studieforbereende utdanningsprogram

På studieforbereende har elevene stor valgfrihet, og elevene på studiespesialisering kan fordype seg enten i realfag eller i språk, samfunnsfag og økonomi. I gjennomgangen av

resultat skoleåret 2019–2020 har vi tatt med noen resultat både i fellesfag og i programfag for studiespesialisering.

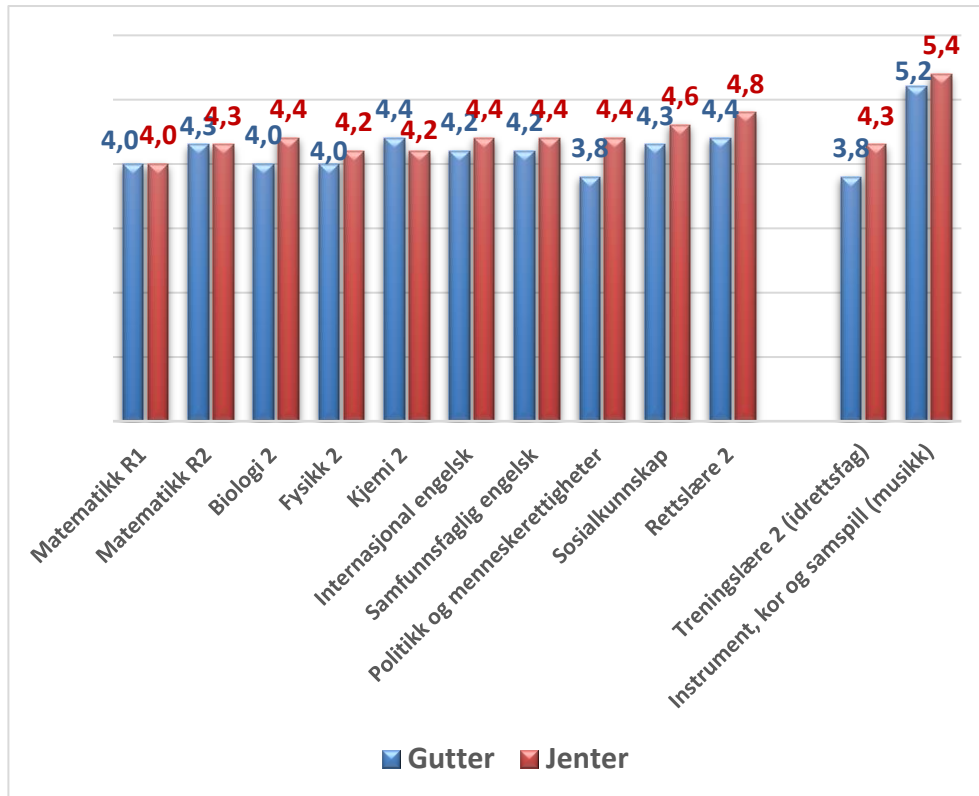
Den første figuren viser standpunktkarakteren i **fellesfag**.

Figur 57: Standpunktkarakterer i fellesfag, studieforberedende; kjønn (Kilde: Skoleporten)

Norsk er et stort fag i videregående opplæring både i antall undervisningstimer og fordi det gis tre standpunktkarakterer (Utdanningsdirektoratet publiserer ikke resultat for norsk muntlig). Norsk er også faget der kjønnsforskjellen er mest markant, jentene i Nordland får i snitt en halv karakter bedre standpunkt. Gutter ligger litt bedre an i realfag, men allikevel bak. I engelsk har gutter de siste åra fått litt bedre resultat, dette kan muligens komme av engelskspråklige dataspill. Det er få elever som velger fransk 2 som fremmedspråk i Nordland, derfor kan resultatet her være noe tilfeldig. I de spansk 2 og tysk 2 er jentene like langt foran som i norsk.

Når elevene på studiespesialisering på Vg2 og Vg3 får velge **programfag**, ser vi at kjønnsforskjellene minker en god del. I alle realfag med unntak av biologi, der jenter bruker å skåre best, får jenter og gutter om lag samme resultat:

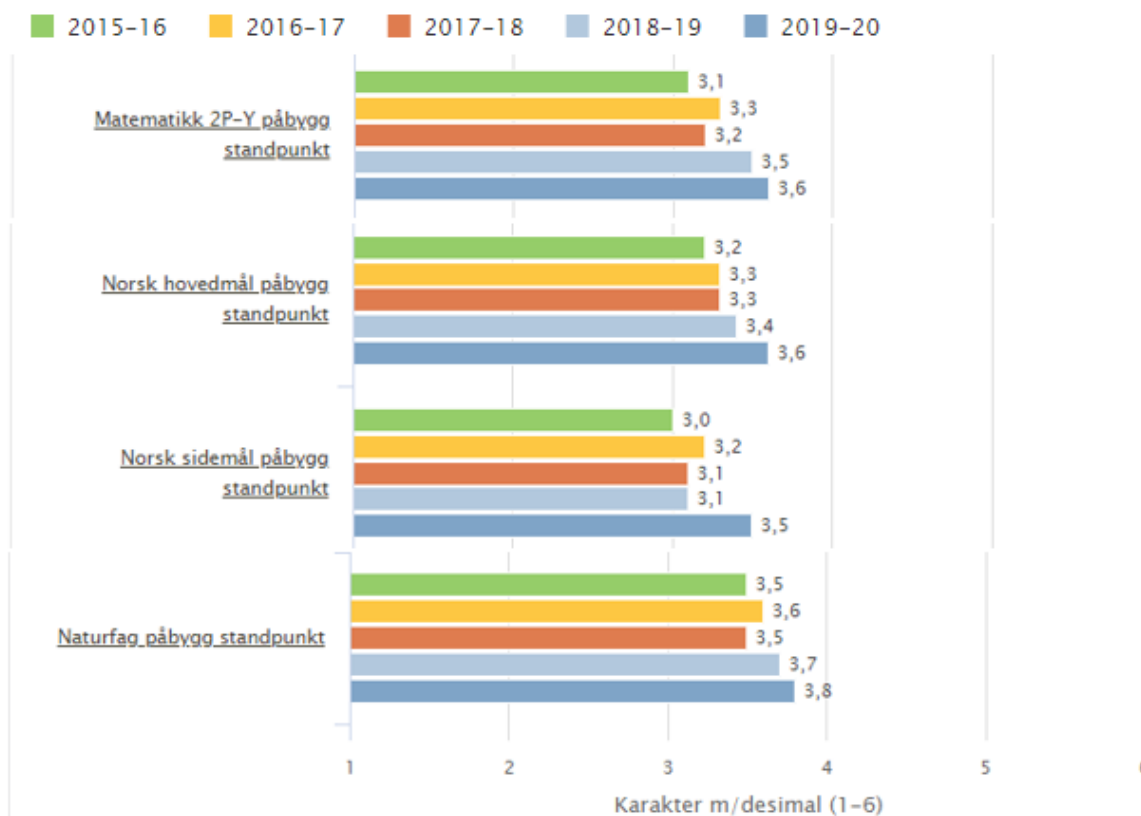
Figur 58: Standpunkt karakterer i programfag, studieforbereidende; kjønn (Kilde: Skoleporten)

Det er noe variasjon fra år til år, for eksempel er fysikk 2 et fag der gutter vanligvis har bedre skår enn jenter, mens det ikke var slik i 2019–2020.

Utdanningsdirektoratet publiserer kun resultat for ett fag fra idrettsfag, nemlig treningslære 2. dette er et teorifag der elevene også kan trekkes til skriftlig sentralgitt eksamen i normalår. Her bruker differansen mellom gutter og jenter å være betydelig hvert år i jenters favør.

8.3 Påbygging til generell studiekompetanse

Påbyggingsåret er for mange elever et strevsomt år, og det består i hovedsak av undervisning i studiekompetansegivende fellesfag: norsk, historie, matematikk og naturfag. Imidlertid ser vi klart bedre resultat i disse faga sett over tid. Karaktersnittet både på påbyggingsmatematikk og i norsk hovedmål har gått opp med en halv karakter i siste femårsperiode. Tatt i betraktning av at karakternivået vanligvis kun har mindre endringer, er dette en betydelig framgang.

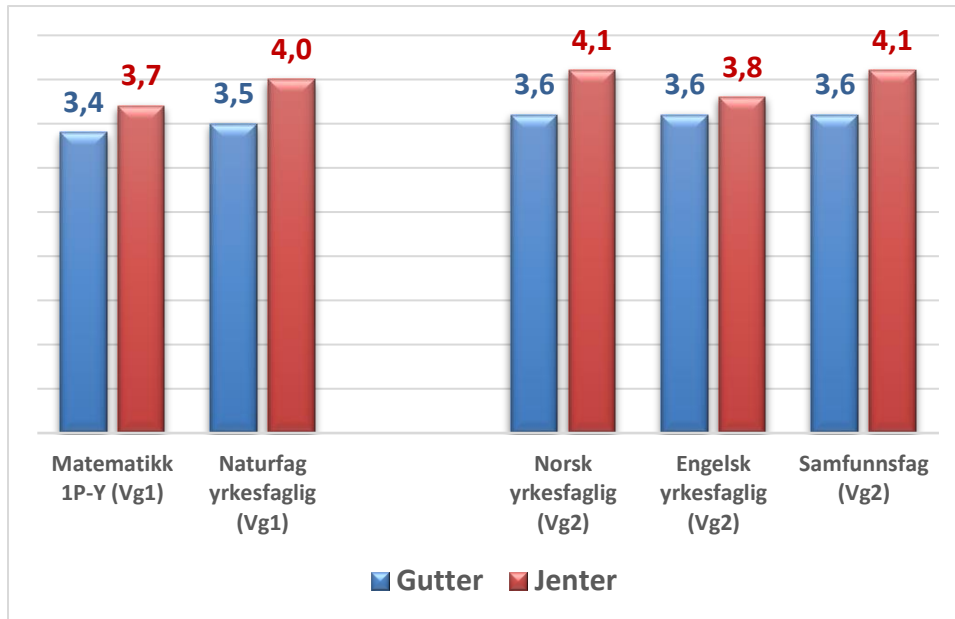

Figur 59: Standpunkt karakterer fellesfag, påbygging (Kilde: Skoleporten)

8.4 Yrkesfag

Elevene på yrkesfag har seks **fellesfag** fordelt på Vg1 og Vg2. Fellesfag utgjør en tredel av undervisninga. Alle læreplanene er identiske uavhengig av utdanningsprogram, men undervisninga skal yrkesrettes og gjøres relevant for elevene på utdanningsprogrammet:

- Engelsk (Vg1 og Vg2)
- Kroppsøving (Vg1 og Vg2)
- Matematikk (Vg1)
- Naturfag (Vg1)
- Norsk (Vg1 og Vg2)
- Samfunnsfag (Vg2)

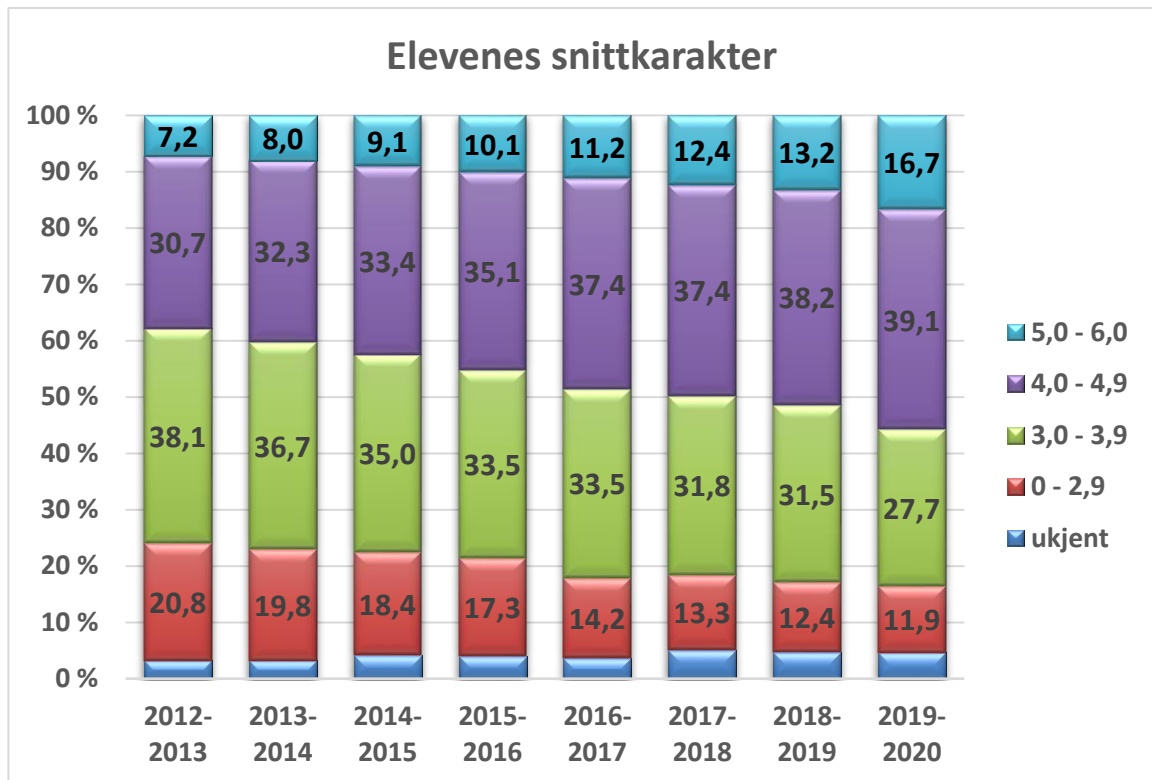
Figur 60: Standpunktkarakter i fellesfag på yrkesfag, kjønn (Kilde: Skoleporten)

Kjønnsforskjellene på yrkesfag er parallelle til de vi så på studieforberedende: Jenter får i mange fellesfag en halv karakter bedre enn gutter. Også her er forskjellene minst i engelsk. (Utdanningsdirektoratet publiserer ikke karakter oppnådd i kroppsøving.)

8.5 Elevenes karaktersnitt

Som nevnt i innledninga til dette kapitlet er det vanskelig å se tydelige trender og utviklingstrekk når det gjelder enkeltfag. Dersom en derimot ser på snittet av alle gitte karakterer til alle skoleelever i fylket per år og fordeler disse på karakterintervaller, kommer det fram en tydelig tendens – og den er oppadgående.

Det er imidlertid grunn til å anta at resultatet for skoleåret 2019–2020 ligger noe høyere enn det ville ha gjort dersom eksamen 2020 var blitt gjennomført. Det er normalt at på skriftlig eksamen vil resultatet kunne være noe svakere enn standpunkt. Hvor mye et dette kan ha slått ut, vil vi få se når vi har resultat for inneværende skoleår, 2020–2021, forutsatt at eksamen vil bli avholdt som normalt dette skoleåret.

Figur 61: Elevenes karaktersnitt per skoleår, utvikling (Kilde: Hjernen & hjertet)

Fra et gjennomføringssynspunkt er det viktig at gruppa med karaktersnitt under tre (rød sektor) har sunket med ni prosentpoeng, fordi det er stor sannsynlighet for at mange med så lavt snitt har strykkarakter i ett eller flere fag og derfor ikke består. Samtidig har andelen med snittkarakter fra 4,0 og bedre steget betraktelig og omfatter nå over halvparten av elevgruppa. Snittet omfatter både halvårsvurderinger, standpunkt og eksamensresultat. Dette gir en god indikasjon på at elevene nå presterer bedre enn de gjorde for få år sia, og at læringsutbyttet er økt. Det må sjølsagt tas forbehold om at læreres vurderingspraksis kan ha endra seg, men det virker usannsynlig at dette er eneste årsaken til utviklinga. Derfor forsterker oversikten et generelt inntrykk av at kvaliteten i skolen i Nordland har vært økende. Mange ulike indikatorer peker i alle fall i samme retning.

8.6 Resultat i Nettskolen i Nordland

Nettskolen i Nordland (NiN) samarbeider med de lokale videregående skolene om organisering og gjennomføring av eksamen for Nettskolens deltakere. I praksis betyr dette at alle eksamener planlegges og organiseres sentralt i Nettskolen, mens gjennomføringa skjer ved lokal videregående skole.

Høsten 2019 ble eksamen gjennomført som normalt for voksne deltakere, mens våreksamen 2020 ble avlyst som følge av koronapandemien. Derfor inneholder oversikten som følger kun standpunktkarakterer i fellesfag. Det er denne fagtypen som har flest deltakere i nettskolen, jamfør punkt 4.2.

Deltakerne som fikk standpunktkarakter i fellesfag forrige skoleår, gjorde det svært bra sammenlikna med de som ble ferdige i 2018–2019. Tabellen som følger viser særlig store positive utslag i faget norsk. Karakterene er fagets snittkarakter:

	2019-2020	2018-2019
Studieforberedende		
Norsk hovedmål	4,3	3,4
Norsk sidemål	3,3	2,9
Norsk, kort botid i Norge	3,8	3,4
Engelsk	3,8	3,6
Matematikk 1P	2,6	3,4
Matematikk 2P	3,2	3,2
Naturfag	4,2	4,3
Påbygging		
Norsk hovedmål	4,2	3,2
Norsk sidemål	3,0	2,7
Matematikk 2P-Y	3,9	3,3
Naturfag	4,4	4,3
Historie	4,3	3,8
Yrkesfag		
Norsk	4,0	3,5
Norsk, kort botid i Norge	3,1	2,9
Engelsk	2,9	2,7
Matematikk 1P-Y	2,6	2,9
Naturfag	3,6	3,8
Studieforberedende/yrkesfag		
Samfunnsfag	4,2	3,9

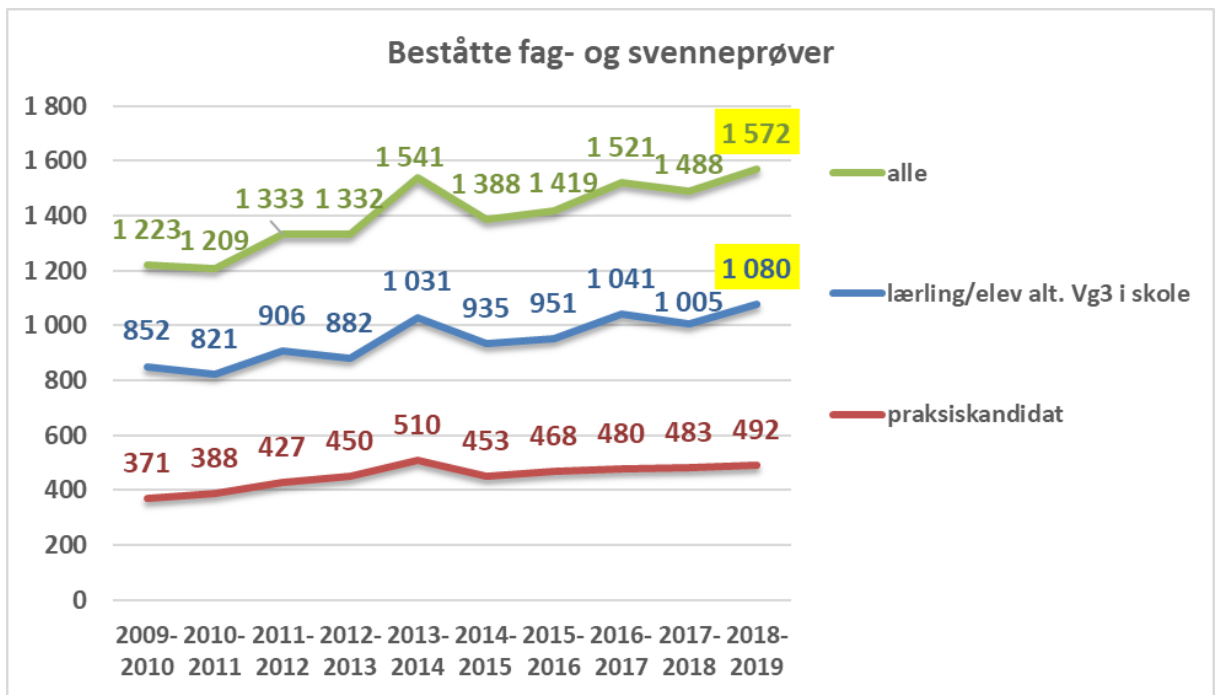
Tabell 25: Standpunktkarakterer fellesfag i Nettskolen (Kilde: iSkole)

Det blir satt relativt få standpunktkarakterer i nettskolen, snittkarakterene som vises, er i fag med mellom 10 og 30 deltakere. Det er derfor ikke uventa at vi ser endringer i begge retninger fra år til år. Det er umulig å si hvorvidt koronapandemien og det at deltakerne ikke skulle ha eksamen, har påvirket resultatet i noen grad.

Tatt i betraktning deltakernes forutsetninger (mange år sia forrige skolegang, forlenga eller komprimerte opplæringsløp, 'skolevegring' og liknende) må en si seg svært godt fornøyd med resultatet i Nettskolen. Snittet i matematikk er noe svakere enn i norsk, naturfag og samfunnsfag, men må allikevel anses som tilfredsstillende. Mange av deltakerne i NiN har hatt problem med nettopp dette faget som elever i ordinær skole tidligere.

8.7 Fagprøver, svenneprøver og kompetanseprøver

I 2018–2019 fikk vi 1 572 nye fagarbeidere i Nordland. Dette er det høyeste antallet som er registrert. Av disse var det 1 080 som bestod fag- eller svenneprøve etter å ha hatt lærekontrakt med opplæring i bedrift. Dette var også bestenotering.

Figur 62: Fag- og svenneprøver, utvikling (Kilde: Utdanningsdirektoratet)

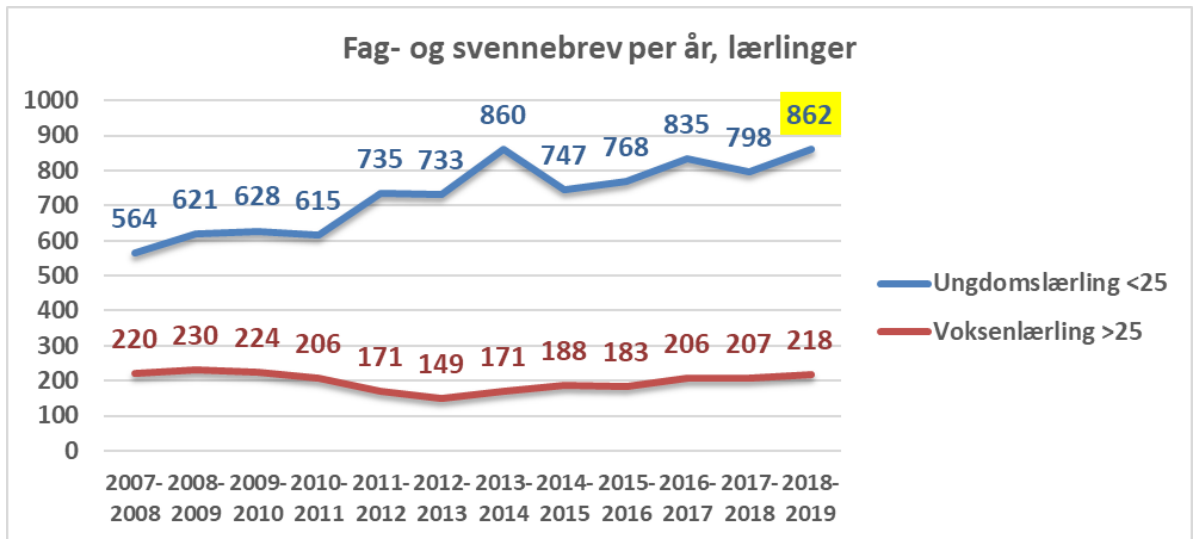
I tillegg til lærlingene er det årlig mellom 450 og 500 voksne som består fag- eller svenneprøve som praksiskandidat. Praksiskandidatordninga er ei ordning for personer som kan dokumentere lang og allsidig yrkespraksis. Praksiskandidatordninga er derfor ikke ei opplæringsordning, men en rett til å melde seg til fag- eller svenneprøve uten opplæring i skole og uten læretid i bedrift. Praksiskandidater må ha bestått en egen skriftlig eksamen før de melder seg opp til fag- eller svenneprøven som privatist, men det er ikke noe krav om beståtte fellesfag slik som lærlingene har. Praksiskandidatordninga er den viktigste vegen til fag- eller svennebrev for voksne og den er et bevis på at den erfaring og opplæring en ufaglært har fått på arbeidsplassen, kan omsettes i sertifisering som fagarbeider. Praksiskandidatene er derfor et viktig og nødvendig supplement til lærlingordninga.

I 2018–2019 bestod praksiskandidater fag- eller svenneprøve i mer enn 50 fag. Svært mange fag hadde riktignok få kandidater. Men denne voksegruppa tar ofte fagprøve i fag som ungdom sjelden velger (for eksempel gjenvinningsfaget, sjømatproduksjon og reinholds-faget), og fag der arbeidslivet har stor etterspørsel etter faglært arbeidskraft. Dette er fag som mer enn ti praksiskandidater tok i 2018–2019:

– Helsearbeiderfaget	82
– Barne- og ungdomsarbeiderfaget	55
– Salgsfaget	41
– Renholdsoperatørfaget	37
– Yrkessjåførfaget	30
– Logistikkfaget	27
– Anleggsmaskinførerfaget	20
– Sjømatproduksjon	19
– Akvakulturfaget	17
– Byggdrifterfaget	15
– Reiselivsfaget	13
– Kontor- og administrasjonsfaget	12

– Gjenvinningsfaget	12
– Tømrerfaget	11
– Sikkerhetsfaget	10

Den mest interessante tendensen i et gjennomføringsperspektiv er den solide veksten i antall ungdommer som består fagopplæring, jevnt over rundt 800 (ungdomslæringer pluss fagopplæring i skole). Men det er også viktig å merke at rundt 200 voksne læringer (25 år og eldre) oppnår fag- eller svennebrev hvert år.

Figur 63: Fag- og svennebrev for læringer, ungdom og voksen (Kilde: Utdanningsdirektoratet)

I 2018–2019 var det altså 862 ungdomslæringer (yngre enn 25 år) som fikk fag- eller svennebrev og dette er bestenering. På den ene sida kan man synes at tallet er for lavt dersom man tar utgangspunkt i antall elever på yrkesfag. På den andre sida har antallet ungdommer som blir fagarbeider, økt betraktelig i siste tiårsperiode. De første lærlingene som hadde fulgt læreplanene fra Kunnskapsløftet, avla fagprøve i 2010–2011. I perioden som har gått sia den gang, har antall faglærte ungdommer økt med 40 prosent. (Det høye antallet læringer som avla fag- eller svenneprøve i 2013–2014, skyldtes at det var forsinkelser i systemet fra åra før.) I de nærmeste to-tre åra vil det økte antallet uteksaminerte ungdomslæringer også slå ut på gjennomføringsstatistikken.

Den store økningen i antall ungdomslæringer som består fag- eller svenneprøven, kommer først og fremst i disse fire utdanningsprogramma:

- Bygg- og anleggsteknikk
- Elektrofag
- Naturbruk
- Service og samferdsel

Tall for 2019–2020 blir først offentliggjort på vinteren 2021, men foreløpige og uoffisielle tall fra fylkenes felles datasystem for fagopplæring, Vigo, viser økt antall beståtte prøver også i 2020.

Som vi har sett er det langt flere gutter enn jenter som velger yrkesfag og det er flere gutter enn jenter som inngår lærekontrakt. Det er derfor naturlig at det er vesentlig flere gutter blant lærlingene under 25 år som oppnår fag- eller svennebrev enn det er jenter:

- 644 gutter/unge menn (bestenotering)
- 218 jenter/unge kvinner

I tillegg til ungdom som har fått opplæring i bedrift som lærlinger, har vi ei mindre gruppe som får opplæring i faget sitt med utgangspunkt i en mindre omfattende, individuelt tilpassa læreplan: lære kandidatene. Tallet på lære kandidater som består kompetanseprøven, varierer en god del. I 2018–2019 var tallet oppe i 32:

Figur 64: Kompetanseprøver for lære kandidater, utvikling (Kilde: Utdanningsdirektoratet)

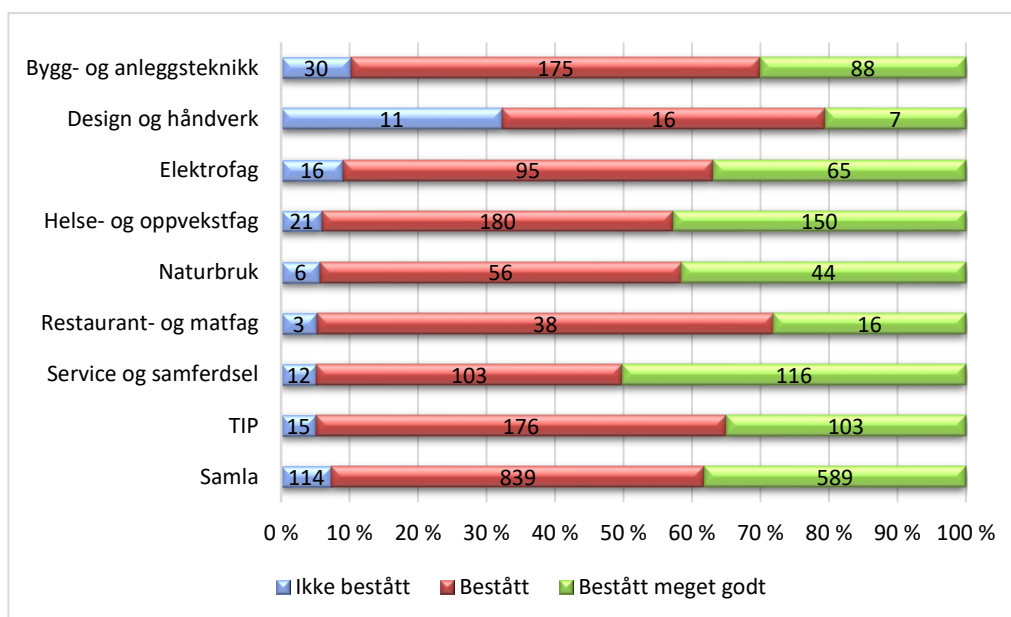
Det er et politisk vedtatt utviklingsmål å målrette bruken av alternative opplæringsløp som fører til at flere oppnår kompetansebevis (Nordlandmodellen).

8.8 Resultat på fag- og svenneprøver

Nasjonale myndigheter publiserer ikke resultat på fag- og svenneprøver, men det er mulig å hente ut tall fra fylkenes felles datasystem for fagopplæring, Vigo. Alle tall og resultat som presenteres, har blitt oppnådd på fag- og svenneprøver i kalenderåret 2020. Dette er foreløpige tall fordi ikke alle prøvene fra november og desember er ferdig registrert.

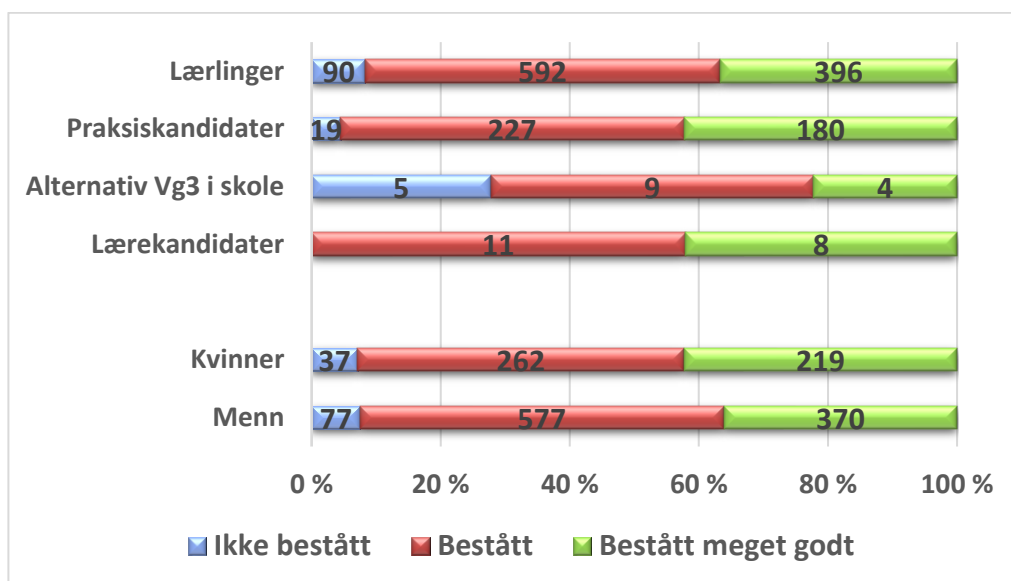
Av 1 542 avlagte prøvene fra kalenderåret 2020 som foreløpig er registrert, var det 114 som ikke bestod prøven, altså en strykandel på 7,4 prosent. For øvrig er resultat fra fag- og svenneprøver gode, og 38 prosent oppnår vurderinga **Bestått meget godt** (BMG). Fordelinga mellom stryk, bestått prøve og BMG er relativt stabil per utdanningsprogram fra år til år. Design og håndverk har noe høyere strykandel enn øvrige utdanningsprogram.

Tilstandsrapport for videregående opplæring i Nordland 2020

Figur 65: Fordeling per utdanningsprogram vurderingene bestått meget godt, bestått og ikke bestått (Kilde: Vigo)

Neste figur viser oss at praksiskandidater sjelden stryker på fag- eller svenneprøven. Dette er naturlig fordi dette er personer med til dels lang praksis i yrket og mye erfaring og rutine.

Figur 66: Fordeling per kjønn og kandidattype, vurderingene bestått meget godt, bestått og ikke bestått (Kilde: Vigo)

Det er få prøve kandidater som går opp etter å ha fått opplæring i Vg3-læreplanen i skole i stedet for i bedrift. Mens vanlige lærlinger stort sett har to års læretid, får elevene det gjelder kun ett år med opplæring i og med at de ikke har verdiskapingsdelen som lærlingene har. Dermed får de mindre mengdetrening, noe som kan gi seg utslag i større strykandel, slik vi ser i figuren. Men gruppa er liten, slik at man ikke skal trekke for bastante konklusjoner.

Kvinner og menn oppnår om lag samme vurdering på fag- og svenneprøvene, men det er sjølsagt markant flere menn enn kvinner som avlegger prøve (talla i tabellen viser antall kandidater i hver kategori).

9 Læringsmiljøet for elever og læringer

9.1 Elevundersøkelsen

Faglig læring og sosial læring hører sammen, og alle elever har rett til å oppleve sosial tilhørighet. God opplæring er med på å skape et trygt psykososialt skolemiljø. Elevene skal oppleve at de får faglige utfordringer tilpassa evner og nivå samtidig som de trenger noe å strekke seg etter. Lærere skal sørge for at elevene får relevante og forståelige tilbakemeldinger, noe som igjen bidrar til økt motivasjon og faglig trivsel.

Elever i norsk skole skal delta i beslutninger som gjelder egen læring. Elevene skal også delta aktivt i vurdering av eget arbeid, egen kompetanse og faglige og sosiale utvikling. Opplæringslova gir rammer og føringer for elevmedvirkning.

Gjennom elevundersøkelsen oppfordres elever i Norge til å gi uttrykk for egne meninger om forhold ved skoledagen som er viktig for trivsel og læring. Nye regler om skolemiljø trådte i kraft høsten 2017. Det er kommet et nytt kapittel 9A i Opplæringslova som slår fast at alle elever har *'rett til eit godt fysisk og psykososialt miljø som fremjar helse, trivsel og læring'*. Det er stadfesta at skoler skal ha nulltoleranse mot mobbing og det skal arbeides systematisk og kontinuerlig for et trygt skolemiljø. Skolene har blitt pålagt en aktivitetsplikt, og elever og foreldre har fått større brukarmedvirkning og bedre klagerett. Skolene har med andre ord fått tydeligere plikter, særlig når det gjelder det psykososiale miljøet og elevenes opplevelse av trygghet.

Gode skoler tar elevene på alvor og har rutiner for å fange opp og følge opp krenkelser. Krenkelser kan for eksempel være mobbing, vold, diskriminering og trakassering. Derfor skal nulltoleranse for slike overtramp være en del av kulturen på skolene i fylket, og for å klare dette må skolene kontinuerlig arbeide med verdier og holdninger. Retten er ikke begrenset til frihet fra krenkelser. Skolemiljøet skal fremme helse, trivsel og læring.

Hvis skolen mistenker eller ser at en elev ikke har det bra på skolen, skal skolen gjøre noe med det. Skolen skal følge med, gripe inn, varsle, undersøke og lage en plan med tiltak som vil gjøre at eleven får det bra. Eleven har rett til å medvirke, og skolen skal ivareta elevens beste. Alle tilsatte må kjenne til elevenes rettigheter og føle ansvar for at de blir oppfylt.

Elevundersøkelsen er et viktig verktøy for videreutvikling og kvalitetssikring av læringsmiljøet til elever i grunnskolen og videregående opplæring. Elevundersøkelsen er en del av kvalitetsvurderingssystemet. Skoleeier skal sørge for at nasjonale undersøkelser om motivasjon, trivsel, mobbing, elevmedvirkning, elevdemokrati og det fysiske miljøet blir gjennomført og fulgt opp lokalt. Dette betyr at skoleeier har et ansvar, ikke bare for å gjennomføre undersøkelsen, men også for at resultatene blir fulgt opp og brukt i utviklinga av en bedre skole. Elevundersøkelsen er en nettbasert spørreundersøkelse i regi av Utdanningsdirektoratet hvor elever fra femte trinn til ut videregående skole uttrykker egen opplevelse av forhold som er viktige for å lære og trives på skolen.

Elevundersøkelsen forteller blant anna hva elevene sjøl rapporterer om forholdet til lærerne sine, om faglig utfordring, mestring, motivasjon, utbytte av skolearbeidet, trivsel og mobbing. På nasjonalt nivå er undersøkelsen obligatorisk for Vg1-elever, men i Nordland mener vi at ei slik kartlegging av miljøet har så stor verdi at den skal gjennomføres i alle klasser og på alle

trinn hvert år. Skolene har gode rutiner for å arrangere elevundersøkelsen slik at svarprosenten alltid er god, slik den også var høsten 2020:

	Inviterte	Besvarte	Svarprosent
Nordland (2020 Høst)	7810	6950	89,0 %
Nordland (2019 Høst)	8 119	7 050	86,8 %
Nordland (2018 Høst)	8 302	7 389	89,0 %
Nordland (2017 Høst)	8 599	7 349	85,5 %
Nordland (2016 Høst)	8 741	7 659	88,1 %
Nordland (2015 Høst)	9 008	7 618	84,6 %
Nordland (2014 Høst)	8 280	7 041	85,0 %
Nordland (2013 Høst)	9 099	7 531	82,8 %

Tabell 26: Svarprosent, elevundersøkelsen (Kilde: Utdanningsdirektoratet)

De fleste tabellene i dette kapitlet er henta fra analyseverktøyet *Hjernen & hjertet* hvor det nyttes fargekoding for å indikere kvalitetsnivået. Bruk av farger er ei forenkling som raskt gir oversikt over resultat. I *Hjernen & hjertet* brukes fem farger:

- **Mørkegrønn farge** signaliserer at resultatet ligger betydelig (minst et halvt standardavvik) over verdien som er satt som tilfredsstillende. Resultatet tyder på at et stort flertall av elevene er fornøyde med status på kvalitetsområdet.
- **Grønn farge** signaliserer at resultatet ligger over gjennomsnittet, men innenfor et halvt standardavvik fra verdien som er satt som tilfredsstillende kvalitet. Resultatet tyder på at flertallet av elevene er fornøyde med status på kvalitetsområdet.
- **Gul farge** signaliserer at resultatet ligger under gjennomsnittet, men innenfor et halvt standardavvik fra verdien som er satt som tilfredsstillende kvalitet. Resultatet tyder på at mange av elevene er fornøyde, men at relativt mange elever ikke er helt tilfreds med status på kvalitetsområdet.
- **Oransje farge** signaliserer at resultat ligger betydelig (minst et halvt standardavvik) under verdien som er satt som tilfredsstillende kvalitet. Resultatet tyder på at relativt mange av elevene er mindre fornøyde med status på kvalitetsområdet sammenlignet med elever i andre skoler og grupper.
- **Rød farge** signaliserer at resultatet ligger langt (minst et helt standardavvik) under verdien som er satt som tilfredsstillende kvalitet. Resultatet tyder på at relativt mange av elevene er misfornøyde med status på kvalitetsområdet sammenlignet med elever i andre skoler og grupper.

Elevundersøkelsen bruker en skala fra 1 til 5, der 5 er best oppnåelig resultat, men for mobbeindikatoren er 0 best – *‘ingen elever eller læringer rapporterer om mobbing’*. For å forenkle framstillinga brukes tallverdiene kun i første tabell over hovedfunn og for indikatoren mobbing på skolen. For andre resultat vises kun fargekode.

9.2 Utvikling flere år

Hovedinntrykket er at vi i Nordland har en skole der elevene er motivert og føler mestring. De rapporterer om variert undervisning fra støttende lærere samtidig som de møtes med faglige utfordringer. Slik har bildet framstått de siste åra, resultat fra elevundersøkelsen endrer seg lite.

Den mest markante endringa i elevundersøkelsen høsten 2020 er at andelen elever som opplever mobbing, fortsetter å synke. Her har vi sammenliknbare tall kun for fire år, men nedgangen er betydelig. Gul farge på mobbeindikatoren viser at det er en lavere andel som blir mobba enn gjennomsnittet, men mindre enn et helt standardavvik (fargekodene har en litt

anna betydning på mobbeindikatoren enn ellers, grensa mellom gul og oransje grenseverdi går ved gjennomsnittet). Et godt psykososialt miljø uten mobbing er et mål i seg sjøl. Forskning viser at det er klar sammenheng mellom et godt læringsmiljø/psykososialt miljø og elevenes motivasjon og innsats på skolen. Fravær av mobbing utgjør en viktig komponent i et godt læringsmiljø.

	høst 2015	høst 2016	høst 2017	høst 2018	høst 2019	høst 2020
Motivasjon	3,7	3,8	3,7	3,8	3,7	3,7
Mestring	3,9	3,9	3,9	4,0	4,0	3,9
Trivsel	4,2	4,2	4,2	4,3	4,2	4,2
Støtte fra lærerne	4,1	4,1	4,1	4,2	4,2	4,2
Felles regler	3,9	3,9	4,0	4,2	4,2	4,2
Læringskultur	3,9	3,9	3,9	4,0	4,0	4,0
Vurdering for læring	3,4	3,4	3,4	3,5	3,5	3,5
Utdannings- og yrkesveiledning	3,6	3,6	3,7	3,7	3,7	3,7
Støtte hjemmefra	3,7	3,7	3,8	3,8	3,9	3,9
Faglige utfordringer	4,4	4,4	4,4	4,4	4,4	4,4
Elevdemokrati og medvirkning	3,4	3,5	3,5	3,6	3,6	3,7
Innsats	3,9	3,9	3,9	4,0	3,9	3,9
Relevant opplæring	3,7	3,7	3,7	3,7	3,6	3,7
Variert opplæring	3,8	3,8	3,8	3,9	3,9	3,9
Praktisk opplæring	3,2	3,3	3,3	3,4	3,3	3,4
Mobbing på skolen	ikke sammenliknbar		4,8	3,5	3,1	2,9

Tabell 27: Hovedfunn elevundersøkelsen, utvikling (Kilde: Hjernen & hjertet)

Det er en rekke forhold som er med på å påvirke både elevens motivasjon og videre elevens mestring i skolen, og resultat fra elevundersøkelsen bidrar til å få oversikt over en del av disse faktorene. Det er kjent at varierte arbeidsformer, læringskultur ('læringstrykk'), og vurderingspraksis er med på å påvirke elevenes motivasjon og innsatsvilje. Det er videre grunn til å anta at disse variablene også vil påvirke elevenes læringsutbytte både med en indirekte og en direkte effekt.

Godt over halvparten av elevene synes at opplæringa de får på skolen er viktig og de trives godt slik at de gleder seg til å gå på skolen. Det store flertallet er helt eller litt enige i at læringsmiljøet i klassen er godt, det vil si at elevene synes det er viktig å jobbe med skolearbeidet:

	Helt enig	Litt enig	Verken uenig eller enig	Litt uenig	Helt uenig
Jeg gleder meg til å gå på skolen	25 %	41 %	21 %	9 %	4 %
Jeg synes det vi lærer på skolen er viktig	31 %	43 %	16 %	8 %	2 %
I klassen min synes vi det er viktig å jobbe godt med skolearbeidet	27 %	41 %	25 %	6 %	1 %

Det kommer også fram at elevene er motiverte og interesserte i alle, de fleste eller mange fag. Sjøl om motivasjonen er god, er det noe færre som prioriterer å bruke tid på skolearbeid og lekser. Nesten alle opplever at de får faglige utfordringer (læringstrykk):

	I alle/de fleste fag	I mange fag	I noen fag	I svært få fag	Ikke i noen fag
Er du interessert i å lære på skolen?	35 %	41 %	19 %	4 %	1 %
Prioriterer du å bruke tid på skolearbeidet (både arbeid i timene og lekser)?	28 %	36 %	28 %	7 %	1 %
Får du nok utfordringer på skolen?	57 %	32 %	10 %	1 %	0 %

Skoleforskere trekker gjerne fram læreren som en suksessfaktor for å beskrive skoler som lykkes med å løfte elevenes resultater. Lærere som viser positiv interesse for elevene sine, som behandler dem med respekt, som gir positive og støttende tilbakemeldinger og har god kommunikasjon med klasse og enkeltelever samtidig som de sørger for orden og arbeidsro og faglig sterk undervisning, bidrar sterkt til elevenes læring og trivsel. Særlig for faglig svake elever eller elever med lite motivasjon kan en eller flere lærere som virkelig ser eleven være av avgjørende betydning. Elevundersøkelsen viser flertallet av elevene opplever at alle eller de fleste lærerne deres bryr seg om dem, at de har trua på dem og behandler dem med respekt:

	Alle	De fleste	Noen få	Bare én	Ingen
Opplever du at lærerne dine bryr seg om deg?	32 %	50 %	15 %	2 %	1 %
Opplever du at lærerne dine har tro på at du kan gjøre det bra på skolen?	39 %	46 %	13 %	1 %	1 %
Opplever du at lærerne behandler deg med respekt?	45 %	43 %	10 %	1 %	1 %

Oppsummert ser vi at halvparten av elevene svarer at de liker skolearbeidet svært godt eller godt og ytterligere 37 prosent liker skolearbeidet litt. Dette er veldig gode resultat og legger forholda til rette for at de fleste også kommer til å oppnå gode faglige resultat:

	Svært godt	Godt	Litt	Ikke noe særlig	Ikke i det hele tatt
Hvor godt liker du skolearbeidet?	10 %	39 %	37 %	12 %	2 %

Så vil man i disse tabellene finne at en til fem prosent av elevene **ikke** finner seg så godt til rette, de gleder seg ikke til å gå på skolen, de synes ikke de lærer noe viktig og de opplever ikke at lærerne bryr seg om dem. Det dreier seg om et lite mindretall, men det er av avgjørende betydning at skolene identifiserer hvem disse elevene er og at det settes inn tiltak. Denne elevgruppa står klart i faresonen for frafall. Det er grunn til å mistenke at det dreier seg om ungdommer som sliter på flere områder i livet og som kanskje har med seg tunge opplevelser og erfaringer fra tidligere. Skolene må jobbe tverrfaglig og systematisk for å støtte opp disse elevene som føler seg så mistilpassa.

9.3 Studieforberedende og yrkesfag

Mange som ikke kjenner skolen, trur at elever på yrkesfag ikke trives så godt på skolen, at de ofte er skolelei og har lavere motivasjon. Dette stemmer ikke med det bildet vi ser i elevundersøkelsen hvert år.

Vi ser at elevene på studieforberedende framstår som mindre motiverte og at de har større problem med å oppleve lærestoffet som relevant. Det har imidlertid skjedd ei endring på studieforberedende de siste åra: Mens det tidligere var mange gutter som rapporterte om lav motivasjon og misnøye med opplæringa, synes guttene nå å være like motiverte og fornøyde som jentene.

	Studieforberedende		Yrkesfag	
	Jenter	Gutter	Jenter	Gutter
Motivasjon				
Mestring				
Trivsel				
Støtte fra lærerne				
Felles regler				
Læringskultur				
Vurdering for læring				
Utdannings- og yrkesveiledning				
Støtte hjemmefra				
Faglige utfordringer				
Elevdemokrati og medvirkning				
Innsats				
Relevant opplæring				
Variert opplæring				
Praktisk opplæring				
Mobbing på skolen	2,2	1,6	4,7	3,9

Tabell 28: Hovedfunn elevundersøkelsen, utdanningsretning og kjønn (Kilde: Hjernen & hjertet)

På yrkesfag er det imidlertid noe kjønnsforskjeller, og vi legger merke til at gutter trives enda bedre på yrkesfag. Gutter på begge utdanningsretninger trives bedre på skolene enn jentene, ifølge det de sjøl rapporterer. En klar forskjell mellom yrkesfag og studieforberedende er at yrkesfagelevne, naturlig nok, opplever opplæringa som mer relevant. Yrkesfagelevne opplever også opplæringa som mer variert, noe som kan skyldes mer praktisk arbeid og utplassering i bedrifter i perioder. Disse opplevelsene av relevans og variasjon kan også bidra til å styrke elevenes motivasjon for fag og skole.

De fleste år er det mest mobbing blant gutter på yrkesfag, men elevundersøkelsen 2020 skiller seg ut ved at det er jenter på yrkesfag som melder om størst mobbeandel. Det skuldes at andelen jenter på yrkesfag som opplever mobbing, har steget svakt mens andelen blant yrkesfaggutter har gått klar ned (4,6 prosent høste 2019).

På **studieforberedende** er det idrettsfagelevne som er mest positive: De trives godt, er motiverte og opplever mestring. Elevene på de kreative studieforberedende programma kunst, design og arkitektur (KDA); medier og kommunikasjon; og musikk, dans og drama er noe mindre fornøyd med opplæringa og skolen enn andre. Det kan synes noe underlig at elever som i stor grad går på program som har utgangspunkt i deres egne interesser, ikke er mer motivert og fornøyd og at de heller ikke synes at opplæringa er relevant.

Elevene på medier og kommunikasjon er litt mer fornøyd høst 2020 enn tilsvarende høst 2019, de har også null tilfeller av elever som rapporterer om mobbing. Derimot er elevene på KDA og på musikk er uvanlig lite fornøyd høst 2020. Det er en mulighet for at elevene på disse to linjene har opplevd større vansker enn andre elevgrupper i perioder med hjemmeskole eller arbeid under strenge smittevernregler, dette må nok skolene og avdelingene det angår undersøke nærmere.

Påbyggingselevene høst 2020 synes å være mer motiverte og føle større grad av mestringfølelse enn tidligere påbyggingselever. På studieforbereidende er 2020-resultatet som tidligere år.

Tre studieforbereidende program ligger nå på grønn farge, det viser at man er blant de cirka 15 prosentene med minst andel mobbing i landet, og på medier og kommunikasjon blir det ikke meldt om noen mobbetilfeller.

	Idrettsfag	Kunst, design og arkitektur KDA	Medier og kommunikasjon MK	Musikk, dans og drama MDD	Påbygging, Vg3	Studiespesialisering
Motivasjon						
Mestring						
Trivsel						
Støtte fra lærerne						
Felles regler						
Læringskultur						
Vurdering for læring						
Utdannings- og yrkesveiledning						
Støtte hjemmefra						
Faglige utfordringer						
Elevdemokrati og medvirkning						
Innsats						
Relevant opplæring						
Variert opplæring						
Praktisk opplæring						
Mobbing på skolen	1,7	2,5	0,0	3,2	1,9	1,9

Tabell 29: Hovedfunn studieforbereidende utdanningsprogram (Kilde: Hjernene & hjertet)

På **yrkesfag** er det nå i en overgangsfase et litt komplekst bilde i og med at vi har både gamle og nye utdanningsprogram og vi har to utdanningsprogram med nye navn på Vg1.

Et hovedtrekk er, som vi allerede har sett, at gutter på yrkesfag er den gruppa som er mest positive til videregående skole. Derfor er det ikke overraskende at bygg- og anleggsteknikk, elektro og datateknologi/elektrofag samt teknolog- og industrifag/teknikk og industriell produksjon framstår som overveiende 'grønne' i oversikten som følger. Men også på helse- og oppvekstfag, på naturbruk og på restaurant- og matfag er elevene i stor grad fornøyd.

Det er imidlertid grunn til å se på de nye utdanningsprogramma, som vi bare finner på Vg1. Blomster, frisør, interiør og eksponeringsdesign synes ikke å ha funnet formen, og elevene der savner både faglige utfordringer og praktisk arbeid. Det er kun tre skoler som har tilbudet med rundt 40 elever, men det er god grunn til å justere kursen noe. Det er tydelig at tilbudet slik det har vært gitt i høst ikke helt har svart til elevenes forventninger.

Salg, service og reiseliv er et anna nytt tilbud som også bare finnes på tre skoler. Her er elevene mer motiverte, de opplever god støtte fra lærerne, faglige utfordringer og relevant opplæring. Informasjonsteknologi og medieproduksjon er det tredje nye yrkesfaglige utdanningsprogrammet. Sjøl om det bare tilbys på tre skoler, har det flere elever enn de to som allerede er nevnt. Her er elevene godt fornøyd med det meste og ingen elever melder om mobbing. Dette kan tyde på at her er det større samsvar mellom forventninger og fagets innhold, og at skolene har funnet gode løsninger på nye utfordringer og nye læreplaner.

	Bygg- og anleggsteknikk	Design og håndverk (Vg2 og Vg3)	Frisør, blomster. Interiør og eksponeringsdesign (Vg1)	Elektro og datateknologi (Vg1)	Elektrofag (Vg2 og Vg3)	Helse- og oppvekstfag	Naturbruk	Restaurant- og matfag	Informasjonsteknologi og medieproduksjon (Vg1)	Salg, service og reiseliv (Vg1)	Service og samferdsel (Vg2)	Teknologi og industrifag (Vg1)	Teknikk og industriell produksjon (Vg2 og Vg3)
Motivasjon													
Mestring													
Trivsel													
Støtte fra lærerne													
Felles regler													
Læringskultur													
Vurdering for læring													
Utdannings- og yrkesveiledning													
Støtte hjemmefra													
Faglige utfordringer													
Elevdemokrati og medvirkning													
Innsats													
Relevant opplæring													
Variert opplæring													
Praktisk opplæring													
Mobbing på skolen	5,1	8,9	4,3	1,6	4,7	2,7	4,6	5,0	0,0	4,3	6,1	7,0	3,7

Tabell 30: Hovedfunn yrkesfaglige utdanningsprogram (Kilde: Hjernene & hjertet)

To tilbud skiller seg ut med høge mobbeandeler: Vg2 på design og håndverk og Vg1 på teknologi- og industrifag. Nå har det nok vanligvis vært en del uro om mobbing på Vg1 på TIP. På alle andre indikatorer er det svært gode skår for denne gruppa. Også på Vg2 design

og håndverk der det kun går noe over 60 elever i år, er det unormalt høg mobbeandel. Vanligvis går mobbeandelen ned fra Vg1 til Vg2, så dette er urovekkende. Skolene dette angår, tar grep og følger opp.

Fordi mange yrkesfagtilbud har relativt lavt elevtall, varierer mobbeandelen for øvrig mye fra år til år. For eksempel har mobbeandelen på naturbruk halvert seg fra 2019 til 2020, mens den har gått en god del opp på restaurant- og matfag.

(Fem utdanningsprogram mangler resultat på indikatoren utdannings- og yrkesveiledning. Dette er fordi spørsmålet kun stilles til elever på Vg2 og Vg3, ikke til Vg1-elevene.)

9.4 Elevundersøkelsen per skole

Elevundersøkelsen viser at det er samme mønster som går igjen fra skole til skole: Elevene synes sjøl de mestrer oppgavene de får, de mener de får god støtte av lærerne sine og opplever at skolen har felles regler, det vil si at de blir behandla rettferdig. De er mindre fornøyde med rådgiving, vurdering for læring og mulighetene til å medvirke.

	Andøy	Aust-Lofoten	Bodin	Bodø	Brønnøysund	Fauske	Hasel	Knut Hamsun	Meløy	Mosjøen	Narvik	Polarsirkelen	Saltal	Sandnessjøen	Sortland	Vest-Lofoten
Motivasjon																
Mestring																
Trivsel																
Støtte fra lærerne																
Felles regler																
Læringskultur																
Vurdering for læring																
Utdannings- og yrkesveiledning																
Støtte hjemmefra																
Faglige utfordringer																
Elevdemokrati og medvirkning																
Innsats																
Relevant opplæring																
Variert opplæring																
Praktisk opplæring																
Mobbing på skolen	0,0	4,7	1,7	3,4	2,6	4,6	4,2	4,0	6,8	3,4	2,0	2,5	1,7	1,3	2,2	3,7

Tabell 31: Hovedfunn elevundersøkelsen per skole (Kilde: Hjernene & hjertet)

Det er ganske store forskjeller mellom skolene når det gjelder mobbeandel, men det svinger en del fra år til år, særlig på små skoler. Mange av skolene får lavere mobbeandel høsten 2020 enn i 2019. I og med at andelen inkluderer alle som har opplevd at de har blitt mobba to eller tre ganger per måned eller hyppigere enten av andre elever direkte, digitalt eller av voksne på skolen, kan det gi store utslag i prosentandel sjøl om det kun er en håndfull elever som rapporterer om plaging.

Hele fire skoler ligger nå i grønn sone på indikatoren 'mobbing i skolen', det vil si skolen er blant de cirka 15 prosentene med minst andel mobbing i landet. På Andøy videregående skole var det ingen elever som meldte om mobbing høsten 2020, noe som er et sjeldent godt resultat. Flertallet av skolene ligger i gul sone, altså har skolen en lavere andel som rapporterer seg mobba enn gjennomsnittet i landet, men under 1 standardavviks avstand fra

gjennomsnittet. Dersom man går inn og analyserer på skolenivå, vil man se at de fleste av skolene har ett eller to utdanningsprogram med en del mobbing. Dette skyldes oftest tilfeldigheter, for det skifter fra år til år hvor de største utfordringene viser seg. Men man finner også mange klasser og avdelinger rundt om i fylket der ingen elever rapporterer om mobbing.

Alle skoler har mulighet til å analysere resultat fra elevundersøkelsen slik at de finner klasser eller miljøer der det avdekkes krenkelser. På den måten kan og skal skolen sette inn tiltak for å avdekke det som skjer og sette inn hensiktsmessige tiltak for å løse problemet. Dette er en del av skolens pålagte oppfølging av elevundersøkelsen. Funn i elevundersøkelsen er også tema når direktør for utdanning og kompetanse følger opp skolene og i resultatoppfølgingene med skoleeier to ganger hvert skoleår.

9.5 Mobbing i skolen

Ifølge opplæringslova skal skolen sikre at det fysiske og psykososiale arbeids- og læringsmiljøet fremmer helse, trivsel og læring. Skolen er forpliktet til å arbeide aktivt og systematisk for å fremme et godt psykososialt miljø der den enkelte kan oppleve trygghet og sosial tilhørighet. Opplæringslova understreker behovet for tilhørighet og trygghet samt fravær av mobbing og annen krenkende atferd. En av skolens viktigste oppgaver er å hindre at elever blir mobba, plaga eller utestengt fra det sosiale læringsfellesskapet i klassen. Derfor er elevundersøkelsen er særdeles viktig redskap for skolelederne for her kan en fort avdekke avdelinger, klasser eller miljøer der elever rapporterer om mobbing eller trakasseringer.

I elevundersøkelsen stilles det spørsmål om elevene er blitt mobba av andre elever på skolen de siste månedene, og hvor ofte. Deretter blir de spurt om hva slags mobbing de blir utsatt for. Det er lagt til separate spørsmål om voksenmobbing og digital mobbing. Elevene får også spørsmål om de sjøl har mobba noen. Dette er definisjonen av mobbing elevene blir presentert for i elevundersøkelsen:

Med mobbing mener vi gjentatte negative handlinger fra en eller flere sammen, mot en elev som kan ha vanskelig for å forsvare seg. Mobbing kan være å kalle en annen stygge ting og erte, holde en annen utenfor, baksnakke eller slå, dytte eller holde fast.

Heldigvis er det få enkeltelever i fylket som rapporterer om mobbing, men det er uansett ille for dem det gjelder. Det er 128 elever i fylket som rapporterer om mobbing fra andre elever (dette tallet var 166 høsten 2018 og 143 i 2019): 37 melder om mobbing flere ganger i uka, 27 blir plaga rundt én gang i uka mens de resterende 64 blir plaga et par-tre ganger i månedene.

Digital mobbing er et mindre problem, eller det blir underrapportert – kun 64 gir uttrykk for at de opplever digital trakassering. Mens det for 'vanlig' mobbing er elever i klassen som står bak i de fleste tilfellene, rapporterer elevene om mindre digital mobbing fra klassekamerater. Det er stort sett en eller flere som ikke går i klassen, men som de kjenner, som står bak. Omfanget av digital mobbing synes å være synkende. 82 elever melder at de blir mobba eller trakassert av voksne. Slik type mobbing anses som svært graverende og tas på det største alvor i skolene.

	Aldri	Sjelden	2-3 ganger per mnd	1 gang per uke	Flere ganger i uka
Er du blitt mobba av andre elever på skolen de siste månedene?	6 219	518	64	27	37
Er du blitt mobba digitalt (mobil, iPad, PC) de siste månedene?	6 440	342	38	12	14
Er du blitt mobba av voksne på skolen de siste månedene?	6 414	357	37	23	22

Elevene som blir mobba, blir bedt om å spesifisere på hvilken måte de blir krenka. De får tre svaralternativ:

- *Jeg ble kalt stygge ting og ertet på en sårende måte*
- *Jeg ble holdt utenfor og baksnakket*
- *Jeg ble slått, dytta eller holdt fast*

Mobbinga består stort sett av at de blir kalt stygge ting eller de blir holdt utafor og baksnakka. Blant gutter på yrkesfag er det noe større grad av fysisk plaging. Det er jentene på yrkesfag som i størst grad forteller at de blir kalt stygge ting eller at de blir erta på en sårende måte. Baksnakking oppleves som et verre problem blant jenter enn blant gutter. Det meste av dette skjer blant elever i samme klasse, det er lite rapportering av mobbing fra elever som de i utgangspunktet ikke kjenner.

Det er noe forskjeller mellom jenter og gutter og mellom yrkesfag og studieforbereidende når det gjelder mobbing, men disse forskjellene har blitt mindre med åra i takt med den generelle nedgangen. Det er kun blant jenter på yrkesfag at mobbetalla stort sett er uendra fra 2019 til 2020. For de andre gruppene er det nedgang. Tabellen som følger, viser de som opplever å bli mobba av andre elever:

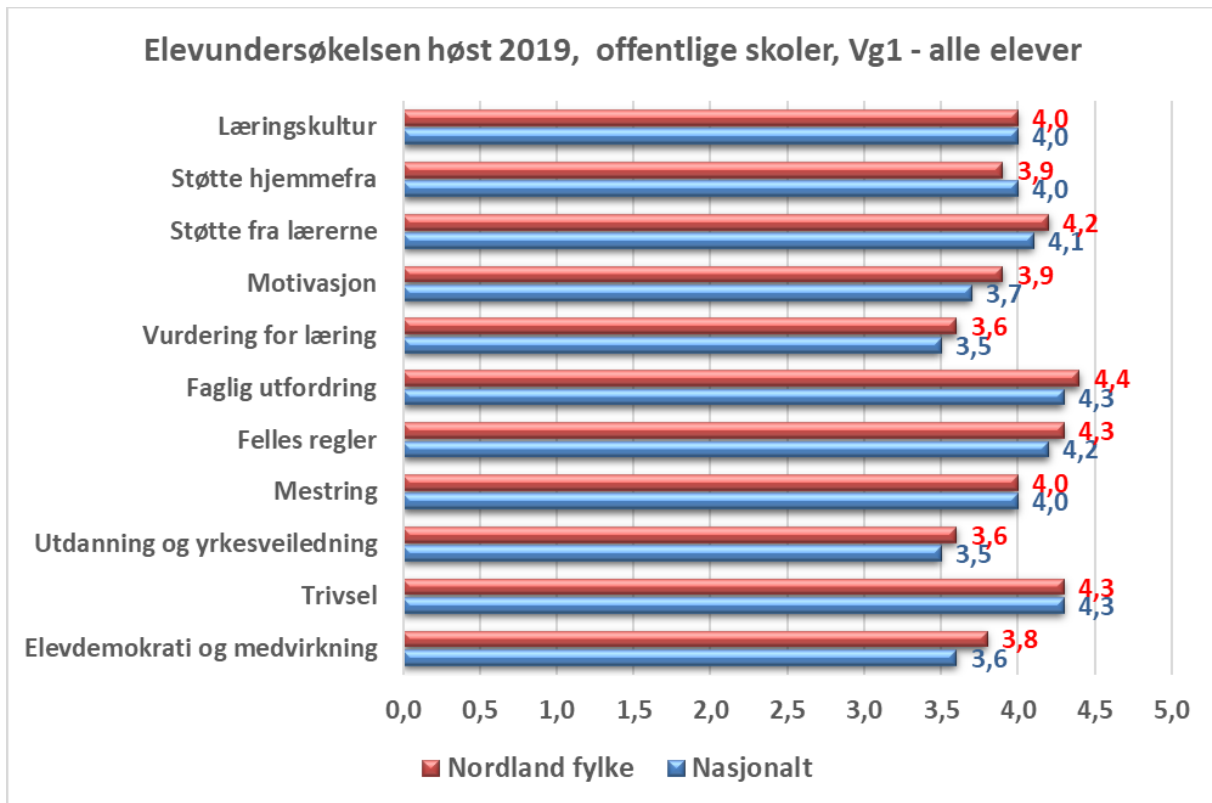
	Aldri	Sjelden	2-3 ganger per mnd	1 gang per uke	Flere ganger i uka
Jenter studieforbereidende	2 029	126	24	-	-
Gutter studieforbereidende	1 481	78	6	-	-
Jenter yrkesfag	964	107	16	10	6
Gutter yrkesfag	1 720	202	17	11	18

Nedgangen i mobbetall er såpass klar at man kanskje kan tilskrive det endringer som har skjedd som en konsekvens at den nye '*mobbeloven*', det vil si det nye kapitlet 9A om elevenes skolemiljø i opplæringslova. Loven inneholder strenge krav til nulltoleranse og systematisk arbeid for å bedre elevenes opplevelse av trygt miljø. Skolen og alle som arbeider ved skolen har plikt til å varsle dersom de får mistanke om at en elev ikke har et trygt og godt miljø, og da skal skolen strakt sette i verk kartlegginger og eventuelt sette i verk tiltak (aktivitetsplikten). Lovendringa har skapt stor oppmerksomhet rundt feltet, og skolene griper inn på et mye tidligere tidspunkt enn tidligere. Dette har hatt en god preventiv effekt.

9.6 Elevundersøkelsen i Nordland og nasjonalt høst 2019

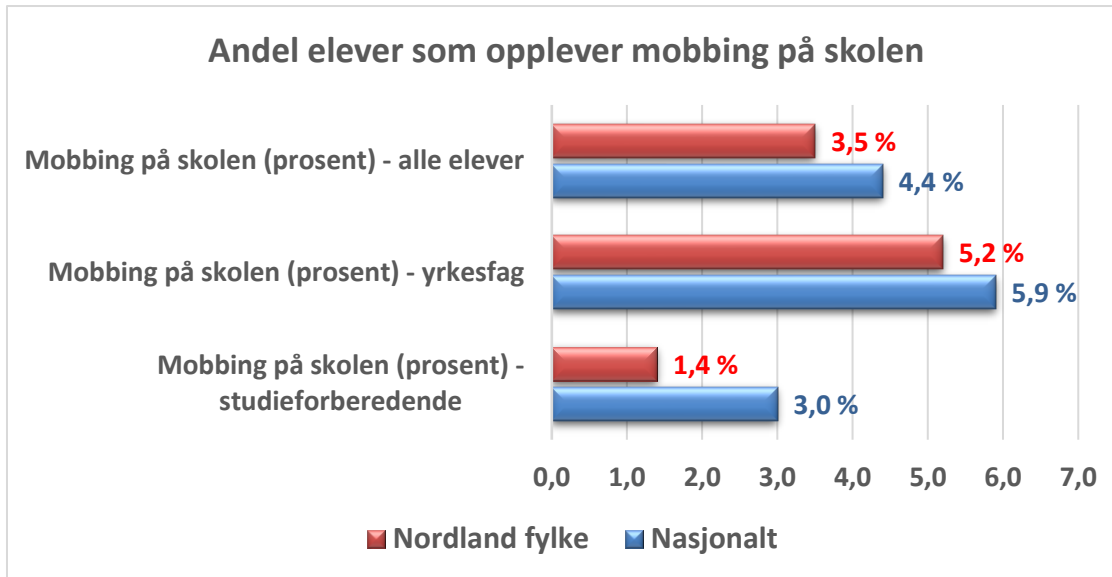
Utdanningsdirektoratet publiserer nasjonale og fylkesvise resultat i elevundersøkelsen på våren, det vil si at vi foreløpig ikke har slike resultat for elevundersøkelsen høst 2020. Men det kan likevel være interessant å sammenlikne skår blant elever i Nordland med nasjonale resultat, derfor bruker vi her elevundersøkelsen fra høsten 2019. Elevundersøkelsen er obligatorisk bare for elever i Vg1, derfor gjelder oversikten som følger kun Vg1-elevene.

Figuren som følger, viser at Vg1-elevene i Nordland høsten 2019 stort sett er mer fornøyd med videregående som det nasjonale snittet. Elevene i Nordland synes å være et lite hakk mer fornøyd på sju av de elleve hovedindikatorene. Den eneste indikatoren vi ligger under landssnittet, er 'støtte hjemmefra'. Her kan andelen hybelboere slå ut, for et av spørsmåla går på hvorvidt de får hjelp til leksene hjemme.

Figur 67: Elevundersøkelsen høst 2019, Vg1-elever, Nordland og nasjonalt (Kilde: Skoleporten)

Skoleporten offentliggjør mobbetall som andel elever som har blitt mobba av andre elever to til tre ganger i måneden eller oftere (altså ikke helt på samme måte som i *Hjernen & hjertet*). Men også her ligger Nordland klart bedre an enn nasjonalt snitt, det gjelder både på yrkesfag og på studieforberedende:

Figur 68: Mobbeandel, elevundersøkelsen høst 2019, Vg1-elever, Nordland og nasjonalt (Kilde: Skoleporten)

Alt i alt kommer skolen og undervisninga i Nordland særdeles godt ut i sammenlikninga med nasjonalt nivå i elevundersøkelsen fra høsten 2019 der vi ligger bedre an enn det nasjonale snittet på et flertall av indikatorene, ikke minst den viktige mobbeindikatoren.

9.7 Lærlingundersøkelsen

Lærlingundersøkelsen er en elektronisk basert spørreundersøkelse som skal gi lærlinger muligheten til å formidle oppfatninger om opplæringa og andre forhold som er sentrale for læringsutbyttet og læringsmiljøet. Undersøkelsen gir viktig informasjon om kvaliteten på og utfordringene for fagopplæringa, og gir mulighet til å sammenlikne resultater over tid og slik få et bilde av opplæringa som gis. Funn fra undersøkelsen kan være et viktig verktøy for både instruktører og faglige ledere, for opplæringskontor og lærebedrifter, for skoleeier og nasjonale utdanningsmyndigheter. Lærlingundersøkelsen er en del av et kvalitetssystem i fagopplæringa som er utvikla av Utdanningsdirektoratet. Tidligere analyser viser at et støttende arbeidsmiljø, opplevelse av læringsmuligheter og faglig trivsel er viktig for at lærlinger og lære kandidater skal være fornøyd med opplæringa på arbeidsplassen.

De som ble invitert til å svare på undersøkelsen, er lærlinger og lære kandidater som har vært i lære mer enn elleve måneder 1. oktober, det vil si andreårslærlinger. Lærlingundersøkelsen høst 2020 var åttende gang Nordland fylke gjennomførte lærlingundersøkelsen.

Noen år har vi slitt med å få god deltakelse i lærlingundersøkelsen. Elevene besvarer sin undersøkelse i timene der lærere påser at alle svarer. Lærlingene er spredt, og det gjelder å motivere flest mulig av dem til å ta seg tid til å svare. Dette gjøres via sms-påminnelser og samt trekking av en flott mobil til en av de som svarer. Høsten 2020 var deltakelsen noe lavere enn to foregående åra, men en svarprosent på 60 gir allikevel et akseptabelt grunnlag for å trekke konklusjoner når det gjelder lærlingenes opplevelse av læretida og læringsutbyttet:

	Inviterte	Besvarte	Svarprosent
Nordland (2020 Høst)	1 461	869	60 %
Nordland (2019 Høst)	1 419	1 000	70 %
Nordland (2018 Høst)	1 461	1 011	69 %
Nordland (2017 Høst)	1 332	459	35 %
Nordland (2016 Høst)	1 251	556	44 %
Nordland (2015 Høst)	1 183	602	51 %
Nordland (2014 Høst)	1 085	686	63 %
Nordland (2013 Høst)	1 210	462	38 %

Tabell 32: Tabell 15: Svarprosent, lærlingundersøkelsen (Kilde: Utdanningsdirektoratet)

Det skjedde betydelige endringer i spørsmål i lærlingundersøkelsen høsten 2018 slik at vi kun har ett tidligere år å sammenlikne med. Dette er for lite til å se tydelige utviklingstrekk. Men resultatet er 'grønn' skår på alle hovedindikatorene unntatt én, hvilket er svært godt resultat. Grønn farge signaliserer at resultatet ligger over gjennomsnittet, men innenfor et halvt standardavvik fra verdien som er satt som tilfredsstillende kvalitet. Resultatet tyder på at flertallet av lærlingene er fornøye med status på kvalitetsområdet.

Det generelle inntrykket er at lærlingene er sterkt motiverte og opplever god opplæring i bedriftene. Flertallet mener de får opplæring i tråd med læreplanen for faget, at veiledninga er god og at de har den forskriftsbestemte halvårssamtalen der de får informasjon om kompetansen sin i faget og hvordan de skal gå fram for å utvikle den videre. Lærlingene har rett til å delta i vurdering og de skal læres opp til å reflektere over egen læring og faglige utvikling. Svar i lærlingundersøkelsen tyder på at disse rettighetene blir godt ivaretatt. Det er særlig grunn til å merke seg at andelen lærlinger som opplever mobbing, går klart ned:

	Høst 2018	Høst 2019	Høst 2020
Yrkesfaglig fordypning	3,9	4,0	4,0
Skolen som forberedelse	3,7	3,7	3,6
Motivasjon	4,1	4,1	4,3
Trivsel	4,4	4,3	4,3
HMS	4,0	4,0	4,2
Læreplan	3,9	4,0	4,0
Medvirkning, veiledning, egenvurdering	3,9	3,9	3,9
Halvårssamtalen	4,1	4,2	4,3
Fagprøven	3,7	3,7	3,7
Mobbing på arbeidsplassen	4,1	3,9	3,6

Tabell 33: Hovedfunn lærlingundersøkelsen utvikling (Kilde: Hjernen & hjertet)

De to første indikatorene i tabellen, yrkesfaglig fordypning (YFF) og skolen som forberedelse, viser hvordan lærlingene i ettertid vurderer opplæringa de fikk i skolen. 54 prosent av lærlingene hadde praksis i bedrift i YFF-faget både på Vg1 og Vg2, ytterligere 27 prosent hadde dette kun på Vg2. Resten hadde ikke utplassering. Rundt 60 prosent er helt eller nokså enig i at lærerne hadde god innsikt i arbeidslivet, at utstyret på skolen var godt nok og at undervisninga i programfag la et godt grunnlag for de de skulle gjøre i læretid. Bare rundt fem prosent var direkte misfornøye med dette.

	Helt enig	Nokså enig	Verken uenig eller enig	Nokså uenig	Helt uenig
YFF ga meg viktig kjennskap til arbeidslivet	41 %	37 %	12 %	5 %	5 %
Undervisningen i yrkesfagene på skolen ga et godt grunnlag for det jeg skulle lære i bedriften	21 %	39 %	23 %	11 %	6 %
Lærerne mine hadde god innsikt i det jeg skulle møte i læretiden	30 %	35 %	23 %	8 %	4 %

Det kan synes som om trivselen er gått ned fordi fargekoden har skifta fra grønt til gult. Det er imidlertid kommet endringer i spørsmåla i denne hovedindikatoren, slik at det er vanskelig å sammenlikne med tidligere år. Når rundt 60 prosent trives på arbeidsplassen og med kollegaene i svært stor grad, er det nok rimelig å konkludere med at det store flertall trives svært godt. Nesten 80 prosent er videre fornøyd med opplæringa i svært stor eller nokså stor grad. Dette tyder på at både det sosiale og det faglige er vel ivaretatt.

	I svært stor grad	I nokså stor grad	Verken eller	I nokså liten grad	I svært liten grad
I hvilken grad trives du på arbeidsplassen?	58 %	28 %	7 %	4 %	3 %
I hvilken grad trives du med kollegaene dine?	62 %	28 %	7 %	2 %	1 %
I hvilken grad er du fornøyd med opplæringen du har fått på arbeidsplassen så langt?	40 %	39 %	12 %	6 %	3 %

På samme måte som elever er avhengig av støtte og faglige tilbakemeldinger fra sine lærere, må lærlingene ha støtte fra instruktøren sin. Lærlingen skal ha jevnlig undervegsvurdering og skal få delta i vurderinga av eget arbeid og reflektere over si faglige utvikling. Lærlingene skal forstå hva de må kunne og hva som blir forventet av dem på fag- eller svenneprøven og som framtidige fagarbeidere og de skal motta rettleiing slik at de kan arbeide videre for å øke kompetansen sin. Lærlingundersøkelsen viser at flertallet sier seg godt ivaretatt i svært stor eller nokså stor grad på disse punkta:

	I svært stor grad	I nokså stor grad	Verken eller	I nokså liten grad	I svært liten grad
I hvilken grad får du hjelp og støtte i arbeidet du gjør dersom du trenger det?	49 %	39 %	7 %	3 %	2 %
I hvilken grad får du tilbakemelding på arbeidet ditt, slik at du kan bli bedre i faget?	34 %	43 %	13 %	7 %	3 %
I hvilken grad deltar du i vurdering av arbeidet ditt?	24 %	51 %	17 %	6 %	2 %

Lærlingene i Nordland anser seg for å være svært motiverte for opplæringa de får i bedrift med hele 94 prosent som er motivert i svært stor eller nokså stor grad, og nesten ingen er i liten grad motiverte. Dette henger sammen med at de liker arbeidsoppgavene og gleder seg til å gå på arbeid. Det er allikevel en del læringer som allikevel er noe usikre på om de har valgt rett fag.

	I svært stor grad	I nokså stor grad	Verken eller	I nokså liten grad	I svært liten grad
I hvilken grad er du motivert til å lære i bedriften?	70 %	24 %	4 %	1 %	1 %
I hvilken grad er du sikker på at du har valgt riktig fag?	47 %	32 %	14 %	5 %	2 %
I hvilken grad gleder du deg til å gå på arbeid i lærebedriften?	48 %	35 %	9 %	5 %	3 %
I hvilken grad liker du arbeidsoppgavene dine i lærebedriften?	41 %	43 %	10 %	4 %	2 %

9.8 Lærlingundersøkelsen per utdanningsprogram

Når vi ser på svar per utdanningsprogram, er det generelle inntrykket at lærlingene er sterkt motiverte og opplever god opplæring i bedriftene. Lærlingene som tilhører restaurant- og matfag (RM) og service og samferdsel (SS) er minst fornøyd, et resultat vi gjenkjenner også fra tidligere år. Men til forskjell fra tidligere år, er det 20 respondentene fra design og håndverk (DH) de som er mest fornøyd. Det ble ikke rapporter om noe mobbing fra DH-lærlingene – i fjor var det 11,5 prosent av dem opplevde seg mobba og DH var utdanningsprogrammet med mest rapporter mobbing. Det dette tallet viser oss, er at det kan bli svært store utslag når det er så vidt få som svarer.

	BA	DH	EL	HO	NA	RM	SS	TIP
Antall respondenter	158	20	163	151	55	33	96	193
Yrkesfaglig fordypning								
Skolen som forberedelse								
Motivasjon								
Trivsel								
HMS								
Læreplan								
Medvirkning, veiledning, egen vurdering								
Halvårssamtalen								
Fagprøven								
Mobbing på arbeidsplassen	4,4	0,0	1,8	1,3	5,5	6,1	5,2	4,7

Tabell 34: Hovedfunn lærlingundersøkelsen per utdanningsprogram (Kilde: Hjernene & hjertet)

9.9 Trygt miljø – mobbing i bedrift

Det er færre lærlinger som opplever seg mobba eller trakassert høsten 2020 enn i 2019 og 2018. I Nordland er det dermed mindre mobbing både i skole og i fagopplæring, i følge de to brukerundersøkelsene.

Også lærlingene får spørsmål om hvorvidt de opplever trakassering og mobbing i bedriften der de er lærling. Vi ser i tabellen i forrige punkt at det er tre utdanningsprogram som skiller

seg ut og der mange lærlinger opplever trakassering: naturbruk, restaurant- og matfag samt service og samferdsel.

Men generelt synes det som om mobbing ikke er et omfattende problem. Det er til sammen 31 lærlinger som melder om mobbing to til tre ganger i måneden eller hyppigere, samme antall som høsten 2019.

	Aldri	Sjelden	2-3 ganger per mnd	1 gang per uke	Flere ganger i uka
Er du blitt mobba på arbeidsplassen de siste månedene?	731	100	16	9	6

De som opplever mobbing, blir også spurt om hvem som står bak mobbinga. Her er det ikke alle som svarer, men 29 peker på arbeidskollegaer og ledelse. Ingen føler seg mobba av 'kunder' eller 'pasienter', dette siste kan være aktuelt på i hjemmetjeneste og på sjukehem.

Lærlingen blir også spurt om de har blitt utsatt for uønska seksuell oppmerksomhet på arbeidsplassen de siste månedene. 49 lærlinger rapporterer at de har blitt utsatt for dette 'en sjelden gang', mens fire forteller at dette er noe de opplever to til tre ganger i måneden.

Det er så vidt få respondenter og svar bak disse mobbetalla at alle detaljer ikke kan bli offentliggjort.

10 Skolebidragsindikatorer

10.1 Hva er skolebidragsindikatorer?

I kapittel 5 presenteres gjennomføringstall, i kapittel 7 presenteres tall for skoleårsfullføring og skoleårssluttere og i kapittel 8 presenteres standpunktkarakterer i skolen og resultat fra prøver i fagopplæringa. Dette er reelle tall og i en del tilfeller vises også resultat i Nordland sammenlikna med nasjonalt snitt eller andre fylker.

Men disse tallene viser ikke **hele** sannheten om kvaliteten på videregående opplæring i Nordland. Det er et utall faktorer som påvirker utfallet av videregående opplæring, og disse deles gjerne inn i skolerelaterte faktorer og ikke-skolerelaterte faktorer. Hver elev som begynner på videregående skole, har med seg mange forutsetninger som påvirker resultatene han eller hun får. Hva som kan tilskrives skolens innsats, er derfor uklart.

Skolens viktige oppgave er å utjevne sosiale forskjeller og gi **alle** elever et så godt undervisningsopplegg og så trygge rammer at også svake elevgrupper løftes og presterer bedre enn det man statistisk skulle forvente. Dette løftet som skolen og lærere kan gi elever, kalles **skolebidrag**.

Utdanningsdirektoratet har som intensjon at skolebidragsindikatorer skal være et supplement til allerede eksisterende informasjon om kvalitetsforskjeller mellom skoler og fylker ved at de altså tar hensyn til at elevgrunnlaget varierer fra skole til skole og mellom fylker.

Utdanningsdirektoratet har valgt ut tre indikatorer som alle beskriver ett og ett skoleår separat, altså ikke overganger og gjennomføring av hele løpet. Skolebidragsindikatorer beregnes separat for studieforberedende og yrkesfag.

Utdanningsdirektoratet beregner og publiserer indikatorer som forteller noen om hvor mye en skole eller skolene i fylket samla bidrar til å

- få elevene til å fullføre og bestå skoleåret – **årsbestått**
- holde på elevene slik at de ikke slutter – **deltatt**

Normalt publiseres også en indikator for skolens bidrag til å løfte elever faglig – **karakterpoeng** – men på grunn av avlyst eksamen våren 2020 utgår denne indikatoren for skoleåret 2019–2020.

Skolebidragsindikatoren er en statistisk beregna verdi hvor det kontrolleres for om forskjellene mellom skolene og fylkene skyldes forskjeller i elevenes forutsetninger (karaktersnitt fra året før), samtidig som det tas hensyn til hvilket utdanningsprogram og trinn den enkelte elev befinner seg på, og om eleven er jente eller gutt. En skolebidragsindikator viser forholdet mellom skolens faktiske og forventede resultat. Forventet resultat for skolen eller fylket tilsvarer det faktiske resultatet på landsnivå for elever med de samme forutsetningene som skolens elever.

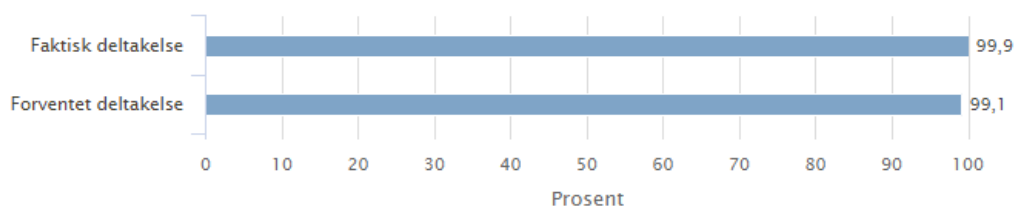
- Dersom skolens bidrag er likt med landssnittet, vil skolebidraget være lik null
- En positiv verdi indikerer at skolen eller fylket bidrar mer enn landssnittet
- En negativ verdi indikerer at skolen eller fylket bidrar mindre enn landssnittet

En negativ verdi betyr altså ikke at skolen eller fylket bidrar negativt til elevenes resultater, men at bidraget er mindre enn landssnittet. Skolebidrag er en relativ størrelse, hvor alle skolene og fylkene måles mot et landssnitt. Det er viktig å huske at disse skolebidragsindikatorne ikke gir noen forklaring på årsaken til at noen skoler eller fylker lykkes bedre enn andre, og de skal også forstås som indikasjoner, ikke en endelig sannhet.

10.2 Resultatet for Nordland

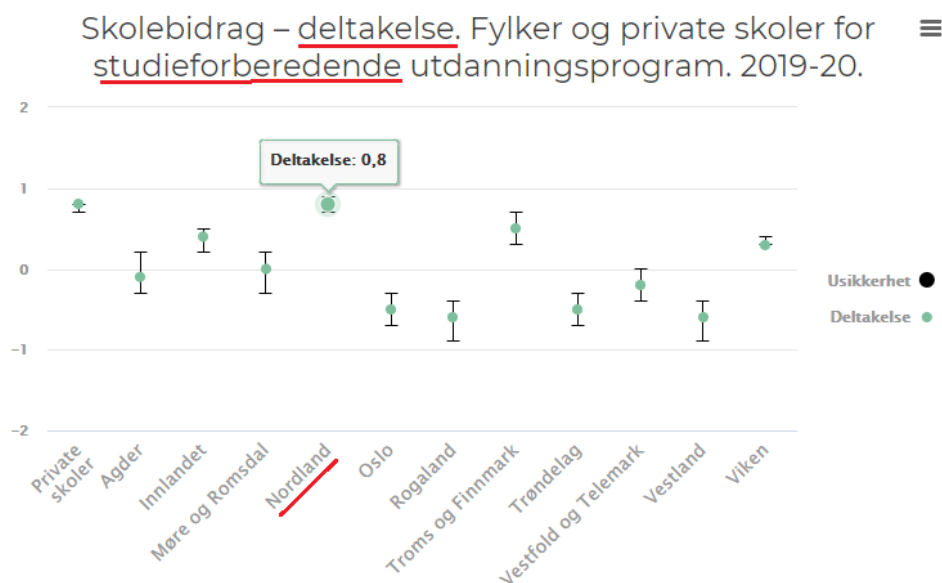
Indikatoren **deltatt** måler hvor mange elever som gjennomfører skoleåret, men uten å ta hensyn til om de har bestått eller ikke. 'Deltatt' sier dermed noe om skolens evne til å holde på elevene gjennom hele året og betyr da at eleven ikke har droppa ut i løpet av skoleåret.

For **studieforberedende** var forventa skår på deltatt 99,1 prosent gjennomført mens sluttresultatet var 99,9 prosent. Flere elever på studieforberedende fullførte altså skoleåret enn det man kunne forvente ut fra deres forutsetninger og resultatet er statistisk signifikant.

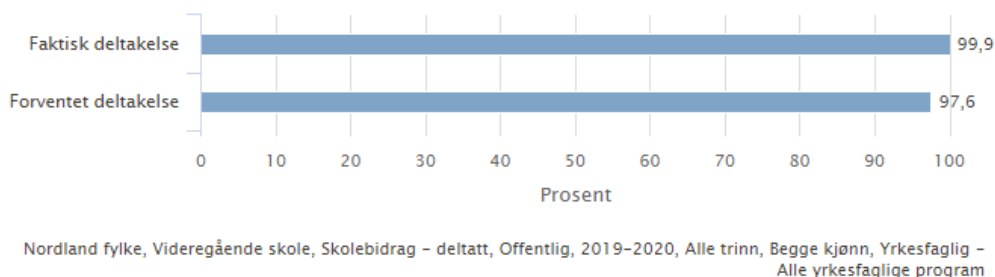
Nordland fylke, Videregående skole, Skolebidrag – deltatt, Offentlig, 2019–2020, Alle trinn, Begge kjønn, Studieforberedende – Alle studieforberedende program

Fire fylker (i tillegg private skoler) har deltakelse signifikant over forventa nivå på studieforberedende – Nordland ligger her best an:

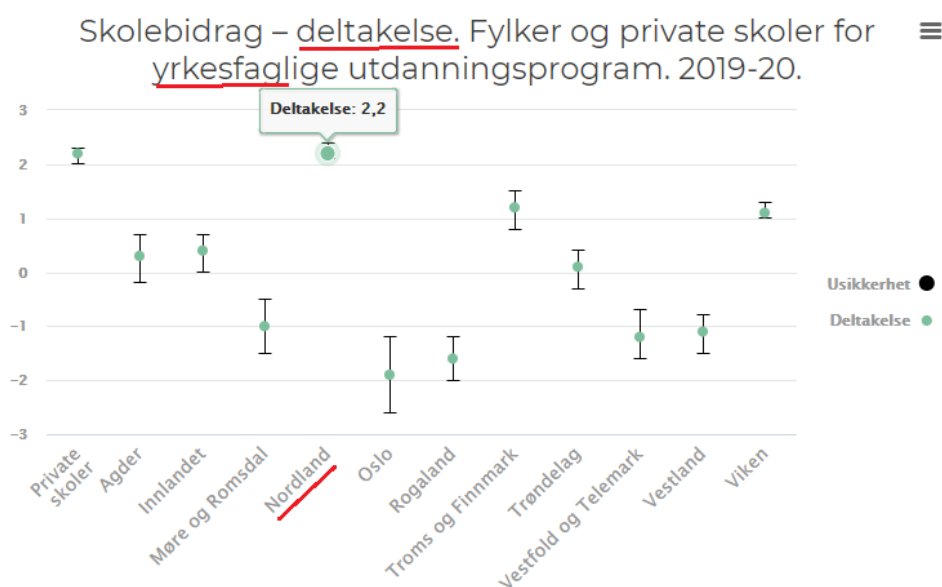

Figur 69: Skolebidragsindikator deltatt studieforberedende, fylker (Kilde: Utdanningsdirektoratet)

På **yrkesfag** var forventa andel deltatt 97,6 prosent gjennomført mens faktisk oppnådd var 99,9 prosent, signifikant over estimert.

Tre fylker (i tillegg private skoler) lå signifikant over forventa nivå for deltatt på yrkesfag – Nordland, Troms og Finnmark, og Viken. Av disse var Nordland fylket med størst positivt utslag.

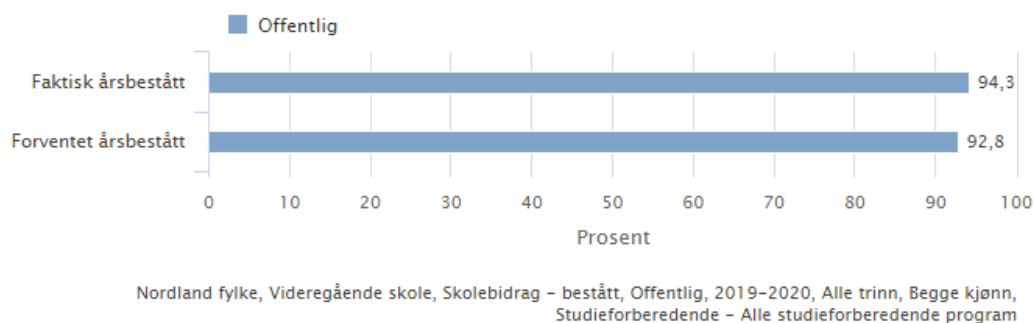
Figur 70: Skolebidragsindikator deltatt yrkesfag, fylker (Kilde: Utdanningsdirektoratet)

Ingen skoler i Nordland hadde signifikant lavere skår enn forventa på indikatoren deltatt, verken på studieforberedende eller på yrkesfag. Derimot hadde 14 av 16 på studieforberedende og 15 av 16 på yrkesfag signifikant over forventa - et svært godt resultat. Skolene lykkes altså bedre enn forventa når det gjelder å forhindre at elever slutter i løpet av skoleåret.

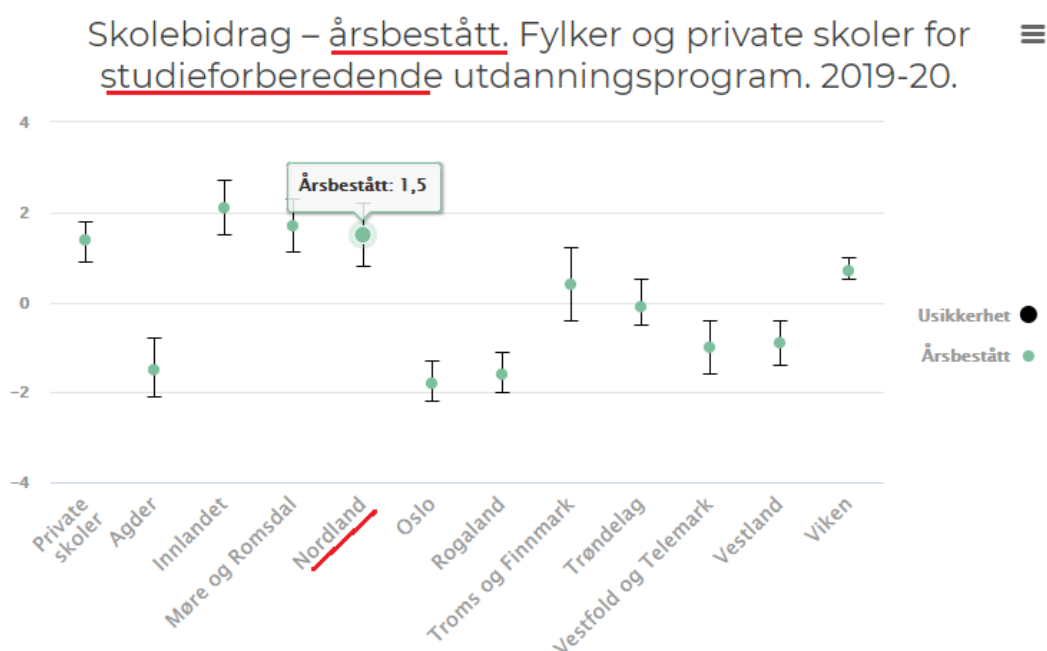
Indikatoren **årsbestått** indikerer hvorvidt skoler og fylker har fått flere elever til å fullføre skoleåret med bestått karakter i alle fag og eksamener enn det man kunne forvente på bakgrunn av elevenes forutsetninger.

For **studieforberedende** var forventa skår årsbestått på årsbestått 92,8 prosent, mens sluttresultatet var 94,3. Flere elever på studieforberedende bestod altså skoleåret enn det man kunne forvente ut fra deres forutsetninger.

Tilstandsrapport for videregående opplæring i Nordland 2020

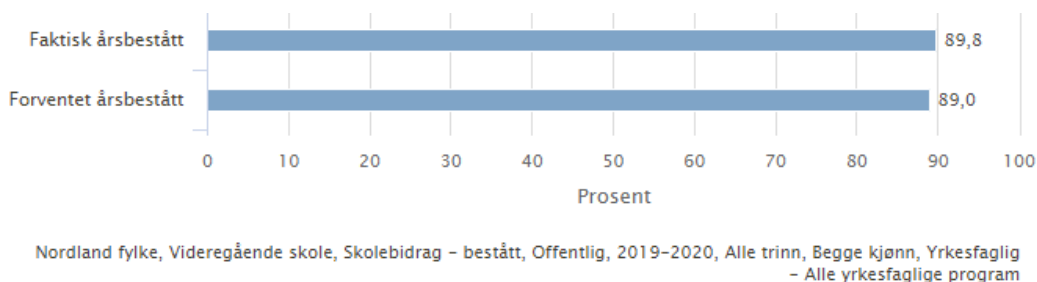

Nordland var ett av fire fylker der skolene bidro til å løfte elevene på studieforberevende over forventa nivå (private skoler unntas her). Det estimerte fylkesbidraget er 1,5 prosentpoeng og er signifikant over landssnittet (det vil si null-linja).

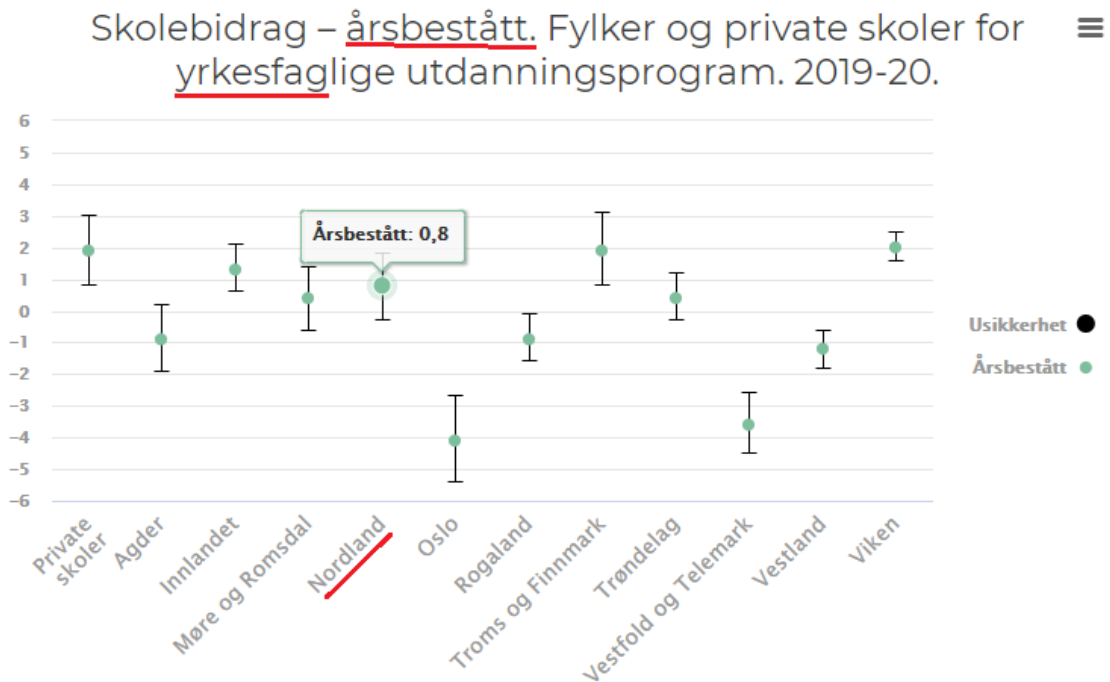

Figur 71: Skolebidragsindikator årsbestått studieforberevende, fylker (Kilde: Utdanningsdirektoratet)

For **yrkesfag** var forventa skår på årsbestått 89,0 prosent, mens sluttresultatet var 89,8. Flere elever på yrkesfag bestod antakelig skoleåret enn det man kunne forvente ut fra deres forutsetninger, men resultatet er ikke statistisk signifikant.

Tre fylker (Innlandet, Troms og Finnmark, og Viken) lå signifikant over forventa resultat for årsbestått på yrkesfag.

Figur 72: Skolebidragsindikator årsbestått yrkesfag, fylker (Kilde: Utdanningsdirektoratet)

Seks skoler i Nordland hadde bedre andel årsbestått enn forventa på **studieforberedende** og ti skoler hadde resultat som overlappa null-linja, altså ikke signifikant bedre eller dårligere enn forventa. Ingen skoler lå signifikant under forventa nivå.

På **yrkesfag** hadde flertallet resultat for årsbestått som overlappa null-linja – 12 skoler. Tre skoler var signifikant over, men én skole var under.

Disse oversiktene vitner om solid arbeid i skolene og god kvalitet. Vi har i Nordland i flere år hatt god kvalitetsoppfølging av skolene for å øke gjennomføringa og bedre resultat og karakternivå. Skoleeier følger opp skolene i hyppige dialogmøter og skolebesøk der man går inn og analyserer skolens resultat, etterspør tiltak og undersøker om igangsatte tiltak gir ønska effekt. Det kan være vanskelig å identifisere akkurat hvilke tiltak som bidrar mest, men en slik systematisk tilnærming hever gradvis kvaliteten på skolene og dermed undervisninga.

Gode skoler kjennetegnes av at undervisninga er godt organisert, variert og at elevene får tydelige og hyppige tilbakemeldinger på faglig utvikling og at alle får individuell støtte. Lærere må være dyktige til å formidle fag, motivere og tilpasse undervisninga. Det er viktig at lærere skaper et godt klassemiljø med gode relasjoner til hver enkelt elev. Dette siste er særlig avgjørende for sårbare og usikre elever. Skolemiljøet må være trygt og fritt for mobbing og trakassering, og lærere må arbeide for at alle skal oppleve seg inkludert. Ensomhet og sosial mistrivsel går ut over elevens utbytte av undervisninga. Lærere og skolen må ha tydelige forventninger både om skoleinnsats og oppførsel. Skolen må ha klare planer, rutiner for oppfølging, legge vekt på god utnyttelse av tida og ha gode støttefunksjoner. Alt dette bidrar til økt læring.

Denne offentliggjøringa av skolebidragsindikatorerne støtter opp om at vi i Nordland er på rett veg. Sammen med andre resultat – for eksempel bedre elevtilfredshet i elevundersøkelsen, flere elever som følger normal progresjon, bedre karakternivå – danner det seg et bilde av et

skolefylke i god utvikling der elevene blir vel ivaretatt. Det vitner også om at vi i Nordland har dedikerte og faglig dyktige lærere som motiverer, har gode relasjoner til elevene og gir dem nødvendig støtte og oppfølging.

11 Kvalitetssystem, utviklingsarbeid og vegen videre

Tilstandsrapporten har som formål å presentere et skoleår i tall og tendenser til tross for at svært mye av det som skjer på skolen og i bedriftene ikke lar seg fange opp i statistikker, tabeller og figurer. Rapporten skal også avdekke svakheter og områder der vi må sette inn en forsterka innsats. På den måten er tilstandsrapporten et viktig dokument i årshjulet, og den legger føringer og premisser for det videre arbeidet med å øke kvaliteten i opplæringa.

Mengden av resultat- og styringsdata i videregående opplæring har kanskje aldri vært større enn nå. Det er imidlertid ikke mengden av data som avgjør hvilken verdi disse dataene har. Kvaliteten på dataene, hvordan de er strukturert og presenteres gjennom informasjonssystemer og vår evne til å sammenstille, analysere og presentere dataene er viktigst. Datamateriale kan aldri erstatte det skjønne som lærere, ledere og avdeling for utdanning og kompetanse skal utøve i sitt arbeid, men dataene kan gi viktig informasjon og støtte i beslutnings- og utviklingsprosesser.

11.1 Dialog med skoler og opplæringskontor

Skoleeier skal ha systematisk dialog med og oppfølging av skolene. Målsettinga er å styrke kvaliteten på opplæringa og elevenes læring gjennom dialog og tettere samarbeid. Skoleeiers dialog med skolene skjer gjennom formelle skolebesøk, jevnlig resultatsoppfølgingsbesøk, rektormøter, regionale ledersamlinger, medarbeidersamtaler og ellers løpende oppfølging av skolene. I 2020 måtte mye av dette foregå i digitale møter.

Resultatoppfølging av skolene inngår i kvalitetsdialogen mellom skolen og skoleeier. Ledergruppa ved utdanningsavdelinga gjennomførte i tråd med oppsatte rutiner to dialogmøter med hver av de videregående skolene i 2020. Disse ble delvis gjennomført som digitale møter, noe som fungerte bra. Resultatoppfølginga sikrer at skolene arbeider systematisk med utvalgte fokusområder. Alle besøk følger samme mal slik at skoleeier kan sikre en mest mulig lik oppfølging av skolene og også sammenligning av kvalitet og resultater.

Hovedfokuset i dialogmøtene er oppfølging av skolene på det pedagogiske området. I inneværende periode har vi spesielt retta søkelyset mot skolenes mål og hvilke tiltak skolene gjør for å forbedre læringsresultat og skolenes rutiner for å sikre at alle elever får tilfredsstillende utbytte av opplæringa. Videre etterspørres skolenes arbeid med å ha spesiell oppmerksomhet på elever i risikozonen for å ikke klare å gjennomføre grunnutdanningen. Arbeider skolen i henhold til IKO-metodikken (Identifisering, kartlegging og oppfølging)?

Videre redegjør skolenes ledergruppe for hvordan skolen jobber for at alle elever skal ha et trygt og godt skolemiljø, og hvilke rutiner skolen har ved varsling om mobbing.

Tidlig formidling til læreplasser har vært et fokusområde i dialogmøter, et arbeid som videreføres og utvides når vi nå er i ferd med å innføre læreplassgaranti.

Et viktig tema i all dialog med skolene er arbeidet med fagfornyelsen og ny yrkesfaglig struktur. Dette arbeidet har de siste åra hatt høyeste prioritet i skolenes fellestid, og skoleeier

har hatt nært samarbeid med universitets- og høyskolesektoren, særlig Nord universitet, for å støtte skolene og sørge for kvalitetsutvikling for alle skolene.

Når det gjelder rektormøtene har fylkesdirektøren innført regelmessige digitale møter som supplement til fysiske rektorsamlinger. Det primære formålet med disse digitale møtene er informasjon og løpende avklaringer og oppdateringer, slik at de fysiske møtene kan vies til diskusjon, erfaringsdeling, behandling av større saker og faglig påfyll. I 2020 ble de fleste rektormøta gjennomført digitalt som følge av pandemien. Det var stort behov for hyppige digitale møter for raskt å få ut informasjon om smittevern, om hjemmeskole og nasjonale føringer for hvordan man best skulle komme seg gjennom unntakssituasjonen. Dette fungerte godt, men digitale møter gjør at mulighetene for diskusjoner og erfaringsutveksling svekkes på grunn av form og tidsbruk. Digitale møter har sin styrke for informasjonssaker der det gis rom for innspill, men gir mindre egne for dialog og diskusjon. Det ble bare anledning til to fysiske samlinger i 2020. Også andre planlagte samlinger slik som felles ledersamling for alle skolenes ledelse og tillitsvalgte, måtte gjøres digitalt.

Fylkesdirektør for utdanning og kompetanse gjennomfører formelle skolebesøk med alle skoler hvert andre år. Slike besøk var planlagt for 2020, men cirka halvpartene måtte utsettes til 2021 av smittevernhensyn. Skolebesøka er en sentral del av fylkesdirektørens system for oppfølging og dialog med skolene for å styrke og sikre kvaliteten på læringsarbeidet (opplæringslova § 13-3 e). Det er særlig fem temaer som peker seg ut som sentrale i denne runden med skolebesøk:

- Skolens arbeid med å nå utviklingsmåla i Nordlandsmodellen
- Elevdemokrati og medbestemmelse
- Medarbeiderkartlegginga
- Skolens arbeid med kompetanseheving, med spesiell vekt på fagfornyelsen
- Felles nasjonalt tilsyn 2018-2021, skolens arbeid med elevenes utbytte av opplæringa

Utdanningsavdelinga har jevnlig dialog også med fylkets opplæringskontorer. Målsettinga er å styrke kvaliteten på opplæring i bedrift. Dialogen med opplæringskontora skjer gjennom løpende veiledning av de enkelte kontor og ved deltakelse på to årlige konferanser der felles temaer og aktuelle saker drøftes og belyses.

I 2020 har utdanningsavdelinga ved seksjon fag- og yrkesopplæring på grunn av koronapandemien ikke fått gjennomført de fysiske møtene vi hadde planlagt med opplæringskontora, men man gikk over til å arrangere digitale møter. Temaene som ble tatt opp, var status formidling, gjennomføring av fag- og svenneprøver og permitteringssituasjonen. Det ble avholdt ukentlige møter på våren 2020 da en del lærlinger ble permittert, dette var nyttige og konstruktive møter. Opplæringskontor, sammen med sine medlemsbedrifter, har gjort en svært god jobb i denne vanskelige tida med å få søkere ut i lære, med gjennomføring av fagprøver og med å finne gode alternative løsninger for lærlinger som var permitterte, slik at de fikk fullført læretida som planlagt.

11.2 Utviklingsarbeid

Desentralisert ordning for kompetanseutvikling i videregående skole

Videregående opplæring i Norge er nå inne i en fase med innføring av nye læreplaner i alle fag samtidig som store deler av yrkesfag også får strukturelle endringer. Til grunn for endringene ligger også et ønske om å endre pedagogisk praksis for å ruste dagens elever til raske samfunnsendringer og nye utfordringer. Læreplanene skal ikke bare være fagspesifikke, de skal også integrere tverrfaglige temaer som bærekraftig utvikling; demokrati og medborgerskap, samt folkehelse og livsmestring. Læreplanene skal være utarbeida på en slik måte at de gir rom for elevenes dybdelæring og oppøve elevene til refleksjon over egen læring. Ny overordna del setter rammer for opplæringsas verdigrunnlag og for skolens pedagogiske arbeid. Denne omfattende og dyptgripende reformen har utløst et stort behov for kompetanseheving av skoleledere, lærere og aktører i fagopplæring i bedrift.

De nasjonale tiltaka knyttet til kompetanseutvikling er nå mer desentralisert enn tidligere. Tilskudd fra staten som tidligere var øremerka utviklingsprosjekter og søkbare midler til kompetansetiltak, er nå lagt inn i den desentraliserte ordningen (DEKOM) i kommuner og fylker. Målet er å gi kommuner og skoler større handlingsrom og myndighet til å utvikle skolen lokalt samt å styrke UH-sektoren. Modellen kanaliserer statlige midler til fylkeskommuner og universiteter slik at de kan samarbeide om kompetanseutvikling lokalt.

Desentralisert kompetanseutvikling er delt i to ordninger hvor målgruppa i den ene er lærere innenfor fellesfag og studieforbereidende (DEKOM skole), og hvor den andre har lærere i yrkesfag, instruktører og faglige ledere i lærebedrift og prøvenemndsmedlemmer som målgruppe (DEKOM y-fag).

De statlige midlene til DEKOM skole fordeles i et samarbeid mellom stasforvalteren, kommuner og fylkeskommunen. Kompetansetiltaka skal i all hovedsak være skolebaserte og utvikles i samarbeid med høyskoler og universitet i regionen.

De statlige midlene til DEKOM y-fag tildeles direkte fylkeskommunen. Et samarbeidsforum bestående av ulike aktører innenfor fag- og yrkesopplæringa fordeler midlene til ulike etterutdanningstiltak etter søknad. Lokale nettverk med representanter fra både yrkesfaglige utdanningsprogram, bedrifter og opplæringskontor kan søke midler. Retningslinjene vektlegger at ordninga skal styrke kompetansen i skoler og lærebedrifter ut fra lokale behov, og på sikt styrke samarbeidet mellom skole og arbeidsliv.

Samarbeidet med Nord universitet har blitt styrka og utvikla gjennom 2020 gjennom DEKOM skole. Hver skole får oppfølging av ei fast gruppe veiledere fra universitetet, og skolens behov er med på å avgjøre hva slags tilbudspakke de får. Læreplanforståelse har vært en fellesnevner for alle skoler. Universitet har fulgt opp skolene både med fysiske samlinger, og etter hvert digitale møter. I tillegg er flere etterutdanningstilbud til lærerne blitt utvikla og disse gis på digitale plattformer. Det er også inngått samarbeid med NTNU og høyskoler innen etterutdanningstilbud for yrkesfaglærere. På grunn av restriksjonene knyttet til pandemien, er ikke alt av planlagte etterutdanningstiltak for lærere og instruktører blitt gjennomført i 2020. Statlig tildelte midler har derfor blitt overført til 2021.

Fagnettverk

Hovedtyngden av utviklingstiltak i forbindelse med endra læreplaner er altså lagt til skolene lokalt, men det er allikevel et behov for lærere og fagmiljøer å ha kontakt på tvers av skoler. Erfaringsdeling og faglige diskusjoner er nødvendig for faglig utvikling. Dette gjelder i særlig grad der fagmiljøet på egen skole er lite, men samarbeid mellom skoler bidrar uansett til faglig vekst.

Nordland har derfor oppretta ti fagnettverk i yrkesfaglige utdanningsprogram og sju fagnettverk for studieforberedende fag samt ett for spesialpedagogikk og ett for undervisning av minoritetsspråklige elever. Hvert fagnettverk ledes av en nettverkskoordinator, som er en lærer fra en av skolene. Koordinator blir fulgt opp jevnlig av skoleeier, i tillegg ligger det føringer og forpliktelser med hensyn til møtehyppighet og aktivitet innad i eget nettverket.

Fagnettverka arbeider etter mandat, rammer og premisser lagt av skoleeier, og formålet er å arbeide med profesjons- og kvalitetsutvikling. Gjennom godt samspill skal deltakerne utvikle og dele kunnskaper, kompetanse og erfaringer, som igjen skal bidra til det beste opplæringstilbudet til elever og lærlinger. Det er viktig at elever på ulike skoler får likeverdig undervisning. Fagnettverka er også viktig som rådgivende organ i ulike faglige spørsmål, for eksempel angående høringsuttalelser og spørsmål om prioritering av etterutdanningstiltak. I likhet med skoler og lokale nettverk, kan fagnettverka søke midler fra DEKOM-ordninga. Mye av nettverksaktiviteten kan foregå digitalt, men når smittevernsrestriksjoner ikke lenger er til hinder for det, vil det også kunne foregå nettverkssamlinger.

Videreutdanning

Strategien *Kompetanse for kvalitet 2016–2025* er ei nasjonal satsing som både gir lærere og skoleledere mulighet til faglig fordypning og å sikre at lærere som underviser i videregående skole, oppfyller kompetansekrava. Staten følger opp strategien med blant anna finansiering av en del studieplasser og tilskudd til vikarutgifter eller stipend til den enkelte lærer. Fylkeskommunen sjøl bidrar også med finansiering, mens den enkelte lærer skal bidra i form av egen tid.

Ansatte i skolene i Nordland viser stor interesse for faglig videreutvikling og det er hvert år hatt cirka 120 søkere til videreutdanning innafor mange fag. Skoleeier har i samarbeid med skolene prioritert og godkjent mellom 60 og 70 søkere årlig. Skoleåret 2019–2020 fullførte 65 lærere i Nordland videreutdanning innafor en rekke ulike fag, fra masternivå til kortere kurs på 15 studiepoeng. Skoleåret 2020–2021 har Utdanningsdirektoratet gitt tilbud til 40 søkere fra Nordland. Mange studerer fag av typen norsk, matematikk og kroppsøving, men det er også mange lærere og andre ansatte som følger undervisning i tilpassa opplæring, spesialpedagogikk, rådgiving og programmering. Strategien omfatter også rektorutdanning for skoleledere med formelle lederstillinger, og lærerspesialistutdanning for lærere som ønsker en faglig karriereveg som lærer.

I tillegg til de mer tradisjonelle videreutdanningene, finnes det også flere kortere videreutdanninger tilpassa yrkesfaglærerne og de ulike yrkesfaglige utdanningsprogramma. I 2020 hadde Nordland deltakere i studier som 'Anvendelse av ny teknologi i yrkesfag', 'Effektiv energibruk og nye miljøkrav', 'E-helse for HO og EL', 'Programmering av mikrokontrollsystemer' og 'Teknologisk verktøykasse for yrkesfaglærere'.

Elev- og lærlingstjenesten

Skolen skal legge til rette for at ungdommen opplever mestring og livskvalitet i et godt og trygt læringsmiljø. Slik kan hver enkelt ungdom hjelpes ut fra egne forutsetninger og egenskaper til å fullføre og bestå det planlagte opplæringsløpet. Men mange ungdommer har problem med skole, venner, helse, framtidsplaner og liknende, og de trenger fagfolk å snakke med og få veiledning av. Derfor er skolene pålagt å tilby elevene ulike tjenester som utdannings- og yrkesrådgiving, pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT), oppfølgingstjeneste (OT) med mer. Kommunen skal tilby helsetjeneste i skole. Videre har skolene i Nordland formidlingskoordinatorer samt miljøtjeneste, som for eksempel skal hjelpe hybelboere å mestre tilværelsen. Disse og andre beslekta tjenester har tidligere vært ulikt organisert på skolene, noe som har utløst et behov for å ta grep slik at alle elever i fylket skal få et likeverdig tilbud uavhengig av skoletilhørighet.

Ft-sak 023/2018 *Til tjeneste for elever og lærlinger – et helhetlig tjenestetilbud* la føringer for å innføre minstestandarder og felles normer på alle skoler slik at tilbudet blir mer enhetlig. Videre ble tjenestens mandat utvida til også å omfatte lærlinger. Dette synliggjør at ungdommene er fylkeskommunens ansvar også mens de får opplæring i bedrift som lærling. Dette betyr ikke at lærebedriftene skal fratas det lovpålagte ansvaret de har for opplæring og oppfølging, men lærlingene skal gis muligheten til å ta kontakt med skolen og ansatte i tjenesten hvis de trenger veiledning eller hjelp. I tillegg er det ønskelig å inkludere lærlinger i miljøtiltak og ulike aktiviteter som foregår på skolen.

I løpet av 2020 har ei gruppe bestående av ansatte i skoler, tillitsvalgte og utdanningsavdelinga utarbeida *Håndbok for elev- og lærlingtjenesten* som et felles styringsverktøy. Håndboka gir føringer og en beskrivelse av oppgaver, ansvar og organisering av elev- og lærlingtjenesten. Sjøl om det vil være lokale varianter, blant anna på grunn av skolestørrelse, beskriver håndboka en minstestandard for tjenesten ved alle skoler. Her beskrives målgruppa til tjenesten, hvilke funksjoner og oppgaver alle skoler skal ivareta, og rutiner, prosedyrer og samarbeidsparter, som skal være felles. En helhetlig tjeneste innebærer at tjenesten organiseres likt på alle skoler, med én leder som har oversikt over samla ressurser. Leder for tjenesten har ansvar for å samordne og disponere de tildelte ressursene etter behov, og til det beste for elever og lærlinger. Tjenesten skal ellers inneholde de samme aktører og funksjoner på alle skolene. En helhetlig tjeneste innebærer også at aktørene i tjenesten jobber tett sammen, har systemer for samhandling og har en felles forståelse for arbeidet. For å få til en best mulig samhandling skal tjenesten samlokaliseres så langt det er mulig.

Det er et grunnleggende prinsipp at hele elev- og lærlingtjenesten skal arbeide forebyggende for å hindre frafall og framtidig utaforskap. Dette betyr at tjenesten må starte samarbeidet med kommunene og ungdomsskolene tidlig for å sikre at færrest mulig ungdomsskoleelever gjør feilvalg når de søker videregående, samt å sikre at elever som vil trenge ekstra tilrettelegging inn i videregående blir tidlig ivare tatt og fulgt opp.

Nå i implementeringsfasen gjennomføres det månedlige møter med lederne av tjenesten på alle skolene og utdanningsavdelinga. I dette nettverket kan man fange opp og diskutere erfaringer som kan bidra til forbedringer av tjenestetilbudet.

Arbeidet med en helhetlig elev- og lærlingtjeneste er et langsiktig arbeid, men vil utgjøre ei viktig brikke i å heve kvaliteten i måten ungdom i faresonen blir fulgt opp på.

IKO-modellen: Identifisering, kartlegging og oppfølging av elever i faresonen

IKO er en modell og en metodikk for systematisk frafallsforebygging som særlig er nyttig i overgangen mellom grunnskole og Vg1, men som skal benyttes gjennom hele opplæringsløpet. I kapittel 6 vises det at i Nordland er det relativt mye frafall allerede fra Vg1 og i overgangen mellom Vg1 og Vg2, særlig på yrkesfag. Svak faglig mestring, lav motivasjon og mistriksel med skolen er vanlige kjennetegn på ungdom som ikke fullfører videregående opplæring. De skolefaglige ferdighetene ungdom har med seg fra grunnskolen er den klart viktigste enkeltforklaringa til frafall. Forskning har vist at sannsynligheten for frafall øker betydelig når en elev har et karaktersnitt på 3 eller lavere, det samme gjelder et fravær på 10 prosent eller høyere i ungdomsskolen. IKO-modellen bygger på anerkjent skoleforskning og gir skolene et verktøy eller en metodikk til raskt å kunne identifisere elever i faresonen allerede fra skolestart. Sjansen for å lykkes med frafallsforebygging øker jo tidligere skolen kommer i gang. Individuell kartlegging skal danne grunnlag for rask oppfølging. Det etterstrebes kortvarige oppfølgingstiltak for at eleven både skal mestre og trives og få utbytte av den ordinære opplæringa. Det er viktig å få på plass tett individuelt tilpassa oppfølging og gode relasjoner mellom elev og lærere for å lykkes i arbeidet.

IKO-metodikken er tatt i bruk av flere fylker. I Nordland ble det våren 2020 satt i gang et arbeid med å utvikle et IKT-verktøy basert på IKO-metodikken. Dette kartleggingsverktøyet er nå under utvikling og utprøving ved Bodin videregående skole med veiledning fra Datatilsynet. Utviklingsarbeidet skal være sluttført våren 2021 slik at verktøyet skal være klart til å bli tatt i bruk på alle skolene fra skolestart høst 2021. Elev- og lærlingtjenesten på skolene vil her få en nøkkelrolle. De fleste skolene våre arbeider allerede i tråd med prinsippene bak modellen, men et felles verktøy og felles rutiner vil føre til en mer ensarta og kvalitetssikra praksis.

Læreplassgaranti

Nordland har satsa sterkt på å møte arbeidsmarkedets behov for faglært arbeidskraft og å øke antall elever som får Vg3 fagopplæring i bedrift som lærlinger. Nordland fylkeskommune er som skoleeier ansvarlig for videregående opplæring, men forvalter ikke fag- og yrkesopplæringa aleine. Hovedmodellen i fagopplæringa er to års opplæring i skole og to års læretid i bedrift. Økt gjennomføring er dermed et felles ansvar der skoleeier, private og offentlige arbeidsgivere, arbeidslivets organisasjoner og bransjeorganisasjoner må forplikte seg til innsats. Man har lyktes med å skape samarbeid mellom skoler og bransjer både lokalt, i regionene og på fylkesnivå, og samarbeidet er formalisert i avtalen *Samfunnskontrakt – Nordland for flere læreplasser 2020–2023*. Samtidig har skolene fått et betydelig større ansvar for at egne elever skal søke og få lærekontrakt gjennom ordningen med formidlingskoordinatorer.

For å oppnå målsettinga om bedre gjennomføring av videregående opplæring i fylket, er det en forutsetning at kvalifiserte søkere til læreplass får kontrakt. Knapphet på læreplasser er den viktigste årsak til at mange yrkesfagelever ikke fullfører opplæringsløpet. Fylkestinget vedtok derfor i 2019 (Ft-sak 27/2019: *Læreplassgaranti i Nordland*) å sette i gang et toårig pilotprosjekt for innføring av læreplassgaranti i Nordland. Målet er å sikre alle kvalifiserte søkere læreplass i fylket. Et viktig ledd i dette arbeidet er å få bedrifter og arbeidsgivere til å inngå samarbeidsavtaler med tall for antall lærlinger man kan ta inn i tida framover. Dette arbeidet er i god gjenge og per januar 2021 hadde 400 bedrifter garantert for 1 150 læreplasser i mange ulike fag.

Læreplassgarantien vil bli et viktig redskap for å gi ungdommer som begynner på et yrkesfaglig opplæringsløp, forutsigbarhet slik at de kan være sikre på at de får læreplass og får avslutta opplæringsløpet med fag- eller svennebrev. Det har fram til nå vært alt for mange læreplass-søkere som ikke har fått kontrakt, noe som har ført til frafall fra yrkesfag. Sjøl om denne situasjonen er vesentlig bedra de siste åra, er det fremdeles noen som blir stående uten lærekontrakt. Læreplassgarantien skal skape trygghet for elevene om at de skal sikres læreplass dersom alle fag er bestått. I en toårig innføringsfase prøves garantien ut i utvalgte bransjer med sikte på å utvide garantien til alle etter pilotperioden. Samtidig arbeides det for å utvikle digitale formidlingsverktøy som skal gjøre det enklere for læreplass-søkere og lærebedrifter å finne hverandre.

Den økninga i antall lærekontrakter de siste par åra sett under ett må ses på som et resultat av dette systematiske arbeidet og økt innsats for formidling. Tettere og mer forpliktende samarbeid med bransjer og næringsliv gir resultat slik at ei større gruppe ungdommer hvert år får muligheten til å fullføre yrkesfagopplæringa ved å gå i lære.

Sammen mot felles mål 2021–2024. Strategiplan for realisering av Nordlandsmodellen

Strategiplanen *sammen mot felles mål 2021–2024* er fylkesdirektørens verktøy for oppfølging av den politisk vedtatte strategien for økt gjennomføring *Nordlandsmodellen – Strategi for økt gjennomføring 2018-2022* (Ft-sak 022/2018). Planen handler om den pedagogiske delen av skolevirksomheten og av fag- og yrkesopplæringa, og beskriver tiltak

og kvantifiserte mål for å oppnå full gjennomføring. Basert på denne planen skal de videregående skolene utarbeide egne virksomhetsplaner, og årlig rapportere på disse til avdeling for utdanning og kompetanse.

Planen tydeliggjør skolenes og utdanning- og kompetanseavdelingas ansvar og oppgaver i fireårsperioden. Planen fastlegger strategiske føringer for den pedagogiske virksomheten samt kvantitative milepæler på veien mot full gjennomføring. Strategiplanen vil være fylkesdirektørens verktøy for realisering av den politisk vedtatte Nordlandsmodellen. Planen skal hjelpe skolene og skoleeier til å sikre kvalitet og samhandling gjennom felles systematisk og kontinuerlig arbeid. Skoleeier skal sørge for lik praksis ved alle skolene.

Profesjonell skoleledelse, profesjonell undervisning og profesjonell fag- og yrkesopplæring var nøkkelbegreper i strategien *Bedre læring*, strategiplanen for 2014–2018 og et grunnlag for utviklingsarbeidet i skolene. Denne nye strategiplanen viderefører denne vektlegginga, og signaliserer i tillegg et enda sterkere fokus mot kvalitet, samhandling, analyse, systematikk og tiltak basert på tilgjengelig kunnskapsgrunnlag og aktuell forskning.

11.3 Skolen er i endring

Nasjonale myndigheter er nå i gang med å gjennomføre omfattende endringer i videregående opplæring, dette gjelder både innholdet i fag og også den yrkesfaglige tilbudsstrukturen.

Fagfornyelsen

Meld. St. 20 varsla også behov for endringer og fornying i innholdet i læreplanene, og regjeringa utnevnte et utvalg leda av professor Sten Ludvigsen som kom med sine tilrådinger i to omfattende utredninger. Hovedprinsippa for endringene ble presentert i Meld. St. 28 (2015–2016) *Fag – Fordypning Forståelse. En fornyelse av Kunnskapsløftet*.

Hovedintensjonen var å fornye læreplanverket slik at de reflekterer dagens skolevirkelighet og de utfordringene barn og unge møter i dag. Nye læreplaner skal komme store framtidige samfunnsendringer i møte og forbereder dagens unge på utfordringer Norge og verden står framfor:

Det legges vekt på at endringene skal være ei videreføring av Kunnskapsløftet, og mange av hovedstrukturene og prinsipper derfra videreføres, blant anna vektlegging av grunnleggende ferdigheter. Nytt er det imidlertid at tre tverrfaglige temaer gis prioritet i læreplanene fra første klasse i grunnskolen og gjennom hele løpet:

- folkehelse og livsmestring
- demokrati og medborgerskap
- bærekraftig utvikling

Læringsstrategier, teknologi, kreativitet, innovasjons- og entreprenørskapskompetanse skal vektlegges de nye læreplanene.

Et anna nøkkelord i fagfornyelsen er **dybdelæring**. For å oppnå kunnskap og kompetanse som varer over tid, er det viktig for elever og lærlinger å se og forstå sammenhenger og hvordan enkeltdeler av det de lærer i et fag, utgjør en helhet. Dybdelæring innebærer at elevene gradvis utvikler sin forståelse av begreper og sammenhenger innafor et fag eller på tvers av fag. En rekke forskningsbidrag framhever at dybdeforståelse har betydning for elevens utvikling i fag og på tvers av fag, og for den enkelte når hun eller han senere skal delta som arbeidstaker og samfunnsborger.

De nye læreplanene innføres trinnvis i videregående. På Vg1 undervises det nå i skoleåret 2020–2021 etter de nye læreplanene. Samtidig er læreplanene for Vg2 nesten klare. Utviklinga av nye læreplaner har vært en åpen prosess der skoler, fagmiljøer, bransjer, opplæringskontor og enkeltpersoner har fått anledning til å komme med innspill til uferdige utkast underveis og også delta i den avsluttende høringsrunden. Vg2-planene skal tas i bruk høsten 2021. De fleste læreplanene for Vg3 er nå snart klare. De innføres både i skole og i fagopplæring i bedrift høsten 2022.

Det første skolekullet som har fulgt nye læreplaner, vil gå ut våren 2023, og de første lærlingene vil avlegge prøve i 2024.

Ny yrkesfaglig struktur

Melding til Stortinget 20 (2012–2013) *På rett vei – Kvalitet og mangfold i fellesskolen* ga startskuddet til en gjennomgang av strukturen på yrkesfag. Man hadde erfart at sjøl om nesten halvparten av ungdomskull valgte yrkesfag, var det bare rundt 15 prosent i hvert kull som oppnådde fag- eller svennebrev eller yrkeskompetanse etter fem år. Mange valgte påbygging, og mange slutta i løpet av opplæringsløpet – ofte på grunn av mangel på læreplasser.

For å øke gjennomføringen av fag- og yrkesopplæringen mener regjeringen at det er nødvendig både å øke omfanget av læreplasser og å forbedre karriere- og utdanningsmulighetene etter oppnådd fag- eller svennebrev eller yrkeskompetanse. Det er også behov for å gjennomgå deler av fag- og yrkesopplæringen for å sikre at fag- og svennebrevene og yrkeskompetansene er anerkjente og ettertraktete.

(Meld. St. 20 (2012–2013): *På rett vei – Kvalitet og mangfold i fellesskolen*)

Det ble beslutta å foreta en gjennomgang av tilbudsstrukturen i fag- og yrkesopplæringa i samarbeid med partene i arbeidslivet for å forbedre kvaliteten og relevansen i videregående opplæring. Etter omfattende utredningsarbeid og høringer ble så ny tilbudsstruktur vedtatt i mars 2018. I arbeidet med omleggingene er det lagt avgjørende vekt på arbeidslivets kompetansebehov. Tilbud og lærefag med svak forankring i arbeidslivet blir nedlagt.

Den nye strukturen innføres trinnvis og ble innført på Vg1 høsten 2020. Ny yrkesfaglig struktur innføres på Vg2 fra høsten 2021. For Nordland byr det på utfordringer for et par utdanningsprogram der det skjer en sterkere grad av spesialisering på Vg2, dette gjelder i første rekke på bygg- og anleggsteknikk og på restaurant- og matfag der breie programområder splittes opp. Det resulterer i en del smale, spesialiserte Vg2-tilbud (Vg2 baker og konditor, Vg2 matindustri, Vg2 betong og mur, Vg2 byggmontasje og stillasbygg) som er vanskelig å innplassere i et fylke med små skoler og store avstander.

Konsekvenser for skolene og for skoleeier

Skolene vil de neste to åra i stor grad måtte arbeide med de nye læreplanene, sette seg inn i nye tenkemåter og omsette læreplanmål til undervisningsopplegg og konkret pedagogisk arbeid i klasserom og verksteder.

Det synes klart at innføringa av nye læreplaner og de nye prinsippene som skal legges til grunn for undervisninga vil ta mye av lærerpersonalets kapasitet. Nye læreplaner vil måtte bli det store satsingsområdet innafor skoleutviklingsarbeid i noen år framover. Arbeidet med å implementere fagfornyelsen skal derfor gis førsteprioritet både innad på skolene og av skoleeier. Alle skolene har egne veiledere fra Nord universitet som hjelper skolene med implementering av fagfornyelsen. Ved å organisere innføringen av fagfornyelsen skolebasert, får vi en kompetanseutvikling som tar utgangspunkt i skolenes egne ståsted og behov.

Med nye læreplaner og nye tilbud i alle yrkesfag er det også nødvendig å kartlegge dagens utstyrssituasjon og vurdere hva som trengs av nyanskaffelser for å kunne gi elevene

opplæring i nye programfag, særlig på Vg2. På en del felt skjer endringene i arbeidslivet raskt, og da må skolene følge opp slik at framtidige lærlinger opplever at undervisninga de fikk på skolen, var relevant og forberedte dem på arbeidsprosessene i bedrift.

Med god planlegging og grundige forberedelser for endringene vil vi kunne oppleve en ytterligere kvalitetsheving av opplæring i skole og bedrift i Nordland i første halvdel av 2020-åra. Høsten 2022 vil også det nye skoleadministrative systemet Visma in School (ViS), tas i bruk i Nordland, og vil muliggjøre effektivisering og bedre kvalitet på vårt administrative system for elever, lærere, ledere og skoleeier.

FYLKESTINGSSAK

Saksnummer	Utvalg/komite	Dato
024/2021	Fylkesrådet	29.01.2021
021/2021	Fylkestinget	22.02.2021
	Komite for utdanning	22.02.2021

Tilstandsrapport for videregående opplæring i Nordland 2020

Sammendrag

Tilstandsrapporten er ei årlig rapportering til fylkestinget om læringsresultat, gjennomføring, frafall og læringsmiljø for elever, lærlinger og lære kandidater i videregående opplæring. Rapporten tar utgangspunkt i fylkestingets visjon vedtatt i Ft-sak 022/2017 *Helhetlig melding om videregående opplæring i Nordland* om at alle elever, lærlinger og lære kandidater skal fullføre og bestå opplæringsløpet sitt. Denne målsettinga ble videre konkretisert av fylkestinget (Ft-sak 022/2018) *Nordlandsmodellen – strategi for økt gjennomføring 2018–2022* der det ble satt som mål at i løpet av strategiperioden skal andelen som fullfører og består sin videregående opplæring økes, og alle som er kvalifisert, skal få læreplass.

Tilstandsrapporten 2020 viser at Nordland er på rett vei når det gjelder de viktigste kvalitetsindikatorne. Andelen av ungdomskull som fullfører og består videregående opplæring, har steget sju årskull på rad: Etter innføringa av Kunnskapsløftet i 2006 har Nordland hatt kontinuerlig økning i andelen elever som fullfører og består, fra 65,0 prosent for 2006-kullet til 72,4 prosent for 2013-kullet. Framgangen er på 7,4 prosentpoeng, noe som tilsvarer at rundt 250 flere ungdommer i 2013-kullet bestod sammenlikna med 2006-kullet.

Både elevundersøkelsen og lærlingundersøkelsen høsten 2020 viser gode resultat. Fylkesrådet vil særlig trekke fram at mobbetalla fortsetter å synke i begge undersøkelsene.

I 2018–2019 fikk vi 1 572 nye fagarbeidere i Nordland, dette er bestenotering. 862 av dem var ungdom som fikk fag- eller svennebrev etter gjennomført læretid, mens nesten 500 var voksne praksiskandidater og over 200 hadde vært voksenlærlinger. Antall ungdommer som får lærekontrakt, vokser fortsatt på tross av mindre tallrike ungdomskull.

Elevtallet i videregående skole er fortsatt synkende og ligger høsten 2020 på 7 873 elever. Nedgangen fra 2012 er på nesten 1 500 elever. Antallet vokselevener er stabilt, og det er oppretta flere nye yrkesfaglige tilbud spesielt organisert for voksne innværende skoleår.

Sjøl om gjennomføringsandelen fra videregående opplæring har økt en del over tid, er det fremdeles klare forbedringspotensial. For det første er det for mange yrkesfagelever på Vg1 som ikke fortsetter på Vg2. Likeledes er det både forsinkelser og frafall blant lærlinger. Kun litt over halvparten av lærlingene fullfører læretida og består fag- eller svenneprøven på de normerte to år (for de fleste fag), og fem år etter kontraktsinngåelse er det bare 84,5 prosent av lærlingene som har fullført og bestått – det betyr at én av seks lærlinger ikke oppnådde målet sitt. Arbeidet for å forhindre frafall, både fra opplæring i skole og fra opplæring i bedrift, må fortsatt ha høyeste prioritet slik at flere ungdommer gjennomfører sitt planlagte opplæringsløp.

Bakgrunn

Det er fastsatt i opplæringslova at fylkeskommunen plikter å utarbeide en årlig rapport om tilstanden i den videregående opplæringa knytta til læringsresultat, frafall og læringsmiljø. Denne årlige rapporten skal behandles i fylkestinget. Fylkeskommunen skal ha et forsvarlig system for å følge opp resultat og arbeide med kvalitetsutvikling, og tilstandsrapporten er et ledd i dette arbeidet (opplæringslova § 13-3e). Tilstandsrapporten skal også bidra til at skoleeier og andre beslutningstakere har et bredt kunnskapsgrunnlag. Det er et mål at funn og resultat som presenteres, skal bidra til at aktører på alle nivå kontinuerlig reflekterer over egen aktivitet og at dette i neste omgang fører til at forbedringstiltak settes inn der det er avdekka svakheter. Resultat skal legges til grunn for videre utviklingsarbeid og strategier både på fylkesnivå og lokalt på skolene.

Tilstandsrapporten for 2020 inneholder informasjon både om resultat og aktivitet i skoleåret 2019–2020 og informasjon om gjennomføring for 2013-kullet.

Delene om resultat og aktivitet i skoleåret 2019–2020 presenterer blant anna karakterer, gjennomføring av skoleåret, sluttere i skolen, samt resultat fra fag-, svenne- og kompetanseprøver og gjennomføring av læretida i fagopplæring. I tillegg presenteres aktivitetstall fra høsten 2020 slik som antall elever og resultat fra elev- og lærlingundersøkelsen, skolebidragsindiktoren, samt formidling av læreplass-søkere. Tilstandsrapporten inneholder i tillegg resultat og aktivitet for videregående opplæring for voksne.

Videre presenterer rapporten gjennomføringstall. Et hovedmål i videregående opplæring er at elever og lærlinger skal gjennomføre med fullført og bestått opplæringsløp. Gjennomføringsresultat måles av SSB og Utdanningsdirektoratet nasjonalt og på fylkesnivå for årskull to år etter normert opplæringstid. Tidligere har både studieforberedende og yrkesfag blitt målt etter fem år. Mange har kritisert denne praksisen fordi den favoriserer studieforberedende, som har tre år normert opplæringstid, mens de fleste løp i fagopplæring er på fire år, noen er lengre. Derfor er praksisen endra slik at fra nå av måles studieforberedende etter fem år, mens yrkesfagelevenenes gjennomføringsgrad måles etter seks år. Dette er grunnen til at

tilstandsrapporten for 2020 rapporterer på gjennomføring av 2013-kullet, samme kull som forrige tilstandsrapport. Men alle tall (også for kull fra 2006 til 2012) er endra i henhold til ny beregningsmetode.

Problemstilling

Elevtallet i Nordland har vært nedadgående etter 2012, og fortsetter å synke. Vi hadde 7 873 elever per 1. oktober 2020, det er 321 færre enn i 2019 og nesten 1 500 færre enn i 2012. Denne nedgangen er en naturlig følge av lavere fødselstall i fylket etter årtusenskiftet. På bakgrunn av folketellingstall fra SSB er det grunn til å tru at nedgangen i sekstenårskull er i ferd med å bremse opp og at det årlig vil begynne cirka 2 800 sekstenåringer på Vg1 de neste fem–seks åra. Da kan det forventes at elevtallet vil stabilisere seg på mellom 7 900 og 7 500 elever. Fram mot 2035 forventes en ny nedgang i elevtallet. Elevnedgangen har størst konsekvenser på små skoler.

Nettskolen i Nordland har til enhver tid mellom 700 og 800 voksne deltakere under opplæring i ett eller flere fag og det er mellom 100 og 120 voksne deltakere i yrkesfaglig opplæring i åtte klasser, som er oppretta spesielt for voksne ulike steder i fylket. (Offisielle tall for antall voksne deltakere for høsten 2020 blir publisert seinere.)

Medio desember hadde fagopplæring i Nordland 1 990 lærlinger, elever i alternativ Vg3 fagopplæring i skole og lære kandidater med ungdomsrett. I tillegg var det rundt 850 voksne lærlinger med eller uten voksenrett, til sammen cirka 2 850. Dette er foreløpige tall, offisielle tall per 1. oktober 2020 offentliggjøres først i februar 2021. Tallet på lærlinger (løpende lærekontrakter) har vært stigende, og nedgangen i ungdomskull har foreløpig ikke hatt effekt på antall lærlinger.

Den viktigste oppgaven til videregående opplæring i Nordland er å sørge for at flere ungdommer lykkes med å fullføre og bestå opplæringsløpet. Retten til videregående opplæring er et vesentlig ledd i velferdssamfunnet. Det er viktig for den enkelte ungdom å bestå videregående fordi dette er ei forutsetning for varig tilknytning til arbeidslivet og for opptak til høyere utdanning. Ungdom som slutter underveis uten å oppnå sluttkompetanse, har stor risiko for varig utaforskap eller løs tilknytning til arbeidslivet.

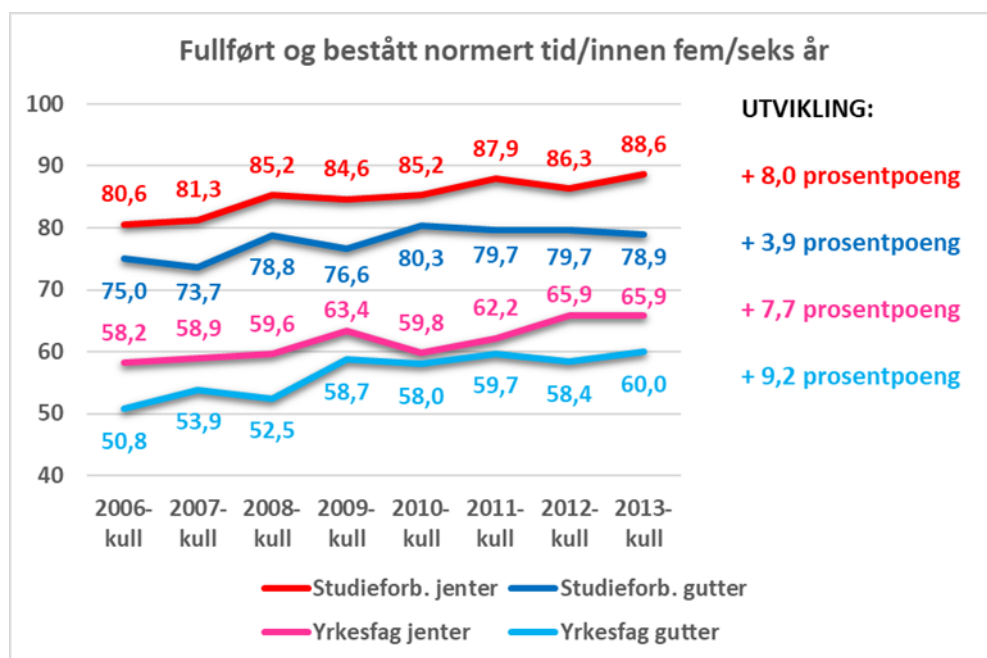
Nordlandssamfunnet har et stort behov for både fagarbeidere og for personer med universitet- eller høyskoleutdanning. Økt digitalisering, omstillinger og mer omfattende krav til kompetanse tilsier at sammenhengen mellom bestått videregående opplæring og framtidig sysselsetting vil bli enda sterkere i åra som kommer. Med minkende ungdomskull og synkende befolkningstall i fylket er det nødvendig å øke andelen som fullfører og består videregående opplæring og dermed fylle behovet for framtidig arbeidskraft.

Blant sekstenåringene i Nordland som begynte på Vg1 i 2013 var det 72,4 prosent som fullførte i løpet av normert tid pluss to år (det vil si i løpet av fem år på studieforberedende og i løpet av seks år på yrkesfag). Vi har sammenliknbare målinger fra og med 2006-kullet, og Nordland har hatt kontinuerlig økning i andelen elever som fullfører og består, fra 65,0 prosent for 2006-kullet til 72,4 prosent for

2013-kullet. Framgangen er på 7,4 prosentpoeng, noe som tilsvarer at rundt 250 flere ungdommer i 2013-kullet bestod sammenlikna med 2006-kullet. Det nasjonale snittet for 2013-kullet var på 78,1 prosent og har også økt etter 2006.

Gjennomføringsandelen i Nordland ligger altså fremdeles bak nasjonalt snitt, men avstanden har minka noe.

Gjennomføringsandelen på studieforberedende i Nordland er 84,5 prosent og ligger kun 3 prosentpoeng bak nasjonalt snitt. Gjennomføringsandelen på yrkesfag er vesentlig lavere, bare 62,2 prosent av 2013-kullet hadde fullført og bestått etter seks år, og avstanden opp til nasjonalt snitt var 5,3 prosentpoeng. Årsaken til dette har i all hovedsak vært mangel på læreplasser. Ordninga med formidlingskoordinatorer ved skolene var knapt satt i verk da majoriteten av 2013-kullet skulle ut i lære høsten 2015. Etter den tid har det vært bedring i læreplasstilgangen og en læreplassgaranti er i ferd med å bli iverksatt. Effekten av slike tiltak vil etter hvert slå positivt ut på gjennomføringstall.

Det er positivt at alle grupper har hatt økt grad av gjennomføring, både jenter og gutter på både studieforberedende og yrkesfaglige utdanningsprogram. Spesielt gledelig er det at gutter på yrkesfag har økt gjennomføringsandelen med nesten ti prosentpoeng, fordi det har vært størst bekymring knytta til frafall for gutter på yrkesfag. Vi ser imidlertid en uheldig stagnasjon når det gjelder resultat for gutter på studieforberedende utdanningsprogram. Jenter har stabilt god utvikling på begge utdanningsretningene.

Arbeidet for å øke gjennomføringsandelen og bekjempe frafall fra det videregående opplæringsløpet har lenge vært en høgt prioritert oppgave både nasjonalt og i Nordland. Det ligger mange årsaker bak når en ungdom ikke lykkes, derfor er det summen av mange ulike tiltak som sammen har ført til gradvis bedre gjennomføring i fylket. Allerede den første viktige strategien i Nordland, *En bedre skole for elevene våre* (2009–2013), omfatta tiltak som har blitt videreført og videreutvikla fram til i

dag: tett oppfølging av elevene; yrkesretting av fellesfag; utvikling av lærings- og miljøtilbud; samarbeid med grunnskolen samt kompetanseheving.

For å bedre gjennomføringsandelen på yrkesfag ble søkelyset retta mot overgangen mellom Vg2 i skole og læretid i bedrift, særlig med innføringa av formidlingskoordinatorer på alle skoler og arbeidet med å skaffe flere lærebedrifter. Samarbeidet med næringslivet var også sentralt for å bedre undervisninga i faget Yrkesfaglig fordypning, der praksis i bedrift inngår. I skolene har mye av utviklingsarbeidet dreid seg om læringsfremmende vurderingspraksis, klasseledelse og relasjonen mellom elev og lærer, tilpassa undervisning, tett oppfølging av elever i faresonen, fagnettverk sammen med grunnskoler med mer. Skolene har puljevis deltatt i nasjonale satsinger som vurdering for læring, Ny GIV og Veilederkorpsset. Skoleeier har fått på plass kvalitetssystem for å følge opp resultat og vurdere i hvilken grad tiltak virker etter hensikten. Det er all mulig grunn til å se framgangen fra 2006-kullet til 2013-kullet i lys av dette utviklingsarbeidet.

Drøfting

Tilstandsrapporten for 2020 viser at det fremdeles er gunstig utvikling på en rekke områder i videregående opplæring:

- Andelen av ungdomskull som fullfører og består videregående opplæring, har steget sju år på rad og endte på 72,4 prosent for 2013-kullet.
- Mange elever og lærlinger bruker mer enn normert tid pluss to år på å bli ferdige, og for 2009-kullet steg andelen fullført og bestått til 77,1 prosent ti år etter påbegynt opplæring.
- Andelen nittenåringer som har fullført og bestått eller som fremdeles er elev eller lærling, var i 2019 oppe i 83,9 prosent (72,7 prosent i 2010).
- Antall og andel ungdom mellom 16 og 21 år som er i målgruppa til oppfølgingstjenesten (OT) fordi de verken er i opplæring eller i arbeid, går klart ned.
- Elevundersøkelsen og lærlingundersøkelsen viser gode resultat, og andelen og antall elever og lærlinger som rapporterer om mobbing og trakassering har sunket vesentlig.
- Flere yrkesfagelever går rett ut i lære samme høst som de avslutta Vg2, andelen var 47,7 prosent i 2019 (30,0 prosent i 2010).
- Elevenes karaktersnitt har gått opp, andelen elever med snittkarakter mellom 5,0 og 6,0 har steget betraktelig, mens andelen med snitt under 3,0 har sunket. Det at det ikke ble avholdt eleveksamener våren 2020, har sannsynligvis bidratt til dette.
- Utdanningsdirektoratets skolebidragsundersøkelse indikerer at Nordland er fylket som bidrar mest til å hindre elever i å slutte i løpet av skoleåret (deltakelse) og fylket er blant de beste når det gjelder årsbestått, det vil si at skolene løfter elevene over forventet resultat ut fra deres forutsetninger.
- Hele 84,7 prosent av elevene i 2019–2020 fullførte skoleåret (trinnet) med bestått karakter i alle fag; 82,2 prosent i 2016–2017 var tidligere beste resultat. Det at det ikke ble avholdt eksamen våren 2020, er nok også her medvirkende årsak fordi det vanligvis er en del elever som får 1 på eksamen.
- Det ble inngått 1 452 lærekontrakter i 2018–2019, av de nye lærlingene var 987 ungdom med rett. Begge tall er bestenoteringer. Foreløpige tall tyder på at det er god formidling også i 2020.
- Per 1. oktober 2019 var det totalt 2 857 løpende lærekontrakter og opplæringskontrakter i fylket, 1 937 av disse var ungdomsrettslærlinger. Begge tall

er bestenoteringer.

- I 2018–2019 ble det utstedt i alt 1 572 fag- og svennebrev i Nordland, også dette bestenotering. 492 ble fagarbeider etter å ha gjennomført prøve som praksiskandidat, mens de resterende 1 080 gikk opp etter fullført læretid.
- Høsten 2020 ble tilbudet for yrkesfaglig opplæring spesielt organisert for voksne utvida med blant anna flere Vg2-kurs, og Nordland utvider omfanget av modulstrukturert fagopplæring for voksne med flere fag og flere deltakere.

Andre halvår av skoleåret 2019–2020 ble ei unntakstid da koronapandemien slo inn over landet. På grunn av smittetrykk ble alle skoler stengt fredag 13. mars og både elever og lærere måtte brått omstille seg til digital hjemmeskole. Elevene i videregående skole har stort sett gode forutsetninger for å følge digital undervisning og for å gjøre skolearbeid hjemme, for alle elever i Nordland får elev-PC. Også lærerne er vant til å arbeide med digitale verktøy, men det å legge om til heldigital undervisning i løpet av noen få dager var allikevel ei utfordring som krevde stor innsats. Lærerne strakk seg langt for å gi elevene god opplæring og oppfølging i denne perioden. Fra 20. april ble skolene gradvis gjenåpna, og yrkesfagelever på Vg2 og Vg3 ble prioritert fordi de i stor grad er avhengig av å drive med praktisk arbeid som ikke lar seg digitalisere. I ukene som fulgte ga nasjonale myndigheter smittevernveiledere for hvordan skolene gradvis kunne åpne opp for alle elever på en sikker måte. Alle elever var på plass i uka etter 17. mai, men noen fortsatte med en kombinasjon av hjemmeskole og fysisk oppmøte på skolen.

Nedstenginga medførte en del midlertidig regelendringer:

- Elever som hadde fravær av helsegrunner, slapp å gå til lege for å få dette dokumentert, og fravær kunne dokumenteres med foreldremelding eller egenmelding
- Fravær fra og med 13. mars skulle ikke regnes som udokumentert noe som førte til at det heller ikke kunne fattes vedtak om *ikke vurderingsgrunnlag* i fag på grunn av mer enn ti prosent udokumentert fravær
- Fravær i perioden 13. mars til skoleårets slutt skulle ikke føres på kompetansebevis og vitnemål
- Alle elevenksamener ble avlyst

Disse midlertidige tiltaka fører til at tilstandsrapporten 2020 ikke legger fram fraværstall. Kapitlet som omhandler resultat, viser ingen eksamensresultat.

I tillegg til å være et sted å lære er skolen også en viktig sosial arena for ungdom. Stengte eller delvis stengte skoler kan redusere elevenes mulighet til samspill med medelever og lærernes mulighet til å ha tett kontakt med elevene sine. Undersøkelser foretatt under og etter nedstenginga viser at den fikk både sosiale og pedagogiske konsekvenser, særlig for sårbare elever. Ei stor gruppe ungdommer opplevde savn og tap, både faglig og sosialt, og skolearbeidet ble for mange mer krevende. For mange elever er det skolens rammer og struktur som gir form og drivkraft til skolearbeidet. Et mindretall av elevene derimot, opplevde lettelse ved å ha hjemmeskole eller de følte de fikk større mulighet til ro og konsentrasjon. (Kilde: *Utdanningsspeilet 2020*, Utdanningsdirektoratet).

I elevundersøkelsen høsten 2020 valgte Nordland sammen med mange andre fylker

å ta inn spørsmål om hvordan de opplevde hjemmeskole i koronaperioden sammenlikna med vanlig skole. Her svarte elevene i Nordland i tråd med det nasjonale undersøkelse viser:

	Mye mindre	Litt mindre	Omtrent det samme	Litt mer	Mye mer
Likte du undervisninga og skolearbeidet mer eller mindre?	25 %	19 %	21 %	18 %	17 %
Lærte du mer eller mindre i perioden med hjemmeskole?	26 %	24 %	28 %	12 %	11 %
Brukte du mer eller mindre tid på skolearbeid?	17 %	21 %	25 %	17 %	20 %

Mellom 45 og 50 prosent av elevene likte altså hjemmeundervisning litt eller mye mindre enn vanlig skole og de opplevde at de lærte mindre. Bare vel 20 prosent mente de lærte litt eller mye mer.

Også lærlinger ble ramma av koronanedstenginger, og i april ble mange lærlinger i landet permittert. Andelen permitteringer i Nordland var noe lavere enn i mange andre fylker. Det var særlig lærlinger i frisørfaget, i restaurantbransjen og en del reiselivsbedrifter som ble ramma, men de fleste kom raskt i arbeid igjen. Nasjonalt rapporteres det om en del færre fag- og svenneprøver enn i fjor første halvår 2020. I Nordland ble det beslutta at alle prøver som kunne gjennomføres med smitteverntiltak, skulle gjennomføres. Vi ser at det var en del færre prøver i mars–april, men etterslepet ble tatt igjen i løpet av mai og juni.

Mange faktorer har betydning for hvorvidt ungdom lykkes i videregående opplæring eller ei, det dreier seg både om skolerelaterte og ikke-skolerelaterte faktorer. Av sistnevnte er det vel kjent at karakterer, kunnskapsnivå og fravær i ungdomsskolen samt foreldres utdanningsnivå har avgjørende betydning. Forskere finner meget sterk sammenheng mellom elevenes karakterer i tiende klasse og karakterene på videregående, særlig på Vg1, og det er også tydelig sammenheng med stort fravær i tiende klasse og utfordringer i videregående skole. Det er derfor viktig at de videregående skolene er seg bevisst hvor mye kunnskapsgrunnlaget fra ungdomsskolen betyr. For å løfte elevgruppa med svakest utgangspunkt må de ta hensyn til dette og gi godt tilpassa opplæring.

For å hjelpe skolene til å sette inn tiltak for nye elever i risikograppa så raskt som mulig, har skolene i Nordland nå tatt i bruk IKO-metodikken – **I**dentifisering, **K**artlegging og **O**ppfølging. Hovedmålet med IKO-arbeidet er å gjøre alle elever best mulig faglig og sosialt rusta til å fullføre og bestå. IKO-modellen er utvikla med tanke på å lette skolenes arbeid med *identifisering* av ungdom som av ulike årsaker ikke har utbytte av opplæringa. Modellen skal sikre at skolen gjennom *kartlegging* får klarhet i årsaken til elevens manglende utbytte. Sist, men ikke minst, skal skolen bruke kartlegginga til å definere ei *oppfølging* med mål om at eleven raskest mulig skal få fullt utbytte av den ordinære undervisninga. IKO-modellen supplerer skolenes tradisjonelle kartlegging av nye elever som gjøres i samarbeid med elevenes hjemkommuner og ungdomsskolene.

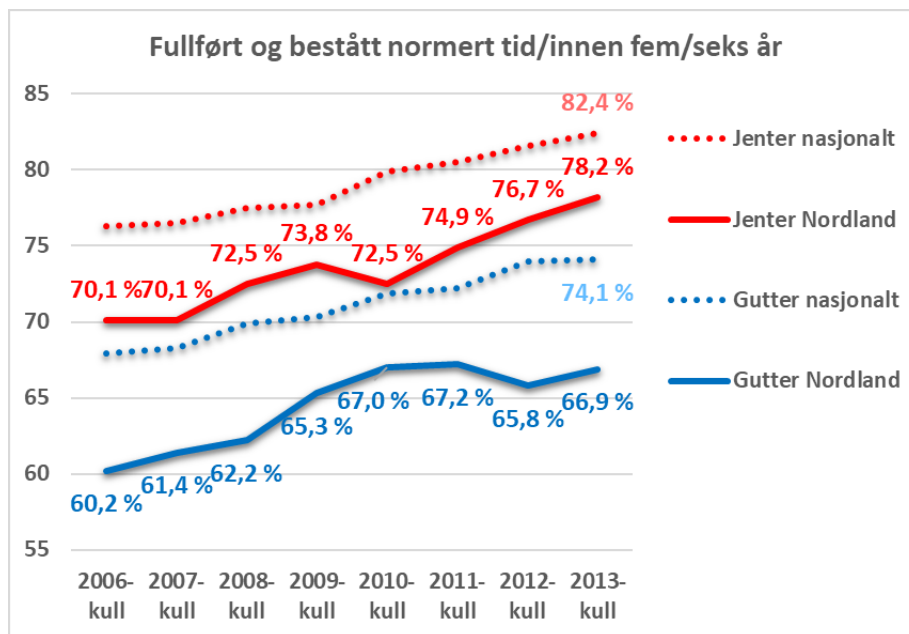
Det er gjennomgående noe lavere skår på nasjonale prøver i Nordland enn

landssnittet. De nasjonale prøvene i grunnskolen måler grunnleggende ferdigheter som lesing og regning, ferdigheter elevene i videregående må beherske for å klare alle fag. Videre har foreldregenerasjonen jevnt over litt lavere utdanningsnivå. Begge forhold kan statistisk sett ha sammenheng med at Nordlandselevne har noe svakere forutsetninger for å fullføre og bestå enn gjennomsnittseleven i landet.

Skolene våre må uansett ta utgangspunkt i elevenes forutsetninger, og gjøre en innsats slik at videregående opplæring bidrar til å utjevne sosiale og geografiske forskjeller. Elevgruppa som har dårligere ferdigheter enn ønskelig fra ungdomsskolen eller svak støtte hjemmefra, må løftes gjennom tidlig innsats og god oppfølging av faglig kompetente lærere på skoler med et trygt læringsmiljø. Utdanningsdirektoratet offentliggjør hvert år resultat for skolebidragsindikatorer. Når resultat i videregående skole justeres for elevenes forutsetninger i en statistisk modell, går det fram at elevene i Nordland skoleåret 2019–2020 presterte bedre enn forventa, deres forutsetninger tatt i betraktning (utdanningsprogram, trinn, kjønn og resultat fra foregående skoletrinn). Nordland skårer i denne målinga bedre enn landssnittet (= forventa skår) både på indikatoren *årsbestått* og på indikatoren *deltatt*, som viser skolens evne til å holde på elevene slik at de ikke slutter i løpet av skoleåret. På indikatoren *deltatt* ligger resultatet i Nordland signifikant over landssnittet og forventa nivå både på studieforbereidende og på yrkesfag. Utdanningsdirektoratet skriver på sine hjemmesider at Nordland (sammen med privatskolene) er dét fylket i landet som bidrar mest til at elevene *gjennomfører* skoleåret. Også på indikatoren *årsbestått* ligger Nordland blant de beste, særlig på studieforbereidende.

Det har vært en klar nedgang i antall og andel skoleårssluttere de siste åra, men med en liten økning forrige skoleår. Det har ikke vært mulig å finne noe mønster som kan forklare årsaksforhold. Det var 284 elever som slutta i 2019–2020, 3,6 prosent. Dette var 26 flere enn året før, og økningen kom på studieforbereidende, 21 flere. Dette er såpass få at det kan skyldes tilfeldigheter, men det er viktig å følge med på utviklingen. Det er ikke mulig å knytte denne økningen til hjemmeskole og koronautbruddet på våren, det var ikke flere skoleårssluttere i vårmånedene enn normalt.

Det er store kjønnsforskjeller i videregående opplæring, dette gjelder valg av utdanningsprogram som følger temmelig tradisjonelle kjønnsrollemønstre, det gjelder karakternivå, fagvalg og ikke minst gjennomføring. Jenter har generelt bedre resultat og de har også bedre gjennomføringsandel enn gutter. I Nordland er dette enda tydeligere enn nasjonalt. Mens jenter i Nordland bare ligger 4,2 prosentpoeng etter jenter i nasjonalt snitt, ligger Nordlandsguttene 7,2 prosentpoeng bak landssnittet:

Det er særlig på studieforberedende gutter i Nordland ikke hadde like god utvikling som gutter nasjonalt de tre siste kulla vi har gjennomføringstall for. Det er grunn til å anta at gjennomføringsgraden for gutter i fylket har steget noe for kull som kommer etter 2013-kullet.

Rapporten viser at flere ungdommer blir formidla til lære. Arbeidet med å realisere den vedtatte *læreplassgarantien* har begynt å gi resultat, og mange bedrifter og bransjer er nå klar over at det blir mer konkurranse om å få rekruttert ny arbeidskraft i ei tid med mindre ungdomskull. Arbeidet med å innføre læreplassgarantien fortsetter, og målet er at dette særlig skal hjelpe grupper som tidligere har hatt utfordringer med å finne læreplass.

Men det å tegne lærekontrakt er ikke en garanti for at lærlingen oppnår fag- eller svennebrev. En del av lærlingene fullfører ikke opplæringstida, de melder seg ikke opp til fag- eller svenneprøve eller de bruker flere år utover normert læretid (to år for de fleste fag og kontraktstyper). Av ungdomsrettslæringer som starta læretida i 2017, var det bare 52,6 prosent som hadde fullført med bestått etter to år. Nesten 30 prosent var fortsatt i lære, mens noe over 15 prosent var ute av opplæring. Det er altså større frafallsandel fra lære enn fra skole. Flere av de som var registrert som ute av lære, hadde avbrudd og kom tilbake, men uansett er tallet for høgt.

For lærlingkullet som var førsteårslæringer i 2014, viser statistikk at etter fem år var andelen lærlinger som hadde oppnådd fag- eller svennebrev 84,5 prosent. Dette viser at mange bruker ekstra tid på å fullføre utdanningsløpet. Nesten ti prosent av 2014-lærlingene hadde avbrutt læretida mens de resterende hadde fullført uten å bestå.

Svak gjennomføring av læretida er et nasjonalt fenomen. Lied-utvalget, et regjeringsoppnevnt utvalg som i desember 2019 leverte si innstilling *Med rett til å mestre* (NOU 2019:25) om struktur og innhold i videregående opplæring, foreslo at fylkeskommunen og de videregående skolene bør spille en mer aktiv rolle i å støtte

lærlingene i arbeidslivet. Fylkeskommunen og skolene skal ikke ta over opplæringsansvaret for lærlingene, men bør heller få et oppfølgingsansvar:

Selv om de fleste som starter et lærlingløp, fullfører, viser statistikk at en betydelig andel av lærlingene bruker lang tid på opplæringen eller faller fra underveis. Av lærlingene som meldes opp til fag- eller svenneprøve, er resultatene imidlertid relativt gode. Utvalget mener dermed det også er behov for økt fokus på å støtte lærlingene gjennom læretiden. Støtte til lærlingene underveis kan bidra til at flere gjennomfører med fag- eller svennebrev. OECD påpeker at økt støtte underveis kan bidra til å lette bedriftenes opplæringsansvar, noe som kan føre til økt vilje til å ta inn lærlinger med ulike forutsetninger. Støtte bør omfatte både generelle tiltak som skal lette overgangen fra skole til arbeidslivet, og som dermed treffer en bred målgruppe av lærlinger, og særskilte tiltak for lærlinger som sliter med å fullføre opplæringen.

(NOU 2019:15 *Med rett til å mestre. Struktur og innhold i videregående opplæring* – Lied-utvalget)

Fylkesrådets vurdering

Fylkesrådet er svært tilfreds med den måten skolene, lærerne og elevene kom gjennom de siste tre månedene av skoleåret 2019–2020 med smittefrykt, nedstenging, omlegging til digital hjemmeskole og mye usikkerhet blant anna om eksamensavvikling og gjenåpning av skoler. Både ansatte og elever fortjener annerkjennelse for innsatsen.

For fylkesrådet er videregående opplæring av stor betydning, og arbeidet med å øke andelen elever og lærlinger som fullfører og består, har høyeste prioritet. Fylkesrådet er derfor tilfreds med at gjennomføringsandelen har steget for sju årskull på rad og at om lag 250 flere ungdommer bestod i 2013-kullet enn i kullet som starta i 2006.

Fylkesrådet har tatt viktige grep for å bedre resultatet ytterligere, viktigst er nok arbeidet med å øke gjennomføringsandelen på yrkesfag. Fra 2015 fikk alle skoler formidlingskoordinatorer, som skal bidra til at flere yrkesfagelever søker lære plass. I samarbeid med næringsliv i regionen og andre lokale aktører bidrar de også til at det opprettes flere lære plasser. Videre ble det i 2019 fatta vedtak om at Nordland, som første fylke i landet, vil arbeide for å utforme en lære plassgaranti der kvalifiserte søkere garanteres lære plass i fylket 2019 (Ft-sak 27/2019: *Lære plassgaranti i Nordland*). Lære plassgarantien er nå i innføringsfasen, men fylkesrådet antar at gode formidlingstall de siste par åra viser at tiltaket har begynt å få effekt. I 2019 gikk 47,7 prosent av årets Vg2-elever på yrkesfag direkte over i lære (30 prosent i 2010). Dette har bidratt sterkt til at flere ungdommer nå er på veg til å fullføre utdanningsløpet sitt. Fylkesrådet regner derfor med videre framgang for kull som starta i Vg1 etter 2013 og forventer at lære plassgarantien vil være et viktig redskap for fortsatt økt gjennomføring på yrkesfag.

Fylkesrådet er opptatt av at alle Nordlands-ungdommer skal få et godt grunnlag for videre studier, yrkesliv og samfunnsdeltakelse. Derfor er det så gledelig å se at skolene i Nordland virkelig klarer å løfte elevene slik at de presterer bedre enn det man forventer ut fra deres bakgrunn, ifølge Utdanningsdirektoratets skolebidragsindikator. Indikatoren viser hvor mye den enkelte videregående skole

bidrar til å løfte elevene over forventet resultat når det gjelder å fullføre og bestå skoleåret (årsbestått), og hvor mye skolen bidrar til å holde på dem slik at de ikke slutter underveis (deltatt). Ifølge Utdanningsdirektoratet er Nordland (sammen med privatskolene) det fylket i landet som bidrar mest til at elevene gjennomfører skoleåret. Sammen med andre resultat – blant annet økt tilfredshet i elevundersøkelsen og lærlingundersøkelsen, mindre mobbing og bedre karakternivå – danner det seg et bilde av et fylke der elever og lærlinger blir vel ivaretatt både faglig og sosialt.

Fylkesrådet er glad for å kunne legge fram tall som viser at antall elever og lærlinger som melder om mobbing eller trakassering har gått ytterligere ned ifølge elevundersøkelsen og lærlingundersøkelsen fra høsten 2020. Opplæringslova slår fast at

*Alle elever har rett til et trygt og godt skolemiljø som fremmer helse, trivsel og læring (§ 9A-2)
Skolen skal ha nulltoleranse mot krenking som mobbing, vald, diskriminering og trakassering. Skolen skal arbeide kontinuerlig og systematisk for å fremme helse, miljøet og tryggleiken til elevene (§ 9A-3)*

Skolene arbeider systematisk for å fremme et godt psykososialt miljø der hver enkelt elev kan oppleve trygghet og sosial tilhørighet. Resultat fra elevundersøkelsen viser at skolene arbeider svært godt med skolemiljø og læringsmiljø. Nordland var dessuten første fylke i landet som introduserte 'mobbeknappen'. Den gir elever en rask og enkel måte å melde fra til skolens ledelse i tilfeller der de føler seg utrygge. Skolene og fylkesadministrasjonen følger opp alle paragraf §9A-saker tett og iverksetter nødvendige tiltak.

Nordland trenger både godt kvalifiserte fagarbeidere og ungdommer med høyere utdanning innen en rekke ulike områder for å sikre kompetanse for videre utvikling av fylket. Det må derfor være en god balanse mellom yrkesfag og studieforberedende utdanningsprogram på skolene våre. Men det er et faktum at kjønnsbalansen er skeiv i mange fag. Mens fylkets jenter fordeler seg likt på yrkesfag og studieforberedende, velger to av tre gutter yrkesfag. Det er også en svært tradisjonell og stereotyp fordeling av gutter og jenter på enkelte utdanningsprogram. Slik er det også nasjonalt, men i større grad i Nordland. Det har vist seg vanskelig å endre på dette, men fylkesrådet vil støtte initiativ som motiverer gutter til å velge et løp mot studiekompetanse og flere jenter til å velge utradisjonelt innen yrkesfaga.

Fylkesrådet merker seg at på tross av minkende frafall i opplæringsløpet som helhet, må vi framover rette innsatsen mot steder i løpet der vi fortsatt ser at for mange elever og lærlinger slutter i videregående opplæring. For det første er det for mange elever som begynner på Vg1 yrkesfag ett år som ikke har ordinær progresjon til Vg2 året etter. Bare fire av fem elever fra Vg1 har overgang (ordinær progresjon) til Vg2 neste år på yrkesfag, ti prosent er ute av videregående og ti prosent tar Vg1 på nytt. Fylkesrådet er særlig bekymra for de som slutter, fordi frafall tidlig i opplæringsløpet ofte fører til dårlige utsikter på arbeidsmarkedet seinere i livet. Fylkesrådet er heller ikke tilfreds med at vi har ei relativt stor gruppe lærlinger som ikke oppnår fag- eller svennebrev fordi de avbryter lærekontrakten før tida. Det er mange ulike og personlige årsaker til slike avbrudd. Fylkesrådet viser til at det nå er etablert felles elev- og lærlingtjeneste ved alle skoler (Ft-sak 023/2018 *Til tjeneste for elever og lærlinger – et helhetlig tjenestetilbud*). Slik sikres lærlinger på lik linje med elever

bistand fra rådgiver, oppfølgingstjenesten og skolehelsetjenesten. Lærlingene har her en mulighet til å kontakte tjenestene ved behov. Det er viktig å se helheten i det fireårige løpet for å hjelpe flere til å fullføre.

Videregående opplæring i Norge er inne i en omstillingsfase med innføring av nye læreplaner i alle fag og med omlegginger av den yrkesfaglige tilbudsstrukturen. Fylkesrådet erkjenner at dette krever omstillingsarbeid på skolene og at arbeidet med nye læreplaner vil ta mye av undervisningspersonalets kapasitet. Fylkesrådet ønsker å legge til rette for dette arbeidet slik at endringene fører til mer og bedre læring for elever og lærlinger de kommende åra.

Konsekvenser for Nordland fylkeskommune

Denne saken vil ikke medføre økonomiske, administrative eller personellmessige konsekvenser for Nordland fylkeskommune. Saken har heller ingen konsekvenser knytta til fylkeskommunal politikk for likestilling, miljø, klima, folkehelse, universell utforming bygningsmessige forhold, samfunnsansvar ved anskaffelser eller liknende.

Fylkesrådets innstilling til vedtak

1. Fylkestinget tar tilstandsrapporten for videregående opplæring 2020 til orientering.
2. Fylkestinget merker seg den positive utviklinga på flere viktige områder, herunder økt gjennomføring, flere læreplaner og nye fagarbeidere, mindre mobbing og gode resultat både i elev- og i lærlingeundersøkelsen.
3. Fylkestinget forutsetter at resultat og funn i tilstandsrapporten følges opp i det videre arbeidet med kvalitetsutvikling både lokalt og på fylkesnivå.

Bodø den 29.01.2021

Tomas Norvoll
fylkesrådsleder
sign

Hild-Marit Olsen
fylkesråd for utdanning og kompetanse
sign

29.01.2021 Fylkesrådet

Votering i Fylkesrådet

Enstemmig

Innstilling fra Fylkesrådet

Fylkesrådets innstilling enstemmig vedtatt

22.02.2021 Fylkestinget

Utdanningskomiteens innstilling ble lagt frem av saksordfører Synne Høyforslett Bjørbæk, Rødt:

1. Fylkestinget tar tilstandsrapporten for videregående opplæring 2020 til orientering.
2. Fylkestinget merker seg den positive utviklinga på flere viktige områder, herunder økt gjennomføring, flere læreplasser og nye fagarbeidere, mindre mobbing og gode resultat både i elev- og i lærlingeundersøkelsen.
3. Fylkestinget forutsetter at resultat og funn i tilstandsrapporten følges opp i det videre arbeidet med kvalitetsutvikling både lokalt og på fylkesnivå.
4. Fylkestinget ber om en kartlegging av elever i videregående opplæring som bor på hybel. Kartleggingen bør blant annet se på trivsel og mestring/gjennomføring. Eventuelle tiltak for å styrke elevgruppen som bor på hybel utredes frem til neste tilstandsrapport for videregående opplæring.
5. Fylkestinget er bekymret for hvordan ettervirkningene av koronasituasjonen påvirker forutsetningene til NEET-ungdommen (not in education, employment, or training) i framtiden.

Votering i plenum

Komiteinnstillinga enstemmig vedtatt med 45 stemmer.

FT 021/2021

Vedtak

1. Fylkestinget tar tilstandsrapporten for videregående opplæring 2020 til orientering.
2. Fylkestinget merker seg den positive utviklinga på flere viktige områder, herunder økt gjennomføring, flere læreplasser og nye fagarbeidere, mindre mobbing og gode resultat både i elev- og i lærlingeundersøkelsen.
3. Fylkestinget forutsetter at resultat og funn i tilstandsrapporten følges opp i det videre arbeidet med kvalitetsutvikling både lokalt og på fylkesnivå.
4. Fylkestinget ber om en kartlegging av elever i videregående opplæring som bor på hybel. Kartleggingen bør blant annet se på trivsel og mestring/gjennomføring. Eventuelle tiltak for å styrke elevgruppen som bor på hybel utredes frem til neste tilstandsrapport for videregående opplæring.
5. Fylkestinget er bekymret for hvordan ettervirkningene av koronasituasjonen påvirker forutsetningene til NEET-ungdommen (not in education, employment, or training) i framtiden.

Vedlegg

Tittel	DokID
Statistikk videregående opplæring 2020	22219
Tilstandsrapport for videregående opplæring i Nordland 2020	29342
Innspill fra Eldrerådet i FT-sak 0212021	50867
Innspill fra Ungdommens fylkesråd i FT-sak 0212021	51332
Innspill til sak 21/2021 fra rådet for personer med funksjonsnedsettelse	55426

